

M. A. Akşit Koleksiyonundan/Collection

3

Rızaya dayalı Kuran temelinde birey olarak belirtilen görevler, toplumun ortak akıl ötesinde, nelerdir? *Oku, Uyar, Eğit, Öğret, Doğru Yola uy, Davet et, Tebliğ et, Aydınlat, Sorguya Hazırlan, Açıkla, Hüküm ver, Konuş, Sarıl, Öğütle, Takva yap**

On the bases of Quran verses, upon consent, what will be our duty, a part of the Common-Sense indications? *Read, Warn, Educate, Teach, on Ethical way, Requested, Advice, Enlightening, prepare for Interrogation, Explain, can make Verdict, Talk, Hold, Guidance, Aware**

M. Arif AKŞİT**

**Ortak akıl denilerek görev yüklenme yerine Kuran temelinde yaklaşımlar gözden geçirilmektedir.*

*** Uzman Dr. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları, Neonatoloji/Yenidoğan ve Pediatrik Genetik, emekli,*

2/256 Dinde baskı-zorlama-tiksindirme yoktur. Doğru bilgiye dayalı eriş, bozuk bilgiye dayalı sapıştan açık bir biçimde ayrılmıştır...^{1,2}

Zorlama olmadığına göre doğru bilgi verilmesi yanında, rıza kendisinin olacağı için, aydınlatma işlevleri neler olmalıdır?

Herhangi bir zorlama, dikta kabul edilmediğine göre, bireyin hakkı temelinde, onun bilmesi ile uygulaması önemlidir. Uyması için sunulanlar gözden geçirilmektedir.

Konulara bakınca: Oku, Uyar, Eğit, Öğret, Doğru Yola uy, Davet et, Tebliğ et, Aydınlat, Sorguya Hazırlan, Açıkla, Hüküm ver, Konuş, Sarıl, Öğütle, Takva yap, birbiri içinde görülebilir. Kuranda yeri olduğu için ayrı alınmıştır. Tek değil, ayrı olarak Kuran ayetlerinin vurgulanması ile bir homojenlik olduğu da gözlenecektir.

Bu Makalede genel boyut olarak bu irdelenmektedir.

S

evgi boyutu olmasına karşın, insanlık temelinde, başkalarının gerek Ortak Akıl ve Gerek Kamu vicdanı adı altında bizi bir zorlama yapmaması için, neler yapmalıyız sorusu gündeme gelmektedir.

Burada genel Kuran temelli yapılan öneriler sunulmaktadır.

Ayetler vurgular ile sunulacaktır, detaylı yorum yapılmayacak, kişilere bırakılacaktır.

Özet

Rızaya dayalı Kuran temelinde birey olarak belirtilen görevler, toplumun ortak akıl ötesinde, nelerdir? Oku, Uyar, Eğit, Öğret, Doğru Yola uy, Davet et, Tebliğ et, Aydınlat, Sorguya Hazırlan, Açıkla, Hüküm ver, Konuş, Sarıl, Öğütle, Takva yap

Amaç: Birey Hakkı denilmesi ile birlikte, ödev, görev konusu gündeme gelmektedir. Bir şeyi hak etmeniz için en azından varlığını ortaya koymalısınız. Kural ve kalıp için, yapmalı, olmalısın yerine, işlevler Kuran temelinde olanlar bu Makalede sunulmaktadır. Bunlar: Oku, Uyar, Eğit, Öğret, Doğru Yola uy, Davet et, Tebliğ et, Aydınlat, Sorguya Hazırlan, Açıkla, Hüküm ver, Konuş, Sarıl, Öğütle, Takva yap.

Dayanaklar/Kaynaklar: Konu ile ilgili Wikipedia ve Google kaynakları kullanılmıştır. Tüm Kuran kaynaklı olarak bütün konular olarak geçen ayetler ele alınmıştır. Bu nedenle uzun Makale niteliğinde olup, kısaltma adı altında kesinti yapılmamıştır. Kaynak Kuran olup, diğer ifadeler yorum olup, bunlar hür ve bağımsız olarak ele alınmış, bu makalede de yorumlar Yazara aittir. Original source Quran, other indications considered as evaluation, thus, valuation is free and independent, so, Author make his own decision also.

Genel Yaklaşım: Bireye iletilen görev olarak tek bir boyut, örneğin öğüt konusu değil, tüm genel çerçeve sunulmaya çalışıldığı görülecektir. Kuran temel olmalı, diğer Söz/Hadisler Kuran temelli değilse, zamanında bile kabul edilmediğine göre, başka kişilerin yorumları da bunun önüne alınamaz, alınmamalıdır. Tek bir ayet yerine kelimenin geçtiği tüm ayetler eklenmiş ve tek cümlelik yorumlar yapılmıştır.

Sonuç: Bir konuyu irdeleyip, sonuç vermek değil, insanlara kendilerine göre görev/ödev oluşturmaları ana amaç olmuştur.

Yorum: Özet yapısında her bir boyutun irdelenmesine olanak olmadığı için, Kuran temel kelime anlamı olarak Okunacak Kitap, Öğüt ve Taktim/unum demek ise, bu yapıya uygun yaklaşım yapılmıştır.

Okunması önerilir diye özetlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bireyin hak edişi sonucunda oluşan ödevi, görevleri

Outline

On the bases of Quran verses, upon consent, what will be our duty, a part of the Common-Sense indications? Read, Warn, Educate, Teach, on Ethical way, Requested, Advice, Enlightening, prepare for Interrogation, Explain, can make Verdict, Talk, Hold, Guidance, Aware

AIM: Civil Liberties and Human Individual Rights, as noticed, leading to duties and obligations. You must have been an individual for using rights. Not at structures, borders and under rules, as given orders, the functions, from grounding on Quran, noted at this Article. They are: Read, Warn, Educate, Teach, on Ethical way, Requested, Advice, Enlightening, prepare for Interrogation, Explain, can make Verdict, Talk, Hold, Guidance, Aware.

Grounding Aspects: For taken information, Wikipedia and Google taken as source. All verse is taken as passed by word in Quran, so, the Article is long enough because of this aspect, not making any short-cuts. The evaluations and their ideas are performed by the Author.

Introduction: Thus, only one subject can be discussed in this Article, but, not a satisfactory result. It leads a wide discussion about the subjects. Quran is the only and main reference; other considerations cannot get together with the verses, not a compatible. So, all verses are taken and a single evaluation is done.

Notions: Not discussion a subject and verdict a solution, it is an indication of the duties, so, each person must consider themselves about the responsibilities. As this Outline only indicated as them alone. Summary As the word Quran meanings: The Book to read, Advice and Presentation, so, this Article indicated such facets.

Key Words: From aspect of civil liberties and Human Rights, the obligation for to do

Giriş

Kendilerini Dinin Kurucu, Koruyucusu ilan edenler, Dinin (Malike) Yaratan olduğu dikkate alınmayarak, okudukları bazı bilgi kırıntıları, daha ziyede yaptıkları yanlış okumalar ile bir güç kazandıklarını sanırlar.

Kendilerini tebliğ edici Resul olarak görürler, ama bu ilettikleri doğru ve gerçek olmalıdır.

Bu açıdan bu Makalede Yaratanın bize sunduğu görevler Ayetlerle belirtilecek, kısa özet vurgularda yapılacaktır.

Kuranda Yapılması istenenler var mıdır?^{1,2}

Toplum boyutu yerine, Kuran da bireylere yapmaları gerekenleri tanımlamış mıdır? Örnek olarak OKU denilmiş. Bu okumak, örenmek ve öğretmeyi kapsamaktadır. Tek yalın okuma eylemi değildir, eğitim alınmasıdır. Yeni nesle de aktarılmasıdır. Bu aktarılan ezberleme değil, kişinin algılaması, kavraması ve geliştirip, değişimi de yaşaması içindedir.

Her ayet aynı gibi görünse de vurgularda detaylandığı anlaşılmaktadır.

Belirtilen Eylemler:

Oku, Uyar, Eğit, Öğret, Doğru Yola uy, Davet et, Tebliğ et, Aydınlat, Sorguya Hazırlan, Açıkla, Hüküm ver, Konuş, Sarıl, Öğütle, Takva yap-dan burada söz edilecektir. Kuran Ayetleri ele alınarak yorumlar yapılacaktır.

OKU

- **Oku:** Etimolojik olarak bilginin toplanması, eğitim alma ve eğitim vermek, öğren, öğretir. Türkçe 'de oku, adam ol yaklaşımında olduğu gibi, düz okuma söz konusu değildir. *Türk, Öğün, Çalış, Güven* sözü de öğün, öğren ve öğret demektir, Çalışarak değer ve eser üretmek Arapça abd=İbadet demektir, güven sözü de inanmak, inanç, iman anlamındadır. Türk İslam Felsefesini tanımlayan Atatürk sözüdür.
 - **Eğitimde kazanılan hayır ve dürüstlük temelinde kendimizde de uygulanmalıdır:** Başkalarına söylenenler, kendisine gelince ortadan kalkmamalıdır. Çürük evde oturan inşaat mühendisi kendi bilimine karşı çıkmakta, inkâr etmektedir: 2/44 İnsanlara hayırda erginliği/dürüstlüğü emredip de öz benliklerinizi unutuyor musunuz? Üstelik de kitabı okuyup durmaktasınız. Hâlâ aklınızı kullanmayacak mısınız?
 - **Bilgiyi kullanmak için anlamını bilmek ve ona göre uygulanmalıdır, sözel eylem olmaz, sanarak yapılmaz:** Ümmi okuma yazması olmayan, eğitim görmemiş demektir. Suriye'ye kafileyi bizzat götüren Muhammet, dini eğitim almamış, özel eğitim görmemiştir ama hesap, kitap bilmemesi düşünülemez.

O dönemde yazıcılar özel olup, yazma teşkilatı ile bir işi yapanlardır. Burada açık olarak anlamını bilmeden okuyanlar ümmidir ve fanteziler inanırlar demektir. Zamanımızda da kendi zanları ile bazı fanteziler içinde olanlar, bu Kuran yaklaşımlarını bozmaya çalışsa da yazılı, korunan metin kesin kalıcıdır. Bazı meallerdeki farklılıklarda bu Makalede irdelenmektedir: 2/78 İçlerinde ümmî olanlar da vardır ki kitabı bilmezler, sadece anlamını bilmeden okuyuşlar/hurafeler/hayal ve kuruntular bilirler (NOT: Vehmettikleri ifadesi vardır, anlamı yersiz korkuya, kuşkuya düşmek, kuruntuya kapılmak demektir. Asılsız zanları ile yaşarlar denilmektedir). Onlar yalnız sanıya sapanırlar

- **Eğitimde öğrenilenler bilimdir, büyü değildir, nasibi olan algılar, öğrenir:** Büyü ve sihir yoktur Kuran yaklaşımına karşın, bu ayet ile sanki varmış gibi yaklaşımlar gözlenmektedir. Sihir, bilimsel bir boyutu, göz boyama ve el çabukluğu ile farklı göstermektir. Zarar ve zulüm yaptıkları, ailelerin aralarını açtıkları için de şeytan denilmektedir. Küfre sapmayın, bilimde kalın demeleri ile etkisiz oldukları anlaşılmaktadır. İnsanların arasını açmak, öz benliğini satmak olarak yer alması ibretliktir: 2/102 Süleyman'ın mülk ve saltanatı konusunda onlar, şeytanların okuyup durduklarına uydular. Halbuki Süleyman küfre sapmamıştı. Ancak şeytanlar küfre sapmıştı; insanlara büyüü öğretiyorlardı. Ve Babil'de Harut ve Mârût adlı iki meleğin/iki melikin üzerine indirileni öğretiyorlardı. Oysaki o iki melek, "Biz bir imtihan aracıyız, sakın küfre sapma!" demedikçe hiç kimseye bir şey öğretmiyorlardı. İnsanlar onlardan erkekle eşinin arasını açacakları şeyi öğreniyorlardı. Ne var ki, onlar onunla Allah'ın izni olmadıkça hiç kimseye zarar veremezler. Onlar kendilerine zarar vereni, yarar vermeyeni öğreniyorlardı. Yemin olsun ki, onu satın alanın âhirette hiçbir nasibi olmayacağını açıkça bilmişlerdir. Öz benliklerini sattıkları şey ne kötüdür! Bir bilebilselerdi
- **Hangi açıdan bakılırsa bakılsın, sevgi ve insanlık boyutunda inanış olur:** Tek inanış gelmiştir, bu zamanla toplumlarca değiştirilmiştir. Kuran barış ve hayırda olursa Hristiyan, Yahudi ve hatta Güneşe tapanların bile iman ettiği ve onlara korku olmayacağı ifadesi de vardır. Bu açıdan kalıp değil, yürekte, davranışa sevgi temelinde insanlığın ulaşması ve davranış ile belli olması gerekir. Kalıp ile olmaz (49/14): 2/111 "Yahudiler yahut Hristiyanlar oluverenlerden başkası cennete asla giremeyecek." dediler. Bu, onların hurafeleri/anlamını bilmeden okuyuşları/kuruntularıdır. De ki onlara: "Eğer doğru sözlü iseniz hadi getirin susturucu kanıtınızı!"
- **Tıp Biliminde önemli olan olgudur, tartışma bilimsel olabilir ama uygulama kişiye olacaktır, ona göre uyarlanmalı, terzilik yapılmalıdır:** Genel yaklaşım bizden olan ile sizden olan kavramı insan gruplarında vardır. İnanışlarda da olmaktadır. Ben doğru, sen yanlış diye ifadelerde, olgu ve duruma bakmak gerekir. Bilim bunu gerekli kılar. Peşin hüküm, sübjektif olup, doğru olması bilimsel olsa bile tartışmaya açıktır: 2/113 Yahudiler: "Hristiyanlar hiçbir şey üzerinde değil." dediler. Hristiyanlar da: "Yahudiler hiçbir şey üzerinde değil." dediler. Ve bunlar Kitap'ı da okuyup dururlar. İlimden nasibi olmayanlar da aynen onların sözleri gibi söz etti. Tartışmaya girdikleri şey hakkında, aralarında hükmü, kıyamet günü Allah verecektir
- **Bir bilgi diploma almak değil, uygulamak için öğrenilir, beceri kazanılır, hakkını vermelidir:** Bir bilimi okumak, onu algılamak, farkında olmak, uygulamak ile olur. Hekimlikte hasta görmek, bilimsel irdelemek, yorumlamak ve tedavi etmeden, yetişmesi söylenemez. Bu açıdan okumak,

eğitimi almak, eğitimi vermek ve uygulamak ile olasıdır. Bilim dışı olanların yaptıkları hekimlikte suç olarak tanımlanır: 2/121 Kendilerine Kitabı verdiklerimiz onu, okunuşunun hakkını vererek okurlar. İşte onlar ona inanırlar. Onu inkâr edenlere gelince, onlar hüsrana uğrayanların da kendileridir

NOT: Okumak, bir konuda bilgi sahibi olmak yanında, genel kültür ötesinde, bize uygulama yapmayı da gerekli kılmaktadır.

- Okuduğunuz, uygulamaya eyleme dönmeli ve bunun yaparken de aklı kullanmak, eğitimde kazanılan hayır ve dürüstlük temelinde olmalı, verilen öğütler gibi kendimizde de uygulanmalıdır.
- Bilgiyi kullanmak için anlamını bilmek ve olgu ve duruma göre uygulanmalıdır, sözel eylem olmaz, sanarak yapılmaz. Eğitimde öğrenilenler bilimdir, büyü değildir, nasibi olan algılar, öğrenir. Hangi açıdan bakılırsa bakılsın, eğitim ve öğrenme, sevgi ve insanlık boyutunda inanarak olur, öğrenilir ve uygulanır.
- Tıp Biliminde önemli olan olgudur, hastadır, bir bakıma tetkikler, olgunun okunması, veriler irdelenmesidir, tartışma bilimsel olabilir ama uygulama kişiye olacaktır, ona göre uyarlanmalı, terzilik yapılmalıdır. Bir bilgi diploma almak değil, uygulamak için öğrenilir, beceri kazanılır, hakkını vermelidir.

Okumak sözel değil, eyleme dönüşen, eğitim ve beceri kazanmak için olur.

UYAR

- **Uyar:** Bir kişi tedbir alması, korunması ve aynı zamanda bu yaklaşımı yapmasından dolayı, huzurlu, mutlu olması ile bir memnuniyet duymalıdır. Bir anne mama almak için sorması, Anne Sütünün, kendi sütünün yararlı, ideal olduğunu uyarman ve bebeğini büyütmesi ile duyduğu haz, sorunsuz bir yaşam, bu bir mutluluk kaynağı olmaktadır.
 - **İnkâr edene, ne kadar uyarısan bile kabul etmez, etmeyecektir:** Yaratılış, bilim ve gerçeği, olanları algılasa bile kabul etmeyen, karşı çıkanlar elbet davranışlarının gereği kabul etmezler, zaten etmedikleri için bu tanımlama yapılmıştır: 2/6: Şu bir gerçek ki, o küfre batmış olanları sen uyarsan da uyarman da onlar için aynıdır; iman etmezler
 - **Bize düşen görev, müjdecî, uyarıcı, bildiğimizi sunmak olmalıdır:** Burada müjdecî ve uyarıcı olanlara sorgu olmayacağı belirtilmektedir. Bunun şartları başlıca: 1) Kendilerinin yapması, 2) Müjdelemeleridir, korkutmaları, kendilerini Cennetlik kabul etmemeleri gerekir. Bu bir kıdem, bir sınıf olamaz: 2/119 İnan olsun ki, biz seni hak üzere bir müjdecî ve uyarıcı olarak gönderdik. Sen, cehennem ehlinde sorgu-suale çekilmeyeceksin/cehennem yâranından sen sorumlu değilsin
 - **Genetik olarak tek tür, tek grup iken, Dünyaya yayılmış ve ayrılmışsındır. Anlaşmaz konular, gerçeğe ulaşmak ile giderilir, kıskançlık, azgınlık, hak edişe göre denge noktasından sapma, yalancılık, zulüm yüzünden, çekişmeyle sonlanmamalıdır:** Her bir grup iken, müjde ve uyarıcılar gelmesine karşın, tam tersini yaptıkları ve yapılarına yaklaşımları belirterek, gerçeğe ulaşanlar olunması öğütlenmektedir: 2/213 İnsanlar bir tek ümmet idi. Sonra Allah, peygamberleri müjdeleyiciler ve uyarıcılar olarak gönderdi. Onlarla beraber, anlaşmazlığa düştükleri konularda, insanlar arasında hükmetsinler diye gerçeği taşıyan kitabı hak olarak indirdi. O kitapta anlaşmazlığa düşenler, o kitap kendilerine verilmiş olanlardan başkaları değildi. Bunlar, kendilerine açık kanıtlar geldikten sonra sırf aralarındaki kıskançlık /doymazlık /azgınlık/denge noktasından sapma /yalancılık /zulüm

/kibir /zinakârlık yüzünden, çekişmeye girmiştir. Sonra Allah kendi izniyle, inananları, üzerinde tartışmaya girdikleri gerçeğe tekrar ulaştırdı. Allah, dilediği kişiyi/dileyeni dosdoğru yola iletir.

- **Elçiler, eğiticiler, müjdeleme ve uyarma ile Yaratılış, bilim üzere olmalıdırlar:** Bilimsel veri sunduktan sonra yaratılış aleyhine konuşmak, verileri ve araştırmaları inkâr etmek demektir: 4/165 Müjdeleyici ve uyarıcı resuller gönderdik ki, elçiler geldikten sonra insanların Allah'a karşı kanıtı olmasın. Allah Azîz'dir, Hakîm'dir
- **Bilgilendirme olmadan rıza alınamaz, suç ise bilinir ve kaçınılır:** Resul, elçi, aktarıcı ise, eğitmenler de aynı şekilde yaratılışı, bilimi tanımlamaktadırlar. Hiçbir kişi bize fay hattını ve depremi hatırlatmadı denilemez, eski harabeler de bir uyarıcıdır: 5/19 Ey Ehlikitap! Resullerin arası kesildiği bir sırada resulümüz size geldi; ayan-beyan açıklamalarda bulunuyor. "Bize ne müjdeci geldi ne uyarıcı" demeyesiniz. İşte müjdeci de geldi size, uyarıcı da. Allah her şeye Kadîr'dir
- **Bilimde tüm deneyler, yaratılışa dayanılır, tanık ve veriler ona aittir:** Yaratılıştaki başka güce inanılmaz, bilim tektir. Bu açıdan bazıları fantezilere inanırlar, sihirbazların bile bilim olmaz ise gerçekleşmeyeceğini algıladıklarını dikkate almazlar: 8/19: Sor: "Tanıklık bakımından hangi şey daha büyüktür?" De ki: "Benimle sizin aranızda Allah tanıktır. Bu Kur'an bana vahyolundu ki, onunla sizi ve ulaştığı herkesi uyarayım. Siz gerçekten Allah'ın yanında başka ilahların bulunduğuna tanıklık ediyor musunuz?" De ki: "Ben buna tanıklık etmiyorum." De ki: "O, sadece tek bir tanrıdır! Ve ben, sizin ortak tuttuğunuz şeylerden uzağım
- **Elçiler müjdeler ve uyarıcı olarak, belirttikleri, inanarak, uygulayarak hayır ve barışın yerleşmesini sağlamaktır:** Burada elçiler, resuller müjdeci ce uyarıcıdırlar, ayrıca bir dini usul ve makam koyamayacakları ve korku değil, hayır ve barışı önerecekleri açık belirtilmektedir. Korku ve endişe duyanlar tersini yapan, insanları korkutanlardır: 6/48: Biz o gönderilen elçileri, müjdeciler ve uyarıcılar olmaktan öte bir şey için göndermiyoruz. İman edip hayrı ve barışı yerleştirenlere korku yoktur. Tasalanmayacaklardır onlar
- **Bilim üzere olanlar, nimet veren ve bereketli, doğrulayıcı ve sonucunun da iyilik, güzellik ve insanlıkta olması için çalışır ve çabalarlar:** Kitap ve bilimsel veriler, yaratılıştaki öncekiler gibi doğrulayıcı ve bunun üzerinde olanlar, bilimsel yaklaşanlar elbette bunda devam etme yanındadırlar: 6/93: Bu da bizim, kentlerin/medeniyetlerin anasını uyarman için indirdiğimiz bir kitap. Kutsal-bereketli, kendinden öncekini doğrulayıcı. Ahirete inananlar, ona da inanırlar ve onlar namazlarına/dualarına devam ederler
- **Bir konuda konu ve durum esastır, çoğunluk görüşüne dayanılmaz, hatalı olabilir:** Ortak Akıl veya Kamu Vicdanı diyenler, çoğunluk ve oylama, bilimde, veride geçerli olamaz. Kanıtı dayalı olunmalı, gerçek üzerinde olunmalıdır. Yoksa saçmalık üzere sapkın olunur: 6/116: Yeryüzündeki insanların çoğunluğuna uyarıyı seni Allah yolundan saptırırlar. Sadece sana uyarlar onlar ve sadece saçmalarlar
- **Yaratılış üzere bilimi anlatan, veri ve kanıt ile gerçekçilik varken, buna karşın iğreti yaşamı ile aleyhte olmak ve bunlara tanıklık etmek, anlaşılır olamaz:** Enerji, soyut boyut dahil, insanlara uyarılar gelmiş, ancak genel anlamda onları bir verileri değiştirici gibi algılayıp, kanıtları bozan da olunmuştur. Kendi öz benlikleri aleyhine tanıklık yapmışlardır: 6/130 Ey

cinler ve insanlar topluluğu! İçinizden, size ayetlerimi anlatan ve şu gününüzle yüz yüze geleceğiniz hususunda sizi uyarın resuller gelmedi mi? "Kendi aleyhimize tanıklık ettik." dediler. İğreti hayat onları aldattı da küfre saptıklarına ilişkin, öz benlikleri aleyhinde tanıklık ettiler

- **Kuran insanlar düşünmeleri için öğüt ise, buna uyanlara sıkıntı yaratmaz, gözlenmez:** Uyarılar kişisel değil, belirli bir kaynaktan olarak gelmektedir. Bu bir öğüt olarak düşünmesi ve kendi rızası ve algısı için önemlidir: 7/2 Bir kitaptır bu; sana indirildi, onunla uyarıda bulunasın diye ve inananlar için bir öğüt ve düşündürme olarak. O halde, bundan dolayı göğsünde bir sıkıntı olmasın.
- **Bilimde, yaratılıştan en ufak bir veri bile bir öğüt ve uyarı olabilmektedir:** Öğüt, uyarı rahmet ve korunmak içindir, korkutmak için değildir: 7/63 Korunmanız, rahmet bulmanız için sizi uyarmak üzere, bir adam aracılığıyla Rabbinizden size bir öğüt gelmesine şaştınız mı?
- **Bilim insanı elde ettiklerini belirtirken, bunun akademik, profesör olması değil, belirttiklerinin dayanağının bilimsel olmasına ve veri analizinin doğruluğuna bakılır:** Burada kişi eylemi önemlidir, Nuh toplumundan bu yana, tarihsel aynı işlemi yapan, kurtulmanız ve nimetleri algılamak için olduklarını kavramalıyız: 7/69 "Sizi uyarmak için içinizden bir adam aracılığıyla size Rabbinizden bir ihtar gelmesine şaştınız mı? Hatırlayın ki, O sizi Nuh toplumundan sonra halefler yaptı ve yaratılıştan size daha fazla bir boy-bos verdi. Allah'ın nimetlerini anın ki kurtulabilesiniz."
- **Bilim, veri ve kanıtla göre olur, uydurma, sanma değil, açık uyarıcılardan elde edilir:** Uyarı yapanların cin, sihr ve ayrıca doğa üstü bir güç yok, zaten bunlara da inanılmaz, sadece eğitin, eğitici bir kimse olmaktadır: 7/184 Düşünmediler mi ki, o arkadaşlarında cinnetten eser yok. Apaçık bir uyarıcıdan başkası değildir o
- **Bilimde deney yapılırken, etkisi yoktur diye hipotez kurulur, gelecek bilinmez, ancak veriler uyarıcı ve müjdeciler olarak görülmelidir:** Uyarıcı ve müjdeleyiciler, geleceği bilmekten değil, kendisine menfaat ve yarar sağlamaktan dolayı da değil, uyarı yapmaktadır. Bilimde uyarı, fay hattı üzerinde deprem olacak denilir, ama zamanı ve gücü bilinemez ki: 7/188 De ki: "Ben kendi nefsimde, Allah'ın dilediğinden başka ne bir yarar sağlayabilirim ne de bir zarar verebilirim. Eğer gaybı biliyor olsaydım iyilik ve güzelliği elbette çoğaltırdım. Bana kötülük dokunmamıştır bile. Ben, inanan bir topluluk için bir uyarıcı ve müjdeciden başkası değilim
- **Bilimde olanlar, yaratılıştan doğruluğundadır ve insanların bunları saptaması, büyücülük değil, bilimsel deneyle olur:** Doğrulukta olan ve doğruları, etik ilkeleri uyarın, öneren kişiler, yabancı değil, kendilerinden olması, bunların ondan gelmesini kabul edememeleri ile karşı çıkmaktadırlar. Bir toplumun üyesi o toplumun kuralına uymalı, ortak akıl ve kamı vicdanı dışına çıkmamalıdır. Çıkıyorsa en azından büyücü gibi normal olmamalıdır. Beklenen bir kişi topluma nasıl karşı çıkar ve uyarır, sessiz kalmalıdır, deli midir, büyücü müdür? 10/2 "İnsanları uyar, iman edenlere de kendileri için Allah katında yüksek bir doğruluk derecesi bulunduğunu müjdele" diye içlerinden bir er kişiye vahiy göndermemiz, insanlara şaşırtıcı mı geldi? Küfre batanlar: "Bu adam açık bir büyücüdür." dediler
- **Bilim, bilim üzere yaklaşmayan, yaratılışa göre yaklaşım, iş yapmayanın işine yaramaz:** Yaratılıştan üzere olan, sosyal ve bilimsel boyutta olan bir kişi, yardım edilmeli vurgusuna uyar ve yardım eder. Bana ne diyen kişi bu

vurguyu algılamaz, devlet baksın der: 10/101: De ki: "Göklerde ve yerde neler var/neler oluyor, bir bakın!" O ayetler ve uyarılar iman etmeyen bir toplumun hiçbir işine yaramaz

- **Yaratan tanrı değil, yaratılışı Yaratan olup, uyarıcı ve müjdecisi olarak gelenler olduğu algılanmalıdır:** Tanrı, ilah değil, yaratılışa nasıl ibadet edilir? İbadet anlam olarak çalışarak değer ve eser üretmek ise, veri, kanıt üzere olmak, herhangi bir tanrı ve tanrıçalık işinde olunmamalıdır. Bu uyarı ve bir şeyin kölesi olmamakta bir müjdecidir: 11/2: Ki başkasına değil, yalnız Allah'a ibadet edersiniz! Kuşkusuz, ben size O'ndan gelen bir uyarıcı ve müjdeciyim
- **Bir yaratılış konusunda veri, kanıtı bilimsel yorumlamak, bizleri felaketten kurtarabilir, başka bir vurguya gerek bile olmayabilir:** Bilimde, dışardan bir boyut gelmez, zenginlik değeri bilmek ile olur. Başkasının düşünce ve yorumu onu bağlar. Eğitici, uyarıcı sadece sunar, kavranması ise ona aittir, biz sorumlu olmayız. Bilim, bilimsel veriye, dayanır, bizle ilintisi olmaz: 11/12: Belki de sen; onlar, "Ona bir hazine indirilseydi yahut beraberinde bir melek gelseydi ya!" diyorlar diye göğsün sıkışıp daralarak, sana vahiy edilmekte olanının bir kısmını terk etmeye kalkarsın. Gerçek olan şu ki, sen sadece bir uyarıcısın. Allah ise her şey üzerinde bir Vekil'dir
- **Tarihte birçok uyarıcılar gelmiş, dikkate eden toplum kurtulurken, inkâr ve ters yaklaşımda olanlar ise felakete uğrayıp, yok olmuşlardır:** Tarihe bakıldığında da hiçbir öğüt veren zorlamamış, uyarmıştır. Dünya ısınması ile buzlar erimiş, Akdeniz 360 metre yükselmiş, Cebeli Tarık açılmış, Karadeniz göl iken deniz olmuş. Bunu algılayan kişi sadece uyarılmış, gemi hazırlamıştır. Zamanımızda da yağmur değil, bir boşalma olacağını söyleyenler de aynı işlevi yapmaktadırlar: 11/25 Yemin olsun biz, Nuh'u da toplumuna resul olarak göndermiştik. "Ben sizin için açık bir uyarıcıyım."
- **Bilimsel olamayan, veri ve kanıtı dayanmayanlar hakkında bilgi sunulamaz, cahillerden olmamalı, bunları iletmemelidir:** Yaratılış, bilim bizim istediğimiz ile olmaz, onu istemek bir cahillik işaretidir: 11/46 Allah buyurdu: "Ey Nuh! O, senin ailenden değildi. Yaptığı, iyi olmayan bir işti. Hakkında bilgin olmayan şeyi benden isteme. Cahillerden olmaman hususunda seni uyarırım."
- **Yaratılış her boyutta doğada mucize iken, uyarılar ile bize vurgu yaparken, mucize istemek, akılsızlık ötesidir:** Mucize denilenler, temelde yaratılış üzeredir, keyfi olarak oluşmaz. Tsunami olduğu, denizin çekildiğini tarih yazmaktadır, bu geçmiş ortadan kaldırılamaz: 13/7 Küfre sapmış olanlar şöyle derler: "Ona Rabbinden bir mucize indirilseydi ya!" Sen sadece bir uyarıcısın ve her topluluk için doğruyu ve iyiyi gösteren bir önder vardır.
- **Kuran olduğu gibi bilimde de kanunlar olmakta, bunları dışlayanlarla birlikte olanlar için, dost, ona inanan olmaz, felaketten koruyan da bulunmaz:** Uyarı, bilgi kendi anlayacağımız olandan olmalıdır, yabancı ve bazı doğa simgeleri değil, doğrudan yapılmaktadır. Yaratılış ve bilim dışı olunursa, hayal ve fantezi üzeri olunamaz, kimse, uçaktan düşen kişiye bir yardım ve koruyucu olamaz ki: 13/37: İşte biz o Kur'an'ı Arapça bir hüküm olarak indirdik. Eğer sana gelen ilimden sonra onların keyiflerine uyarsan, Allah'tan sana ne bir dost nasip olur ne de bir koruyucu
- **Felaket anında, daha önce geleceğini bilenler, biz daha tedbir almadık, bunu geciktirebilir misiniz derler, ama karşı çıktıklarını da belirgindir:**

Yapılan bir eziyetin farkına varan kişi azap içinde olması, insan ise beklenir. Ölmeden önceye kadar da tazmin etmesi ve özür dileme olanağı sunulmaktadır. Mahkemeye verilmemek kurtuldu anlamı taşımaz: 14/44 İnsanları, azabın kendilerine ulaşacağı gün konusunda uyar. O gün, zalimler şöyle derler: "Ey Rabbimiz! Bizi yakın bir süreye kadar geri bırak da çağrına cevap verip resullere uyalım." Daha önce siz, kendiniz için çöküş ve bitiş yoktur diye yemin etmediniz mi?

- **Bilim, yaratılış üzere, tanrı diye algılanmamalı, akli ve gönlü işletenler, belirtilenlerin bir uyarı, tebliğ olduğunu fark etmelidirler:** Yaratılışa bakan, doğayı inceleyen kişi bile, oluşan sistematiğe bakarak, bir düzen olduğu görüp, akli ve gönlü işletip, örnek veya kötülükleri ibret olarak ders olduğu algılamalıdır ki yaşam anlamlansın: 14/52: İşte bu, onunla uyarılınsınlar, Allah'ın ilah olmadığı, Yaratan ve yaratılış olduğunu bilsinler, akli ve gönlü işleyenler de ibret alsınlar diye, insanlara yöneltilmiş bir tebliğdir
- **Uyarıcı olanlar, bildirirken, bilime ve yaratılışa dayanarak, gerekçeler ile söylerler, açık konuşurlar:** Tüm vurgu Hz. Muhammet resul, elçi olması ve bizi uyarmasıdır. Bunu da konuşma ile yapmaktadır. Kuranı biz yazmasını ve Arapça bilmiyoruz, ama birisi Fatiha Suresini yanlış okursa hemen fark ederiz. İki defa rastladım farz kılınırken, arkadan düzeltme geldi, Hoca farklı ayete geçti ve okudu, yoksa namaz tekrarlanırdı: 15/89: Ve de ki: "Ben, evet ben, apaçık konuşan bir uyarıcıyım
- **Bilimde yaratılışın, doğa kanunları bir hak, bir sisteme uygun olarak oluşmuştur, bilim insanları da bunu uyarmalı, müjde oluşacak şekle sokmalıdırlar:** Kuran nerede bir hak ve adalet varsa inmeli, kısaca ondan örnekler alınmalı, indirilmelidir. Bu korkutma değil, ayetler müjde ve uyarı olarak sunulmalıdır: 17/105: Biz onu hak ile indirdik ve o hak ile indi. Seni de ancak müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdik
- **Yaratan, yaratılışın devamlı genişlemesi, çoğalması, üretken olması demek, ona yansıtılamaz, bir gerçek yaratan doğmamış ve doğurmamış olmalıdır:** Birçok kişi, Yaratan, yaratılışa tanrı demesi ile bir paylaşan yaratmaya çalışılır. Hz. İsa, önce Resul, sonra kural koyan hâkim olmuş, sonra da oğul yapılmıştır. Bu onu güçlendirmemiş, etkisizleştirmiştir, yeni Resul gelmiştir: 18/4: Ve "Allah bir çocuk edindi" diyenleri uyarın diye indirdi onu
- **Bir kişi bilimsel verileri dışlaması, onu kaldırmaz, eğlence etseler bile gerçek uygulamasından da kaçınamazlar:** Tüm elçiler, müjdeleyici ve uyarıcı olarak geldiği, diğerleri de gerçek ve bilim ile değil, inkâr ve saptırma ile kaydırmak istediklerini, aynı zamanda ayetleri de karşı çıkıp, değiştirmek isteyecekleri vurgusu yapılmakta, gerçekten de aynı şey Hz. Muhammet içinde olmuştur: 18/56: Biz, elçileri sadece müjdeleyiciler ve uyarıcılar olarak göndeririz. Küfre sapanlar ise bâtıla yapışarak onunla hakkı kaydırmak için uğraşıyorlar. Onlar, ayetlerimi ve uyarıldıkları şeyleri eğlence edindiler
- **Her başlangıcın bir sonucu vardır. Amaç sonuçta mutluluğa inanmış isek, baştan sona uygun davranılmalı, bilimde kalınmalıdır:** Zaman hızlı geçer, ömür bitebilir. Bu açıdan insan kendisinin değerlendirmesin yapmalıdır. Yapamayacak durumda ise geri dönüş olmayacaktır, baştan yapılacak yapılmalıdır: 19/39: Sen onları, o hasret günü ile ilgili olarak uyar. Çünkü onlar gaflet içindeyken, iman da etmemişken iş bitirilmiş olacaktır
- **Birçok şey formül ve tanımlamak ile zor iken, felaketi anlatınca, önlemler daha kolay ve anlaşılır olmaktadır:** Kuran okuyup, anlamasına göre

yorumlayan kişi, kendisi bile olsa, örneğin Yazar olarak 6 farklı görüş sunduğum olmuştur. Müderris dedem, Rahmetli, bu Kuran mucizesidir, insan devamlı müjde ve uyarı bulacaktır: 19/97 biz onu; senin dilinle kolaylaştırdık ki, sakınanları onunla müjdeleyesin, inatçı bir kavmi de onunla uyarasın.

- **Bir bilim insanı, aklını çalıştırması demek, yaratılışa dayalı verileri incelemesi, öğüt alması, eğitimini derinleştirilmesi demektir: İnsanın içinde işleyen tek bir cümle olursa bile yaşamını etkileyebilir. “Sevelim, Sevilelim” bunlardan biridir. Düşünme ötesine taşıyan, Nirvana denilen mutluluğun doruğuna ulaştıran bir kitap, ancak aklımızı kullanarak okunur, irdelenebilir: 21/10 Yemin olsun, size bir kitap gönderdik ki, öğüt ve uyarınız/ zikriniz/ şerefiniz yalnız ondadır. Hâlâ aklınızı çalıştırmayacak mısınız?**
- **Bilim insanı doğal, yaratılışa bağlı felaketi söylese bile, insanlar çoğunlukla bana bir şey olmaz diyerek işitmez, ilgilenmezler: Her ayet, her vahiy bir uyarıdır. Ancak bunu okumanın ötesine taşınmalı, algılanmalı, davranışa yürekten inanarak geçirmelidir: 21/45: De ki: "Ben sizi ancak vahiyle uyarıyorum." Ama sağırlar, uyarıldıklarında çağırıyor işitmezler ki**
- **Kuran açıklayıcı özelliği vardır, her ayet birbirine benzer yaklaşım, uyarı yapsa da bir detay vurgu vardır: Her ayet birbirinin aynısı gibi gelebilir. Resul uyarıcıdır, burada bir sıfat eklenmektedir, açıklayıcı bir uyarıcı olduğudur. Açıklanan ayettir, ekstra bir anlam verilmemelidir: 22/49: De ki: "Ey insanlar, ben sizin için, açıklayıcı bir uyarıcıdan başkası değilim**
- **Bazı destan veya hikayeler ile çarpıtma yoluna gidilebilir, bilime inanan, yaratılış üzere olanlar, bunlara kapılmamalı, inanmamalı, dönmemelidir: İnanma, dogma ve kurala değildir, bir ilkeye, akli ve gönlü bütünleştirip, eyleme geçirme boyutudur. (Hucurat: 49/14 Ayetinde onlara inanmamışlardır demek, kalıba uyan/Eslemna oldukları vurgusu vardır) Kalıp, insanların çoğu, ortak akıl ve kamu vicdanı deseler bile, eski ve zararlı, insanlık dışı, sevgisiz olanlara asla geri dönmemelidir: 24/17: Eğer iman sahipleri iseniz, Allah sizi böyle bir şeye bir daha asla dönmemeniz hususunda uyarıyor.**
- **Bir şey ve durumda doğru ve yanlış veri, kanıt ile ayrılmaktadır, Kuran bir bakıma bunu sosyal açıdan sağlar: Şanı Yüce denilen yaratılıştır, doğa, tabiattır. Bir sistem içinde, ayrımcılık yapmadan oluşan bir boyuttur. Dolayısıyla olumlu ve olumsuz bilim ayırır. Furkan doğru ve yanlış ayıran eşeldir, bilimdir, fendir. Sosyal mezüre de Kuran olduğu yorumlanınca anlaşılır: 25/1 Şanı yücedir o kudretin ki, hakla bâtılı ayıran o **Furkan**'ı, bütün âlemler için bir uyarıcı olsun diye kuluna indirdi**
- **Uyarıcı ve öğüt verici eğer kendi içimizden olursa, kabul etmek zordur, sanki uzaydan gelmelidir: Peygamber, doğrusu Resul, güneş varken onu bir bulut korumuş denilir, doğru mu hayır ama bu algı yaratılmalı denmiş. Her bir insan Resul olabilir, ancak Kuran temelli konuşursa: 25/7 Şunu da söylemişlerdir: "Ne biçim resuldür bu; yemek yiyor, sokaklarda yürüyor. Üzerine bir melek indirilmeli, beraberinde özel bir uyarıcı olmalı değil miydi?"**
- **Durum ve şartlara göre, her bireye, her şehre eğitim için bir birey görevlendirilmeli, işlevin yapılmasına göre oluşturulmalıdır: Doğa, yaratılış bize uyarılar vermektedir. Suyun altında nefes alınmaz, bir balık değiliz, peki bu boğulmalar neden olmaktadır? Sosyal açıdan bilim insanları temelinde yapılan uyarılar, medya ve tüm yazılar bir bakıma uyarıcı rolü göstermektedir. Bunun olmadığı durumlar cin uyarıcı geldiği de**

- anlaşılmaktadır, kabul edilmelidir: 25/51: Eğer dileseydik, her kente bir uyarıcı gönderirdik
- **Uyaran, öğüt veren sadece müjde ve yol gösterici olmalıdır, felaketin bile bir kurtuluş müjdesi vardır:** Uyarıcı olması daha önce vurgulanmış olabilir. Burada müjdecisi nasıl olabilir? Uyarı sanki korkutma ve endişeye düşürme olarak ele alınabilir. Müjde boyutunda olmalı, erken tedbir ile birlikte olmalı ve inanları sorunlardan kurtarıcı olmalıdır: 25/56: Biz seni sadece müjdecisi ve uyarıcı olarak gönderdik.
 - **Bir olay, veri kesin uyarıdır, fay hattında olan sallantı, depreme uyarıdır:** Bazı belirtiler bir haber verisi gibidir. Havanın bulutlanması, yağmur olasılığını doğurur ama açık olmayabilir, yağmur yağmayabilir. Yağmur damlarsa kesindir. Yağmur duasına gidenler şemsiye almazlar, bu inanmadıklarının bir kanıtıdır. Suyun içinde nefes alamaz, boğulursun gibi uyarılar ise kesin, bilinir, uygulanmaz. Bu nedenle açık uyarılar Kurana ile olduğu dikkate alınmalıdır: 26/115: Ben sadece açık bir biçimde uyardım
 - **Bilim insanı bulduğu veriyi, uyarı olarak iletmelidir, bu kalbinden, toplumu uyarı olarak ve aklından da gelmelidir:** Bazı veriler vardır, söylenir, eviniz depreme dayanıksız denir, akli kabul eder. 100 yıl yaşamayacağım, bana gelmez diyen çıkabilir, ama akıl ve gönül bütünleşip, gereken tedbiri almak isteyen de çıkabilir. Burada uyarı kalbe gelirse insanı uyandırabilir ve tedbire yönlendirebilir: 26/194: Senin kalbine ki, uyarıcılardan olasin
 - **Bir boyutta uyarıcılar gelmiş, tedbir alınmamış ise felaket kapıyı çalar, her boyutta bir ön işaret vardır, uyanık olmalıdır:** Depremde benim evim neden yıkıldı? Tarihsel evrede harabeler var, depremle yıkılmışlar. 50 yıl içinde yıkıcı deprem olmuş, arada bir sallanıyorsun, tüm bunlara karşı hala uyarılmadım mı diyorsun? 26/208: Biz, uyarıcıları olmayan hiçbir kenti/uygarlığı helâk etmemişizdir
 - **Her bir hastalık dahil, bir sorunun ön uyarıcıları, başlamasını belirten işaretleri vardır, bunlar önemli, kaçırılmamalıdır:** Tüm yaratılış ve doğa bilimlerinde mutlaka ön haberciler, uyarıcılar vardır. Hava bulutlanır ve yağmur yağar, eğer tedbir alınmamış ise sel olur ve evler nehir yatağında ise yıkılır. Hepsi bir uyarı, ancak insanlar hatırlamak istemezler, bilim dışı yaklaşım yaparlar. Kim suçludur, doğa mı, insan mı? 26/209 Uyarı/hatırlatma olacak! Biz zalimler değiliz
 - **Uyarıları ilk planda en yakınlarımıza yapmalıyız:** Genellikle yakınlarla söz söylersem, kırılabilirler, darılabilirler denilir. Sessiz kalmak tercih edilebilir. Burada kesinlikle en yakından başlayarak yapılmalı denilmektedir: 26/214: En yakın akraba ve hısımlarını uyar
 - **Bir sorun olduğunda, felakette diğer oluşarlarda, yağmur yağması bile, azabı, sıkıntıyı arttırır:** Yağmur doğrudan veya dolaylı olarak ele alınabilir. Bir felakette evleri yıkılanın üstüne yağın yağmurdan kaçacak yer olmaz ve felaket katlanır. Diğer bir durum, yağmur beklenir bereket iken, nehir yatağına ev yapan için felaketin gelmesidir. Tedbir almayan korkar: 27/58: Üzerlerine bir de yağmur yağdırdık. Uyarılmış olanlar üzerine inen yağmur da ne kötüdür
 - **Bir konuda uyarıda bulunulur, bu bir insanlık görevidir, uyan kendisi için uymuş olur, diğerine de zorla değil, ben uyarıcı, ileticiyim denir:** Zorlama olmayacağının açık ifadesi, kendi nefsi, kendi rızası ile gelir

denilmektedir. Zarar genel olmadıkça, suç kapsamında olmadıkça, bizlere zamanımızda da karışmak gerekmiyor. Kişi hakkı öncelikli ve özeldir, uyulmalıdır. Ancak Amerika'da sokakta yatanlara, kendi isteği değil, bir sosyal yardım ile desteklenmeleri gerektiği de unutulmamalı, kendi rızası gerekçesi insanlığı bozarak kullanılmamalıdır: 27/92 "Ve Kur'an okumakla emrolundum. Artık kim yola gelirse kendi nefsi için gelir. Sapmışa gelince, böylesine de ki: 'Ben uyarıcılardan biriyim. Hepsi bu!'"

- **Düşünüp, öğüt almak isteyenler için uyarılar, bilimsel bilgilerin anlamı olur ve buna göre yaklaşım yaparlar veya yapmaları beklenir:** Her toplum, her sorun olasılığı olan yerde, tarihsel örnek olmasa bile, bilimsel uyarılar vardır. Burada uyarıların her insanlara değil, bir defa olsa bile, uyarıları alanlar devam ediyor, kısaca okuma/yazma bilmeleri bile uyarı anlamındadır. Bilim bunun için vardır: 28/46: *Ve sen, biz seslendiğimizde, Tur tarafında da değildin. Sen, senden önce kendilerine uyarıcı gelmemiş bir toplumu uyarmak için Rabbinden bir rahmetsin. Bu sayede onların düşünüp öğüt almaları umuluyor.*
- **Müzciler yaratılıştadır, mucize isteyen çevresindekileri görmeyen, algılamayandır, bizler ise bunları ileten, uyarıcı kişi olabiliriz:** Yaşamak bir mucizeler topluluğudur. Bunu Tıp Bilimde olanlar açık bilirler. Farkına varmak ise zordur. Yaratılış gereği, örneğin çiçek yetiştirenler bir gülün açması için birçok şart vardır, sulanmazsa kurur ve ölür. Uyarı sula ama çiçeğe göre sulanmalıdır, yoksa çürür veya kurur: 29/50 *Dediler ki: "Ona Rabbinden mucizeler indirilseydi ya!" De ki: "Mucizeler Allah katındadır. Bana gelince, ben açıkça uyarıcı biriyim. Hepsi bu*
- **Uyarı, doğru ve güzele kılavuzlamak içindir, felaketten korkutma ötesi, öneri, çözüm ve iyiliğe yönlendirir:** Peygamber sözü denilerek, Resul, Elçi, verileni söyler, ama onun dışında ise, insanlar, toplum uydurma yapısındadır ve yapılmıştır. İstenilen değil, uyarılar dikkat ve özen için olduğuna göre, bunu yorumlasalar diye beklenir, tam tersi istediklerini yapmak ve dayanak da dini olmasını isterler: 32/3: *Yoksa "Onu uydurdu" mu diyorlar? Hayır, haktır o; senin Rabbindendir, senden önce kendilerine hiçbir uyarıcı gelmemiş bir toplumu uyarmak içindir. Umulur ki, doğruya ve güzele kılavuzlanırlar*
- **Uyarmak için öncelikle uyarılacak boyutu bilmeli, tanık olmalı, olayı çözümleme boyutu ile müjdelemeli ve uyarmalıdır ki önlem alınabilsin:** Burada hitap Hz. Muhammet'e değil, tüm bireyleri kapsamaktadır. Her birey kendi yaptıkları için en önemli ve en geçerli, doğru tanıktır. Bu açıdan, bizler, bir uyarıcı yaparken, amaç ve güdümüzü de tanımlamalıyız. Bunlar müjde ve kısaca sevgi yaratan, insancıl olmalıdır ki kabul görebilsin: 33/45 *Ey Peygamber! Hiç kuşkusuz, biz seni bir tanık bir müjdecisi ve bir uyarıcı olarak gönderdik*
- **Bilim insanı çevresi ve insanlığa, bulduklarını iletmek ile yükümlüdür, uygulamada zorlama yapamaz:** Müjde ve uyarıcı olan bizler olursak, bunun tüm insanlara yönelik olmalı. Bu makalede yazıldığı gibi okuyanlara ve geniş bir kitleye de hitap etmelidir. Kısaca tüm yazılarımız buna yönelik olmalıdır, başka değil: 34/28: *Biz seni, bütün insanlara bir müjdecisi ve uyarıcı olarak gönderdik, başka değil! Ama insanların çocukları bilmiyorlar*
- **Ortamin yapısı nedeniyle servet ve refahta olan kişiler, uyarılar ve öğütleri inkâr ederler, pozisyonlarını kaybetmek istemezler:** Yazılan bu yazılar, şımaranlar tarafından inkâr edilmesi, kanımca çok üzücü olur, çünkü

- başlarına geleceklerden haberleri olmaz, azap içinde olurlar. Ben kime ne yapıyorum, bir hedef değil, yaratılışa yönelik olmalıdır: 34/34: Biz, hangi ülkeye bir uyarıcı göndermişsek, onun servet ve refahla şımaranları mutlaka söyle demişlerdir: "Biz, sizin elçilik yaptığınız şeyi inkâr ediyoruz
- **Tarihsel boyut olarak geçmişte yaşayanların inanışları, tutum ve kültürel yapıları temel alınca, onlara felaket gelmesi için bir gerekçe olmasının önemi belirtilmiştir. Deprem fay hattında olanın başına gelir, buna uyarı gerekir: Genel kanı, kendileri araştırсын bulsun ve öğrensin şeklindedir. Bunun yerine yaratılış tarafından verilmesi temel prensip olduğu anlaşılmaktadır. Nedeni, toplum kendi kültüründe, Ortak Akıl ve Kamu Vicdanı diyerek, çok farklı boyut oluşturup, bir baskı ve kalıp yaratmaktadır. Birey hakkı temelinde olmamaktadır: 34/44: Oysaki biz onlara, araştırıp ders alacakları kitaplar vermemiştik; daha önce kendilerine bir uyarıcı da göndermemiştik**
 - **Bir bilimsel veri, kanıt sunan kişi için, destana ve uydurmalara inananlar, karşı çıkarlar, onlara göre bazı insanlar uçar. Azap gelince de düşünseler fark edecekleri umut edilir, bize düşen sadece uyarmadır: Toplum olarak veya tek, tek düşünen, aklını kullananlar ise, gerçek üzere olup, hayal, masal ve cin demeden, bilimsel olarak, uyarıları alınmalıdır, buna göre bilimsel tedbirlerde ister toplum ister tek olarak alınmalıdır: 34/46 De ki: "Size, bir tek şey öğütleyeceğim: Allah için ikişer ikişer, teker teker kalkın, sonra da iyice düşünün!" Arkadaşınızda cinnetten eser yok! O, şiddetli bir azap öncesinde sizi uyaran bir kişiden başkası değil.**
 - **Kime başkasının suçunu yüklenmez, en yakını bile olsa fark etmez, ancak, kendi benliği ile aranılıp, temizlenilebilir: Her koyun, kendi bacağında asılır ve kimse başkasının suçunu üstlenemez. Mahkemeler bir bakıma suçlu bireyselleştirmek üzere yapılır, ortada somut, kanıtlı suç var mıdır ve kim sorumludur onu saptamaya çalışır: 35/18 Hiçbir günahkâr, bir başkasının günahını yüklenmez. Yükü ağır gelen, onu taşımaya çağırsa bile, kendisinden hiçbir şey yüklenilmez. Akraba bile olsa... Sen ancak Rablerinden için, için korkanları ve namazı/duayı yerine getirenleri uyarırsın. Arınıp temizlenen, kendi benliği için arınıp temizlenir. Dönüş Allah'adır**
 - **Burada Kuran doğrudan bize hitap ettiğine göre, bilim insanı olmak ötesinde, bilinen, dikkat çekmemiz gerekenleri uyarmak zorundayız: Burada sadece denilerek, toplumun yüklediği diğer işlevlerden arındırılmaktadır. Aynı şey bizim içinde geçerlidir, toplumu düzene koymak, sorumluluk ile kendimizi suçlamak anlamsızdır: 35/23: Sen sadece bir uyarıcısın**
 - **Her bir gruba ve topluma uyarıcılar gelmiştir, zamanımızda da bunları bilim insanları ve tehlikeyi fark edenler yapmaktadırlar: Uyarıcı tek bir gruba değil, her topluluğa da indiği belirtiliyor. Zaten zamanımızda da bilimsel boyutta daha belirgin olarak, uyarılar yapanalar var. Kokutan ve şeytan gibi menfaat ve zarar, karmaşa ve bozgunculuk çıkarmak isteyenler dışlanmalı, gerçek üzere, bilimsel ve öneriler, müjdeleyici olanlara bakılmalıdır: 35/24: Şu bir gerçek ki, biz seni hak ile bir müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdik. Hiçbir ümmet yoktur ki, içinden bir uyarıcı gelip geçmemiş olsun**
 - **Zalim olan kişi, mahkemede hemen pişman olduğunu söyler, ama çıkınca aynı yapıya, tutum ve davranışa devam eder, ancak cezasını arttırmaktan başka sonuç olmaz: Hapishanelere bakınca, özellikle müebbet hapis alanlar,**

ben bir çıksam, Dünyayı yaşanacak hale getiririm derler. Hırs içinde olurlar. Barış ve hayra yönelik iş yapalım derler, pişmandırlar. Peki, hangi metot, ne yapacaksınız sorulunca, yine aynı benlik ve menfaat kokar. Hayır ve iyilik çıkar için oluşamaz, ama kişi de ondan yararlanır. Çeşme yapmak, askıda ekmek oluşturmak gibi değildir planları, suyu satmak ve ekmeği de ücretlendirme planları: 35/37 *Feryat edip dururlar orada: "Rabbimiz, çıkar bizi de önceden yaptığımızdan başka şey yapalım. Barışa ve hayra yönelik iyi bir iş yapalım." Biz sizi, öğüt alanın öğüt alacağı bir süre ömür verilmedi mi? Uyarıcı da geldi size. Hadi, tadın bakalım azabı! Zalimler için hiçbir yardımcı yok artık*

- **Bu konuda bilgi sahibi olsam, ona göre davranırım diyenlerde bile, öğütleri beğenmeme ve nefretle kaçma gözlendiği çoktur:** Bazıları ben hekim olsam, hastalara yardım edeceğim der, zengin olmak için çalışır. Deprem Bölgesinde dayanıklı ev yapacağım der, arsaları toplar ama maddi imkân diyerek çürük yapar, nasıl olsa sattıktan sonra deprem olur der. Uyarıları alır, onları menfaat olarak kullanır: 35/42 *Yeminlerinin tüm gücüyle Allah'a ant içmişlerdi ki, eğer kendilerine bir uyarıcı gelirse, ümmetlerin herhangi birinden çok daha doğru bir gidiş üzere olacaklar. Fakat uyarıcı onlara gelince, bu onlara nefretle kaçıştan başka bir katkı sağlamadı*
- **Bir kişiyi en yakını, babası uyarmalı iken, sen de aman düşeceksin diyerek uyarman gerekir, zorunludur:** Bazen bir toplumda bir çocuk görürsün, onu sağlık açısından desteklersin. Anne ve Babası hiç duymamış olabilir. Anne sütünün ideal olduğu, mamaların olmadığını dinler ve kabul ederler. İşte bundan sonra onlara düşen bu bilgileri etrafa yaymalarıdır, uyarmaları gerekir: 36/6 *Babaları uyarılmamış, tam gaflet içinde bir toplumu uyarman için gönderildin*
- **Bir şeye inanmayan kişiye uyarı yapması ile fark olmaz ama biz yine de yapmalıyız:** Zengin köy ağasının kızına anne sütü ideal deyince, bizde fakirler verir, biz mama veririz dedi. Peki çocuğunda sorunları sıraladın, anne sütü alanlarda var mı diye sorunca, olmadığını söyledi. Ama ben sosyal sınıfım nedeni ile anne sütü vermem dedi, inansam bile yapamam dedi: 36/10: *Sen ha uyardım onları ha uyardım onları, fark etmez onlar için; inanmazlar*
- **Yaratılış üzere olan, buna göre tedbir alanları, öğüt vermenin anlamı olur, bu yaptıkları ile bağışlanma, seçkin bir ödülleri olur, çünkü aldıkları önlem ile felakete maruz kalmazlar:** Esirgeyen, bağışlayan yaratılış ve Yaratandan korkulmaz, korkunca ona dayanılır, ona uyulur. Burada iyi ve güzellikte olan kişi, sevgide en çok sevdiklerini kırmak istemez, onların usulüne, bilimde olmak ister. Burada korku, tedbir ve önlemi tam alamamaktadır: 36/11: *Sen ancak o zikiri/Kur'an'a uyan ve görmediği halde Rahman'dan korkan kimseyi uyarırsın. Böylesini, bir bağışlanma ve seçkin bir ödülle müjdele*
- **Bir konuda aktif, çalışan kişi uyarınca fark edip, tedbir alabilir, inkâr edenlere de karşı çıksalar bile, olaydan önce uyarılmaları gerekir ki bizim haberimiz yoktu demesinler:** Aktif olarak çalışan, değer üretenler, uyarılar ile bir dayanak bulurlar ve daha güçlü hakikat ve gerçek tanımlamasında bulunurlar: 36/70 *Diri olanı uyarsın ve gerçeği örten nankörler/inkârcılar aleyhine söz hak olsun diye indirilmiştir*
- **Elektrik telinde bile enerji varsa, bir çatırtı duyulur, kendi içinde bize bir uyarıcıdır, yaratılış gereğidir:** Uyarıcılar dıştan değil, her toplumun içinde de vardır. Bunun anlamı biz kendi toplum, grubumuza da doğru ve iyilikleri,

- sevgi ve insanlık ile barışa ve güzelliğe yönelerek belirtmek olmalıdır: 37/72: Yemin olsun, onların içlerinde uyarıcılar görevlendirmiştik
- **Kuran etimolojik olarak, bir uyarı, bir sunum ve bir okunacak kitap iken, buna dikkate etmek, uygulamak hepimizin görevidir: Kuran kelime anlamı olarak, okunacak kitap/zikir, taktim/öğüt ve sunum/uyarı anlamındadır. Bunu sadece boş okumak değil, kavramak, anlamak ve davranışa geçirmek için değerlendirmeliyiz: 38/1: Sad: Zikir/öğüt/uyarı dolu Kur'an'a yemin olsun ki,**
 - **Bazı kişiler uyarma ve dersi, dışardan kişi vermesi beklerken, en yakınında, hatta çocuğunun söylemesi ters gelebilir, yalan ve büyülenmiş, sapmış denilmemeli, uyarı dikkate alınmalıdır: Bir kişi, zengin, akademik düzeyde, amir, yönetici olura toplum onu kabul ettiği düşünülebilir. Ama bilen, doğruları ve gerçekleri söyleyen ise, bir menfaat olmaz ise, dışlanmamalı, çünkü sistem, ezenleri tutan bir sistem çökecektir. Bu düzeye gelmesi imkânsız diyerek büyücü demektedirler: 38/4 Kendi içlerinden kendilerine bir uyarıcı geldi diye şaşırıp kaldılar. Ve şöyle dedi bu nankörler: "Bu adam yalanlar düzen bir büyücü**
 - **Bir kişiye uyardığımız zaman, hemen kuşulanır, kim, kime yapmaktadır, ancak olay olunca, felaketin bir sonuç olduğunu görmeli, tatmalıdır: Ebu Lehep, içimizden biri, bizim sülaleye gelmesinden memnunum diyor ama sana para verelim, hoca yapalım, Mekke emiri ol diyor. Tanrı olarak kabul ediyor, yaratıcı ve ilah değil demesi ile ölürse, ben gücü alabilirim diye düşünüyor. Her yerde karşısına çıkıyor. Nasıl olsa azap vermez diye de peşin algıları var, ama tarih onların yokluğunu tanımlıyor: 38/8 "Öğüt ve uyarı, içimizden ona mı indirildi?" Hayır, onlar benim zikrimden/Kur'an'ımdan kuşkulandılar. Hayır, onlar benim azabımı henüz tatmadılar**
 - **Uyaran kişi olayların yaratıcısı ve sebebi olmadığı için, yaratılış, doğa gereği olur, insan suçlanamaz: Vahid eşi benzeri olmayan, Yaratıcı, Kahhar da yenilmeyen, yegâne kudret ve tasarruf sahibi sıfatlarıdır. İnsan sadece bir varlık iken, Yaratıcı ise doğmamış, doğurmamış ve her şeyin sahibi, yaratıcısıdır. Kısaca yaratılış onun eseridir. İlah değildir, tanrıçılık İslam'da yoktur: 38/65 D_e ki: "Ben, sadece bir uyarıcıyım. O Vâhid ve Kahhâr Allah'tır**
 - **İnsanlara hatırlatılmalıdır, biz/siz karışan değil, sadece açık aydınlatan ve uyarana olmanız gerekir: İnsanlara bildirilen, Peygamber de olduğu gibi, bize sadece uyarıcı olduğumuz ifade edilmektedir. Her tanık olduğumuz suç ise ihbar etmeli, ama diğer yaşadığımız, tanık olduğumuzu da belirtmeli, sunmalıyız: 38/70: Bana, sadece açık bir uyarıcı olduğum vahiy ediliyor."**
 - **Bir kişi iyilik yapınca, bu yaratılış boyutunda tek bir yükselen enerji etkileşimi olacaktır, bunun yansıması bir olumlu ruh olarak gözlenir, izlenir: Ref: kaldırmak, dik tutmak, yükseltmek demektir. Yaşamımızda kime uyarılarda bulunacağımız belli değil, bu açıdan her ortam ve durumda uyararak, iyilik ve güzellikle sevgiyle insanlığı yaymak bir görev olmalıdır: 40/15 O Ref'idir, dereceleri yükseltendir; arşın sahibidir. Buluşma günü hakkında uyararak için emrinden olan ruhu kullarından dilediğine indirir**
 - **Yaşam bir süreçtir, her gün daha fazla sona yaklaşırız, bu açıdan uyarma gereklidir, yapılan eylemlerden sorumlu olacağız, boğazına kadar batan, zalim olanların dostu olmaz, söz, bile dinlenir gibi yapılır, onlar hakkında olumlu konuşacak çıkmaz: Bir felaket gelmeden önce uyarı yapılmalı ve tedbir alınmalıdır. Denize düşmeden önce gereken yapılır, yoksa tek başına oluruz. Hiçbir kişi size yardım edemez, kendi derindedir: 40/18: Onları,**

- yaklaşan felaket günü hakkında uyar! Yürekler gırtlaklara dayanmıştır; yutkunurlar. Zalimlerin ne bir dostu vardır ne de sözü dinlenir bir şefaathçuları*
- **Bir kişinin üstüne tren geliyorsa, uyarma basit şekil değil, bayağı sert ve uyandırıcı olmalıdır, zorlama olamaz, farkına varmalıdır:** Bir toplumda birey olmak, o toplumu, gruba da uyarı, danışmanlık ve sevgi temelinde insanlık göstermeliyiz. Bu bir baskı veya zorlama değil bir uyarı olmalıdır. Bir topluma girerken selam ve güler yüz bunun en önemlisidir. Kimi elam verir, kimi başını çevirir. İletişim selama selam verenlerle ancak olabilir: 41/4: Muştalayıcı ve uyarıcı olarak indirilmedi. Onların pek çoğu yüz çevirdi; kulak verip dinlemezler onlar
 - **Bilim dışı olanalar, bir felakette sanki yıldırım çarpmışa döndükleri gözlenmektedir:** Bir ortamda, nehir yatağında akşama yemeği, hafif yağmur yağarken, aman dikkat, sel gelebilir diye uyardım ve buna göre orada yemek yemedik. Felaket olmadı ama başka yerde rahatça yemeğimizi bitirdik: 41/13: Yüz çevirirlerse şöyle de: "Sizi, Âd ve Semûd'a çarpan yıldırıma benzer bir yıldırıma karşı uyarıyorum."
 - **Uyarma kendi anlayacağı şekilde açıklanmalı, aydınlatılmalı, bir kısmı anlar bilime uyar, diğeri de insanlık dışı olacaktır, farkına varılmalıdır:** Her işin, her yaşamın bir sonu vardır. Son gelince artık geri dönme, af dileme, tazmin etme gibi hiçbir şey olmaz, hesap görülür. Yemekte hesap kesilirken, onları yemeseydim denilemez. Bu açıdan, bazıları yediği yemekten pişman olur, azapta olması beklenir, bazıları ise yaptıkları lezzetten dolayı iyilikler ile memnun ve mutlu olurlar: 42/7: İşte böyle! Biz sana Arapça bir Kur'an vahyettik ki, ülke ve medeniyetlerin anasını ve çevresindekileri uyarasın. Ve toplama günü konusunda da uyarıda bulunasın. Hiç kuşku yok o günde. Bir bölük cennettedir, bir bölük ateşte
 - **Bir toplumda serveti olan ve şımarmış, yönetici olmuş kişiler, paylaşım, zekât verin denilmesi ile biz atalarımız eserlerine uyacağız derler ve karşı çıkarlar, sonuçta toplumda kaybeden olurlar:** Fay üstünde ev yapanlar, bu olaylar yıllarca önce olmuş, tekrar olmaz, bizim yaşamımızda oluşmaz der ve tedbir bile alamazlar. Uzun süre geçmesi ile fay hatlarında stres artmış ve felaket ne kadar geç gelirse o kadar ağır olacağı bilgisi verilir, ancak yeni nesilden dinleyen süreç onlarda olabileceği için aralarından birileri çıkabilir: 43/23: İşte böyle! Senden önce de hangi kente bir uyarıcı göndermişsek oranın servetle şımarmış kodamanları mutlaka şöyle demişlerdir: "Biz atalarımızı bir ümmet/bir din üzerinde bulduk; onların eserlerine uyararak yol alacağız."
 - **Bilimde veriye göre yaklaşım önemlidir, gelişim değişimi gerekli kılar, bu açıdan geçmişin/ataların vurguları doğru bile olsa eskimiştir, adapte edilmelidir, tanımamak bir anlamsızlık ötesi olur:** Tsunami felaketi öncesi sular çekilince, 7 yaşındaki bir çocuk, biz derste öğrendik, Deniz yükselecek ve bizi boğar demiş. 300 kişi dinlemiş, yukarı kaçmış, diğerleri ise biz sadece uzakta duralım demişler. Nuh'un oğlu gibi kurtuluruz sanmışlar ve boğulmuşlar. Daha akılcı ve daha önemli olanı seçmemişler: 43/24: Uyarıcı dedi: "Peki, ben size, atalarınızı üzerinde bulduğunuz şeyden daha iyi yol göstereni getirmiş olsam da mı?" Dediler: "Doğrusu, biz sizinle gönderilen şeyi tanımıyoruz
 - **Bir konu karmaşa değil, belirli ortamın olması ile olur. Ders zamanları da sakın, sessiz ve algılama ile olmalıdır:** Derslerin uygun zamanı, akıl yoğun değilken, o boyuta yoğunlaşmış iken olabilir. Kuran da düşünmek, akli yormak için belirli zamanda tek, tek, yavaş okunur, düşünülür ve yorumlanır.

Her seferinde farklı yorum olacağı da kavranmalıdır, mucize de buradadır: 44/3: Biz onu kutlu/bereketli bir gecede indirdik. Hiç kuşkusuz, biz uyarıcılarız.

- **Bazı kişiler eğitilmiş değil, o konuda bir şeyler öğrenen ama oturmamış kişiler olup, bunlara türedi denir, anlamı da: nasıl ortaya çıktığı, nereden geldiği, nasıl oluştuğu, türediği belirsiz olan, gerçek bir değeri bulunmayandır. Sağlık konusunda da vardır, hekimler türedi olamaz, verilen bilime göre, hasta ve olguya göre davranan ve uyarıcı, öğüt verenler olur:** Bazı kişiler, sosyal boyutta bir varlık olmak için uyarıcı gibi çıkarlar. Genel olarak akademisyenler olsa da onların yaklaşımı, korkutmak ve endişeye sokarak, onlara muhtaç kılınmasını isterler. Uyarı olmak için, sevgi dolu, insanlıkta ve müjdeleyici, yol gösterici olunmalıdır: 46/9 De ki: "Ben, resuller içinden bir türedi değilim! Bana ve size ne yapılacağını da bilmiyorum. Bana vahyedilenden başkasına da uymam! Ve ben, açıkça uyarıcı bir elçiden başkası da değilim
- **Tarihte sosyal açıdan daima bir uyarı gelmiştir ama insanlar bunları kendi eklemeleri ve bozmaları ile bir bilimsel devamlılığı karşı çıkıp, müjde ve yarısı bozmak isterler:** İnsanlara devamlı iyilik ve güzellikte bulunulması, barışa yönelik hayırlar yapılması, kardeşlik ve birliktelik, bütünlük, yardımlaşma önemi konusunda çeşitli bildiriler, yazılı dini kitaplar geldiği biliniyor. Bunlar değişmiş olsa bile, temeli korumaktadır. Bunların dilleri insan dilleri ve kullanılan lisan, güzel davranılması ve zalim olanlarında azap içinde olacağı uyarıları kapsamaktadır. Kuranda bunlardandır, eskiyi teyit etmektedir: 46/12: Halbuki ondan önce, bir önder ve bir rahmet olarak Mûsa'nın kitabı var! Bu Kur'an da öncekileri tasdikleyen bir kitaptır. Zulmedenleri uyarın, güzel davrananlara müjde olsun diye Arap dilindedir
- **İnsanların yaratılış dışında puta, tanrı diyerek tapması ile, bir bakıma köle pozisyonunda, diktanın maşası olarak azap gördükleri gözlenmiştir:** Birçok kavim de puta tapmak ve zalim davranışları nedeniyle azaba uğradıkları tarihte yazılmaktadır: 46/21: Âd kavminin kardeşini de an! O, kendinden önce ve sonra uyarıcıların gelip geçtiği Ahkaf'ta, toplumunu şöyle uyardı: "Allah'tan başkasına ibadet etmeyin! Gerçek şu ki, ben sizin büyük bir günün azabına uğramanızdan korkuyorum
- **Bir eğitim alan kişi, aldığı eğitimi aktarmalı, yaymalıdır bu uyarıların yayılması ve dağılması da önemlidir:** Enerji boyutunda olunması, soyut kavramlarda da aynı şekilde bir gerçeklik ve yaratılış boyutu uyarı olarak onlara katkı ve aydınlatma sağlamıştır: 46/29 Bir zaman, cinlerden bir topluluğu, Kur'an'ı dinlemeleri için sana yöneltmiştik. Onu dinlemeye hazır hale geldiklerinde: "Susup dinleyin!" dediler. Dinleme bitirilince de uyarıcılar olarak kendi toplumlarına döndüler
- **Her kendini bilen kişi, eğitici olarak, müjdeleyen ve uyarıcı olarak işlevi vardır, bu bir gerçektir, o halde yapılmalıdır:** Bizler de kendimiz kendi yaptıklarımıza bir tanık, eğitici olarak müjdeli, eğlenceli uygulamalı eğitim yaparak, uyarmak, bireylere sevgi ve insancıl yaklaşarak sağlıklı olmalarını sağlamak ve devamlı sağlıklı tutma girişimleri öğretmeye, uyarıya çalıştık. 48/8: Şu bir gerçek ki, biz seni, bir tanık, bir müjdeleyici ve bir uyarıcı olarak gönderdik
- **Bir simge bile önemli olup, amaç, cömert ve bize katkı sağlayan bilgi, bilimsel veri olmalıdır:** Baştaki harfler bir simge olarak, Kuran yüce, yaratılışa dayanana, bize katkılar sağlayan, aynı zamanda da söz vererek, onun

doğruluğu, gerçekliğini kabul ettiğimiz bir boyuttur: 50/1 Kaf. Şanı yüce, ilahî cömertlikle dolu Kur'an'a yemin olsun ki

- **Uyarı en içinden, kalbi, gönlü olandan gelebilir, akıl ve veriyi yorum, akılda ve kanıttadır, irdeleyeni bilimsel görüşü öne alır:** Bazı ailelerde, çocukları eğitim alıp, belirli bir felsefe içinde olursa, önce Baba, ben bunları öğretmedim, bu çocuk nereden öğrendi der. Söyledikleri topluma uygun değilse de acayip diye de ekler: 50/2: İş sanıldığı gibi değil! Kendilerine içlerinden bir uyarıcı geldi diye şaşılar da şöyle dediler o küfre batanlar: "Acayip şey bu
- **Bir konuda yapalım ve yapmayalım kararını, bilim üzere olan verirler, kanıtlarla karar, hüküm verilmelidir:** Felaketten kurtulma anında, her birey suçunu başkasına atmak ister, boğulmaktan kurtulanlar, önce kendilerini suçlarlar, bu bir karmaşayı artırır ama olayı hafifletmez, kişiler şükür etme yerine çatışmayı tercih ettiklerinin kanıtı olur: 59/28: Allah buyurdu: "Huzurumda çekişmeyin! Ben size uyarıyı çok önceden göndermiştim
- **Bilim insanları uyarır, yaratılıştan, doğadan gelenlere karcın tedbir almak gerekir:** Ne yapalım denilince, birçok alternatifler olabilir bu açıdan bilimsel, deneyimli olduğunuzu tercih etmek gerekir. Cerrahi stajında düğüm atarken en karmaşık olanı yaptım. Neden diye söylenince örnek olsun dedim. Basit at, zorlama olmasın dediler. Stajda aldığım bu öğüdü yaşamım boyunca uyguladım: 51/50 O halde Allah'a kaçın/sığın! Ben size O'ndan gelmiş açıklayıcı bir uyarıcıyım
- **Her olgu, her veri olay ve olguda uyarıcı, tanımlayıcıdır ve dikkate alınmalıdır:** Olay ve kişiler farklı olsa da tüm uyarılar aynı kapsamdadır. Barışa yönelik, hayır ve sevgi temelinde insanlıkta olması, iyilik ve güzellikleri önermesidir. Bu açıdan ilk Âdem dahil, tüm Tevrat, İncil ve Kuran aynı uyarıları kapsar. Eğer farklı ise, bozulmuş, eklemeler yapılmıştır: 53/56: Bu da ilk uyarıcılar gibi bir uyarıcıdır
- **Her veri bir kanıt olarak bize bazı uyarılarda bulunur, bir hikmettir, uyarı olmasına karşı, uyulur, yapılırsa faydası görülür:** Kuran özelliği, ilk söylendiği şekli ile ezberlenmesi, her gün defalarca, baştan sonra okunması ve mukabele/hatim ile, tanımlanması ile değişmesi olanaklı olmamıştır. Bir süre diğeri ile çelişmemekte, tamamlamaktadır. Uyarı konusu burada irdelenmesi ile her ayette farklı bir vurgu ama aynı konu işlenmektedir. İlke tarzında olduğu için, bireysel yaklaşımlara da onay vermektedir. Helal kabul etmedikçe, aşırı olmadıkça haramların bile yenilebilir denilmesi bir esnekliği bireye hak olarak vermesi gibi birçok özellikleri vardır. Tüm bunlara karşın, yarar sağlaması için kültürel yapı, birey ve ortam öne çıkmakta, bunları aşabilen ancak birey olabileceği de unutulmamalıdır: 54/5 Doruk noktaya çıkmış, isabeti tartışmasız bir hikmettir o. Ama uyarılar yarar sağlamıyor
- **Bir felaket geleceğini, bilim insanları uyarır, bunu dikkate alanlarda bir kuşku ve çekişme oluşur, ama sonuç uygulama ve tedbir ile olabilir:** Aklımıza tüm bilim insanların uyarılarına karşın, dere, nehir yatağında yapılan evler, mahalleler ve şehirler görünce, her felaketten sonra, nehrin yatağını değiştirelim denilir, ama başarı olmaz, devamlı çekişme olur: 54/36: Yemin olsun, Lût onları bizim yakalayışımız hakkında uyarıyordu da onlar, uyarılarla ilgili olarak kuşkulanıp çekişmişlerdi
- **Tarihte her cezalandırılan kişilere uyarı geldiği görülecektir:** Firavuna uyarı gelince, bu yapı tümünden bozulacak, biz nasıl yönetiriz diyerek, daha zalim ve daha zorba oldular. Halk ile birlikte kalkınma akıllarına gelmiş ve

- korku ile karşı çıkmışlardır: 54/41 Yemin olsun, Firavun hanedanına da uyarılar gelmişti
- **Ateşi çıplak elle tutanın eli yanar, azap, korkmak, uyarıları dikkat etmekle ile önlenebilir:** Akıl ve gönül ile bütünleşen kişiler, bilirler ki, fay hattında olan evler, bir zaman sonra deprem ile karşılaşacaklardır. Bilim üzere olup evi sağlam olan rahat iken, diğerleri azapta, her sallantıda da yaratılıştan korkup, sabahlara kadar dışarda olurlar, azap çekerler. Kurtuluş ancak bilimde, yaratılış üzere olmaktadır. Burada Yaratandan korku değil, yaratılışa karşı çıkmaktan dolayı oluşan bir boyuttur. Rahman ve Rahimden korkulmaz, söylediklerinin gerçekleşmesinden korkulur. Başka mealde Allah'tan korunun denilmektedir. Korunma ve kaçınma olasılık olmadığına göre, yaratılışa, bilime ters yaklaşım yapmayın, yaparsanız belalar gelecektir, bundan çekinin anlaşılmalıdır: 65/10: Allah onlar için şiddetli bir azap hazırladı. Artık Allah'tan korkun, ey iman etmiş akıl ve gönül sahipleri! Allah size bir Zikir/bir uyarıcı/bir düşündürücü indirmiştir
 - **Bir kişiye hâkim ceza verirsen, bunların suç olduğunu düşünmedin mi diye, amaç ve saiki nedeniyle sorar, hüküm buna göre taktir edilir:** Türk Ceza Kanunu zarar ve zulüm bellidir diye not eder, ancak uyarı konulması tehlikede öngörülür. İnsanların sigara içilmez uyarısının yasal boyutu için 4 kanun/düzenleme gerekmiştir. 1) Kanser yapar (gerçek 5 adet/gün altında fark yok iken 25 üstünde kesin vardır), 2) Sigara içenler özel hava alanı yerlerde içmeliler, 3) Uygun olmayan kapalı yerde içenler ceza/yasak, 4) Temiz hava bir hakktır, sigara dumanından korunmalıdır, sigara dışlanmalıdır şeklinde olmuştur. Burada yapılan vurgu, uyarılar belirli hukuk düzeni içinde olmalıdır: 67/8: Öfkesinden çatlayacak hale gelir. İçine bir guruh atıldıkça, onun bekçileri bunlara sorarlar: "Size hiçbir uyarıcı gelmedi mi?"
 - **Bir bilimsel veriyi dikkate alamayan kişi, kanıtı yalanlayanlar, sapıklık içinde olurlar:** Sigara içenlere zararlı olduğu söylenir ama, günde 25 üstü içen kansere 64 kat fazla yakalanır, 5 adet/gün içen ise kanser oranında belirgin artış gözlenmemiştir. Fakat tek bir duman, içilme bile, içilen odada olunması bile akciğerde sorunlara neden olmaktadır. Bundan söz edilmesi sigara içenlerde de aynı savunma ötesi, içilmesinin sosyal bir boyut kazandırdığının söylenmesidir: 67/9: Derler ki: "Gelmedi olur mu? Bize uyarıcı geldi. Fakat biz yalanladık. Ve: 'Allah bir şey indirmemiştir, siz büyük bir sapıklık içindesiniz, başka değil!' şeklinde konuştuk
 - **Bilgi, bilimde, fenedir, bilim sahibi olan ancak uyarandır, veri yaratılıştadır:** Geleceği kimse bilemez, sigaranın kanser yaptığı istatistiksel veridir, o bireyi kapsayacağı söylenmez, ama tek dumanı ile solunum sorunu yaratır. Bunun gibi uyarı yapılır ama ne olacağı bilinmez: 67/26 De ki: "Bilgi Allah'ın katındadır. Bana gelince, ben ancak açıkça uyarın biriyim
 - **Bir konuda sakınan için veri, kanıtlar, uyarıcı ve düşündürücüdür, bilim buna göre yaklaşımı öngörür:** Zarardan sakınanlar, uyarıları dikkate alanlardır, bunu düşünerek, olay ve duruma, olguya göre düşünerek uygulamalıdır. Yangından korunmak, tam bir düşünce boyutu, proje gerekir, yangın söndürücü ile sorunu tam çöremezsiniz: 69/48 Gerçek şu ki o, sakınanlar için tam bir uyarıcı ve düşündürücüdür
 - **Birçok veriyi algılayan bilim insanları toplumu uyarırlar, bu onların görevi, işlevidir:** Bilim insanları durum ve olguyu irdeleyerek, bize yaratılış boyutu ile uyarılar gönderirler, burada Nuh olduğu gibi, ama kişiler bunu dikkate almaz, bana bir şey olmaz derler. Zamanımızda hava ısındığı için,

yağış yağmur yağması gibi değil, bir kova boşalma gibi oluyor ve sel yapıyor. Nuh zamanında da buzlar erimiş, Akdeniz 360 metre yükselmiş, Karadeniz boğazlar ile açılmıştır: 71/1: Biz, Nuh'u, "Toplumunu, kendilerine korkunç bir azap gelmeden önce uyar!" diye kavmine gönderdik

- **Her yaratılış, her boyut bir açık, net uyarıcı ise, Kuran'da bizlere bir uyarıcıdır:** Bir şeyin uyarı olması için, bilimsel gerçek ve gerekçeleri, dayanakları olmalıdır. Deprem, fay hattının saptanması ile belirgindir. Fay üzerinde olan evi uyarmak, bir gerçekliktir: 71/2 O dedi ki: "Ey toplumum! Hiç kuşkunuz olmasın, ben sizin için apaçık bir uyarıcıyım
- **Yaratılış üzere olan, bilimin üstünlüğü ve kararlılığı ile bizi uyanlardır, farkına varmalıyız:** Bu eğer bir tehlike, tehdit görülürse, hemen kalkıp uyarmak gerekir. Bu açıdan bu bir görevdir. Olay olmadan alınacak tedbir temel önemlidir. Hekim olunması nedeniyle tüm vakitler uyarılara harcanmaktadır denilebilir: 74/2: Kalk da uyar
- **Her gün uyanmamız ile bir uyarıya bir güne başlarız, ders alıp, bunu algılamalıyız:** Her insan temelde önce kendisi için bir uyarıcı olmalıdır. Kimim, nereden, nereye gidiyorum, yolum, yöntemim sevgi ve insanlıkta mıdır diye sorgulamalıdır: 74/36: İnsan için bir uyarıcıdır
- **Yaşamda çeşitli sorunlar karşımızı çıkacaktır, bunlar ders almak için birere uyarıdır:** Bir uyarı yaparken, onun dikkatini çekme ötesinde, yumuşak ve iletişim sağlayarak, sevgi ve insanlık dolu yaklaşımın simgesi, özür dileyerek başlamak, affedersiniz, burada bir tehlike var, dikkat edin olmalıdır. Benzinlikte sigara içmeyin yazar ve yakarsınız sözü, özür dilerim diye başlaması etkiyi daha güçlü sağlar: 77/6: Özür yahut uyarı için
- **Bilim yakın gelecek olan felaket, azabı da uyarır, bu yapılmalı, yoksa yokluk söz konusu olacaktır:** Depremden sonra sık rastlanan, ailesini enkaz altında olan kişi, keşke ben olaydım, toprak altına kalaydım der. Bunun bir anlamı da olmadığı belirgindir: 78/40: Biz sizi yakın bir azap ile uyardık. Bir gündedir ki o, kişi kendi ellerinin önden gönderdiğine bakar ve küfre sapan şöyle der: "Keşke toprak olsaydım
- **Bir kişi bir şeyden korkuyorsa, ona karşı olabilmek için yapılan uyarıları dinler:** Bana bir şey olmaz diyene dinletemezsin. Benzinci, ağızda sigara benzin dolduruyor ve şimdiye kadar olmadı, bundan sonra da olmaz dedi. Dizel hemen ateş almaz, ama doğal gaz öyle değildir, yanan kişiyi ben tedavi ettim, aylarca, bilirim, bu açıdan, seni şikâyet edeceğim dedim ve telefon ile ana merkeze aradım. Etkisi olması, sahibini aramışlar, kapatırlar diye o geldi, hemen tedbirleri aldı, korkan o idi, benzini dolduran değil: 79/45: Sen sadece, ondan korkanları uyaransın
- **Kuran üzerine olan kişi, uyarıcı ve düşündürücü birey olmalıdır:** Bilim bir bilimsel veri, gerçek kanıtı dayalıdır. Kanıtı gerçek boyutlarda da olup, geçmiş, mahkeme kararları emsal alınabilir. Kuran da her aşamada realist olan bir durum ise buna dikkat etmeli, uymalıdır: 88/21: Artık uyar/düşündür! Çünkü sen Kur'an ile uyarıcı/düşündürücü birisin
- **Yanıcı madde ilk planda su gibi iken, ateşi görünce, köpürerek tüm her şeyi yakar. Zarar ve zulümde bu şekilde, bunu yapanı da yakar, kül eder:** Felaket denilen şey, hafif, kaçınılacak değildir, bir ev yanarken, ilk planda dumandan kaçarsanız boğulursunuz, hemen havanın geldiği, gerekirse ateşin ayanından geçip kaçmak olmalıdır. Uzak bile olsa, duman erişir ve sizi boğar: 92/14: Ben sizi, köpürerek yanan bir ateşe karşı uyardım

NOT: Uyarı ancak veri ve somut kanıta dayalı olan durumlar için yapılır. Kötü, insana ümit vermeyen boyut kapsamında olmamalıdır. Kanseri hastaya senin iki ay ömrün kalmış denilmez. Tedavi başlayalım, küçülme ile yaşam süren uzatılabilir, ayrıca ağrı ve sızılarının içinde gerekenler yapılır, rahatlarsın şeklinde yaklaşmalıdır. Bu ona aile ve toplumlar helalleşme ve gerekirse, özür, tazmin etme fırsatını da sağlamış olacaktır. Kanseri hasta canlandırma yapıp, yaşama döndürünce, aile ilk planda ters geldi, oğlu sonra, seni çok seviyordu, sen gerekeni yaptın ama, biz aileye söyledik, ama telefon ile sesi iyi geliyor diye kimse inanmamıştı. Bu durum olunca, miras dahil birçok boyut oluşturuldu, şimdi köyünde mezarı hazır rahat uyuyacak dedi. Kısaca ölümle iş bitmiyor, ölüm sonunda da hazırlanmak gerekiyor, temelinde sevgi ve insanlık olmalıdır.

Bazı durumlarda, çocuk düşecek gibi olunca, uyarma yerine, bireyler görüntü çekip, bunu medyaya iletmek için beklerler, atla diye de tempo tutukları gözlenmektedir. İnsanlıktan uzak bir yaklaşım.

- Bilimsel veri ve kanıta dayalı gerçekçilik esastır. Bilimi anlatan, veri ve kanıt ile gerçekçilik varken, buna karşın iğreti yaşamı ile aleyhte olmak ve bunlara tanıklık etmek, anlaşılır olamaz. Bir konuda konu ve durum esastır, çoğunluk görüşüne dayanılmaz, hatalı olabilir. Kuran insanlar düşünceleri için öğüt ise, buna uyanlara sıkıntı yaratmaz, gözlenmez Bilimde, yaratılışa en ufak bir veri bile bir öğüt ve uyarı olabilmektedir. Bilim insanı elde ettiklerini belirtirken, bunun akademik, profesör olması değil, dayanaklarının bilimsel olmasına ve veri analizinin doğruluğuna bakılır. Bilim, veri ve kanıta göre olur, uydurma, sanma değil, açık uyarıcılardan elde edilir. Bilimde deney yapılırken, etkisi yoktur diye hipotez kurulur, gelecek bilinmez, ancak veriler uyarıcı ve müjdeciler olarak görülmelidir. Bilimde olanlar, yaratılışın doğruluğundadır ve insanların bunları saptaması, büyücülük değil, bilimsel deneyle olur. Bilim, bilim üzere yaklaşmayan, yaratılışa göre yaklaşım, iş yapmayan işine yaramaz Yaratan tanrı değil, yaratılışı Yaratan olup, uyarıcı ve müjdeciler olarak gelenler olduğu algılanmalıdır.

Bir yaratılış konusunda veri, kanıtı bilimsel yorumlamak, bizleri felaketten kurtarabilir, başka bir vurguya gerek bile olmayabilir.

Bilim, yaratılış üzere, tanrı diye algılanmamalı, akli ve gönlü işletenler, belirtilenlerin bir uyarı, tebliğ olduğunu fark etmelidirler Uyarıcı olanlar, bildirirken, bilime ve yaratılışa dayanarak, gerekçeler ile söylerler, açık konuşurlar. Bilimde yaratılışın, doğa kanunları bir hak, bir sisteme uygun olarak oluşmuştur, bilim insanları da bunu uyarmalı, müjde oluşacak şekle sokmalıdır. Yaratan, yaratılışın devamlı genişlemesi, çoğalması, üretken olması demek, ona yansıtılmaz, bir gerçek yaratan doğmamış ve doğurmamış olmalıdır. Bir kişi bilimsel verileri dışlaması, onu kaldırmaz, eğlence etseler bile gerçek uygulamasından kaçınmazlar. Her başlangıcın bir sonucu vardır. Amaç sonuçta mutluluğa inanmış isek, baştan sona uygun davranılmalı, bilimde kalınmalıdır. Birçok şey formül ve tanımlamak ile zor iken, felaketi anlatınca, önlemler daha kolay ve anlaşılır olmaktadır. Bir bilim insanı, aklını çalıştırması demek, yaratılışa dayalı verileri incelemesi, öğüt alması, eğitimini derinleştirilmesi demektir

- Uyarı yapılır ama inkâr edene, ne kadar uyarısan bile kabul etmez, etmeyecektir, konu inanma veya inanmamaya değil, inkar etmek, sanki ondan kurtulmuş olacaktır. Bize düşen görev, müjdeciler, uyarıcı, bildiğimizi sunmak olmalıdır, zorlama olmaz. Elçiler, eğitimciler, müjdeleme ve uyarı ile Yaratan, bilim üzere olmalıdır. Bilimde tüm deneyler, yaratılışa dayanılır, tanık ve veriler ona aittir. Elçiler müjdeciler ve uyarıcı olarak, belirttikleri, inanarak, uygulayarak hayır ve barışın yerleşmesini sağlamaktır.

Bilim üzere olanlar, nimet veren ve bereketli, doğrulayıcı ve sonucunun da iyilik, güzellik ve insanlıkta olması için çalışır ve çabalarlar.

Tarihte birçok uyarıcılar gelmiş, dikkate eden toplum kurtulurken, inkâr ve ters yaklaşımda olanlar ise felakete uğrayıp, yok olmuşlardır. Bilimsel olamayan, veri ve kanıtı dayanmayanlar hakkında bilgi sunulamaz, cahillerden olmamalı, bunları iletmemelidir. Yaratılış her boyutta doğada mucize iken, uyarılar ile bize vurgu yaparken, mucize istemek, akılsızlık ötesidir.

Kuran olduğu gibi bilimde de kanunlar olmakta, bunları dışlayanlarla birlikte olanlar için, dost, ona inanan olmaz, felaketten koruyan da bulunmaz. Felaket anında, daha önce geleceğini bilenler, biz daha tedbir almadık, bunu geciktirebilir misiniz derler, ama karşı çıktıklarını da belirgindir.

Bilim insanı doğal, yaratılışa bağlı felaketi söylese bile, insanlar çoğunlukla bana bir şey olmaz diyerek işitmez, ilgilenmezler. Kuran açıklayıcı özelliği vardır, her ayet birbirine benzer yaklaşım, uyarı yapsa da bir detay vurgu vardır. Bazı destan veya hikayeler ile çarpıtma yoluna gidilebilir, bilime inanan, yaratılış üzere olanlar, bunlara kapılmamalı, inanmamalı, dönmemelidir. Bir şey ve durumda doğru ve yanlış veri, kanıt ile ayrılmaktadır, Kuran bir bakıma bunu sosyal açıdan sağlar. Uyarıcı ve öğüt verici eğer kendi içimizden olursa, kabul etmek zordur, sanki uzaydan gelmelidir. Durum ve şartlara göre, her bireye, her şehre eğitim için bir birey görevlendirilmeli, işlevin yapılmasına göre oluşturulmalıdır. Uyarıcı, öğüt veren sadece müjde ve yol gösterici olmalıdır, felaketin bile bir kurtuluş müjdesi vardır. Bir olay, veri kesin uyarıdır, fay hattında olan sallantı, depreme uyarıdır. Bilim insanı bulduğu veriyi, uyarı olarak iletmelidir, bu kalbinden, toplumu uyarı olarak ve aklından da gelmelidir. Bir boyutta uyarıcılar gelmiş, tedbir alınmamış ise felaket kapıyı çalar, her boyutta bir ön işaret vardır, uyanık olmalıdır. Her bir hastalık dahil, bir sorunun ön uyarıcıları, bir başlamasını belirten işaretleri vardır, bunlar önemli, kaçırılmamalıdır. Uyarıları ilk planda en yakınlarımıza yapmalıyız. Bir sorun olduğunda, felakette diğer oluşarlarda, yağmur yapması bile, azabı, sıkıntıyı arttırır. Bir konuda uyarıda bulunulur, bu bir insanlık görevidir, uyan kendisi için uymuş olur, diğerine de zorla değil, ben uyarıcı, ileticiyim denir. Düşünüp, öğüt almak isteyenler için uyarılar, bilimsel bilgilerin anlamı olur ve buna göre yaklaşım yaparlar veya yapmaları beklenir. Müziceler yaratılıştadır, mucize isteyen çevresindekileri görmeyen, algılamayandır, bizler ise bunları iletken, uyarıcı kişi olabiliriz. Uyarı, doğru ve güzele kılavuzlamak içindir, felaketten korkutma ötesi, öneri, çözüm ve iyiliğe yönlendirir.

- Hepimiz aynı türüz; Homo sapiens, sapiens: Genetik olarak tek tür, tek grup iken, Dünyaya yayılmış ve ayrılmışlardır. Anlaşmaz konular, gerçeğe ulaşmak ile giderilir, kıskançlık, azgınlık, hak edişe göre denge noktasından sapma, yalancılık, zulüm yüzünden, çekişmeyle sonlanmamalıdır.
- Bilgilendirme olmadan rıza alınmaz, suç ise bilinir ve kaçınılır.

Uyarmak için öncelikle uyarılacak boyutu bilmeli, tanık olmalı, olayı çözümlene boyutu ile müjdelemeli ve uyarmalıdır ki önlem alınabilsin. Bilim insanı çevresi ve insanlığa, bulduklarını iletme ile yükümlüdür, uygulamada zorlama yapamaz Ortamın yapısı nedeniyle servet ve refahta olan kişiler, uyarılar ve öğütleri inkâr ederler, pozisyonlarını kaybetmek istemezler. Tarihsel boyut olarak geçmişte yaşayanların inanışları, tutum ve kültürel yapıları temel alınınca, onlara felaket gelmesi için bir gerekçe olmasının önemi belirtilmiştir.

Deprem fay hattında olanın başına gelir, buna uyarı gerekir. Bir bilimsel veri, kanıt sunan kişi için, destana ve uydurmalara inananlar, karşı çıkarlar, onlara göre bazı insanlar uçar, azap gelince de düşünseler fark edecekleri umut edilir, bize düşen sadece

uyarmadır. Hiç olmaz ise, bir tetkik ve inceleme yapılması istenir, ama ya sorunlu olursa yıkmak zorunda kalırız diye yapmaz, kaçınır, sizi baskırlarlar.

Kime başkasının suçunu yüklenmez, en yakını bile olsa fark etmez, ancak, kendi benliği ile aranılıp, temizlenilebilir. Burada Kuran doğrudan bize hitap ettiğine göre, bilim insanı olmak ötesinde, bilinen, dikkat çekmemiz gerekenleri uyarmak zorundayız. Her bir gruba ve topluma uyarıcılar gelmiştir, zamanımızda da bunları bilim insanları ve tehlikeyi fark edenler yapmaktadırlar. Zalim olan kişi, mahkemede hemen pişman olduğunu söyler, ama çıkınca aynı yapıya, tutum ve davranışa devam eder, ancak cezasını arttırmaktan başka sonuç olmaz. Bu konuda bilgi sahibi olsam, ona göre davranırım diyenlerde bile, öğütleri beğenmeme ve nefretle kaçma gözlendiği çoktur. Bir kişiyi en yakını, babası uyarmalı iken, sen de aman düşeceksin diyerek uyarman gerekir, zorunludur. Bir şeye inanmayan kişiye uyarı yapması ile fark olmaz ama biz yine de yapmalıyız. Yaratılış üzere olan, buna göre tedbir alanları, öğüt vermenin anlamı olur, bu yaptıkları ile bağışlanma, seçkin bir ödülleri olur, çünkü aldıkları önlem ile felakete maruz kalmazlar. Bir konuda aktif, çalışan kişi uyarınca fark edip, tedbir alabilir, inkâr edenlere de karşı çıksalar bile, olaydan önce uyarılmaları gerekir ki bizim haberimiz yoktu demesinler. Elektrik telinde bile enerji varsa, bir çatırtı duyulur, kendi içinde bize bir uyarıcıdır, yaratılış gereğidir. Kuran etimolojik olarak, bir uyarı, bir sunum ve bir okunacak kitap iken, buna dikkate etmek, uygulamak hepimizin görevidir. Bazı kişiler uyarma ve dersi, dışardan kişi vermesi beklerken, en yakınında, hatta çocuğunun söylemesi ters gelebilir, yalan ve büyülenmiş, sapmış denilmemeli, uyarı dikkate alınmalıdır. Bir kişiye uyardığınız zaman, hemen kuşkulandır, o mu yapmaktadır, ancak olay olunca, felaketin bir sonuç olduğunu görmeli, tatmalıdır. Uyarıcı kişi olayların yaratıcısı ve sebebi olmadığı için, yaratılış, doğa gereği olur, insan suçlanamaz. İnsanlara hatırlatılmalıdır, siz karışan değil, sadece açık aydınlatan ve uyarana olmanız gerekir. Bir kişi iyilik yapınca, bu yaratılış boyutunda tek bir yükselen enerji etkileşimi olacaktır, bunun yansıması bir olumlu ruh olarak gözlenir, izlenir. Yaşam bir süreçtir, her gün daha fazla sona yaklaşırız, bu açıdan uyarma gereklidir, yapılan eylemlerden sorumlu olacağız, boğazına kadar batan, zalim olanların dostu olmaz, söz, bile dinlenir gibi yapılır, onlar hakkında olumlu konuşacak çıkmaz. Bir kişinin üstüne tren geliyorsa, uyarma basit çekil değil, bayağı sert ve uyandırıcı olmalıdır, farkına varmalıdır. Bilim dışı olanalar, bir felakette sanki yıldırım çarpmışa döndükleri gözlenmektedir.

Uyarma kendi anlayacağı şekilde açıklanmalı, aydınlatılmalı, bir kısmı anlar bilime uyar, diğeri de insanlık dışı olacaktır, farkına varılmalıdır. Bu açıdan soru, cevap önemli bir aşamadır.

Bir toplumda serveti olan ve şıarmış, yönetici olmuş kişiler, paylaşım, zekât verin denilmesi ile biz atalarımız eserlerine uyacağız derler ve karşı çıkarlar, sonuçta toplumda kaybeden olurlar. Bilimde veriye göre yaklaşım önemlidir, gelişim değişimi gerekli kılar, bu açıdan geçmişin/ataların vurguları doğru bile olsa eskimiştir, adapte edilmelidir, tanımamak bir anlamsızlık ötesi olur. Bir konu karmaşa değil, belirli ortamın olması ile olur. Ders zamanları da sakin, sessiz ve algılama ile olmalıdır. Bazı kişiler eğitilmiş değil, o konuda bir şeyler öğrenen ama oturmamış kişiler olup, bunlara türedi denir, anlamı da: nasıl ortaya çıktığı, nereden geldiği, nasıl oluştuğu, türediği belirsiz olan, gerçek bir değeri bulunmayandır. Sağlık konusunda da vardır, hekimler türedi olamaz, verilen bilime göre, hasta ve olguya göre davranan ve uyarıcı, öğüt verenler olurlar. Tarihte sosyal açıdan daima bir uyarı gelmiştir ama insanlar bunları kendi eklemeleri ve bozmaları ile bir bilimsel devamlılığı karşı çıkıp, müjde ve yarıyı bozmak isterler. İnsanların yaratılış dışında puta, tanrı diyerek tapması ile, bir bakıma köle pozisyonunda, diktanın maşası olarak azap gördükleri gözlenmiştir. Bir eğitim alan

kişi, aldığı eğitimi aktaralı, yaymalıdır bu uyarıların yayılması ve dağılmasına önemlidir. Her kendini bilen kişi, eğitici olarak, müjdeleyen ve uyarıcı olarak işlevi vardır, bu bir gerçektir, o halde yapılmalıdır. Bir simge bile önemli olup, amaç, cömert ve bize katkı sağlayan bilgi, bilimsel veri olmalıdır. Uyarı en içinden olandan gelebilir, akıl ve veriyi yorum, akılda ve kanıttadır, irdeleyeni bilimsel görüşü öne alınır. Bir konuda yapalım ve yapmayalım kararını, bilim üzere olan veriler, kanıtlarla karar, hüküm verilmelidir. Bilim insanları uyarır, yaratılıştan, doğadan gelenlere karcın tedbir almak gerekir.

- **Her olgu, her veri olay ve olguda uyarıcı, tanımlayıcıdır ve dikkate alınmalıdır.** Her veri bir kanıt olarak bize bazı uyarılarda bulunur, bir hikmettir, uyarı olmasına karşı, uyulur, yapılırsa faydası görülür. Bir felaket geleceğini, bilim insanları uyarır, bunu dikkate alanlarda bir kuşku ve çekişme oluşur, ama sonuç uygulama ve tedbir ile olabilir. Tarihte her cezalandırılan kişilere uyarı geldiği görülecektir. Ateşi çıplak elle tutanın eli yanar, azap, korkmak, uyarıları dikkat etmekle ile önlenebilir. Bir kişiye hâkim ceza verirken, bunların suç olduğunu düşünmedin mi diye, amaç ve saiki nedeniyle sorar, hüküm buna göre taktir edilir. Bir bilimsel veriyi dikkate alamayan kişi, kanıtı yalanlayanlar, sapıklık içinde olurlar Bilgi, bilimde, fendedir, bilim sahibi olan ancak uyarandır, veri yaratılıştadır. Bir konuda sakınan için veri, kanıtlar, uyarıcı ve düşündürücüdür, bilim buna göre yaklaşımı öngörür. Birçok veriyi algılayan bilim insanları toplumu uyarırlar, bu onların görevi, işlevidir. Her yaratılış, her boyut bir açık, net uyarıcı ise, Kuran'da bizlere bir uyarıcıdır. Yaratılış üzere olan, bilimin üstünlüğü ve kararlılığı ile bizi uyarırlardır, farkına varmalıyız Her gün uyanmamız ile bir uyarıya bir güne başlarız, ders alıp, bunu algılamalıyız. Yaşamda çeşitli sorunlar karşımızı çıkacaktır, bunlar ders almak için bireyse uyarıdırlar. Bilim yakın gelecek olan felaket, azabı da uyarır, bu yapılmalı, yoksa yokluk söz konusu olacaktır Bir kişi bir şeyden korkuyorsa, ona karşı olabilmek için yapılan uyarıları dinler Kuran üzerine olan kişi, uyarı ve düşündürücü birey olmalıdır. Yanıcı madde ilk planda su gibi iken, ateşi görünce, köpürerek tüm her şeyi yakar. Zarar ve zulümde bu şekilde, bunu yapanı da yakar, kül eder

Bilimsel uyarıyı dikkate alan ve tedbir alan kişi anlamı olur, diğeri için anlamsızdır.

EĞİT

- **Eğit/Öğret:** Üniversite hocası olma ötesinde, eğitim ve öğretim konusunda Kuran ayetlerine bakılması ile UYARI boyutuna bir farklı bakış yapılmış olacaktır.
 - **Bilim temiz, nimet olanların yenilmesini belirtir, bireye göre fayda ve zarar ayrıcalıklı olabilir, bu açıdan eğitimde, öneride yaratılış gereği uygun ve temiz olan önerilmeli, eğitilmelidir:** Burada helal yenilmesi gerekenler, temiz/leziz/hoş olması ötesinde nimet olmalıdırlar. Avcılık bile olsa, burada yaratılışı anma, şükretme demek, ziyan etmeme, boşuna öldürmeme ve eziyet etmemek de katıldığı söylenebilir: 5/4: Sana soruyorlar, onlar için helal kılınan ne? Şöyle söyle: "Sizin için bütün temiz/leziz/hoş nimetler helal kılınmıştır. Eğittiğiniz avcı kuşların tuttukları ile eğittiğiniz av köpeklerinin tuttukları da size helal kılındı. Siz bu hayvanlara, Allah'ın size öğrettiklerinden öğretiyorsunuz. O halde onların sizin için tuttuklarından da yiyin ve üzerine Allah'ın adını anın. Allah'tan sakının! Allah gerçekten hesabı çok çabuk görür
 - **Yaşam bir sınırlı süreç ise, o zamanda bizim aldığımız eğitime göre ilerleme, gelişim, yaratılış ve bilim üzere değişim, barışsever bir yaşam olması önemlidir:** Bir bilim insanı duası olmaktadır. Bize nasip, psikiyatrik

yorumlama olanağı sağlasın, ilim verdin, tüm yaşamımda bu üzere olsun denilmektedir: 12/101: "Rabbim, sen bana mülk ve saltanattan bir nasip verdin. Olayların ve düşlerin yorumundan bana bir ilim öğrettin/olayların ve düşlerin yorumu konusunda beni eğittin. Ey gökleri ve yeri yaratan! Benim dünyada da âhirette de Veli'm sensin! Beni müslüman/sana teslim olmuş olarak öldür ve beni barışsever hayırlı kullar arasına kat!"

- **Bize katkı ve yarar sağlayacak nesli, eğitmek ve desteklemek gereklidir:** Musa'nın kendisinin süt bebeği iken, suya bırakılması, ablasının onu bulan Firavuna giderek, bakımını üstlenecek bir aile bulduğunu söylemektedir. Emzirenlerin haram olması ile, bir köle, bir kadın olarak faydalanılmayacağı vurgusu vardır. Emzirme işleminde annenin, cinsel obje olmaması gerekir: 28/12: Biz daha önce ona, süt emziren kadınları haram kılmıştık. Bu sırada kız kardeşi dedi ki: "Onun bakımını sizin için üstlenecek, onu eğitip öğretmeyi yüklenecek bir ev halkını size tanıtayım mı?"
- **Bilim ve yaratılış üzere olanların veri ve kanıtları bize ters gelip, yüz çevirebiliriz, ama doğru ve gerçek ise, azap çekeriz:** Sihirbazlar etkin olabilmek için hem pratik yapar hem de bilimsel yaklaşımın temelini yakalamaya çalışır ki kısaca eğitilmiş olmalıdır. Bazı felsefe konusunda olanların da bir bakıma söylenenleri farklı yorumlaması ile mecnun denildiği görülmüştür. Mecnun sevdalı, kendisini tam tanımlanmayan kişi anlamındadır, ki aklını kullanana kişiyi tanımlamaz: 44/14: Ama ondan yüz çevirdiler ve şöyle dediler: "Eğitilmiş bir mecnun!"

NOT: Eğitim, her bireye göre, kapasitesine göre verilir, temelde kendi kendine eğitim boyutuna gelmesi için yapılır.

- Yaşam bir sınırlı süreç ise, o zamanda bizim aldığımız eğitime göre ilerleme, gelişim, yaratılış ve bilim üzere değişim, barışsever bir yaşam olması önemlidir.
- Bize katkı ve yarar sağlayacak nesli, eğitmek ve desteklemek gereklidir. Bilim ve yaratılış üzere olanların veri ve kanıtları bize ters gelip, yüz çevirebiliriz, ama doğru ve gerçek ise, yapmazsak, tedbir almazsak, azap çekeriz.
- Bilim temiz, nimet olanların öğrenilmesi, uygulanmasını belirtir, bireye göre fayda ve zarar ayrıcalıklı olabilir, bu açıdan eğitimde, öneride yaratılış gereği uygun ve temiz olan önerilmelidir.

Her birey en azından kendisi için, ilerleme ve gelişim için eğitim almalı. Temiz, bilimsel, kendi yaratılışına uygun olanı da yapmalıdır. Diploma almak eğitilmiş olmak demek değildir, uygulama, isteyerek davranışa geçirmek ile oluşur.

ÖĞRET

- **Öğret:** Bir konuyu biliyorsanız, onu başkasına da belirtmeniz, eğitimi yapmanız gerekir. Kendinizde olan bilgi, yayılmadıkça, gelişim ve değişim olmaz. Eğitici sadece öğretmenler değil, her bireyin görevidir.
 - **Bilen kişiye soru sorulursa bilir, bilmeyen ise öğrenmesi ile bu boyuta ulaşabilir:** İnsanlar öğrenebilirler ve bunu işlevde kullanabilirler. Bu bir insanlık yeteneğidir ki birçok yapıda olması beklenmez: 2/31: Ve Âdem'e isimlerin tümünü öğretti. Sonra onları meleklerle göstererek şöyle buyurdu: "Hadi, haber verin bana şunların isimlerini, eğer doğru sözlüler iseniz."
 - **Yaratan yaratılışın her boyutunu bilir, bizler ise bilim insanları olarak, bilimsel çalışma sonucundaki veriler ile ancak tanımlayabiliriz:** İnsanlar bir konuda eğitim alınca, gereğini yapması beklenir, ancak insanlar bu eğitimi ilerletme, kendi kendilerini eğitime ile daha ileri gidebilmekte, değişimi

gelişim olarak yaşayabilmektedir. Bu varlıklar içinde bir olumlu ayrıcalık sağlamaktadır: 2/32 Dediler ki: "Yücedir şanın senin. Bize öğretmiş olduğunun dışında bilgimiz yok bizim. Sen, yalnız sen **Alim**'sin, her şeyi en iyi şekilde bilirsin; **Hakim**'sin, her şeyin bütün hikmetlerine sahiptir

- **Bazı şeylerin bilinmesi geleceği bilme değil, bilimin öngörüsüdür. Meteorolojik verilen bir erken uyarıların çözümü ile olur. Bunu faal olarak gören, olayı kavramamıştır. Öz benliklerini satanlar bunları büyü, mucize olarak tanımlarlar: Hz. İsa'nın yaptığı eşyaları, kuş modeli yaprak uçurduğu söylenir. Bizler de kâğıttan uçak yaparız ve uçar. Bunun gibi bilim bazı şeyleri bizim yapabilmemizi sağlamaktadır. Burada tüm bu yaklaşıkların, küfür aracı olmadan, kötü amaçla kullanılması ile kabul edilebilir görülmelidir. Öz benlik olarak bunları şeytanlık denilen, zarar ve zulümde kullanılmamalı, hele inanların aralarını açma vesilesi yapılmamalıdır: 2/102 Süleyman'ın mülk ve saltanatı konusunda onlar, şeytanların okuyup durduklarına uydular. Halbuki Süleyman küfre sapmamıştı. Ancak şeytanlar küfre sapmıştı; insanlara büyüü öğretiyorlardı. Ve Babil'de Harut ve Mârût adlı iki meleğin/iki melikin üzerine indirileni öğretiyorlardı. Oysaki o iki melek, "Biz bir imtihan aracıyız, sakın küfre sapma!" demedikçe hiç kimseye bir şey öğretmiyorlardı. İnsanlar onlardan erkekle eşinin arasını açacakları şeyi öğreniyorlardı. Ne var ki, onlar onunla Allah'ın izni olmadıkça hiç kimseye zarar veremezler. Onlar kendilerine zarar vereni, yarar vermeyeni öğreniyorlardı. Yemin olsun ki, onu satın alanın âhirette hiçbir nasibi olmayacağını açıkça bilmişlerdir. Öz benliklerini sattıkları şey ne kötüdür! Bir bilebilselerdi**
- **İnsanlık var oldukça, sevgi ve insanlık üzere, yaratılış, bilimsel yaklaşım öğretilmelidir, Doğanın ne kadar yüce ve sistemlere hâkim olduğu algılatılmalıdır: Resul görevi elçi olarak iletmenin ötesinde, öğretici olması, birçok durumda danışmanlık yapması, aynı zamanda da sorunlarda fikir beyan etmesi boyutu gündeme gelmektedir. Bir bilim insanı, mahkemelerde bilir kişi olduğu, karar vermede de hakimlere destek oldukları bilinmektedir: 2/129 "Rabbimiz! İçlerinden onlara, senin ayetlerini okuyacak, kendilerine Kitap'ı ve hikmeti öğretecek, onları temizleyip arındıracak bir resul gönder. Sen, evet sen, Aziz'sin, tüm ululuk ve onurun sahibisin; **Hakim**'sin, tüm hikmetlerin kaynağısın**
- **Eğitim, bilimsel boyut ile doğruyu pekiştirme, bilgileri temizleme, hikmetli olma, beceri kazanma üzerine olmalı, bu konuda çalışmalıyız: Her topluma bir eğitici, aktarıcı ve elçi gelmesi ile, zamanımızda bu eğitim almış bir bakıma bizlere düşen görev olmaktadır. Okumak, düşünmek, algılamak, farkına varmak ile hatalı, zararlı ve anlamsız boyutları temizlemek, ilgisi olmadığını göstermek, veri, kanıt ile sunmak, bir bakıma öğretmek işimiz olmaktadır. Bakış açısını değiştirme amacıyla değil, zaten inkâr edene yapılamaz, sadece tebliğ, sunumdur. Algılayan olur, uyarı yeterlidir: 2/151 Nitekim size aranızdan bir resul göndermişiz; size ayetlerimizi okuyor, sizi temizleyip arıtıyor, size Kitap'ı ve hikmeti öğretiyor, size, daha önce bilmediklerinizi belletiyor**
- **Bir konuda korku ve endişe duyuluyorsa onu gecikmeden halletmeye çalışmalı, bilim üzere olmalıdır: Bir konu hakkında tereddüdünüz varsa, doğru söylememe korkusu ve endişesi taşırsanız, bunu geciktirme değil, hemen araştırmalısınız. İçinizde kalmasın, ki şimdi telefon ile Google iyi bir çözüm olmaktadır. Ancak bilinir ki veri doğru olup olmadığı kontrol**

edilmelidir, yazanlar sübjektif algılar ile yazmış olabilirler. Burada da tek tanrı denilince başka meal kontrolü ile böyle olmadığı açık ve nettir, çünkü ilah/tanrı yoktur. Kuran elbet böyle değil ama yorum bilimsel olmalıdır: 2/239: Bir korku ve endişe duyarsanız yürüyerek veya binit üzerinde yerine getirin. Güvene kavuştuğunuzda bilmediğiniz şeyleri size öğrettiği şekilde Allah'ı zikredin

- **Eğer zalimlere karşı olanlar eğitilir ve beceri kazanırlarsa, onları yenebilirler ve bozgundan kurtarır ve nimet, lütuflar sağlarlar:** Tarihe bakınca, zalim bir süreç güçlü ve hâkim olduğu sanılır ve bin yıldan bir süre yönetimde kalacağı iddiasındadır. Bir süreç sonra halk desteği olmadığı için zulmünü arttırır ve bu gitmesini kolaylaştırır: 2/251 Nihayet Allah'ın izniyle onları bozguna uğrattılar. Ve Dâvud Câlût'u öldürdü. Ve Allah, Dâvud'a mülk/saltanat ve hikmet verdi. Ve ona dilediği şeylerden öğretti. Eğer Allah'ın, bazı insanları diğer bazılarıyla savması olmasaydı, yeryüzü bozguna uğrardı. Ama Allah âlemlere karşı çok lütufkârdır
- **İnsanlar birbirleri ile alış, veriş gibi işlemlerde kayıt tutmalıdır, bu şekilde sorun oluşması önlenir ve adalet sağlanabilir:** Tüm İnsanlar arasında ilişkilerde yazılı olmasını gerekli görmektedir. Bu açıdan Hadis/söz demektir, bu açıdan yazılı olması gerekli olmalıdır. Kuran'dan söz ile ezberleme yapılır ama, yazılı olan ile uyumlu olmalıdır, uygun değilse, yazılı olan değiştirilir, ezber de hata imkânsız gibidir. Nitekim Arapça 'da okumada sıkıntılar olunca, üstüne ve altına e, i gibi harflerin okunuşunun tam olması için ekleme getirilmiştir. Bu açıdan yazılarda hata olmuş ise hemen düzeltilir. Birinci Dünya Savaşında İngilizler 40.000 nüsha Kuran yazımları değiştirerek göndermişler, ama sorun çıkmayınca bakmışlar, bunlar düzeltilmiş, mukabeleler bu amaçla yapılır. Nitekim hatim indirme, temelde Kuran teyidi olmaktadır. Aynı usul alış-veriş gibi ilişkilerde de söz konusu edilmiştir. Peşin takasta bile, öngörülen bir uzmanların fiyat, kalite analizi ile ücretinin saptamasıdır. Bazılarında bozulacak gıdalarda %45 kâr payı öngörülür, gerçekte %10 vergi, %25 kar konulur. Kalıcı olanlarda %25 amortisman, cihazın eskime payı elenir. Kısaca alış fiyatına %70 ekleme olması beklenir ve yazılı olarak alıcıya sunulmalıdır: 2/282: Ey iman sahipleri! Belirli bir süre için birbirinize borç verdiğinizde onu yazın. Aranızda bir yazıcı adaletle yazsın. Yazıcı, Allah'ın kendisine öğrettiği şekilde yazmaktan kaçınmasın, yazsın. Borç altına giren kişi de onu kayda geçirsin ve Rabbinden korksun da borcundan hiçbir şey eksiltmesin. Borç altına giren, akli ermez yahut zayıf-çaresiz biri ise yahut yazdırmaya gücü yetmiyorsa, velisi adaletle yazdırsın. Erkeklerinizden iki kişiyi de tanık tutun. Eğer iki erkek yoksa rızanızla kabul edeceğiniz tanıklardan bir erkek ve iki kadın gerekir. Bu, kadınlardan biri şaşırırsa/unutursa ötekisi ona hatırlatsın diyedir. Tanıklar, çağırıldıklarında çekimser davranmasınlar. Küçük veya büyük, borcu, süresine kadar yazmaktan üşenmeyin. Böyle yapmanız Allah katında adalete daha yakın, tanıklık için daha sağlam, kuşkuya düşmemeniz için daha elverişlidir. Ancak aranızda döndürüp durduğunuz tamamen peşin bir ticaret söz konusu ise onu yazmamanızda sizin için bir sakınca yoktur. Karşılıklı alış-veriş yaptığınızda da tanık bulundurun. Yazıcıya da tanığa da zarar verilmesin. Böyle bir şey yaparsanız bu, kendinize kötülük olur. Allah'tan sakının. Allah size öğretiyor. Allah, her şeyi en iyi biçimde bilendir.
- **İnsanlar eğitim alması, okuması ve öğrenmesi ile yaratılış üzere olduğu, bilim üzere yapılanmasını kabul etmeli, kimsenin kulu, kölesi değil,**

kendisinin rızası ve sorumluluğunda olduğunu öğrenmeli ve onaylamalıdır: İnsanlara kesinlikle herhangi bir boyuta değil, sadece yaratılış ve bilimde olmak gerektiği vurgulanmaktadır. Elçi kendisinden ekleme yapıyorsa, ona elçi değil, yazar, sorumlu olan denilir. Sadece tebliğ ve uyarıcı olamaz. Rab anlam olarak sahip, ıslah/terbiye eden, efendi/hükümdar, olduğuna göre yaratılışa uymak, bilimde olmak gereklidir: *3/79 Hiçbir insana yakışmaz ki, Allah kendisine kitap, hüküm-hikmet ve peygamberlik versin de sonra o, insanlara "Allah'ı bırakıp bana kullar olun" desin. O ancak şöyle der: "Öğrettiğiniz şu kitaba ve okuyup araştırdıklarınıza dayanarak benliklerini Allah'a adanmış kullar/Rabbaniler olun!"*

- **Bilim gereği tüm inanç kitapları eğitimde olmalı, aynı temelde oluşan insanların yaptığı değişimler de tanımlanmalıdır:** Tüm gelen metinler aynı vurguda, tek inanan İslam gelmiş ama toplum, topluluklar değiştirmiştir. Yine zamanımızda da tarikatlar farklı olmak için bazı Kuran dışı eklemeler yapmaktadırlar. Öğrenilecek tek şey, bozulmamış olanlar, kısa Kuran olmaktadır: *3/48 Ona Kitabı, hikmeti, Tevrat'ı ve İncil'i öğretecek*
- **Eğitim ile öğrenme, bir lütuf olmakta, bilimsel düşünce ve yaklaşımı yapmak, sapkın boyuttan kurtarır ve hikmet sahibi yapar:** İnsanlar bir yol gösterici ve uyarıcı olmayınca, kendi açılarından bazı kurallar oluşturmaktadır. Ortak Akıl, Kamu Vicdanı diyerek, toplum birlikte karar alarak, kültürel öge haline getirilerek, sorumluluk dağıtılıp, paylaşılmaktadır. Bu açıdan dayanak Kuran ise, onun ayetleri olmalı ve bulaşmış olanlar, kirli yapılar temizlenmelidir: *3/164 Yemin olsun ki, Allah müminlere lütufta bulunup onları minnettar bırakmıştır: Kendi içlerinde onlara öyle bir resul gönderdi ki, onlara Allah'ın ayetlerini okuyor, onları temizleyip arındırıyor, onlara kitabı ve hikmeti öğretiyor. Oysaki onlar, bundan önce açık bir sapıklığın tam içindeydiler*
- **Bizler bilim üzere olmasak, toplumdaki destan ve hikâyelere inansak, sapkın olur iken, yaratılış üzere olunca lütuf sahibi olarak inanmamız beklenmemelidir:** Kuran Muhammet'le indirilmiş, ama hepimize tebliğ edilmiştir. De ki, bizlere vurgudur. Bu açıdan, bu Makalede de Kuran temelli olunması, lütuf ve rahmette kalarak, saptırılanlardan kurtulmak, temizlemektir. Düşünme ve yazma ile birçok ek fikir oluştuğu da bizzat gözlenmekte, anlaşılmalıdır: *4/113 Eğer Allah'ın senin üzerindeki lütfü ve rahmeti olmasaydı, onlardan bir grup seni şaşırtmaya mutlaka yeltenecekti. Ama onlar kendilerinden başkasını saptıramazlar. Ve sana hiçbir şekilde zarar veremezler. Allah sana kitabı ve hikmeti indirmiş ve sana bilmediğin şeyleri öğretmiştir. Allah'ın senin üzerindeki lütfü çok büyüktür*
- **Bilimsel açıdan, temini ve kendisi temiz olan helaldir:** Helal tüm temiz ve nimet olanlar kılınmıştır. İnsanlık ve yaratılış dışında bir bakıma katliam gibi olanlar Yaratan rızası ile olmayacağı için önemlidir: *5/4: Sana soruyorlar, onlar için helal kılınan ne? Şöyle söyle: "Sizin için bütün temiz/leziz/hoş nimetler helal kılınmıştır. Eğittiğiniz avcı kuşların tuttukları ile eğittiğiniz av köpeklerinin tuttukları da size helal kılındı. Siz bu hayvanlara, Allah'ın size öğrettiklerinden öğretiyorsunuz. O halde onların sizin için tuttuklarından da yiyin ve üzerine Allah'ın adını anın. Allah'tan sakının! Allah gerçekten hesabı çok çabuk görür*
- **Hız. İsa'nın yaptıkları bilim insanı olarak yapmaktayız, canlandırma, planör tipi uçaklar yapma örnek olarak sayılabilir. Bunlar büyü olarak görülmesi ötesinde, iletilenlere karşı çıkmaları ile dışlanmışlardır:** Burada bir

örnekten söz edilmektedir. Bu durum hepimizin de başına gelebilir, çözümlerde benzerdir. Doğumevinde bir doktor olarak ziyaretimde, ölü bebeği görüp canlandırma yapınca, ölüyü nasıl diriltirsin, sen Hz. İsa mısın dediler. Ben de onun metotlarını kullanıyorum dedim. Size de öğreteyim dedim ve Yenidoğan Canlandırma Kursuna tüm hepsi talip oldu. Uçak modeli yapılması ve uçması da bizim kâğıttan uçak yapmamıza benzer: 5/110 Hani, Allah şöyle demişti: "Ey Meryem'in oğlu İsa! Senin ve annenin üzerindeki nimetimi hatırla. Seni Ruhulkudüs'le desteklemiştim, beşikte iken ve erginlik çağında insanlarla konuşuyordun. Sana kitabı, hikmeti, Tevrat'ı, İncil'i öğretmiştim. Benim iznimle çamurdan kuş görünümünde bir şey yaratıyor, içine üflüyordun da o benim iznimle kuş oluyordu. Doğuştan körü, abraşı benim iznimle iyileştiriyordun. Benim iznimle ölüleri çıkarıyordun. İsrailoğullarını senden uzak tutmuşum. Hani, sen onlara açık-seçik ayetleri getirdiğinde, küfre sapanları şöyle deyivermişti: "Açık bir büyüden başka bir şey değil bu."

- **Yaratılış bizlere daima bir şeyler öğretir, bilim bunun temelidir, ayrıca uyarıların sosyal olarak iletilmesi de bilinmektedir:** Yaratılışı tanımayana, bilim üzere olmayan, sihir ve fanteziler üstünde olur, olgu ve olay bazında gerçek ortaya çıkar. Vahiy buna uyum şeklinde iken, Musa zamanında tüm başlarına gelenlere karşın, kurtulunca altından bir buzağı yapıp, bu Musa'nın tanrısı diye tapındılar. İlahi diyerek gelen ayetleri de kutsallaştırma değil, onları eyleme, gerçek uygulama ve esere dönüştürmelidir: 6/91 Allah't, kadrine/şanına yaraşır şekilde tanıyamadılar. Çünkü, "Allah, insana hiçbir şey vahyetmemiştir." dediler. De ki "Mûsa'nın insanlara bir ışık, bir kılavuz olarak getirdiği kitabı kim indirdi? Siz o kitabı birtakım parşömenler yapıp ortaya sürüyorsunuz, birçoğunu da saklıyorsunuz. Size, sizin de atalarınızın da bilmediği şeyler öğretildi." "Allah!" de, sonra bırak onları saplandıkları bataкта oynayadursunlar
- **Davranış Bilimi eğitimi alan kişi, bazı yaklaşımlarda, öğrendiklerinin kendisine faydası olduğunu görecektir, bu toplumuna da katkı sağlayacaktır:** Eğitim, eğitimi alabilecek, yapabilecek, aynı zamanda sevgi ve arzu ile isteyen kişiye verilir. Algılaması ve farkında olmasına göre de devam eder, eğitim derinleştirilir. Bu açıdan bir konu, dini değil, sosyal, insanlık ve varlık, yaratılış konularını kavramak oldukça zor iken, bunu yücelerek öğretmek önemsenmelidir. Bu aynı zamanda bir süreç olarak iletilen uyarıların devamı olduğu da kavranmalıdır. Bu bilen ve hâkim olanlar için söz konusu olabilir. Bu da ancak Yaratan olur, yaratılışı oluşturan da odur: 12/6: İşte böyle! Rabbin seni seçip yüceltecek, olayların ve sözlerin tevildinden, sana bir şeyler öğretecek hem senin hem **Yakub** soyunun üzerinde nimetini tamamlayacaktır. Tıpkı bundan önce ataların **İbrahim** ve **İshak** üzerine o nimeti tamamladığı gibi. Şu kesin ki, senin Rabbin **Alîm'dir, Hakîm'dir**
- **Bir kişi iyi, güzel ve insanlıkta sevgi içinde ise, ona kucakların açılması beklenir, geleceğin iyi olması umulur:** Bazı şeyler tesadüf denir ama sevgi ve insanlık üzere yürürken, karşılaşılan birçok boyut, bize büyük bir nimet ek olarak sağlamaktadır. Yaratılış üzere olan, iyilik yapmak isteyen karşısına bir verile ile imkân çıkar, askıda ekmek parası verilebilir. Neyin, nereden çıkacağı bilinmez, uyanık olmakta yarar vardır, şükredebilelim: 12/21 Onu satın alan Mısırlı, karısına şöyle dedi: "Ona iyi bak, kendisine güzel bir yer hazırla. Bize yararı dokunabilir. Belki de evlat ediniriz onu." İşte bu şekilde biz Yûsuf'a yeryüzünde imkân verip o toprağa yerleştirdik ki, ona

olayların/haberlerin yorumunu öğretelim. Allah, kendi emrine **Galip** 'tir/kendi emrine hükmeder. Ama insanların çokları bilmiyorlar

- **Bazı kurala ve usulü bilen kişi, bir yaklaşımın arkasından geleceği bilebilir, hızlı giden kaza yapabilir, buna göre tedbir ve önlem alır, yavaşlar:** Bazı kişiler nimeti daha iyi algılayabilirler. Yetim olanların anne/baba hasreti ve sevginde daha duyarlı olmaları beklenir. Kalplerini kapatmış olanlar elbette hariçtir. Yaratılış ve bilim üzere olan, inkâr eden, karşı olanlardan uzak durmalıdır. Bizleri de kendilerine benzetmemeleri için uzaklaşmalıdır: 12/37 Yûsuf dedi ki: "Rızıklanacağınız herhangi bir yemek size gelmeden önce onun yorumunu ikinize mutlaka bildiririm." Bu, Rabbimin bana öğrettiği şeylerdendir. Ben, Allah'a inanmayan ve ahireti de tamamen inkâr eden bir toplumun milletini terk ettim
- **Bilgi sahibi olan kişinin öngörüsü, bilimsel olduğu için gerçekleşmesi beklenir, bu geleceği bilmek değildir:** Tarihte birçok boyut, zamanımızda da örnek olmaktadır. Bilim insanı, birçok konuda bilgili ve yetişmiş olan kişinin olaylara bakışı farklıdır. Nitekim kendi sorunumuz olunca uzmanı, bileni çağırırız, tamir etmesi, yapması için. Bu diploma ile değil, beceri ve imkana göre oluşmaktadır: 12/68 Babalarının emrettiği yerlerden kente girdiklerinde, bu onlardan Allah'ın herhangi bir takdirini uzak tutmamıştı; sadece Yakub'un içindeki bir isteği gerçekleştirmişti. Yakub, bizim ona öğretmemizden dolayı bilgi sahibi idi. Ama halkın çoğu bunu bilmezdi
- **Bazı yaklaşımlar ters gibi gelebilir, mahkemeler karar vermeden önce, amaç ve güdüye/saiki bakmaktadır, hüküm buna göre verilir:** Bazı hileler yapmak, doğru ve güzeli sağlamak için gerekebilir. Burada da bundan söz edilmektedir. Bilen üstünde daha iyi bilen ve dikkate alınması gereken, amaç ve güdü önemlidir: 12/76 Bunun üzerine Yûsuf öz kardeşinin heybesinden önce, öteki kardeşlerin heybelerini aramaya başladı. Nihayet su kabını, öz kardeşinin heybesinden çıkardı. Yûsuf'a böyle bir tuzak öğretmiştik. Yoksa Yûsuf, Allah'ın dilemesi dışında, kralın dinine göre öz kardeşini alamazdı. Dilediklerimizi derece, derece yükseltiriz biz. Her bilgi sahibinin üstünde bir başka bilen vardır
- **Psikiyatri insan davranışları konusunda eğitim alır ve verir, maddi gelir ile yönetim boyutu ile bütünleşme insana kibir, hırs değil, sevgi ve insanlığı arttırıcı özelliği olmalı ve barışseverliği yaşamalıdır:** Psikiyatride psiko-analiz öğrenmek, bireylerin kendi içlerinde olanı, söyleyemediklerini bir şekilde dışarı çıkarmaktır. Burada da benzer bir boyut olduğu anlaşılmaktadır. Yoksa öğrenilen büyü ve sihir değildir. Olayların yorumundan söz edilmektedir. Bu açıdan da yaşamında bu şekilde olması, farklı yönde kullanılmaması, barışa ve hayırlı şekilde yorumlanmasını dilemesi boş bir temenni değildir: 12/101 "Rabbim, sen bana mülk ve saltanattan bir nasip verdin. Olayların ve düşlerin yorumundan bana bir ilim öğrettin/olayların ve düşlerin yorumu konusunda beni eğittin. Ey gökleri ve yeri yaratan! Benim dünyada da âhirette de **Veli**'m sensin! Beni müslüman/sana teslim olmuş olarak öldür ve beni barışsever hayırlı kullar arasına kat!"
- **Eğitim dili, insanın anladığı ve kavradığı lisan olmalıdır. Kuran da insanlar tarafından öğretilecek, uzaydan gelmeyecek, apaçık anlaşılması, yorumlanması ile anlamı olur:** Kuran öğretilmesi demek, bir lisanı anlamak ve kavramak ile olur. Sigara içilmez demek, çay mu bu içilecek denilebilir. Burada içine çekmek yaklaşımdır, doğrusu tüttürmektir. Ama içine çekmek

ile zarar tümünden alınmaktadır. Bunun gibi bir tarafa çekmek değil, anlamı, algısı ve farkındalığı önemli olup, bu her bireye göre de farklı olacağı da kavranmalıdır: 16/103 Yemin olsun ki, biz, onların, "Kur'an'ı ona bir insan öğretiyor" demekte olduklarını biliyoruz. Nispet etmeye uğraştıkları adamın dili yabancıdır. Oysaki bu, apaçık Arapça bir dildir

- **İlim öğrenen ve uygulayan kişi, iyilik ve güzellik, rahmetli yaklaşım, yardım, destek içindedir:** Bir toplumda sizi anlayan genel anlamda çıkmayabilir. Ama bazı kişiler sizi dinler, anlar ve kavramanın ötesinde katkı ve yardımları da olabilir. Bu nedenle iletişim ve ilişki her boyutta kurulması önemli olacaktır: 18/65 Orada, kullarımızdan öyle bir kul buldular ki, biz ona katımızdan bir rahmet vermiş, lütfumuzdan bir ilim öğretmiştik
- **Bilim boyutunda eğitim alan kişi, bağımsız olur, bilgiler onu kendi rızası ile sorumluluğu almasını sağlar:** H.z. Musa'nın yaptıkları bir bilgi ve beceri olana olanlardır. Elini göğsüne sokması ve dolaşımını bası ile durdurması ile beyaz olmuştur. Işık tarafında olup, diğer gölgeleri yutması da bir gölge oyundur. Tsunami ile denizin yarılması da bir bilimsel boyuttur. Bu açıdan yaratılışa tabi olmak, bilim üzere olmak ile bunlar gerçekleştiği belirtilmektedir: 18/66 Mûsa ona dedi ki: "Sana öğretilenden bana da bir olgunluk/bir bilgi öğretmen şartıyla sana tâbi olayım mı?"
- **Dikta azabı ve şiddeti sürekli ve yüksek olması ile öğrenirken, bilim üzere olanın eylemleri gerçekleşir, sihir ve büyü denilen bilimsel boyutun göz boyamasıdır, bilen çözer:** Dikta uygulamalarında bilim dışı, yaratılış ile sanki emir ile bir iş olacağı inancı ile emreder, ölüm ile tehdit eder. Belirtiklerinin olmaması onun için bir azap gibi algılar, ama sonuçta bu sonunu yakınlaştırır. Yaratılışa karşı çıkan daima kaybeder. Gölge oyununda ışığı arkasına alanı yenmek olası değildir: 20/71 Firavun dedi: "Ben izin vermeden ona inandınız öyle mi? O size, büyüü öğretene büyüünüzdür. Yemin olsun, ellerinizi, ayaklarınızı çaprazlama keseceğim ve yemin olsun sizi hurma ağaçlarına asacağım. O zaman iyice bileceksiniz, hangimizin azabı daha şiddetli ve sürekli
- **Bilimde tehdit olursa, buna karşı bir savunma, tedbir gündeme gelmeli, bu bilimsel irdelemelidir:** Bir yaklaşımda tedbir ve önlem alınır, bu bir bilimsel boyut ve işe yaramaktadır. Bir defa bilindikten sonra kolay, anlaşılır olabilir. İlk sefer bile olsa bu bir nimettir, şükredilmelidir. İlk buluşlar bu nedenle daima mükafatlandırılmalı ve arkasından diğer buluşlara da yol açmalıdır: 21/80: Ona, sizi sizin şiddetinizden koruyacak olan zırh yapma sanatını öğrettik. Peki, siz şükrediyor musunuz?
- **Bir diktatör, emirleri yerine gelmez ise, zalimliğini arttırmak, zulmünü ölümcül boyuta taşır ve bu şekilde hâkim olmak ister. Sevgi ve insanlıkta olunursa, daha etkin ve kabul görüleceğini algılamazlar:** Sihirbazlar, bilim üzeredir ve el çabukluğu ve göz boyamayı yaparlar. Bu hileleri bilen kişi, elbet onların üstünde davranabilir. Gölge oyununda ışığı arkaya alan kişi hakimdir. Sihirbazlar bunun farkına varmaları ile elbette olayı karar ve inanırlar. Bu bile diktatör için kabul edilmez, bilim üzere bile olsa ölüm ile tehdit ile sanki düzeltilebilir, düzenleyebilirler: 26/49 Firavun haykırdı: "Ben size izin vermeden ona inandınız ha! Anlaşıldı, o sizin hepinize sihirbazlığı öğreten büyüünüz. Yakında bileceksiniz. Yemin olsun, ellerinizi, ayaklarınızı çaprazlamasına keseceğim ve yemin olsun sizi toptan asacağım
- **Bir kişi yabancı dili öğrenirse, onların duygu ve düşüncelerini de kavrama olanağı olur. Bunun evcil hayvanlarda bile bir iletişim**

- kurulabildiği bilinmektedir:** Zamanımızda da bazı hayvanları ne demek istedikleri anlaşılmaktadır. Evde kedi, köpek besleyenler bilir, ne zaman acıklmaları, susamaları ve sevgi istemeleri bazı ifade ile belli olur. Havlamaları bile anlayan için bir konuşma boyutudur. Bu bir iletişim boyutu, bu bir bilim, eğitilebilen bir durumdur: 27/16 Süleyman, Dâvûd'a mirasçı oldu ve şöyle dedi: "Ey insanlar, bize kuşların dili öğretildi ve bize her şeyden biraz verildi. Kuşkusuz, bu, apaçık lütfun ta kendisidir
- **Bir olanaksız durumda bile, uygun ortam oluşacağı inancı taşınmalı, olumlu olunmalıdır:** Emziren kişilerin cinsel ilişkide olmaması yaklaşımı ötesinde, bir vurgu da bu kişilerin süt anne olması ve aynı zamanda eve bir oturan kişi gibi alınması bile yaklaşım boyutudur. Kısaca süt anne kavramında, eve bir birey kazandırma olmalıdır: 28/12: Biz daha önce ona, süt emziren kadınları haram kılmıştık. Bu sırada kız kardeşi dedi ki: "Onun bakımını sizin için üstlenecek, onu eğitip öğretmeyi yüklenecek bir ev halkını size tanıtayım mı?"
 - **Kuran bir şiirsel değil, duygu ötesi uyarıcı, öğüt verici olduğuna göre, bize doğrudan iletilendir:** İlişki ve iletişimlerde bir konuşma boyutu, şiirsel olması hem kavrama hem kabul açısından önemlidir. Şiir ise bir vurgunun söylenmesidir. Burada bir öğüt, bir vurgu, bir şey öğretilmektedir. Bu açıdan salt şiir ötesidir: 36/69: Biz o peygambere şiir öğretmedik. Şiir ona yaraşmaz/layık olamaz da. Ona vahyedilen, bir öğütten ve apaçık bir Kur'an'dan başka şey değildir;
 - **İnanç, insanlar arasında, toplum belirli bir değişim ve farklılaşma içine girer, kültürel bir yapı oluşturabilir, bu açıdan temel Yaratan yaklaşımı, bilim ve yaratılıştır, bu açıdan kimse bunun yerine almaya çalışmamalıdır:** Bu kendilerini din adamı diyen, İslamda din insanı yok iken, eğitici ve uyarıcı, elçi tanımı varken, bunlarda Kuran iletmesi ve yorumlaması gerekirken, kendi kalıpları ve geleneklerini din ve emir olarak sunanlar, Kuran yetersiz diyenlere bir cevap olmaktadır: 49/16 De ki: "Siz Allah'a dininizi mi öğretiyorsunuz? Oysaki Allah, gökte ne var, yerde ne var hepsini bilir. Allah her şeyi çok iyi bilmektedir
 - **Çok kuvvetli, zor bile olsa, öğrenme ile onun çözümü olanaklı olacağı vurgusu alınmaktadır:** Bir konuyu algılayan, onun boyutunu daha iyi idrak edebilir. Sevgi denilince, gerçekten sevgiyi algılayan, bilen için daha anlamlıdır. Bunun öğretilmesi, ancak sevgi içinde olmak ile olasıdır. Öğretmek yaşamayı var olmanın farkında olmak ile olabilir: 63/5 Kuvvetleri çok müthiş olan belletip öğretti onu ona
 - **Burada alınana mesaja, Kurani öğretmeli şeklinde olmalıdır:** Resul, elçi demek ise, tebliğ eder, aynı zamanda da eğitimini yaptığı anlaşılmaktadır. Bizlerde de aynı şekilde algılamamıza göre yorumlamak, İslam çerçevesinde olarak irdelemek de görevimiz olmalıdır. Bu açık ve net iken, Kuran dışı olan, zamanımızda sözü/hadis diye geçenlerin bu şekilde geçersizliği daha net anlaşılmaktadır: 55/2 O öğretti Kur'an'ı
 - **Bir konuda eğitim almamış olsalar bile, uzmanında, kendi hakkına olanlar dahil, aydınlanma, fikirleri, düşünceleri temiler, hikmeti kazandırır ve sapıklıktan kurtarmalıdır:** Sapıklıklar temizlenmeli, doğru, gerçek ve bilim üzere olanlar ile temizlenmeli, ayıklanmalıdır. Kitabı ezberleme değil, anlamı, farkındalık ve algılamaları da önemlidir. Yazar olarak 1968 yılından bu yana yazdıklarımın bakınca, Kuranın aynı ayetini çok farklı olarak irdelemişim, bunların hepsi doğru ve Kuran mucizesidir. O

andaki duruma göre değerlendirme ile sonraki değerlendirme farklı değil, aynı şeye farklı bakış açısıdır: 62/2 O Allah'tır ki, ümmîlere içlerinden bir resul göndermiştir de o, onlara Allah'ın ayetlerini okur, onları arıtıp temizler, onlara kitabı ve hikmeti öğretir. Onlar bundan önce tam bir sapıklık içine gömülmüşlerdi

- **Yazı, sözel olmadığı ortamda, zaman süreci de olamayan bir eğitim aracıdır, Kuran bile yazılı olarak kavranmaya çalışılır: Kalem bir şeyin yazılışı, genetik kotlaması olarak da alınabilir. Kısaca kalıcı bir boyuta taşınan durumdur. Sözel değildir. Bu bize Makale yazmanın anlamı ve önemini de belirtmektedir. Fikirleri kalem ile, yazı ile yaymak, tüm Evrene zaman süreci de olmadan iletişime geçmektir: 96/4 O'dur kalemle öğreten**
- **İnsanlar bilmediklerini eğitim ile öğrenirler, uygulamaları da beceri kazanmaları ile olmaktadır: Kuran her sefer okudukça bize bir farklı ve daha derin konuları katkı sağlayarak algılatmaktadır. Bu açıdan her sefer okumak ve düşünmekle bilmediğimiz birçok şeyin farkına varmaktayız: 96/5 İnsana bilmediğini öğretti**
- **Bir kişi bilmediğini bir kaynaktan öğrenecektir, bu açıdan kaynağı doğru, etkin ve verimli seçmelidir: Bazı durumlarda insanlar savunma adı altında olayı daha çok batırırlar, birey hakkı değil, kendi hakları ile kasıtlı yaptıklarını söylerler, bu hakkımız derler. Mahkeme bunların cezalarını arttırır ve herhangi bir hakkını da ortadan kaldırır. Bu buna benzemektedir: 04/5: Hutame'nin ne olduğunu sana öğreten nedir?**

NOT: Öğrenme değil, sunmak bizim görevimizdir. Kendi rızası ve isteği varsa öğrenebilir. İnsanlık ise insanın gönlünde vardır, öldürmüş ise öğrenmez, inanları suçlar.

- Yaratan yaratılışın her boyutunu bilir, bizler ise bilim insanları olarak, bilimsel çalışma sonucundaki veriler ile ancak öğrenebilir, tanımlayabiliriz. Bilen kişiye soru sorulursa bilir, bilmeyen ise öğrenmesi ile bu boyuta ulaşabilir veya kendine göre uydurulan şeyleri örnek olarak sunar ve yanılgısını yanıltmak demektir. Bazı şeylerin bilinmesi geleceği bilme değil, bilimin öngörüsüdür. Meteorolojik verilen bir erken uyarıların çözümü ile olur. Bunu faal olarak gören, olayı kavramamıştır. Doğanın ne kadar yüce ve sistemlere hâkim olduğu algılatılmalıdır. Eğitim, bilimsel boyut ile doğruyu pekiştirme, bilgileri temizleme, hikmetli olma, beceri kazanma üzerine olmalı, bu konuda çalışmalıyız.
- Öz benliklerini satanlar bilimsel olayları büyü, mucize olarak tanımlarlar, bilimsel gerekçe ve dayanakları öğrenmek istemezler. İnsanlık var oldukça, sevgi ve insanlık üzere, yaratılış, bilimsel yaklaşım öğretilmelidir, Bir konuda korku ve endişe duyuluyorsa onu gecikmeden halletmeye çalışmalı, bilim üzere olmalıdır. Eğer zalimlere karşı olanlar eğitilir ve beceri kazanırlarsa, onları yenebilirler ve bozgundan kurtarır ve nimet, lütuflar sağlarlar.
- İnsanlar birbirleri ile alış, veriş gibi işlemlerde kayıt tutmalıdır, bu şekilde sorun oluşması önlenir ve adalet sağlanabilir. İnsanlar eğitim alması, okuması ve öğrenmesi ile yaratılış üzere olduğu, bilim üzere yapılanmasını kabul etmeli, kimsenin kulu, kölesi değil, kendisinin rızası ve sorumluluğunda olduğunu öğrenmeli ve onaylamalıdır. Bilim gereği tüm inanç kitapları eğitimde olmalı, aynı temelde oluşan insanların yaptığı değişimler de tanımlanmalıdır: Eğitim ile öğrenme, bir lütuf olmakta, bilimsel düşünce ve yaklaşımı yapmak, sapkın boyuttan kurtarır ve hikmet sahibi yapar: Bizler bilim üzere olmasak, toplumdaki destan ve hikâyelere inansak, sapkın olur iken, yaratılış

üzere olunca lütuf sahibi olarak inanmamız beklenmemelidir: Bilimsel açıdan, temini ve kendisi temiz olan helaldir: Hz. İsa'nın yaptıkları bilim insanı olarak yapmaktayız, canlandırma, planör tipi uçaklar yapma örnek olarak sayılabilir. Bunlar büyü olarak görülmesi ötesinde, iletilenlere karşı çıkmaları ile dışlanmıştı: Yaratılış bizlere daima bir şeyler öğretir, bilim bunun temelidir, ayrıca uyarıların sosyal olarak iletilmesi de bilinmektedir: Davranış Bilimi eğitimi alan kişi, bazı yaklaşımlarda, öğrendiklerinin kendisine faydası olduğunu görecektir, bu topluma da katkı sağlayacaktır: Bir kişi iyi, güzel ve insanlıkta sevgi içinde ise, ona kucakların açılması beklenir, geleceğin iyi olması umulur: Bazı kurallara ve usulü bilen kişi, bir yaklaşımın arkasından geleceği bilebilir, hızlı giden kaza yapabilir, buna göre tedbir ve önlem alır, yavaşlar: Bilgi sahibi olan kişinin öngörüsü, bilimsel olduğu için gerçekleşmesi beklenir, bu geleceği bilmek değildir: Bazı yaklaşımlar ters gibi gelebilir, mahkemeler karar vermeden önce, amaç ve güdüye/saiki bakmaktadır, hüküm buna göre verilir: Psikiyatri insan davranışları konusunda eğitim alır ve verir, maddi gelir ile yönetim boyutu ile bütünleşme insana kibir, hırs değil, sevgi ve insanlığı arttırıcı özelliği olmalı ve barışseverliği yaşamalıdır: Eğitim dili, insanın anladığı ve kavradığı lisan olmalıdır. Kuran da insanlar tarafından öğretilecek, uzaydan gelmeyecek, apaçık anlaşılması, yorumlanması ile anlamı olur: İlim öğrenen ve uygulayan kişi, iyilik ve güzellik, rahmetli yaklaşım, yardım, destek içindedir:

Bilim boyutunda eğitim alan kişi, bağımsız olur, bilgiler onu kendi rızası ile sorumluluğu almasını sağlar: Dikta azabı ve şiddeti sürekli ve yüksek olması ile öğünürken, bilim üzere olanın eylemleri gerçekleşir, sihir ve büyü denilen bilimsel boyutun göz boyamasıdır, bilen çözer: Bilimde tehdit olursa, buna karşı bir savunma, tedbir gündeme gelmeli, bu bilimsel irdelemelidir: Bir diktatör, emirleri yerine gelmez ise, zalimliğini arttırmak, zulmünü ölümcül boyuta taşır ve bu şekilde hâkim olmak ister. Sevgi ve insanlıkta olunursa, daha etkin ve kabul görüleceğini algılamazlar: Bir kişi yabancı dili öğrenirse, onların duygu ve düşüncelerini de kavrama olanağı olur. Bunun evcil hayvanlarda bile bir iletişim kurulabildiği bilinmektedir: Bir olanaksız durumda bile, uygun ortam oluşacağı inancı taşınmalı, olumlu olunmalıdır:

Kuran bir şiirsel değil, duygu ötesi uyarıcı, öğüt verici olduğuna göre, bize doğrudan iletilendir: İnanç, insanlar arasında, toplum belirli bir değişim ve farklılaşma içine girer, kültürel bir yapı oluşturabilir, bu açıdan temel Yaratıcı yaklaşımı, bilim ve yaratılıştır, bu açıdan kimse bunun yerine almaya çalışmamalıdır: Çok kuvvetli, zor bile olsa, öğrenme ile onun çözümü olanaklı olacağı vurgusu alınmaktadır: Burada alınan mesaj: Kur'anı öğretmeli şeklinde olmalıdır: Bir konuda eğitim almamış olsalar bile, uzmanında, kendi hakkına olanlar dahil, aydınlanma, fikirleri, düşünceleri temeller, hikmeti kazandırır ve sapıklıktan kurtarmalıdır: Yazı, sözel olmadığı ortamda, zaman süreci de olamayan bir eğitim aracıdır, Kuran bile yazılı olarak kavranmaya çalışılır: İnsanlar bilmediklerini eğitim ile öğrenirler, uygulamaları da beceri kazanmaları ile olmaktadır: Bir kişi bilmediğini bir kaynaktan öğrenecektir, bu açıdan kaynağı doğru, etkin ve verimli seçmelidir:

İnsanlar öğrenince sorumluluk taşıdıkları için öğrenme boyutunu yok gibi irdelemelerine rastlanır, bildiğine bilmiyorum diyebilir. Gerçekte bilmek, öğrenmek, bir işi yapmak, yapılmasına destek, yardım etmektir. Tıbbiye ilk günden itibaren bir sağlık partneri, yardımcısı, sonra tedavi edici olur.

DOĞRU YOLA UY

- **Doğru Yola uymak (Müstakim Sırat,):** Bir kişi doğru denilen yolda giderken, karanlık ve ne olacağı belli olmayana sapması bir akıl dışı hareket olur. Sevgi ve insanlık yolunda olanlar, zarar ve zulme sapsmaları, hatta niyet etmeleri ile tüm saygınlığını yitirir ve dışlanırlar. Doğru yol tek olmayabilir, alternatifler bireye göre değişebilir ama zarar, zulüm bellidir, yanılmaz, korunup, gözetilmelidir.
 - **Doğru ve güzeli bulmak için, olgu ve duruma göre olmalıdır, başkalarının ve genel kaniya göre olamaz, özel ve özgün olmalıdır:** Doğru ve güzel bir akıl ve gönül ile bütünleşir. Zarar ve zulüm ise bellidir, suç belirgindir, en azından kaçınmalıdır. Bu açıdan bir kişinin başkasına kul, köle hatta tabi olması bile kabul edilmeyeceğine göre, sorumluluk verilmeyeceğine göre, tüm yaşamda dikkat etmemiz şarttır, kapılmamalıyız: 6/56 De ki: "Ben, Allah'ı bırakıp da yakardıklarınıza kulluk etmekten yasaklandım!" De ki: "Sizin keyiflerinize uymam! Çünkü bunu yaparsam sapıtılmış olurum, doğruyu ve güzeli bulanlardan olmam."
 - **Bir kişi, hazır bir yaklaşım değil, bilim ve kanıtın gereğine göre yaklaşımı yapmalı, uyarmalı ve bu verilere uygun davranmalıdır:** Bazı kişiler, bazı bildirge veya sözler ile, kendilerinin elçi olduğunu iddia edebilirler ve bazı toplum ilgili yol ve yöntemler söyleyebilirler. Bizler bilim ışığında irdelemek, sorgulamak ve rızamızı da buna göre yapmalıyız. Zarar ve zulüm varsa zaten dışlamalıyız. Diğer Ortak Akıl ve Kamu Vicdanı denilenleri bile, oy birliği ile toplum kabul etse bile, sorgulamalıyız. Biz onlara karışmaz ama elçi gibi fikirlerimizi de söyleyip, uyarlamalıyız: 46/9 De ki: "Ben, resuller içinden bir türedi değilim! Bana ve size ne yapılacağını da bilmiyorum. Bana vahyedilenden başkasına da uymam! Ve ben, açıkça uyan bir elçiden başkası da değilim"

NOT: Etik doğru nedir ve ne doğrusal ne yapmalıyım der. Bu açıdan doğru yol, etik ve hukuksal boyuttur.

- Doğru ve güzeli bulmak için, olgu ve duruma göre olmalıdır, başkalarının ve genel kaniya göre olamaz, özel ve özgün olmalıdır. Etik ilkelerde önce doğru nedir saptanır, sonra uygun bir doğrusal yaklaşım, amaç ve güdü olarak tanımlanır.
- Bir kişi, hazır bir yaklaşım değil, bilim ve kanıtın gereğine göre yaklaşımı yapmalı, uyarmalı ve bu verilere uygun davranmalıdır. Kalıba uymak ile adalet sağlanamaz, her birey ve olgu farklıdır.

Doğru amaç ve saiki her olgu ve duruma göre farklıdır, bu hak edişe göre yaklaşımı öngörür.

DAVET ET

- **Davet et:** Hiçbir zaman zorlama olmadığı, sadece bir yaklaşım için davet edilme izni verildiği hatırlatılmalıdır. Kim olursa olsun, çocuk bile zorlanamaz. Aç olan çocuk yer, zorla yemek yedirmek bile olmaz.
 - **Davet her bireye, her boyutta olmalı, bir gruba yapmak, ayrıcalık ve şeytan çağırma, yakarma olmaz mı?** Dua bir istek, bir davet, bir taleptir. Bunun barışa yönelik, sevgi ve insanlıkta olması ile iyilik, güzellik deyince, ortada cinsiyet tanımı olamaz. Şeytan bizim aklımıza gelen zarar ve zulüm eylemidir, bunu yaparsak şeytan biz olur, cezayı hak ederiz, şeytanın üzerimizde bir gücü yoktur. Sevgi içinde cinsiyet yoktur, aşk kavramında bile

olmamalıdır. Bilmeden diyelim, birçok dua, gerçekte şirk kokmaktadır, aman dikkat: 4/117 Allah'ın berisindekilere davet/dua edenler sadece dişilere/dişileşmiş halde davet/dua ederler. Ve onlar inatçı bir şeytandan başkasına çağırıp yakarmıyorlar

- **Bir şeye dua etmek, yaratılışa, bilime bir plan proje, eyleme başlangıç boyutu olmalıdır:** Şefaath Ya Resulallah dersiniz, resul elçi ise, yetkisi olmamalıdır. Ayrıca Kuran sadece Yaratan şefaath edebilir denmektedir. Her bireyin kendi yaptığı ile olduğu da vurgusu vardır. Akıl karışmamalıdır. Bir ağaç diktiniz, oksijen, gölge ve meyvesi sizi ve diğerleri yararlandıkça bir sevap olur, bir bakıma şefaath ederler. Bu siz ölseniz bile devam eder. Nitekim hesap Mahşerde kesileceğine göre, bu zamana kadar şefaath sürebilir. Bunun bilgi ve hesabı Yaratanında olduğuna göre, olay tiyatro şeklinde döndürülmesi, kapsam, anlamını bozmaktadır. Burada eylemsiz duanın da anlamı olmadığı açık vurgulanmaktadır, su içmek istiyorsan hareket etmelisin. Kuran bu kadar açık ve net detay vermektedir: 13/14 Gerçek dua yalnız O'na/hak davet yalnız O'nun için yapılır. O'nun dışında yalvarıp davet ettikleri ise onlara hiçbir şekilde cevap veremezler. Onlar, ağzına ulaşsın diye iki avucunu suya doğru açan ama suya ulaşamayan birinden başkasına benzemiyorlar. Küfre sapanların dua ve davetleri, şaşkınlığa dalmaktan başka bir işe yaramaz.
- **Kuranın bir kısmı düştü, iptal edildi diyenler, inkâr etmiş olmuyorlar mı?** Tebliğ daha önce de gelmiş, ancak toplum, kendine göre bir değiştirme yaparak, adına da gelişim demiştir. Hakkı zedelenenler, gerçek birey hakkı üzerinde yapılanma isteyenler, Kuran tebliği ile rahatlarlar, çünkü yapılan eylemlerin, zalimlerin sonu vurgulanmakta ve bir süre sonra oluşmaktadır. Burada önemli olan bireyin, sevgi ve insanlık yolunda, kimseye bağlanmadan, doğrudan yaratılış ve bilim üzerinde olarak yaşamasıdır. La İlah derken, ilah yoksa, nasıl tek tanrı olur gibi, ortak koşulmaması kesindir. Var oluş ve dönüş yalnız yaratılışa göre Yaratanı olabilir: 13/36 Kendilerine kitap verdiklerimiz, sana indirilenle ferahlarlar. Ama hiziplerden bazıları onun bir kısmını inkâr ederler. De ki: "Bana, yalnız Allah'a kulluk etmem, O'na ortak koşmamam emredildi. Ben O'na yakarır, O'na davet ederim. Dönüşüm de O'nadır
- **Şeytan bir fikir, bir vaat eden olup, eylemi yapan, karar veren biz olduğumuz için, öz benliğimiz suçlu olur:** Burada şeytan kavramının net durumu tanımlanmaktadır. Sadece bir davet yapan, fikir veren bir boyuttur. Bize etkisi ve zorlaması yoktur. Karar bize ait ise, yapan biz oluruz, sorumlu da biz oluruz. Şeytan yaptırmaz, biz kendi aklımız ile biz yaparız, onu suçlayamayız. Aynı zamanda Yaratan gibi alınıp, sanki yaratanın karşısında gibi alınmamalı, şirk olarak görülmemelidir. Bu sadece Yaratanın vurgusu ile olmuştur, karşı çıkma değil, bu bir soru sorma şeklindedir: 14/22 İş bitirilince şeytan onlara şöyle dedi: "Allah size hak bir vaatle vaatle bulundu, ben ise vaat ettim ama vaadimden caydım. Benim sizin üzerinizde bir sultam yoktu. Sizi davet ettim, siz de bana uydunuz. Hepsi bu. Şimdi beni kınamayı bırakın da öz benliklerinizi kınayın. Ne ben sizi kurtarabilirim ne de siz beni kurtarabilirsiniz. Aslında ben sizin, daha önceden beni şirk aracı yapmanıza karşı çıkmıştım. Zalimler için acıklı bir azap öngörülmüştür
- **Bir konuda, güzel öğüt ve bilim ile davet edilir, eğitim verilir, çalışma, mücadele de bu esaslarda olur, sapanlar bilimsel olarak başarısızlığı kesindir:** Eğitim, bir bilgi sunumu, yaratılış üzerine doğru, gerçek olsa bile, bu sert ve şiddetli zorlayıcı değil, güzel, öğüt vererek olmalıdır. Yaklaşım davet eder şeklinde olmalı, cehalet ve yanlışlarla yaklaşımda da yumuşak

- olmalıdır. Bireylerin içindeki amacı ve güdüyü bilmediğimiz için, onun kılavuzlanması sorumluluğu bizde olamaz. Biz sevgi ve insanlıkla yaklaşmak, güzel öğütle yaklaşmak, eğitici olmak ile görevli olabiliriz: 16/25 Rabbinin yoluna hikmetle, güzel öğütle davet et ve onlarla, en güzel olan neyse o yolla mücadele et. Şüphe yok ki Rabbin, kendi yolundan sapanları en iyi bilendir. Ve O, gerçeğe kılavuzlananları da en iyi bilendir
- **Hayır, iyilik diyerek kötülüğü/şerri çağırınlar zaman içinde acele olmasını ister, düşünmeli ve sürece dikkat edilmeli ki, olumlu yolda olalım:** Biz insanlar, başkalarının yaptıkları üzerine lanet değil, ıslah olmaları, doğru yolu bulmaları şeklinde yaklaşmalıyız. Kötü söz ağzımızdan çıkmamalıdır, hak ettiler denilse bile, bir kişiye söylenmesi ile o noktada onu kalıp ve yerinde kalmaya zorlamışız demektir. Hırsız dediğin kişi, evet hırsızım ve hırsız olmalıyım diye düşünebilir. Başkasının hakkını tazmin etmeli, ben de yardım edeyim demek onu tümünden yaşamını caydırabilir: 17/11 İnsan, hayra davet eder gibi şerri çağırıyor/insan, hayra duasıyla şerri davet ediyor. İnsan çok acelecedir.
 - **Bilim üzere veri ve kanıt varken, iddia biter, sesler kısılır, Hâkimin kararı beklenir:** Evlatlar anne ve babalarına gerekçe söylemeye hazır olurlar, ama gerçek şahit olduklarını fark edince, doğrudan gerçeği söylerler. Bu davranışları ile sıklıkla af ediliyorlar. Anne çikolatayı gördüm, bir tane aldım derseniz, affedilirsiniz, kim yedi çikolatayı, bilmiyorum derseniz, tüm yüzünüz ve eliniz çikolata bulaşığı ile aksini söyler ve ceza alırsın. Çikolata yemekten değil, yalan söylemekten dolayı ceza alırsınız ve size güven kalmaz: 20/108: O gün, eğip bükmesi olmayan davetçiye uyarlar. Rahman'ın huzurunda sesler kısılır, artık bir hışlıtından başka şey işitmezsiniz
 - **Bilime ve yaratılışa ters, aksi dua etmek, yarar sağlamayacağı gibi, dönüşü olmayan sapıklıktadır, çünkü olacağını sanır:** Sağlıkta da Plasebo denilen, araştırmalarda faydası olmadığı için kontrol olarak kullanılan maddeler, birçok yerde yararlı olarak sunulabilir. Bu kişisel psikolojik etkidir. Bu maddeler iyileştirir demek ise, tam bir saçmalık ötesi, sapıklık boyutu olarak ele alınabilir. Zakkum kaç kişiyi zehirleyip öldürdüğü bilinmemekte ancak tahmin edilmektedir: 22/12 Allah'ın berisinden, kendisine zarar veremeyecek, yarar sağlamayacak şeye dua/davet eder. Dönüşü olmayan sapıklığın ta kendisidir bu
 - **Bir kimse zararı fazla olan, yararı az ve şüpheli olanı ister mi? Kötü, destek ve sizi esir edene kapılmak gibidir:** Bazı kişilerin siroz olması, akşam bir bardak kırmızı şarap içilmesinin fayda sağladığı şeklindeki öneridir. Bunun bilimsel tarafı, içki içindeki bazı maddelerdir. Alkol enerji vermek için enerji çeker, bu açıdan enerji yoksunluğu yaratır. Birçok yiyecek ile bu maddeler alınabilmektedir. O halde öneri yapan zarara yol açar, yarar diye zarar yaparız: 22/13 Zararı yararından daha yakın olan kişiye yalvarır/davet eder. Ne kötü bir destekçidir o ne kötü bir efendidir
 - **Her çalışan, çalışarak eser ve değer üretenlerin işleri, yaptıkları farklıdır. İstenen bilimsel ve yaratılış üzere, yarar, hayır üretmeleri istenir:** İbadet, çalışarak değer, eser yaratmaktır. Her işin bir yapılan eylem ve eser için olduğu da belirgindir. Ayrıca tanrı boyutu ile yakınlaşmanın da bir usul ve adabı vardır, bu kişilere göre de değişmektedir. Bunun bir kalıp şeklinde yapılması da doğru olamaz. Kuran 107/5 Namazlarından/ dualarından gaflet içindedir onlar ifadesi ile yapılan bir gaflet boyutu olmamalıdır: 22/67 Her ümmet için biz, bir ibadet şekli/bir ibadet yeri belirledik; onlar, onu izlerler.

- Artık bu iş konusunda seninle çekişmesinler. Sen de Rabbine davet et/dua et. Sen, elbette ki şaşırtmadan yol aldırın bir kılavuzun ardındasın*
- **Bir kişi çalıştıkça, yaptığı değer ve eserleri paylaştıkça, ilk olanlar bile karşınıza çıkar, sizi mutlu kılar, bilimsel bir boyut kaybolmaz, sürer:** Ben haklıyım, bu iş benimdir, bana itaat etmeliler, hizmet etmeliler, bu nedenle onları zorladım, bu hakkım diyeni vaz geçirmek elbet imkânsız gibidir. Haksız talepler ya elde edersem dediği için vaz geçmezler: 2/110 Namazı/duayı yerine getirin, zekâti verin. Öz benlikleriniz için önden gönderdiğiniz her hayrı, Allah katında bulacaksınız. Hiç kuşkusuz, Allah, yapmakta olduklarınızı iyice görmektedir
 - **Bir kişi bir ölüm gibi bir yokluk isterse, arkasından çoğalır ve kendisini de içine alır:** Ölüm bizim elimizde olmadığına göre, ölüm çağırmak, bir şeyin ve bir kişinin ölmesini istemek olur ki, bu tek değil tüm grubun, hatta kendimizin de ölümünü talep etmek olacaktır: 25/14 Bugün bir ölüm çağırmayın, birçok ölümü davet edin
 - **Bilim üzere olana kişi, hayal ve fantezide olmaz, varlıklara hürmet eder, cana kıymazlar, başkasının hakkına da hürmet ederler:** Tanrı, ilah olmadığına göre, başka meale göre olan daha gerçekçi olmalıdır. Yaradılış ve bilim önemlidir. Yaradılış gereği, varlık temel olduğun göre, can alınmaz, insanlara saygısızlık (zina dahil) edilmez. Yapan yaptıkları ile ceza alır, kişiye değil, fiile ceza verilir: 25/68 Onlar Allah'ın yanında bir başka ilaha yakarmazlar (NOT Başka Meal: Allah'ın yanı sıra tanrıya yönelmezler) /davet etmezler. Allah'ın saygıya layık kıldığı canı haksız yere almazlar. Zina etmezler. Bunları yapan, cezaya çarptırılır
 - **Bir kişi tesadüfen değil, plan ve proje ile başlar, bunlar yoksa, sorun kaçınılmaz olacaktır, ne olacağı, yapacağı da bilinmez:** Bir kişiye zorla değil, kendi rızası ve arzusu ile yapılmalıdır. Çeşmenin önünde, susuzluktan kıvranan, kendisi su içmeyen, başkası hediye etsin diye bekleyen kişi için, yalanlar ve ters davranırsa, ikram edene de kızarsa, ne yapılabilir. Yaradılış gereği, susuzluktan azap çekmesi kaçınılmaz olacaktır. Açlık grevlerinde, kişi bilincini kaybedince doktorlar serum takarak yardım ederler. Daha önce de şekerli elektrolitli sıvı vererek kararında değişimi beklerler, zorlama yapılamaz: 25/77 De ki: "Duanız/davetiniz yoksa, Rabbim sizi ne yapsın? Yalanladınız; bu yüzden azap kaçınılmaz olacaktır
 - **Bilim varken, başka şeyden, büyü ve sihirden medet uman kişi, başarısız ve azap içinde olması kaçınılmazdır:** Birçok kişi, din adına diyerek, yaratılış dışında sanki kendilerine yardım eden çıkacağını düşünürler. Bilim dışında olmaz. Depremde fay hattında ev yapanların, tüm binada Kuran ayeti asmaları, ayetleri yanlış irdelediklerini ifade eder. Depremde evi çürük ise elbette yıkılacak, azaba uğrayacaktır: 26/213: O halde, Allah'ın yanında bir başka ilaha daha yalvarma/davet etme. Yoksa azaba uğratılanlardan olursun
 - **Havada, uzayda cisimler nasıl duruyor, bu Coulomb, bilim ile açıklanır, aksi bir masal olacaktır:** Bazı Kuran ayetleri irdelendiğinde, o zaman bilimi içinde olmayan vurgulardır. Maddeler birbirini çekmesi ve itmesi ile, çarpışmadan bir yörüngeleri vardır. Tüm bir patlama ile oluşması ve giderek Uzayın genişlemesi de bu vurgularda anlaşılmaktadır. Atom parçalanmış, hidrojen bombası ile de atom oluşturulmuştur. Bu açıdan varlık yok olmamakta, bir bakıma enerji ve madde değişimi olmaktadır. Hiçbir enerji kaybolmamaktadır: 30/25: Göğün ve yerin O'nun emriyle ayakta durması da

O'nun ayetlerindedir. Sonra sizi bir çağrıyla davet ettiğinde siz yerden hemen çıkacaksınız"

- **Bilinmeyen bir şeyi, var gibi tanımamı istiyorsunuz, yaratılış, ancak bilimsel çalışma, deneylerle ortaya çıkar, varsayımlarla olmaz: Gaffar, örtmek, gizlemek anlamında olup, birçok şey görünür değil, yer çekimi ve maddelerin itişmesinin de görülmediği ama gerçek olduğu da algılanmalıdır. Doğada birçok şeyi görürüz, bunları bilmeden açıklamak doğru olmaz. Bu bir büyü ve sihir sanılabilir ama gerçek değildir, çünkü yoktur. Tüm bize eğiticilere düşen şey bilmediğimizi bilmiyor deyip, bilimsel öğrenmeye çalışmak olmalıdır: 40/42: Siz beni, Allah'a nankörlük etmeye ve hakkında hiçbir bilgin olmayan şeyi O'na ortak koşmaya çağırıyorsunuz. Bense sizi o Azîz ve Gaffar olana davet ediyorum**
- **Bir insan yaptıkları ile hesaba çekilir, onlar kendi kanunları ile yargılanırlar: Sınav, bilinen, yapılan ve çalışılan konulara özgü yapılırlar. İnsanların yargılanması da yine yaptıkları ile ilintilidir. Gerekece ve dayanak olarak zalim olanlar, gösterdikleri bir kaynak olmadığını da algılayacaklardır. İnsanlar kardeş, birdir, kimsenin kimseye zalim olmaya hakkı olamaz: 45/24: O gün tüm ümmetleri, toplanıp diz çökmüş görürsün. Her ümmet kendi kitabına davet edilir. Bugün, yapıp-ettiklerinizin karşılığıyla yüz yüze getirileceksiniz**
- **Hiçbir iş yapmamış, yapamayandan yardım istenmez, yapılanlar özgeçmiş, tanımlayanıdır, örnek verilmelidir: İnsanlar bir buluş yapsa bile bunu kendileri yapmış değil, sadece algılamış ve kavramışlardır. Newton elmanın düşmesi ile algılamış, formülize etmiştir. Bugün uzayda Coulomb kanunu, karşılıklı madde çekimi yasası kullanılmaktadır. Onlar yaratılışa ortak değil, yaratılışı kavrayanlardır. Bunun aksine, tanrılık rolü oynayanalar da olmuş, bir grup kendisine tabi olmuş, Firavunlar gibi yok olmuşlardır: 45/4: De ki: "Allah'ın berisinden yakarmakta olduklarınızı/Allah'ın berisinden kendileri için davetçilik yaptıklarınızı gördünüz mü? Gösterin bana, yerden neyi yarattılar onlar? Yoksa göklerde bir ortaklıkları mı var? Eğer doğru sözlü kişiler iseniz bundan önceki bir kitap yahut bir bilgi kalıntısı getirin bana**
- **Bilim üzere, yaratılışın gereği yapılmalı, eski hatalı olanlarda düzeltilmeli ki, felaketlerden korunalım: Bilim üzere olanlar, yaratılışa göre olurlar. Buna uygun yaklaşımlar emin olurlar. Depremde sağlam bina bilimsel, yaratılışa göre yapılır ve bu Yaratana uymaktır: 46/31: "Ey toplumumuz! Allah'ın davetçisine uyun, ona iman edin ki Allah, günahlarınızdan bir kısmını bağışlasın ve sizi acıklı bir azaptan korusun**
- **Bir kimse bilim üzere değil, yaratılışı da hayal ve masallarla inkâr eden kişi, sapıklık içinde olması ötesinde, kimseye zararı olur, faydası da olmaz: Deprem öncesi, binaları kontrol değil, bir bakıma kutsayarak bir şeylerin olmayacağını söyleyen, dua ile başka yere gönderdiğini söyleyenler, sapıklık içinde olmuşlar ama uyanlar da perişan olmuşlardır: 46/32. Allah'ın davetçisine uymayan, yeryüzünde hiç kimseyle yarışamaz/hiç kimseyi âciz bırakamaz. Böylesinin, Allah dışında/Allah'ın davetçisi dışında evliyası da olmaz. Böyleleri apaçık bir sapıklık içindedir**
- **Antlaşma birey hakları ve ortak hakların dengelenmesi ile oluşur. Birisinin haksız üstünlüğü ile olanlar ise anlamsızdır, bozulurlar: Bir konu bilim dışı ise, bunu büyü ve sihir ile yaptığını söyleyene elbet inanılmaz. Bir bilimsel boyutu vardır. Köprüden düşüp, ölmeyen kişi, giydiği montun paraşüt gibi açılması ve yakında bir kurtaran gemi olması ile olmuştur. Kişiliği**

ile ilintisi elbette olmaz: 47/35 Gevşemeyin, üstün durumda olduğunuz halde antlaşmaya davet etmeyin! Allah sizinledir; amellerinizi asla yitirmeyecektir

NOT: Davet, bir kişinin nimet alırken, sizinle paylaşması için olan bir şeydir. Bu yiyecek, sohbet ötesi iletişim ve ilişki kurması içinde olur. Eğitim zamanları da bir davet olarak görülmeli, rıza ile gelinmesi tercih olmalıdır.

- Davet her bireye, her boyutta olmalı, bir gruba yapmak, ayrıcalık ve şeytan çağırma, yakarma olmaz mı? Bir kimse zararı fazla olan, yararı az ve şüpheli olanı ister mi? Kötü, destek ve sizi esir edene kapılmak gibidir. Her çalışan, çalışarak eser ve değer üretenlerin işleri, yaptıkları farklıdır. İstenen bilimsel ve yaratılış üzere, yarar, hayır üretmeleri istenir. Bir kişi çalıştıkça, yaptığı değer ve eserleri paylaştıkça, ilk olanlar bile karşınıza çıkar, sizi mutlu kılar, bilimsel bir boyut kaybolmaz, sürer. Bir insan yaptıkları ile hesaba çekilir, onlar kendi kanunları ile yargılanırlar. Hiçbir iş yapmamış, yapamayıp yardım istenmez, yapılanlar özgeçmiş, tanımlayanıdır, örnek verilmelidir. Birisinin haksız üstünlüğü ile olanlar ise anlamsızdır, bozulurlar.
- Davet edilecek şeyler; bir şeye dua etmek, yaratılışa, bilime bir plan proje, eyleme başlangıç boyutu olmalıdır. Bir konuda, güzel öğüt ve bilim ile davet edilir, eğitim verilir, çalışma, mücadele de bu esaslarda olur, sapanlar bilimsel olarak başarısızlığı kesindir. Hayır, iyilik diyerek kötülüğü/şerri çağırınlar zaman içinde acele olmasını ister, düşünmeli ve sürece dikkat edilmeli ki, olumlu yolda olalım. Bilim üzere veri ve kanıt varken, iddia biter, sesler kısılır, Hâkimin kararı beklenir. Bir kişi bir ölüm gibi bir yokluk isterse, arkasından çoğalır ve kendisini de içine alır. Antlaşma birey hakları ve ortak hakların dengelenmesi ile oluşur.
- Davet gerçek, bilimsel olmalı, hayale davet olmamalıdır. Kuranın bir kısmı düştü, iptal edildi diyenler, inkâr etmiş olmuyorlar mı? Şeytan bir fikir, bir vaat eden olup, eylemi yapan, karar veren biz olduğumuz için, öz benliğimiz suçlu olur. Bilime ve yaratılışa ters, aksi dua etmek, yarar sağlamayacağı gibi, dönüşü olmayan sapıklıktadır, çünkü olacağını sanır. Bilim üzere olana kişi, hayal ve fantezide olmaz, varlıklara hürmet eder, cana kıymazlar, başkasının hakkına da hürmet edeler. Bir kişi tesadüfen değil, plan ve proje ile başlar, bunlar yoksa, sorun kaçınılmaz olacaktır, ne olacağı, yapacağı da bilinmez. Bilim varken, başka şeyden, büyü ve sihirden medet uman kişi, başarısız ve azap içinde olması kaçınılmazdır. Havada, uzayda cisimler nasıl duruyor, bu Coulomb, bilim ile açıklanır, aksi bir masal olacaktır. Bilinmeyen bir şeyi, var gibi tanımamı istiyorsunuz, yaratılış, ancak bilimsel çalışma, deneylerle ortaya çıkar, varsayımlarla olmaz. Bilim üzere, yaratılışın gereği yapılmalı, eski hatalı olanlarda düzeltilmeli ki, felaketlerden korunalım. Bir kimse bilim üzere değil, yaratılışı da hayal ve masallarla inkâr eden kişi, sapıklık içinde olması ötesinde, kimseye zararı olur, faydası da olmaz.

Davet eden kişinin sunacağı şey vardır demektir, aynı zamanda eşit ve karşılıklı etkileşimli olması ve hayal ile fantezi değil, bilimsel gerçeklik üzere olsun ki faydası dokunsun istenir. Hayali çay ve kahve içilmez, bunlar içmek için değil, sohbet ve ilişki için içilir.

TEBLİĞ ET

- **Tebliğ:** Tebliğ bildiri demektir. Bu bildiriye karşı bir yaklaşım yapılmasını gerekli kılar. Mahkeme celbi tebliğ edildikten bir süre sonra itiraz edilmesi hakkını da kaybetmektir. Kısaca bildiri sonrası kişi yapacağını yapmaz ise kabul etmiş olmaktadır.
 - **Bilim üzere olan kişi, yaratılıştan kopmaz, ona teslim olur ve güzele, doğruya kılavızlanır, her boyut açık ve nettir, inkâr eden olursa bize düşen sadece tebliğ etmektir, zorlayamayız: Yaratılışa karşı, bilime karşı kanıt denilenler, büyü, sihir gibi şeyler olacaktır. Eğitim almış veya alamamış**

olması fark etmemekte, kişiler inanış boyutunda yaratılış dışına kaymaktadır. Doğru ve güzel bilimde olup, depremden korunma da bilim ile olacaktır. Bu nedenle zorlama olmadığına göre, bilimi, gerçeği bize söylemek düşer, felaket kapağına gelince algılamaları umulur: 3/20: *Seninle kanıt yarıştırmaya girerlerse şöyle söyle: "Ben yüzümü Allah'a teslim ettim. Bana uyanlar da."* Kitap verilenlerle ümmilere de sor: *"Siz de teslim olduğunuz mu?" Eğer teslim olurlarsa doğruya ve güzele kılavuzlanmışlardır. Yüz çevirirlerse sana düşen sadece tebliğ etmektir. Allah, kullarını görmektedir*

- **Eğitim, bilimde bizim elde ettiğimiz, beceri kazandığımız konuları kapsar, bilim kişilerin isteğine göre değil, yaratılışa göre tanımlanır, oluşur, inkâr edenlere kılavuzluk yapılmaz, bilimde olmak, bizi korur:** Hekim ve akademisyen olmak nedeni ile bir toplantıda, Tıp Bilimi dışında özellikle Plasebo hakkında iyileştirdiği, şifa verdiği söylenince hemen bilim konuşulur, bu bilim elçisi olarak görevimizdir. Sesiz kalınmaz. Ters reaksiyonlar alınabilir ama amaç onları ikna etmek ve kavramasına zorlamak değil, sadece aksi ve gerçeği söylemektir. Karşı çıkan zaten sana inanmayacaktır, onlara kızmak değil, ıslah olmaları ancak dilenebilir: 5/67: *Ey resul! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan onun verdiği peygamberlik görevini yerine getirmemiş olursun. Allah seni insanlardan korur. Allah, küfre batmış topluluğa kılavuzluk etmez.*
- **Yaratılışa ve bilim insanların uyarıları ve Bildirilerine uymamak demek, sakınma, tedbir almamak demektir:** Yaratılışa uymak gerekir, yoksa uymayanların başına gelen, depremde felaket gibi yaklaşımlar olacaktır. Yaratılışın elçileri de bilim insanları olduğu için onlara da uyulmalıdır. Onlar sadece tebliğ ederler ama uymak bize düşer: 5/92: *Allah'a itaat edin, resule itaat edin, sakının. Eğer yüz çevirirseniz şunu bilin: Bizim resulümüze düşen sadece apaçık bir tebliğdir*
- **Bilim insanı uyarır, tebliğ eder, buna uyup uymadığını birey kendisi daha iyi bilir, aldatmaya kalksa, felakette perişan olur:** Bir işin içinde olan, bizim ile ilgili olanı biz şahit olarak biliriz. Yaratılış ve enerji olarak da bilinir ama biz algılayamayız. Tek bir yapının doğada etkileşimi olacaktır, bu açıdan inkâr değil, düzeltme, düzenleme yoluna gidilmelidir: 5/99 *Resule düşen, tebliğden başka bir şey değildir. Allah sizin açığa vurduklarınızı da gizlediklerinizi de bilir.*
- **Bilim insanı tehdidi fark eder, inceler ve belirtir, bu nedenle bizim bilmediğimizi onun bilmesi doğala ve beklenir:** Bilim insanı, deremde olduğu gibi, fay hatlarını belirtir, uyarır ve uyulmaz ise daha önceki felaketler gibi tablo olacağını bilir ama korkutmak değil, uyarmak, bilgilendirmek ve iyilik, güzellik ile söylemelidir. Bu bir eksiklik değil, insanca yaklaşımdır: 7/62 *"Size Rabbinin vahiylerini tebliğ ediyorum, size öğüt veriyorum. Allah'tan bazı bilgiler sayesinde sizin bilmediğiniz şeyleri biliyorum*
- **Bilim insanı bir elçi olarak, kendisinin veri ve kanıtlarını iletmek, sunmakta, tebliğ etmektir, güvenilir yaratılışa dayanarak belirtmelidir:** Tüm bildirilenler Resule bildirilmiş, ezberlemiş ve aktarmaktadır. Yalan, bir şeyler katması olmadan doğrudan verilerdir. Mukabele ve hatimlerle de teyit edilmektedir: 7/68 *"Rabbinin peygamberlik beyinelerini (NOT: Bir mealde, Rabbinizin irsal/gönderdiğin) size tebliğ ediyorum. Ben sizin için güvenilir bir öğütçüyüm*
- **Bilim insanı bir tehdidi tespit edip iletilince, sevilmez, çünkü tedbir almak gerekir:** İnsanlar doğru ve gerçek olsa bile tenkit edilmek, uyarılmaktan

- memnun olmazlar. Buna karşın uyarıları dikkate alınca, selamete kavuşunca da teşekkür bile etmek isteme, zaten görevi, o olmasa da ben bulurum derler. Bu yaratılış boyutudur, algılayan, farkında olan ayrıcalıklıdır, sevgi ve insanlıkta olmak bir kazançtır: 7/79 Nihayet, Sâlih onlardan yüzünü döndürüp şöyle dedi: "Ey toplumum! Andolsun ki, Rabbimin mesajını size tebliğ ettim, size öğüt verdim; ama siz öğüt verenleri sevmiyorsunuz
- **Bir buluş, bir bilimsel veriyi, kanıtı söylemek, yaymak, o kişi için en önemli katkı ve ödüdür, herhangi bir ücret onu karşılamaz, aklını çalıştıran bunu algılamalıdır:** Bir şeyi alıp, teşekkür edince, bana borcun yok, niye teşekkür ettin diye soran oldu. Cevabım hepimiz insanız, selam borcu vardır, onu verdim dedim. Bunun üzerine toparlandı, geri vermeyi de almalısın, o teşekkür etti, iyi günler diledi. İşte şimdi oldu diye anlaştık. Selam alıp vermek bir insanlık boyutudur, bu bir karşılık değil, doğal olmalıdır. Elbet aklını çalıştıran ve gönlünü kullanan için geçerlidir: 11/51 "Ey toplumum! Bu tebliğime karşılık sizden bir ücret istemiyorum. Benim ücretim, beni yaratandan başkasına düşmez. Hâlâ aklınızı çalıştırmayacak mısınız?"
 - **Bilim dışı yapılanma içinde olanlar, bir felaket ile yıkılır, silinirler, yerlerine başkaları gelir, yaratılış üzere olanlar ise kalıcı olurlar: Fizik hiçbir enerji kaybolmaz der, bunun gibi her etkinin bir tepkisi de olacaktır. Zarar ve zulüm yapanların o yerde ancak bir süre kaldığı görülmüş, tarih örnekleri ile doludur. Yaratılış kuralları, doğa kanunları da hiç değişmemiştir, aynen uygulanır. Aldanan için yapılacak şey olmaz, gidicidir: 11/57: "Eğer yüz çevirirseniz ben, bana gönderilen şeyi size tebliğ etmiş bulunuyorum. Rabbim, yerinize başka bir topluluk getirir ve siz O'na hiçbir şekilde zarar veremezsiniz. Kuşkusuz, benim Rabbim her şey üzerinde bir Hafız'dır; kollar, gözetir**
 - **Bilimde uyarılar ücret karşılığı olmaz, tüm topluma Dünyaya verilerin duyurulması, yaratılışın hatırlatılmasından başka bir şey değildir: Uyarı, tebliğ bir kişinin işine yarıyorsa, bunun bir ücreti olmalıdır. Ücret ödenmiyorsa insanlık namına yapılmaktadır. Tren istasyonuna nereden gidebilirim diye sorandan para istenmez. Eğitim veren eğitici için ise bir ödeme yapılması beklenir. Bu tüm Evrene bir hatırlatma ise, insanlar inanmamakta zorlanmaktadırlar. Ücretsiz yardım onlara ters gelmektedir ama söylenenler gerçektir: 12/104: Sen, bu tebliğin için onlardan bir ücret istemiyorsun. O, bütün âlemler için bir hatırlatmadan başka şey değildir**
 - **Bilim insanı tebliğ, uyarı ve öğüt yaptıktan sonra, gerçekleşmesi uzun sürebilir, yaşamı sonlanabilir, doğa hesabını bir süre sonra soracaktır: Yaşamda bazı olumlu ve olumsuz boyutlar kendi başımızdan geçer, sevinir ve üzülmürüz. Burada, bizler hâkim değiliz, yargılayamayız, ama zaman içinde zalim olanların başlarına gelenleri izleriz ve bedelini öder, azap duyarlar. Yaratılış hesabını bilir, sadece bir süreç verir, af dilemek, geri dönme süreci tanınır ama algılayan için geçerlidir: 13/40: Ya onlara vaat ettiğimiz şeylerin bir kısmını sana gösteririz yahut da seni vefat ettiririz. O halde, tebliğ etmek sana, hesap sormak bize düşer**
 - **Bilim üzere olan, yaratılışı kavrayanlar, bunun bir tanrı değil, Yaratıcı tarafından oluşturulduğunu algılatır, veri, kanıtlar bize buna yöneltir: Yaratılış, bilim tektir, bu halde Yaratıcı da bu açıdan sahip, bilen ve hakimdir. İnsanlar da bir yaratılışa bakarak, bilim insanları sistemi, doğayı belirtirler ama hırs, zalim ve zulüm konusunda da uyarı gerekir. Depremde de fay hattında olanlara uyarı olması gerekir. Neden bizim başımıza geldi, çünkü**

çürük yerde oturuyorsunuz. Tarih ibretlerle doludur ama bir irdeleseniz, akli ve gönlünüzü kullansanız algılayacaksınız ama yapan kurtulur, yapmayan azaptadır: 14/52: İşte bu, onunla uyarılınsınlar, Allah'ın tek ilah olduğunu bilsinler (NOT: Başka tefsirde birdir der, tek ilah yoktur, çünkü Allah İlaç değildir, La-ilah), akli ve gönlü işleyenler de ibret alsınlar diye, insanlara yöneltmiş bir tebliğdir

- **Her durum ve her ortamda bilim insanları, yaratılışın uyarılarını tebliğ etmelidir, karşı çıkanlara aldırmadan, onların verilerinin gerçek olmadığını kafalarına çatlatırcasına vurgulamalıdır:** Bir defa söylemek değil, tekrar, tekrar vurgulanmalıdır. Her sarsıntı olursa, deprem tehlikesi her boyutta yenilenmelidir. Onlar sizi dikkate almayacaklar ama vurgu yapmak bize düşer ve yapılmalıdır: 15/94: Emrolunduğun şeyi, kafalarını çatlatırcasına tebliğ et; şirke bulaşmışlara aldırma.
- **Her toplum, kendi kültürel yapısına uygun olarak bazı simge, idollerini benimser ve bunlara geçmiş gibi ilahlar uydururlar, bize düşen gerçeği tebliğ etmektir:** İnsanlar tanrı kapsamı olursa suçlamaları kolay, yaratılışa uymadınız denince cevap bulmaları zor olmaktadır. Bilime uymak gerekir, ibadet tapınma değil, bilimin gereğini, çalışarak eser ve değer üretmektir. Depreme karşı dua etmenin anlamı, bilimsel gereğini yapmaktır, boş dua etmek ile olmaz ki: 16/35: Ortak koşanlar dediler ki: "Eğer Allah isteseydi biz de atalarımız da Allah dışında bir şeye ibadet etmez, O'na rağmen hiçbir şeyi haram kılmazdık." Onlardan öncekiler de aynen böyle yaptılar. Resullere düşen, açık bir tebliğden başkası değildir
- **Tarihsel olarak harabelere bakınca, bilim ve yaratılış üzere olanların ayakta oldukları, diğerlerinin ise yalanlama ile yok oldukları görülecektir:** Bilim insanları yaratılış üzere bilgilendirme yaparlar, bu bilimin elçileridir, ancak bazı kişiler, akılları karıştırırlar, pahalı yapmaya gerek yok, yüz yıl sonra olacak şey için şimdi tedbir almak gereksiz derler. Birden deprem gelir ve helak olurlar. Bunun bu şekilde olduğunu tarihi okusalar göreceklerdir. Deprem zamanı bilinmediğini algılamalıdır, bu açıdan hemen ve devamlı tedbir gereklidir: 16/36: Yemin olsun, biz her ümmette şöyle tebliğ yapan bir resul görevlendirdik: "Allah'a ibadet edin, tâğuttan kaçının. Sonra bunlardan kimine Allah kılavuzluk etti, kimine de sapıklık hak oldu. Şimdi, yeryüzünde gezip dolaşın da yalanlayanların sonu nasıl olmuş görün
- **Bir konu veriler, kanıtlarla anlatılır, açıklanır, ama buna karşın inkâr edenler olursa, sadece tebliğ edilir, başka yaklaşım yapılmaz:** Bir kimseye örneğin depremde olduğu gibi, bu ev yıkılacak dersiniz, size kızabilir, bilimsel açıklamaları dışlayabilir. Zorla yapılacak olmadığı için, tebliğ yapar, uyarır ve o tehlikeden bir an önce kaçır, kurtulmaya çalışırsınız: 16/82: Yine de yüz çevirirlerse artık sana düşen, açık bir tebliğden başka şey değildir
- **Çalışarak değer ve eser üretenlerin, her yaratılış, bilim verilerinin bir tebliğ olarak katkı verdiklerini algırlar:** Bir konuda çalışmak, bir şeyler yapmak için, bilimsel gerekçe ve dayanak olmalıdır. Nitekim deprem fay hattı üzerinde ev inşa etmek isteyenler için özel yapılmalıdır. Bunlar en az yapılması gereken kesin verilerdir. Yapılmaz ise eviniz yıkılır bilirsiniz denilir: 21/106 Kuşkusuz, bunda, ibadet eden/iş yapıp değer üreten bir topluluk için kesin bir tebliğ vardır
- **Yaratan yaratıcı olarak, bir tanrı gibi, obje yapılarak ele alınmamalıdır, bu doğa ve sistemi inceleyenler atom ve enerji yapılanmasında hayranlıkla ürperirler:** Yaratılış üzere olan, bilim insanları bilime göre

yaklaşım yaparlar. Bir demir, su kaldırma kuralına göre yapılırsa yüzer. Elçiler, bilim insanları buna uyararak yaklaşım yaparlar, bilim üzre olanlar uyarlar/kulluk ederler: 23/32: Onlara da içlerinden şu yolda tebliğde bulunan bir resul gönderdik: Allah'a kulluk/ibadet edin. O'ndan başka tanrınız yok sizin (NOT: Yaratandır, ilah yoktur, o vardır demektedir). Hâlâ ürpermiyor musunuz?

- **Bilim açık ve hekimlikte hastada özel, özgün yapılırken, olgudaki verilere yüz çevirenler, yaratılışa karşı çıkanlara yapılacak tebliğdir zorlama yapılamaz:** Her insanın eğitimi, becerisi bir amaç, bir şeyi yapmak içindir. Bu ona yüklenen bir görevdir. Hekim sadece sağlık ötesinde, insanlık üzere de etkin olması beklenir. Nasıl olacak denilirse, o konuda didinme, uğraşma ve aynı zamanda bilim ve tecrübeyi arttırmak ile olur. Bu zorla ve zorbalıkla değil, tebliğ, aydınlatma ve öneri ile yapılması beklenir, amaçları: 24/54: De ki: "Allah'a da itaat edin, resule de. Eğer yüz çevirirseniz/yüz çevirirlerse, onun görevi ona yükletilen, sizin göreviniz de size yükletilendir. Eğer ona itaat ederseniz yolu bulursunuz. Resule düşen, açık bir tebliğden başkası değildir
- **Bir gerçeği, bilimsel veriyi sunmak eğitimcilerin görevi iken, kendileri ile çatışmaları kabul edilemez, bilim hakemdir:** Yaratılış üzere olmak, bilim üzere olmak, bir sistem vardır buna göre yaklaşımı gerekli kılar. Bu bir danışmanlık, katkı da isteyebilir. Bu yapılması yerine çatışma, benimki veya hayır seninki kabul edilemez değil, birey rızası olacak ama bilim de olacaklar tahmini yine rakamsal olabilir, bu karar vermede kolaylıklar sağlar: 27/45: Yemin olsun, Semûd'a da kardeşleri Sâlih'i, şunu tebliğ etmek üzere gönderdik: "Allah'a ibadet edin." Bir de ne görelim, onlar birbiriyle boğuşan iki fırka oluvermişler
- **Bazı verilerin, destanlar ile abartılması ve yalanlanması olabilir, birçok nesil bunu kabul etse de bize düşen bilim üzere olmak, gerçekte kalmaktır:** Bir kişiye bilgi verilir, aydınlatılır, açıklamalar ile sorularda cevap verilir. Tarihten örnekler de sunulur. Deprem bölgesinde felaket süresi aradan zaman geçmiş ise insanlar yapmak istemezler. Zorlama ile başarı olmaz, bildirmek uyarmak mecburen yeterli kabul edilmelidir: 29/18: "Eğer yalanlarsanız bilin ki, sizden önceki ümmetler de yalanlamıştı. Resule de düşen, açık bir tebliğden başka şey değildir
- **Bir bilim insanı öğüt ve uyarı yaparsa, bundan korkulur, bu felaketin habercisidir, felaket sonucunda oluşana gerçek ortaya çıkacaktır:** Beyine kanıt demektir. Resul, tebliğ eden, elçi olarak aktaran demektir. Din konusunda eğitimi olmayan, aynı zamanda yazıcı olarak görev yapmayan bir kişiden işitilenlere nasıl güvenilir? Yaratılış üzere olanlar, korkmaz, yerçekimi varsa vardır, ona ait değil, insanlar, eğitimciler sadece aktarırlar. Bu açıdan hesap sormak, ancak doğru, düzgün ve tam aktarım olup olmadığıdır. Nitekim mukabele ve devamlı her gün hatim yapmak ile kesin tanınır. Arapça bilmemek bile Fatiha suresinin yanlış, doğru okunup okunmadığını biliriz: 33/39: Onlar ki, Allah'ın peygamberlik beyyinelerini tebliğ edip O'ndan korkarlar, Allah'tan gayri hiç kimseden korkmazlar. Hesap sorucu olarak Allah yeter
- **Bir konuda bir tehdit görülürse, uyarılır, aman dikkat et denilir, yapmasını engellemek görev değildir:** Bize görev olarak verilen, bilgi ve becerinin karşılığı uyarmaktır. Suç ise o zaman ihtar etme ve ihbar etme durumu olmaktadır. Başka surum olura kişi kendi benliğine karışıyor diyerek

sizi suçlar ve haklıdır, çünkü yapıp yapmayacağını bilemeyiz: 36/17: "Bize düşen, açık bir tebliğden başka şey değildir."

- **Uyarıya yapan kişi, kişileri zorlayarak, yükümlülük getiren kişi olamaz:** Uyarı yapılır, bu uyarılar için bilgi vermenin ötesine, zorlama ve belirli zorunlu yapacaklar sunulmaz. Kişi yapar mutlu olur, tersini yapar azap duyar. Bu durum tarihte aynen sürmektedir: 38/86: De ki: "Tebliğime karşılık sizden bir ücret istemiyorum. Ben size kendiliğimden/zorlamayla yükümlülük getirenlerden de değilim."
- **Bir bilim insanı uyarıyı yapar, bekçi değildir, olumlu olursa, şımarma, felaket gelirse de nankör olabilirler, bunların bizimle alakası olmaz:** İnsanlar, deprem olan yerde yerleşerek, başlarına gelecekleri farkına varmıyorsa, bilim üzere olmak istemezler. Bir eziyet olarak görebilir, onların yaşamında deprem olmayabilir derler. Nimet olunca depremi hafif geçirince, şımarır, evleri yıkılınca da doğayı suçlar, çürük ev yaptıklarını da kabul etmezler: 42/48: Yüz çevirirlerse, biz seni onlar üzerine bekçi göndermemişiz. Sana düşen, tebliğden başka bir şey değildir. Biz insana, bizden bir rahmet tattırdığımızda, onunla sevinip şımarır. Kendi ellerinin hazırladığından bir kötülük başlarına sarılınca, bakarsın insan, alabildiğine nankörleşmiştir
- **Bilim ancak yaratılıştan öğrendiğimize göre bilgimiz olabilir, buna göre tebliğ, eğitim yapabiliriz, cahiller ise her konuda bilen olarak geçinirler:** Bilim elbette yaratılış üzeredir, veriler, kanıtlar ve tüm deneyler birbirleri ile tam uyumlu ve gerçeği ifade eder. Bunlara uymamak cahillik ötesi, oluşan felaketler bunlara uymamaktan dolayı olur. Uyarıcıları, bilimi dikkate almak bu açıdan şarttır, gereklidir: 46/23: Dedi: "İlim, ancak Allah katındadır. Ben size, bana vahyedileni tebliğ ediyorum. Fakat sizin, cahillik edip duran bir toplum olduğunuzu görüyorum
- **Bilim size veriler sunar, uymamak ile oluşan sorunların sorumluluğu sizdedir:** Yaratılışa uyulmalı, bilim doğa kanunlarına uygun davranmayı öngörür. Uçak bile yerçekimi sayesinde uçar, hava desteği ile sağlar. Resul, yaratılışı sunanlar, bilim insanlarıdır. Depremde fay hattı boyutunda olanı ve bilimsel verilere göre davranmayı bir gereklilik olarak tanımlar. Bilim veri verir, uyan veya uymayan insana, buna göre yarar gören ve azap duyan da insandır: 64/12: Allah'a itaat edin, resule de itaat edin. Eğer yüz çevirirseniz resulümüze düşen, apaçık bir tebliğden başkası değildir
- **Bilim üzerine, yaratılışa uygun olanlar kanıt, verileri vardır, bilim ve bilim insanları bunları iletirler, isyan eden, felaketlerle ateş yüreklerine düşer ve mahvolurlar:** Bir bilim insanı veriler, kanıtlar üzerine konuşur. Deprem için fay hatlarını ortaya koyar ve risk oranlarını belirtir. Ne zaman olacağını belirtemez, tahmin eder. Buna karşı çıkan ve ucuz ve dayanıksız ev yapanlar, bir süreçte felakete uğrayacaklar, evlerine ateş düşecektir. Bu uzun sürecek, hemen yeni ev ve yerleşim yapamazlar. Bir yıldan fazla sürer, her imkân sağlansa bile. Bu açıdan yaratılışa göre, bilimin verilerine göre tedbir ve korunma esas olmalıdır: 72/23 "Ancak Allah'tan bir tebliğ ve O'nun gönderdiklerinden beyineler iletirim." Allah'a ve O'nun resulüne isyan edenler için cehennem ateşi vardır. Uzun süre orada kalacaklardır

NOT: Bazı konular karşılıklı etkileşim içinde olunmaz ise, sadece iletilir, ama ne kadar faydalı olacağı da bilinmez. Ders tek taraflı tebliğ boyutundan, sorulu, cevaplı olarak etkileşim ve kavramaya çekilmesi arzu edilmektedir.

- Sen tebliğ et, alan algılasın denilebilir, uygulamalı hekimlik mesleğinde ise uygulaması da irdelenmek zorundadır. Bilim üzere olan kişi, yaratılıştan kopmaz, ona teslim olur ve güzele, doğruya kılavızlanır, her boyut açık ve nettir, inkâr eden olursa bize düşen sadece tebliğ etmektir, zorlayamayız. Eğitim, bilimde bizim elde ettiğimiz, beceri kazandığımız konuları kapsar, bilim kişilerin isteğine göre değil, yaratılışa göre tanımlanır, oluşur, inkâr edenlere kılavuzluk yapılmaz, bilimde olmak, bizi korur. Bilim insanı bir elçi olarak, kendisinin veri ve kanıtlarını iletme, sunmakta, tebliğ etmektir, güvenilir yaratılışa dayanarak belirtmelidir. Bir buluş, bir bilimsel veriyi, kanıtı söylemek, yaymak, o kişi için en önemli katkı ve ödüdür, herhangi bir ücret onu karşılamaz, aklını çalıştıran bunu algılamalıdır. Bilimde uyarılar ücret karşılığı olmaz, tüm topluma Dünyaya verilerin duyurulması, yaratılışın hatırlatılmasından başka bir şey değildir. Bilim insanı tebliğ, uyarı ve öğüt yaptıktan sonra, gerçekleşmesi uzun sürebilir, yaşamı sonlanabilir, doğa hesabını bir süre sonra soracaktır. Bilim üzere olan, yaratılışı kavrayanlar, bunun bir tanrı değil, Yaratıcı tarafından oluştuğunu algılatır, veri, kanıtlar bize buna yöneltir. Her durum ve her ortamda bilim insanları, yaratılışın uyarılarını tebliğ etmelidir, karşı çıkanlara aldırmadan, onların verilerinin gerçek olmadığını kafalarına çatlatırcasına vurgulamalıdır. Çalışarak değer ve eser üretenlerin, her yaratılış, bilim verilerinin bir tebliğ olarak katkı verdiklerini algırlar. Yaratan yaratıcı olarak, bir tanrı gibi ele alınmamalıdır, bu doğa ve sistemi inceleyenler hayranlıkla ürperirler. Bilim size veriler sunar, uymamak ile oluşan sorunların sorumluluğu sizdedir: Bilim üzerine, yaratılışa uygun olanlar kanıt, verileri vardır, bilim ve bilim insanları bunları iletirler, isyan eden, felaketlerle ateş yüreklerine düşer ve mahvolurlar.
- Bilimsel tebliğe uymamak demek, tehditlere açık olmak demektir. Yaratılışa ve bilim insanların uyarıları ve Bildirilerine uymamak demek, sakınma, tedbir almamak demektir. Bilim insanı uyarır, tebliğ eder, buna uyup uymadığını birey kendisi daha iyi bilir, aldatmaya kalksa, felakette perişan olur. Bilim insanı tehdidi fark eder, inceler ve belirtir, bu nedenle bizim bilmediğimizi onun bilmesi doğala ve beklenir. Bilim insanı bir tehdidi tespit edip iletince, sevilmez, çünkü tedbir almak gerekir. Bilim dışı yapılanma içinde olanlar, bir felaket ile yıkılır, silinirler, yerlerine başkaları gelir, yaratılış üzere olanlar ise kalıcı olurlar. Bilim açık ve hekimlikte hastada özel, özgün yapılırken, olgudaki verilere yüz çevirenler, yaratılışa karşı çıkanlara yapılacak tebliğdir zorlama yapılamaz, onları dışlama yapılır. Bir bilim insanı öğüt ve uyarı yaparsa, bundan korkulur, bu felaketin habercisidir, felaket sonucunda oluşanla gerçek ortaya çıkacaktır. Bir konuda bir tehdit görülürse, uyarılır, aman dikkat et denilir, yapmasını engellemek görev değildir, zorlama yasaktır. Uyarıya yapan kişi, kişileri zorlayarak, yükümlülük getiren kişi olamaz. Bir bilim insanı uyarıyı yapar, bekçi değildir, olumlu olursa, şımarma, felaket gelirse de nankör olabilirler, bunların bizimle alakası olmaz: Bilim ancak yaratılıştan öğrendiğimize göre bilgimiz olabilir, buna göre tebliğ, eğitim yapabiliriz, cahiller ise her konuda bilen olarak geçinirler.
- Toplumlardaki fantezi, destan ve bazı şeylerin tebliğ edilmesi, bilim dışı olduğu için anlamsızdır. Her toplum, kendi kültürel yapısına uygun olarak bazı simge, idolleri benimser ve bunlara gerçekmiş gibi ilahlar uydururlar, bize düşen gerçeği tebliğ etmektir. Tarihsel olarak harabelere bakınca, bilim ve yaratılış üzere olanların ayakta oldukları, diğerlerinin ise yalanlama ile yok oldukları görülecektir. Bir konu veriler, kanıtlarla anlatılır, açıklanır, ama buna karşın inkâr edenler olursa, sadece tebliğ edilir, başka yaklaşım yapılmaz. Bir gerçeği, bilimsel veriyi sunmak eğitimcilerin görevi iken, kendileri ile çatışmaları kabul edilemez, bilim hakemdir. Bazı verilerin, destanlar ile abartılması ve yalanlanması olabilir, birçok nesil bunu kabul etse de bize düşen bilim üzere olmak, gerçekte kalmaktır.

Tebliğ etmek, bir bilimsel en azından bilgiyi sunarak, olası tehlikeye haber vermek ve tedbir alınmasını da öğütlemek gerekir. Aydınlatma yapılır ama zorlama yapılamaz, sert ve şiddetli değil, sevgi dolu, insancıl, kolaylaştırıcı olmalıdır, çünkü tebliğ edilen bir insandır, hepimiz eşit ve genetik tek tür ve kardeşiz.

AYDINLAT

- **Aydınlanma:** Bir konu veya obje karanlıkta ise görülmez, kavranmaz. Aynı şekilde de bir konuyu bilimsel ve gerçeklik üzerinden yapılırsa aydınlanmış olabilir. Birçok hayvan dahil, çocuklara elletmek ile kavranabilir. Örneğin, ilkokulda solucanı ellemesi ile çocuklar çok aydınlanabilir, korkutmak ve tiksindirmek anlamsız kalmaktadır.
 - **Bir kişi yıldırım ile aydınlanmayacağını bilir, kontrolsüz ışıktır, karanlık aydınlatmak için bize ve amaca uygun, aydınlanma ve gerçeği görmeyi sağlayan ışık gerekir:** Bazı kişiler aydınlık olsa, ses olsa da görmez, işitmez olabilirler. Burada aydınlanma, açıklama, aynı zamanda olayları bir temel üzere, Kuran temelinde ele almak ile olacaktır. Kuran dışı kaynak bizi aydınlığa iletmez, bu sabittir: 2/20 Şimşek, neredeyse gözlerini çarpıp götürüverecek. Kendilerine her aydınlık sunduğunda, orada yürürler. Üzerlerine karanlık binince çakılıp kalırlar. Eğer Allah dileseydi, işitme güçlerini de gözlerini de elbette alıp götürürdü. Çünkü Allah her şeye Kadîr'dir.
 - **Bazı fikirler, düşünceler, karanlığı aydınlatır, bize yapacağımız, gideceğimiz yolu gösterir:** Devamlı çalışmak değil, istirahat bile bir nimettir. Bu açıdan karanlık ve aydınlık olarak değil, her yaratılışın bize bir nimeti olduğunu düşünmek, algılamak ve farkında olmak gerekir: 19/67: O, odur ki, içinde durup dinlenesiniz diye sizin için geceye vücut verdi, gündüzü de aydınlık kıldı. Hiç kuşkusuz, bunda, dinleyecek bir topluluk için ibretler vardır
 - **Bazı kitap, bilgi ve sunumlar bizi aydınlatır, geleceğimizi yapılandırmamızı sağlar, Kuran temel olandır:** Bu bir simge olarak değil, bir anlam olarak bakılırsa, bir büyü gibi anlamlar çıkarılabilir. Kanımca, alfabe olarak bakıldığında yazıdır ama anlamlar ve manalar yüklenebilir. Kitabın aydınlık ayetleri olarak her kelimesi ve vurgusu dikkat edilmelidir denilmektedir: 12/1: Elif, Lâm, Ra. O apaçık, apaydınlık **Kitap**'ın ayetleridir bunlar
 - **Yaratılış ve bilim üzere olmayanlar, ilimsiz, kılavuzsuz olurlarsa, uğraşlarında fantezi, destanlar olur, mücadelesi anlamsızlaşır:** Bazı fikirlerin, bilimde de bazı yaratılış verileri, kanıtları olarak fikir beyan etmeleri gerekir. Tüm çabaların da bilim üzere olmalıdır, yoksa depremde sağlam ev diye yapılanlar daha önce yıkılabilir. Mücadele bir çalışarak, bir nevi savaş boyutu bir şey kazanmak üzere olmalı, sonucu da olmalıdır. Kuran dışında sözler, dayanağı olmayan, 250 yıl sonra konuşulanların toplandığı bir doküman olarak, elbette yazılı ve değişmemiş Kuran ile karşılaştırılmaz: 22/8: İnsanlar içinde öylesi vardır ki, Allah konusunda ilimsiz, kılavuzsuz ve aydınlık getiren bir kitaba sahip olmaksızın mücadele edip durur
 - **Bilimde, yaratışta veri, kanıt tektir, bu açıdan örneğin yerçekimi dışında bir güç varsa göster inanayım denilir:** Bilimde deneyler ile yaratılış ortaya çıkar. Yerçekimi sabit ve her kütleyle aynı etki yapar. Taş ve tüy aynı şekilde etkilenir ama tüy, hava ile uçabilir, bu bizi aldatmamalıdır. Havasız ortama aynı şekilde düşerler. Bu açıdan eğer farklı bir deneysel veri varsa, mutlaka yaradılış olarak onun açıklaması olur, olmalıdır: 28/49: De ki: "Eğer doğru

sözlü iseniz, Allah katından, bu ikisinden daha aydınlık bir kitap getirin, ben ona uyayım."

- **Bilim farklı boyutları aynı sistem içinde kucaklar, bize lütuf ve nimet oluşturduğu algılanmalıdır:** Her olay bize bir şükür vermelidir. Bazı hastalıkların öncü uyarıları olur, bu bize tedbir alırsak, ağır hastalık geçirmemizi de önleyecektir: 40/61: Allah, içinde dinlenesiniz diye sizin için geceyi yarattı. Gündüzü de aydınlık kıldı. Şu bir gerçek ki, Allah, insanlara her halde lütfkâr davranıyor fakat insanların çokları şükretmezler
- **Bir insan bilimsel ve yaratılışa uyan veriyi sunar, aydınlık ve uygulama becerisi olan kişiler, sizin talebinize göre yapan olmaz, bildiren görevi sunum ile biter:** Hiçbir kimse uyarır, öğüt verir ama zarar ve aydınlatma boyutu, ışığı alan, zararı yapana aittir. Eğiticiler dersi verir, ama her öğrenci aynı şekilde kavramaz. Üstün kavrayan ayrıca ek bilgilerle desteklenmesi yararlı olacaktır: 72/21: De ki: "Ben size zarar verme gücüne de ışık ve aydınlık verme gücüne de sahip değilim

NOT: Öncelikle Resul "Ben size zarar verme gücüne de ışık ve aydınlık verme gücüne de sahip değilim" demektedir. İnsanlara lütuflar varken şükür etmez, algılamadıkları açıktır. Bilim ve Yaratılış veri ve kanıtı dayalıdır, aksini söyleyen ispat ile yükümlüdür, her topluluk için ibretlik durumlar olması doğaldır. Aydınlık ilimle sağlanabilir, Kuran bu açıdan tektir.

- Bazı fikirler, düşünceler, karanlığı aydınlatır, bize yapacağımız, gideceğimiz yolu gösterir. Bir kişi yıldırım ile aydınlanmayacağını bilir, kontrolsüz ışıktır, karanlık aydınlatmak için bize ve amaca uygun, aydınlanma ve gerçeği görmeyi sağlayan ışık gerekir. Bazı kitap, bilgi ve sunumlar bizi aydınlatır, geleceğimizi yapılandırmamızı sağlar, Kuran temel olandır:
- Yaratılış ve bilim üzere olmayanlar, ilimsiz, kılavuzsuz olurlarsa, uğraşlarında fantezi, destanlar olur, mücadelesi anlamsızlaşır: Bilimde, yaratışta veri, kanıt tektir, bu açıdan örneğin yerçekimi dışında bir güç varsa göster inanamay denilir: Bilim farklı boyutları aynı sistem içinde kucaklar, bize lütuf ve nimet oluşturduğu algılanmalıdır: Bir insan bilimsel ve yaratılışa uyan veriyi sunar, aydınlık ve uygulama becerisi olan kişiler, sizin talebinize göre yapan olmaz, bildiren görevi sunum ile biter:
Aydınlatma bilimsel gerekçe ve dayanaklara açıklamalarda bulunmak, sorulara cevap vermek ile olmaktadır. Etik Biliminde bu açıdan bilgilendirme değil, aydınlatma terimi kullanılması daha uygun görülmektedir.

SORGUYA HAZIRLA

- **Sorguya hazırlan:** Her bir olayda, dışardan açık görünse bile, bir bireye göre açıklaması vardır. Bunu bilmeden veya bir yarar amacı ile de yapmış olmaktadır. Bizler içini bilemeyiz, ama Yaratan bilir. Bu bize bir rahatlık sağlarken, inkâr edenler de bilecekler diye endişe duyabilirler.
Tüm bunlar biliniyorsa sorgu niye çekilir derseniz, Mahkemelerde de karar ancak yargılama sonucunda verilir. Bu açıdan sorgu yapılması, diğerleri ve kendisi içinde olayı kavraması ve algılaması açısından önemlidir.
İddia ispat ederse savunma yapılır, mahkemeler bu açıdan suçlama değil, olayı inceleme, olayı kanunların olgu ve olaya göre saptanması ve durumu gerçekleştirme ve hukuki dayanaklandırma yaparlar.
 - **Her birey kendi yaptıklarından sorguya çekilir, mahkemelerde zarar ve zulmü yapan sorumludur, başkası suçlanamaz:** Mahkemede sorgu olur,

zarar olduğunu gördükten, somut kanıtlı ispattan sonra ne yaptın derler. Olaya katılmama, zarar oluştuğunu uyarma ve ihbar diye eylemleri yapıp yapmadığı sorulur. Suçtan sorgu yapılmaz, eğer göz yumması varsa ondan, kısaca yaptıklarından sorgu olur: 2/119 İnan olsun ki, biz seni hak üzere bir müjdecî ve uyarıcı olarak gönderdik. Sen, cehennem ehlinde sorgu-suale çekilmeyeceksin/cehennem yâranından sen sorumlu değilsin

- **Bir toplumda da onların yaklaşımları kendi sorumluluğundadır, kazandıkları kendilerine, kayıpları da kendilerinedir:** Geçmiş bize derstir, olumlu olanlar örnek, olumsuzlarda ibrettir ve tekrarlamak durumunda da bize sorumluluk düşer. Atalarımız yapmış dersek, suça ortak oluruz, bizi kurtarmaz. Suç bireyseldir ve kişi yaptıklarından ceza görür, başkalarının suçuna ortak olmaz, olunmaz, tekrarlırsa, gerekçe tutarsa olur: 2/134: *İşte bunlar bir ümmetti, gelip geçtiler. Kazandıkları kendilerindedir. Sizin kazandıklarınız da sizin olacaktır. Siz onların yapıp ettiklerinden sorguya çekilmeyeceksiniz*
- **Her eylemin bir sonucu ve hesabı vardır, bu kaçınılmaz olarak yapılır:** Ceza Kanunu ve Anayasa olarak bir kişi suç işlemeyi emrederse, o emir yerine getirilmez, askerlikte olsa bile. Toplu yargılanır. İkinci Dünya Savaşında, emredildi yaptık demek isterlerken, Edinburg Kotları ile bunun kabul görmeyeceği vurgusu ile toptan yargılanmışlardır. 1980 Darbesi, darbe başarılı olursa ihtilal denir ve yargılanmaz denilmiş ama hukuk kabul etmeyip en ağır ceza almışlardır: 15/92: *Rabbine yemin olsun ki, biz onları toplu halde sorgu suale çekeceğiz/hepsinden mutlaka hesap soracağız*
- **Yaratılış gereği karşımıza çıkan ve içinde olduğumuz ortamı ayarlamak olanaksız gibidir, bizler yaptıklarımızdan sorguya çekilir sorumlu oluruz:** Burada bazıları ben suçlu isem bunu bana yaptıran Yaraticıdır, suç varsa, ona müsaade eden olmalıdır derler. Burada kavramları saptırma görülmektedir. Yapıp, edenler siz, kendinizsiniz, sizi serbest bırakılmış. Olaylar ve durumlar karşımıza çıkmaktadır. Biz sevgi ve insanlıkta mı, yoksa zarar ve zulümde mi olacağız, bunu tercih edeceğiz. Biz bile tahmin ederken zor yanılırız. Bu şahsi düşünce ile kendi menfaatini düşünür deriz. Uyarı ve bilgi vermek dışında ilk aşamada yapılacak olmayacağını da farkında oluruz: 16/93: *Allah dileseydi, elbette ki sizi bir tek ümmet yapardı. Ama O, dilediğini/dileyeni saptırıyor, dilediğini/dileyeni de iyiye ve güzele kılavuzluyor. Yapıp ettiklerinizden mutlaka sorgu-suale çekileceksiniz*
- **İnsanlar sebep oldukları sorunların yükümlüğünü de üstüne ahırlar ve sorgulanırlar, iftira ettikleri kendilerini bulacaktır:** Bir eğitici, bir öğretmen, tüm sınıfın dersi kavramasından sorumludur. Onu sevdirmeli, kavratmalı ve beceri kazanmalarını sağlamalıdır. Bu yükü omuzlarında hissetmelidir ki ona göre eğitim versin. Benim suçum yok, öğrenci öğrenmedi derirse, zorlu bir sorgu bizi bekler: 29/13: *Onlar hem kendi yüklerini hem de kendi yükleriyle beraber başkalarının yüklerini taşıyacaklar. Bunda kuşku yok. Kıyamet günü de iftira edip durdukları şeylerden zorlu bir sorguya mutlaka çekileceklerdir.*
- **Her kişi, kendi yaptıklarından sorguya çekilir, hesap verir:** Suç ve ceza kavramı Arapça 'da yapılan bir işin karşılığıdır. Her birey elbette yaptıklarından sorguya çekilmeli, hatta sınavda alacağı puan buna göre olmalıdır. Kitabın tümünü bilmesi akademik derecedir bu açıdan %70 bilmesi ile tam puan verilmesi yaklaşımı benimsenerek, tarafımdan puanlama

yapılmıştır: 34/25 De ki: "Bizim işlediğimiz suçlardan siz sorumlu olmayacaksınız; biz de sizin yaptıklarınızdan sorguya çekilmeyeceğiz

- **Zarar ve zulüm yapanlar durdurulmalı, suçlarını arttırmamalıdır, bize ihbar ve hukuki yaklaşım yapmak düşer:** Zalim ve zulüm işleyenlere Tarih örnek gösterilerek, sadece emir verenler değil tümünün yargılanacağı vurgusu yapılmalıdır. Kaçamazlar: 37/24: *Durdurun onları, çünkü hepsi sorguya çekilecekler*
- **Bir kişi bilmediği konularda konuşmamalı, bazı sıfatlar ve cinsiyetler yakıştırmamalı, çünkü gruplanmayan, bir şekilde tanımlanması yalana girer:** Olumlu eylemlere melek işi, zulme de şeytanlık işi denir. Bu toplumda iyilikler bir feminen yaklaşım olarak yorumlansa bile bu cinsiyet boyutu verilemez. Âdem ile Havva cinsiyet algısı ile örtünmeleri ile dışlanmışlardır. Bir toplandı da cinsiyet girerse sohbet kalkar. Bunun gibi ilişkileri sabote etmenin anlamı, o yapanı dışlamak olmalıdır: 43/19 *Rahman'ın kulları olan melekleri, dişiler saydılar. Onların yaratılışına tanık mıydılar? Tanıklıkları yazılacak ve sorguya çekilecekler*
- **Bir kişi temelde yaptığı, içinde olduğu ortama göre yaşar, mutlu veya azap içindedir:** Çocuklarıma dahil, yatıklarınızdan dolayı sizler sorguya çekileceksiniz, zorda kalırsanız, biz ancak üzülürüz, etkimiz olmaz. Sadece eğer uyarı yapmamış isek olabilir, ama yaptık. Kendinize mukayyet olun deriz: 55/39: *O gün günahlarından ne cin sorguya çekilir ne de insan (yaptıklarından yaşarlar, azap çekerler).*
- **Sorguda nimet ve iyilikleri ne yaptığımızda sorulur, paylaşmak, gelişim ve değişim boyutundan da sorumlu oluruz:** Bir boyutta aynı zamanda nimetten de sorgulanacaktır. Akademik olan bizlerin, bilgi ve tecrübeleri paylaşma boyutumuz sorgulanacaktır. Emekli olduktan sonra, konuları anlatmayı yazma şeklinde yapıp, 487 Makale yazdığımı gördüm. Ayrıca her gün facebook ile günlük bazı uyarılar yapıyor, Kuran Ayetlerinden yararlanıp yapmaktayım. Bilim, akademik olmak bir nimet ise bunu devam ettirmek bir görevimdir: 102/8: *Sonra o gün, nimetten kesinlikle sorguya çekileceksiniz*

NOT: İnsanlar yaptıkları ile sorguya çekilecek hesap verilecek. Bu nimet sahibi olanlar içinde geçerli, onlarda paylaşmak ve uyarmak, tebliğ ile sorumlu olmalıdırlar. Zulüm yapanları durdurmak gerekir, yaymaları önlenmeli, kendi yaptıkları ile biz sorumlu olmayız ama sessiz kalmak ile yüklerini bize de yüklemiş, suç ortağı olarak bulaştırmış olurlar. Geçmiş bir derstir, biz sorumlu değil, örnek alırsan sorumluluk ancak paylaşılmış olur.

- Her birey kendi yaptıklarından sorguya çekilir, mahkemelerde zarar ve zulmü yapan sorumludur, başkası suçlanamaz, elbette teşvik, destek ve fikir verenler suçlanırlar. Bir toplumda da onların yaklaşımları kendi sorumluluğundadır, kazandıkları kendilerine, kayıpları da kendilerinedir. Her eylemin bir sonucu ve hesabı vardır, bu kaçınılmaz olarak yapılır. Yaratılış gereği karşımıza çıkan ve içinde olduğumuz ortamı ayarlamak olanaksız gibidir, bizler yaptıklarımızdan sorguya çekilir sorumlu oluruz. Sorguda nimet ve iyilikleri ne yaptığımızda sorulur, paylaşmak, gelişim ve değişim boyutundan da sorumlu oluruz.
- İnsanlar sebep oldukları sorunların yükümlüğünü de üstüne alırlar ve sorgulanırlar, iftira ettikleri kendilerini bulacaktır: Her kişi, kendi yaptıklarından sorguya çekilir, hesap verir. Zarar ve zulüm yapanlar durdurulmalı, suçlarını arttırmamalıdır, bize ihbar ve hukuki yaklaşım yapmak düşer. Bir kişi bilmediği konularda konuşmamalı, bazı sıfatlar ve cinsiyetler yakıştırmamalı, çünkü gruplanmayan, bir şekilde tanımlanması yalana

girer: Bir kişi temelde yaptığı, içinde olduğu ortama göre yaşar, mutlu veya azap içindedir.

Sorgu; temelde kendimize yaptığımız da sorgulanmalıdır, en yakın şahit bir olduğumuza göre, inceleme kişisel de olmalıdır, aydınlatmanın içe yönelen boyutu olmaktadır.

AÇIKLA

- **Açıkla:** Bir konu hakkında bilgimiz, tecrübemiz varsa açıklamamız gerekir. Açıklarken bilim üzere, gerçek üzere olunmalıdır. Bilmiyorsanız bilmiyorum demek gerekir. Bakayım, inceleyeyim öyle fikir beyan edeyim de denilebilir. Yazar olarak, sen bu konuyu bilmesen bile öğrenip bize açıklaman ve yorum yapman gerekir denildiğini bilirim. Kaynak vererek söyler ve diğer yorumu da onlara bırakırım.
 - **İnsanların kendi inisiyatifi olması için kalıp, kural değil, ilke verilir, kişi bunlar arasından seçim yapar ve sorumluluğu yüklenir:** İnsanlar istemedikleri bir boyutta, mutlaka bilimde bir sapma olmasını bekler, dilerler. Deprem bölgesinde sağlam bina yapılması için birçok gerekçeler ile karşı çıkılır. Yapmak istemeyen bir gerekçe bulur, bu bir örnek olarak sunulmaktadır: 2/68 Şöyle konuştular: "Çağır Rabbine bizim için, açıklasın bize neymiş o!" Cevap verdi: "O diyor ki, bahsettiğim ne yaşlıdır ne de körpe. İkisi arası bir inektir." Hadi size emredilene yapın!
 - **Bazı açıklamaları yaparken, temiz, iyi ve uygun olması söylenir, ama ne olduğu bireyin sorumluluğu ile oluşmalıdır:** Bilimde anlamsız olan, sanki önemli gibi yaklaşımlar ile bilime ters düşmek isterler. Bir evin sağlam olması için, Kuzey veya Güneye bakmasının bir anlamı olmadığı anlatılamaz bile: 2/69: Şöyle dediler: "Çağır Rabbine bizim için, neymiş onun rengi açıklasın bize." Cevap verdi: "O diyor ki, bahsettiğim, sarı, rengi parlak bir inektir; seyredenlere mutluluk verir
 - **Bir kalıpta daima net bir ve tek tanımlanmalıdır. Toplum bazı şeylere kutsallık katarsa, o zaman oyalama ve dışlama taktikleri uygulanır:** Bazı hayvanlar bize besin ve katkı sağladığı için kutsallaştırılabilir, bu bir destek değil engel olarak karşımıza çıkar. İsrail o kadar sorundan kurtulduktan sonra Musa tanrısı diye buzağıyı tanrı kılmış, halen de Hindistanda kutsal kabul edilmektedir: 2/70 Şöyle dediler: "Dua et Rabbine, açıklasın bize neymiş o! Çünkü bu inek, bizim gözümüzde başkalarıyla karıştı. Ve biz, Allah dilerse, doğruya ve güzele elbette kılavuzlayacağız
 - **Bilim ve yaratılış net daha iyi ve güzel ortada iken, insanlar olgu ve duruma göre inceleme ile bunu sağlayabilirler:** Yaratılıştaki hiçbir enerji yeniden oluşmaz ve kaybolmaz. Bu açıdan Yaratan olay ve olguların moleküler düzeyde bilen olduğuna göre, insanların içini de bildiğine göre, saklanmak olası olamaz: 2/77 Bilmezler mi ki, Allah onların sakladıklarını da açıklarını da çok iyi bilmektedir
 - **İnsanlar yaratılıştan bilgi alarak öğrenirler, tanrı kavramında ise o doğrudan emir ve dikta uygular. Uyarı ve açıklamalar ile belirtilenlere ise inanmazlar, gerçekte ise inanmak istemezler:** Yaratılış ve bilimden yoksun olanlar, bir sistem içinde olmamızı kabul edemez, tanrı kavramı içinde olunmasını dilerler. Yaratan yaratılışı yaratmış ise, bunun bir yaklaşım yerine mucize isterler. Mucizenin bir bilimsel boyutunu da algılayıp yerine bir dıştan dikta, etki ve yönetici isterler. Bu ayetleri tümünden dışlamak ve bize ayrıcalık tanımaları, tanrı olmaları, bizimle doğrudan iletişime geçmeli derler. Yer çekimi bizi tümünden etkilemesi, içinde olduğumuzu algılamazlar: 2/118 Bilgiden

yoksun olanlar dedi ki: "Allah bizimle konuşsaydı yahut bize bir mucize gelseydi ya! " Onlardan öncekiler de aynen onların dediği gibi demişti. Kalpleri birbirine benzemiştir. Biz ayetleri, gerçeği apaçık bilmek isteyenler için iyiden iyiye açıklamışızdır

- **Bir kişinin zararı fark etmesi ile geri dönmesi, tazmin etmesi, gerçeğe göre düzenlemeler yapması, yaratılış tarafından daima uygun ve kabul edici olmaktadır:** Bir kişi farklı düşünebilir, etki altında kalabilir, aklını kullanır, gönül ile, eğitim, bilgi ile yaratılışı kavrar ve algılaması ile bilim üzere olması, onu kavramasını sağlayabilir, barış üzere insanlıkta, yardımda, paylaşımda olur. Bu şekilde olması ile affedileceği, önün açılacağı vurgulanmaktadır: 2/161 *Tövbe edip hallerini düzeltenlerle gerçeği açıklayanlar müstesna. İşte böylelerinin tövbesini kabul ederim. Doğrusu ben tövbeleri çok çok kabul edenim, rahmeti sınırsız olanım*
- **İnsanlar birbirleri üzerine örtü olup, birbirlerini zarar ve zulümden de korur, cinsel açıdan da birbirlerini tamamlarlar. Oruç durumunda tutulan süreçte helale bile yaklaşmamak varken, oruç bitince bu kalkar:** Savm/oruç kelime anlamı olarak 'terk, direnç ve sabır' anlamına ve ayrıca 'tutmak, zapt etmek, zaptı rapt altına almak' manalarına gelmektedir. Helal olan, nimetlere ara vererek şükür ve nimeti algılama boyutudur. Burada cinsel ilişki boyutunun bir düzeni olması, rastgele değil bir yapıda, saygıda olmasını da belirtmektedir: 2/187 *Oruç gecesi, kadınlarınıza cinsel yaklaşım size helal kılınmıştır. Onlar sizin için giysidir/eştir, siz de onlar için giysisiniz/eşsiniz. Allah sizin öz benliklerinize yazık etmekte olduğunuzu bilmiş, tövbelerinizi kabul edip sizi affetmiştir. Artık şimdi onlara yaklaşın ve Allah'ın sizin için yazdığı şeyi arayın. Tanyerinin beyaz ipliği siyah ipliğinden sizce seçilinceye kadar yiyin için; sonra da orucu gece oluncaya değin tamamlayın. Mescitlerde itikâfta bulunduğunuz sırada zevcelerinizle cinsel temas kurmayın. İşte bunlar Allah'ın yasaklarıdır, bunlara yaklaşmayın. Allah, ayetlerini insanlara işte böyle açıklar ki korunabilsinler*
- **Aklı alan uyuşturucu ve sosyal kumar bağımlılığında da kötülük, faydandan fazladır. Düşünenler için, kazancın helal ve yeterli oranının artanı paylaşılır ve sosyal denge sağlanır:** Bu ayette 3 vurgu vardır: 1) Harcamaların/infak, gerekli olana, bakmanız gerekenler dışında artanı, vermek önerilmekte, düşünenlere söylenen söz olduğu da eklenmektedir. Bu bir sadaka, bir zekât gibi de ele alınabilir. Bu nedenle bu ayete karşı çıkanlar, Peygamber ölünce isyan etmiş ve sonra 1/40 (%2,5) olması ile anlaşmışlardır. Temelde her boyutta ihtiyacımız fazlasını verin denilmektedir. 2) Bununla birlikte sunulan akli örtenlerin belirtilmesi de bazı durumlar gerekçe gösterilmesi ile, çıkarlar öne sürülerek vermenin aksaması, yapılmamasıdır. Yarar var diye zarar kullanılmaz. İlaç zehirdir, ancak Tıp Bilimine göre yaklaşım ile faydalı olabilir. 3) Bu açıdan fırıncı ile konuşulduğunda 2 kişi ekmeğin parasını ödüyorsa, 3 ekmeğin parası her gün, askıda ekmeğin parası verilmektedir. Kısaca ayda 100ekmeğin parası fırına verilmekte, fırıncı eklemesi ile bu 200-300 adede de çıktığı bilinmektedir. Her ayet tek düze değil, düşünme, irdeleme ile birbiri ile bağı boyutunda da fayda elde edilecektir. Sosyal olaylar birbiri ile ilintilidir: 2/219: *Sana uyuşturucuyu/şarabı ve kumarı sorarlar. De ki: "Bu ikisinde büyük bir günah vardır; insanlar için çıkarlar da vardır. Ama onların kötülüğü yararlarından çok daha büyüktür." Ve sana neyi infak edeceklerini de soruyorlar. De ki: "Helal kazancınızın size ve bakmakla yükümlü olduklarınıza yeterli olanından*

artanını verin." Allah, ayetleri size işte böyle açıklar ki, derin derin düşünebilesiniz

- **Birliktelik evlilik ile olur, sosyal ve hukuki hakların oluşması ve korunması ile yapılır. Bozulması durumda boşanma haktır, eskiye dönüş, aynı ortam oluşmaması gerektiği belirtilmelidir. Amaç toplumda sevginin daimî oluşması, sürmesidir: İnsanlar arasındaki ilişkilerde, bir soğukluk girerse, bu başka bir yaklaşım olmadıkça, eskiye dönüş olmamalı denilmektedir. Eski kızgınlıklar ve sorunlar tekrar hatırlanmakta ve oluşmaktadır. Pişmanlık bir yaşam boyutu olması ile ancak çözümlenebilir. Pişman oldum demek yeterli değil, tecrübe gereklidir. Bunun bir tiyatro şeklinde yapılması da bir anlamı olmadığı açıktır: 2/230 Bütün bunların ardından erkek, kadını boşarsa artık bundan sonra başka bir eşle nikâhlanıncaya kadar ilk erkeğe helal olmaz. İkinci erkek kadını boşadığında, boşanan kadınla ilk erkek Allah'ın sınırlarını koruyabileceklerini düşünürlerse, birbirlerine dönmelerinde sakınca yoktur. İşte bunlar Allah'ın sınırlarıdır ki, Allah bunları bilgi sahibi bir topluluğa açıklar**
- **Sadakalar örnek olabilmesi için açıklanabilir ama temelde gizli yapılır, alan ve veren birbirini tanımaz: Askıda ekmek yaklaşımı açıklanır, örnek ve emsal alınması istenir. Fırın kendisi de ekleme yapar. Buna karşın kim geldi, kim aldı bilinmez, sorulmaz, sorgulanmaz. Gereksiz alan da olabilir ama bu bireye kalmış, onun vicdanına kalmıştır, sorgulanmaz. Bu zekât ve kurban gibi harcamalarınızın yerine de geçeceği, meblağa göre oluşacağı müjdesi de vardır: 2/271 Sadakaları açıklarsanız bu da güzeldir. Ama onları gizler ve yoksullara bu şekilde verirseniz, bu sizin için daha hayırlıdır; günahlarınızdan bir kısmını örter. Allah, **Habîr**'dir, yapmakta olduklarınızdan gereğince haberi vardır**
- **Yaratılış, oluşum gereği her atomu ve enerjiyi algılar, bir şeye karşı olan niyetimiz bile belirlenebilir, yüzümüz, gözlerimiz bile yalan söylemez, hesaba amaç ve saiki/güdü boyutu ile hesaba çekiliriz: Yaratılış boyutunda elbette Yaratan tüm varlıkları oluşturduğuna göre bunlara hâkim, sahiptir. Burada hesaba çekilme, yapılan eylemlere bağlı olacaktır. Her eylem, amacı ve güdü bakımından ayrılmalı, bireyin iç yapısı ile yaptıkları irdelenmelidir. Fiile kızılır, faile kızılmaz, ama bireyin neden, niçin yaptığını Yaratan bileceğine göre buna göre mahkeme oluşur. Dilediği değil, bireyin yaptığına göredir, örter veya azap içinde olur: 2/284 Göklerdekiler de yerdekiler de yalnız Allah'ındır. İçlerinizdekini açıklarsanız da gizleseniz de Allah, ondan sizi hesaba çeker de dilediğini bağışlar, dilediğine azap eder. Allah **Kadîr**'dir, her şeye gücü yeter**
- **Yaratılıştaki Dünya atom ve enerjiden oluşmuş ise, bunu Yaratan elbette hakimdir, bu açıdan sevgi ve iyilikte olmanın anlamı elbette olacaktır: Yaratan yaratılışı bilir, her enerji boyutunda olası doğaldır, bu açıdan gizlenen olmaz. Bilen durumda da yaklaşımlar hak edişe göre olur: 3/29 De ki: "Göğüslerinizde olanı gizleseniz de açıklarsanız da Allah onu bilir. Göklerdekileri, yerdekileri de bilir. Allah her şeye **Kadîr**'dir."**
- **Bilim, eğitici bunları öğüt, kılavuz olarak korunup, tedbir alacaklar için önemli bir veri iken, bunu elbet dikkat edenlerin yararlanması beklenir: Bir yerden korunmak ve sakınmak için, bilmek ve ona göre davranılmalıdır. Kırmızı veya beyaz giyen bir kişi ormanda saklanamaz. Öğüt ve kılavuz varken, buna uymalı, anlamsız yaklaşımlar ile daha belirgin olabiliriz: 3/138: Bu, insanlara bir açıklama, korunup sakınanlara da bir öğüt ve kılavuzdur**

- **Bazı durumlarda keşke demektediriz, ancak bilim üzere olan, korunup, gözetilenlerin yaptıkları önemlidir, eski boyutta kalmaları ile felaket orada kapılarını çalmış olacaktır, bilim, yaratılış süreci olarak oluşur:** Her olgu ve olay bir sınav, bir ders olarak ele alınmalı, buna göre yaklaşılmalıdır. Yaratılış ve bilimden şüphe olmaz, ama bilgi ve beceri gerektirir. Her bir işin başlangıcı ve sonu olursa, bunu bilen daha güvenli ve rahat olacaktır: 3/154 *Sonra bu kederin ardından üzerinize, içinizden bir grubu sarıp kuşatan, güven verici bir uyku indirdi. Bir grup da -gerçekten onlar kendi canlarının derdine düşmüştü- Allah hakkında gerçek dışı sanılara, cahiliye düşüncelerine kapılıyordu. "Şu işten bize bir şey var mı?" diyorlardı. De ki: "Emir/iş ve oluş tümüyle Allah'ındır." Öz benliklerinde, sana açıklamaz oldukları şeyler saklıyorlar. Diyorlar ki: "Bu işten bizim lehimize bir şey olsaydı, şuracıkta öldürülmezdik." Söyle onlara: "Evlerinizde kalsaydınız bile, üzerlerine ölüm yazılmış olanlar, uzanacakları yerleri muhakkak boylayacaklardı." Bu, Allah, göğüslerinizdekini denesin, kalplerinizdekini ortaya çıkarsın diyedir. Allah, göğüslerin özünü çok iyi bilir*
- **Sevgi ve insanlıkta olan bir kişinin ağzına çirkin söz yakışmaz, açıklanması bile sevilmeyebilir, zalim olan, reaksiyon olarak söylese bile, bizler dikkat etmeliyiz:** Semi etimolojisi; işitmek, duymak, bir dileği kabul etmek, anlamak; duyurmak demek ise, Yaratan yarattıklarının her boyutunu, davranışlarını ve düşüncelerini bilmesi doğaldır. Bu açıdan bizim sülalede bile kötü söz söylemeyin, örneğin Allah Kahretsin yerine, Allah ıslah etsin deyin denilmiştir. Ceza Kanunu'nda da bir kişi karşılık vermesi ile suç oluşmaz, ama akıl bunu da engellemesi istenir: 4/148 *Allah çirkin sözün açıklanmasını sevmez. Zulme uğratılan kişi müstesna. Allah Semi'dir, Alîm'dir.*
- **Yaptığınız bir hayrı, iyiliği açıklamak veya gizlemek, zarar ve zulmü engellemek, affetmek ile oluşan boyut, yaratılıştaki kaybolmaz, bir etkileşim oluşur:** Yapılan iyiliği açıklamak örnek olması, alınması içindir. Askıda ekmeği bilen kişi de bu gruba karılır, fırında kendisi ekleme yapar. Ancak, kötülüğü, zarar tazmin edilmesi ile affedilmesi, bu kişinin bu eylemden tümünden vazgeçmesi olabilir. Bu açıdan büyük kazanç sağlar. Yapmaz ise, dönmez ise onun bileceği iştir, ikinci şansını da geri çevirmiş olur, siz olmazsınız: 4/149: *Bir hayrı açıklar yahut gizlerseniz, bir kötülüğü affederseniz, Allah da çok affedicidir, her şeye güç yetirendir.*
- **Kim olursa olsun, milliyeti dahil, bilim insanının bilimsel verisi, uyarısı tüm insanlığın malı, etkileşimde tüm Evrene aittir:** Aradan binlerce yıl geçmiş olabilir ama her okumuş, bilen kişinin bir görevi de açıklamada bulunmak, uyarıdır. Bu açıdan bu uyarılar korkutma değil, müjde şeklinde olmalıdır. Sıcağı tutmazsan elin yanmaz, yanık zor iyileşir, bu açıdan fark ettik şanslıyız demek varken, bak elini yaktın, sen bir baş belasıysın demek insancıl olmadığı belirgindir, kişi kaçır, daha çok elini yakar: 5/19 *Ey Ehlikitap! Resullerin arası kesildiği bir sırada resulümüz size geldi; ayan-beyan açıklamalarda bulunuyor. "Bize ne müjdeci geldi ne uyarıcı" demeyesiniz. İşte müjdeci de geldi size, uyarıcı da. Allah her şeye Kadîr'dir*
- **Boş lakırdı değil, bir konuda verilen söz, gerçek üzere değilse, bunun tazminatı karşılanmalıdır:** Bir söz verince, bilerek, akıl ve gönül ile, iyilik ve doğruluk boyutunda olmak üzere, şaka yerine olmayan bir durumda, bu tutulmaz ise bir bedel ödenmelidir. Olmaz ise, 1) 10 yoksulu doğurmak, nimeti paylaşmak, 2) 10 yoksulu giydirmek, 3) Hürriyete kavuşturmak, serbest kalmasını sağlamak, yapılmalı ki bedel ödensin. Burada yaklaşım, kefarettir

hataları örmek, telafi etmek anlamında ise, sözler sosyal hizmet ile ancak dengelenebileceğidir: 5/89 Allah sizi yeminlerinizdeki boş lakırdıdan ötürü hesaba çekmez, ama bilinçli olarak gerçekleştirdiğiniz yeminlerden sizi sorumlu tutar. Böyle bir yeminin kefareti, ailenize yedirmekte olduğunuzun orta derecesinden on yoksulu doyurmak yahut onları giydirmek yahut da özgürlüğünden yoksun kalmış bir benliği özgürlüğüne kavuşturmaktır. Bunlara imkân bulamayan üç gün oruç tutar. Yemin ettiğinizde yeminlerinizin kefareti işte budur. Yeminlerinizi koruyun. Allah size ayetlerini böyle açıklar ki şükredebilesiniz

- **Geleceğin yapılanması, barış zere, sevgi ve insanlıkta olmalıdır, canı sıkacak şeylerin değerlendirilmesi, tartışılması yapılmamalıdır, yoksa onlardan vaz geçilir, uzaklaştırılır:** Yaratılış halim, uysal ve yumuşak ise, yaratılıştaki bildiğimiz gibi, tolere eden, adapte olan yapısı da vardır. Bu açıdan can sıkıntısı sebep olacaklardan bile yaşamda kaçınılmalıdır. Sevgi ve insanlıkta dolu olan zaten bu yolda değil, iyilik ve güzellikleri paylaşır. İbret olanlar ders olup, kaçınmamız gerekir: 5/101 Ey iman sahipleri! Size açıklandığında canınızı sıkacak şeylerle ilgili soru sormayın. Kur'an indirilmekte iken onları sorarsanız size açıklanır. Allah onlardan vazgeçmiştir. Allah **Gafûr'dur, Halim'dir**
- **Yaratılış üzere olan bilimsel veriler konuya ve objeye göre olur, çoktur, yeni bilgi ve detay sonuçlar elde edilmektedir, devamlı gelişim, buluşlar olur. Ders, olumlu ve olumsuzdan da olur:** Kuran ayetleri hepsi farklı ama aynı temayı işlemektedir. Farklı yaklaşım ile ders boyutunu genişletmektedir. Bu açıdan tüm ilgili, kelime geçenler alınıp, yorumlar yapılmaktadır: 6/105 Ayetleri bu şekilde, çeşitli başlıklarla veriyoruz ki, "Sen ders aldın!" desinler, biz de ilimden nasiplenmiş bir toplum için onu iyice açıklayalım
- **Bazı kişiler, bazı toplumlar kendilerine göre helal ve haram diye gruplandırma yaparlar, bunlar bilimsel ve gerekçe, dayanakları olmalıdır. Sınır tanımayan, zarar vermeleri toplumu şaşırtmaları azgınlık denilebilir:** Toplumlar bir ayrıcalık olsun diyerek, kendi kültürleri açısından uygun, beğenilen, hatta kutsal kabul edilenler olabilmektedir. Bunun dışında tam ters, yasakladıkları, hatta yasak kıldıkları da vardır. Yaratılan, zorda kalınması ile bunlardan da helal kabul etmemek ve haddi aşmamak şartı ile yenilebileceğini belirtmişken, belirli bireyler, gruplar yasak koymaları da anlaşılır olamaz. Bilimsel olmayan, gerekçesi bulunmayanları kendi keyifleri ile yapılan azgınlık olarak tanımlanmaktadır: 6/119: Size ne oluyor da üzerine Allah'ın adı anılmış olanlardan yemiyorsunuz? Zorda kalışınız dışında üzerinize haram kıldığını bizzat kendisi size ayrıntılı olarak açıklamıştır. Birçokları ilimsiz bir biçimde kendi keyiflerine uyarak halkı şaşırtıyorlar. Hiç kuşkusuz, senin Rabbin sınır tanımayan azgınları çok iyi bilmektedir.
- **Bir kişi öğüt almak istere, doğayı, yaratılışa bakınca görür, algılar. Yapılan deney ve çalışmalar ile de ayrıntılı olarak yararlanır:** Ayetlerin örtülü olduğu iddia edilemez. Örtülü olduğu, açıklama için Hadis/söz dahil birçok açıklama getirilmesi, kendi kalıplarının anlatılması ve esnekliğini kaldırılmasıdır. Suç dışında olanlarda bireyin arklı davranma hakkı vardır: 6/126 Rabbinin yolu işte budur; dosdoğru, kıvamında... Biz öğüt alan bir topluluğa ayetleri ayrıntılı bir biçimde açıkladık
- **Birbirini suçlamak yerine zararı tazmin etmek ve affedilişe getirmek önemlidir:** Bilmeden suçlamalar olabilir. Gerçek boyut ise amaç ve güdünün netleşmesi için olmaktadır. Bu açıdan bize suçlama yapmak için sadece veri

ve kanıt ötesinde, amaç ve güdünün de ortaya konulması gerekir: 12/77: Kardeşler dediler ki: "Bu çaldı ya, bundan önce de onun kardeşi çalmıştı." Yûsuf bunu içinde sakladı, onlara açıklamadı. Şöyle diyordu: "Kötü bir konumdasınız. O sizin dilinize doladığınız şeyi Allah daha iyi biliyor."

- **Bir kişinin zarar ve zulüm yapmadıkça, kendisine göre yaptığı yaklaşımlar, geçerlidir. Değerlendirme eylem göredir, ona göre kişi irdelenir:** Bazı davranışlar, netice alınmasa bile, yapılmak istenen, yolda olmak gibi birçok eylem sonuca varmasa bile ödüllendirilmesi gündeme getirilmektedir: 13/10: Sizden, sözü saklayan da açıklayan da geceye sığınıp gizlenen de gündüz yol alan da onun için birdir
- **Kuran, yaratılış hakkındaki bilgilerin öğrenilmesindeki amaç: aykırılığa düşülen konularda netleşmesi, veri ve kanıt ile gerçek ortaya konulması ve inanan, bilim üzere olanlara da bir kılavuz ve nimet olması içindir:** Kuran, yazılı olarak iletilme gerekçesi, 1) Hakkında aykırılık, şüphe düşülen şeylerin açıklanması, yorumlanması, 2) İnananlara da kılavuz ve yol gösterici olmasıdır. Bu şekilde olması ile nimetlere ve bağışlanma içinde de olunacağı anlaşılmaktadır. Yaşananlar bunun gerçek ve doğru olduğuna şahittirler: 16/64: Bu kitabı sana yalnız şunun için indirdik: Hakkında ayrılığa düştükleri şeyi onlara iyice açıklayasın ve kitap, iman eden bir topluluk için kılavuz ve rahmet olsun.
- **Her olgu ve olayda gerçek tanık, bizler, şahit olan biz oluruz. Bilim ve yaratılışı, Kuran'ı da nimet ve bilimsel gerçeklere müjde, ondan yaralanmak içindir:** Bir toplumda, kendi aleyhine olanlar ile, kendilerine tanık ve destek olanların birlikte olduğu gözlenmektedir. Bu açıdan muhalefet olmadan iktidar kılavuz almak, olamaz, yok ise, dikta vardır. Burada kılavuz, açıklamalara dikkat etmek, uymak, düşünmek ve irdelemek boyutu ile, uyanlara rahmet olacağı da vurgulanmaktadır. Bilim üzere olanlar müjde içindedir, mutlu olurlar: 16/89 Gün olur, her ümmet için kendi aleyhlerine kendi içlerinden bir tanık çıkarırız. Seni de şu insanlar hakkında tanık olarak getireceğiz. Sana bu Kitap'ı indirdik ki her şey için ayrıntılı bir açıklayıcı, bir kılavuz, bir rahmet, müslümanlara/Allah'a teslim olanlara da bir müjde olsun
- **Gecenin ve gündüzün ayet olduğunun bildirilmesi, yılların sayısı ve özellikleri ile bunların bilimsel hesabı ve sistemin boyutunu ayrıntılı olarak açıklanmış ise, bize düşen bunu algılamak, bilimsel veri ve analize dönüştürmek olmalıdır:** Tüm bilimsel yapılar bir ayet olduğu, tüm doğa kanunlarının da bir ayet olduğu anlaşılmaktadır. Gece ve gündüz, bunlardaki değişim, gerçekten lütuf olduğu bilen bilim insanlarınca net, açıktır. Bunlar deney ve gözlem ile ayrıntılı irdelenmektedir: 17/12: Biz, geceyi ve gündüzü iki ayet yaptık; sonra gecenin ayetini silip gündüzün ayetini gösterici yaptık ki, Rabbinizden bir lütuf isteyesiniz, yılların sayısını ve hesabı bilesiniz. Biz her şeyi ayrıntılı bir biçimde açıkladık
- **Bilim aynı veriyi sunar, bilen ve bu onuşa uzmanlaşan farkına varır, varacak buna göre acil veya zamana göre yaklaşım öngörecektir:** Bilim düzeni gösterir ama geleceği belirtmez. Meteoroloji net değil, tahmin olduğunu söyler. İleri düzeyde ise de yüzde seksen denilir. Bu açıklanır, rüzgâr, yağmur veya kar geleceği belirtilir, ona göre de tedbirler alınır: 21/109: Eğer yüz çevirirlerse de ki: "Hepinize aynı şekilde, aynı düzeyde açıkladım. Artık bilmiyorum, tehdit edildiğiniz şey yakın mıdır, uzak mıdır?"
- **Bazı toplumlarda yasaklar vardır, bunun bir dayanağı bilimsel yok iken, onlara göre çeşitli putlar, tanrılar yasaklamıştır. Bunlar onları**

ayrıcalıklı, özellikli kılmak içindir, bu faydayı engellemekte, karşı olmakla yalan ve pisliktir: Yasaklar zarar ve zulüm boyutu olanlardır. İnsanlar için sorun olduğunda, helal kabul etmemek ve zorda kalma durumunda da genişlik sağlanmıştır. Bu açıdan söylenenler, bir puta tapınma gibi hayvan kesemeler önüne geçilmeli, yapılmamalıdır. İnsanlar kimseye tapınmaz, yakınlaşma için bağışta bulunması bir tapınma olmamalıdır: 22/30: İşte böyle! Kim Allah'ın yasaklarına saygılı olursa bu, Rabbi katında kendisi için çok hayırlı olur. Karşınızda okunarak açıklananlar hariç, tüm hayvanlar size helal kılınmıştır. Artık putların pisliğinden, yalan sözden uzak durun

- **Bilim, bilimsel veri temelde bir açıklayıcı uyarıdır, Kuran dahil:** Dikkat dayanma uyarısına soru olur neden? Çünkü bu çit, zayıf, seni korumaz, düşmeni engellemez. Niye güçlü olan takılmamış diye sorulur. Paslanmış, yenisi yapılmamış, bu açıdan açıklayarak uyarıyoruz denilmelidir: 22/49: De ki: "Ey insanlar, ben sizin için, açıklayıcı bir uyarıcıdan başkası değilim
- **Bir yere girerken bile, bireyin hakkına riayet art olup, hakkı yoksa içeri girilmemelidir:** Bir yere girerken, mutlaka mahrem olup olmadığı kontrol edilmelidir. Kendi eşyanız varsa, o eşya nedeni ile sizin mahremiyetinizde kabul edilmektedir. Bu tüm durumlarda da geçerlidir: 24/29 Oturana bulunmayan ve içinde size ait eşya olan evlere girmenizde bir sakınca yoktur. Allah, sizin açıkladıklarınızı da sakladıklarınızı da bilir
- **Yaratılış üzere olunmalı, bilimsel veri üzerinde olmalıdır, buna kesin uymalı, bir bakıma secde etmeli, buna karşı çıkmak, felakete hoş geldin demektir:** Bir bilim insanı, basit gibi görünen yerçekimi, Coulomb Kanunu olarak irdelediğinde hayranlıktan bayılacak gibi olur. Bazıları ise yaratılışa karşı çıkmak için, bunları inkâr etmeyi tercih eder, cahildir ama masallar ile yerini doldurmaya çalışır: 27/25 "Göklerde ve yerdeki sırrı açığa çıkaran, onların gizlediklerini de açıkladıklarını da bilen Allah'a secde etmemek gayretindedir
- **Var oluşumuz tek bir tür olarak olduğu, tek grup iken sonra Evrene dağıldığımız gibi, bir süreç sonra yokluğun, atomun ortadan kalkması gibi olacağı varsayımı gündeme gelmelidir. Amaç, bugün varsın, yarın yoksun ve hesap göreceksin olmalıdır:** Tüm bilinmez denilenler, temelde yaratılış içinde ön verileri vardır, bu açıdan açıklama boyutu bilim insanları için bir araştırma ve çalışma konusudur. Kuran, genel anlamda, atom ve enerji oluşmamız ötesinde, bir patlama ile oluşması ve bir süreç sonra sonlanacağımız denilmektedir. Bunun atom bombası gibi maddenin enerjiye dönüşmesi olarak algılanabilir: 27/75 Yerde ve gökte hiçbir **gayb** yoktur ki, açıklayıcı bir kitapta olmasın
- **Birliktelik bir iki kişi ilişki ötesinde, bir sosyal boyut, akrabalar ile bir ilişki yaratılmasıdır, hukuk boyutu geniştir:** Evlenme iki kişi arasında daha ötedir, bir sülalenin bütünleşmesi olmakta, buna göre bir ilişki oluşmaktadır. Bu açıdan her evlenmede, bu sosyal boyutta gündeme gelmelidir. İnsan bir kişi değil, bir sülale ile evlendiği dikkate alınmalıdır: 33/37: Hani, sen Allah'ın nimetlendirdiği, senin de lütufta bulunduğun kişiye "Eşini nikâhında tut, Allah'tan sakın!" diyordun ama, Allah'ın açıklayacağı bir şeyi de içinde saklıyordun; insanlardan çekiniyordun. Oysaki kendisinden korkmana Allah daha çok hak sahibidir/ daha layıktır. Zeyd o kadından ilişkiğini kesince onu sana nikâhladık ki, evlatlıkları eşleriyle ilişkilerini kestiklerinde, müminler için o kadınlarla evlenmede bir güçlük olmasın. Zaten Allah'ın emri yerine getirilmiştir

- **Bilimde varlık aynı olur, atom ve enerji yer değiştirir, Yaratan elbette bilir, bilecektir:** Bilimde veriler yaratılış üzere olduğu için, gizlense bile her sefer aynı cevap alınır, sadece araştırmaya bakar. Yaratılışta her atom ve enerji kapsamında ele alındığında da hiçbir atom oluşmaz, kaybolmaz, enerjide aynıdır, sadece yer değiştirirler. Yaratan elbet bilecektir: 33/54: Siz bir şeyi açıklasanız da gizleseniz de Allah bunların tümünü bilmektedir
- **Bizler önce kendimizin tanığı oluruz, kendimizden saklayamayız:** Bazı şeyler gizlenmeye çalışılır ama sopa çuvala sığmaz denildiği gibi, bilimde sonuçlara bakılarak saptanabilir. Suçta, Adli Tıp, kanıtlara bakarak suçluyu tanımlayabilir: 36/76: Artık onların sözü seni üzmesin! Biz onların sır olarak tuttuklarını da açıkladıklarını da biliyoruz.
- **Bilim bize bir konu veya olayın gerçek veya yalancı olduğunu en güzel kanıtlarla, hikmet ile ortaya koyar:** Bir konuda anahtar, kilit veriyi bilen kişi, olayı da çözebilir. Heyecanlı filmlerde son sahneyi görmüş olan olayı baştan çözebilir. Yaratılış üzere olan, bilim insanları, bir konuda destan ve hikayeleri bilim dışına çıkınca, toplumun uydurması olduğunu bilir, inanmaz: 43/63 İsa, açık-seçik kanıtlarla geldiğinde şöyle demişti: "Ben size hikmet getirdim ve tartışıp durduğunuz şeylerin bir kısmını size açıklayayım diye geldim. O halde, Allah'tan sakının ve bana itaat edin!"
- **Bilimsel bir veri ve kanıtlı ise, bu bize gerçek bir öğüt ve iletende bir bilim insanıdır:** Eğitimde bir konu hakkında bilimsel gerekçeler ve dayanaklar ile açıklamalarda bulunulur. Bilim insanları yaratılışın elçisidir, açıklar ve ortaya koyar: 44/13 Nerede onlarda öğüt almak? Yemin olsun, delillerle açıklayan bir resul gelmişti onlara
- **Bir doğal felaketten korunmak, gözetmek için bilimsel tedbir almak şarttır:** Yaratılışın oluşturduğu sorunlar ve felaketlerden kaçınmak, bilimsel tedbir almak ile olur, başka yaklaşım, bilim dışı olanlar, gözü kapatıp felaketi davet etmektir: 51/50 O halde Allah'a kaçın/sığının! Ben size O'ndan gelmiş açıklayıcı bir uyarıcıyım
- **Yaratılış bir bilimsel sistemin yapısı, Yaratan da tek, doğmamış ve doğurmamış, her boyutu hâkim olandır, bu put, tanrı, ilah, kısaca tanrıçılık olarak tanımlanmamalıdır:** Yaratılışı yaratanı ilah gibi görmemelidir. Bilimde ilah değil, oluşturulan sistem vardır. Uyarıcı olmak, her bilim insanının görevi olmalıdır: 51/51 Allah'ın yanına başka bir ilah koymayın! (NOT: Meal hatası görülmektedir, Allah yanı sıra, ilah oluşturmayın ifadesi ile tanrıçalıktan olmayın vurgusu dışlanmamalıdır) Ben size O'ndan gelmiş açıklayıcı bir uyarıcıyım
- **Atom bile enerjiden oluştuğu, hidrojen bombası ile gösterilmiş, enerjiyi kontrol eden, Yaratan tüm sistemin hakimdir, sahibidir:** Genel olarak Dünyadaki varlıklar atom ve enerjiden oluşmuşlardır. Bu bir yaratılış sistemidir, bunu Yaratan olduğuna göre tüm atom ve enerjiye hâkim ve sahip olan olmalıdır. Kısaca bizim algımız, enerjimize de tanımlayabilmelidir: 64/4: O bilir, göklerde ne var, yerde ne var! Ve bilir sizin gizlediklerinizi de açıkladıklarınızı da. Allah, göğüslerin özünü çok iyi bilir
- **Bazı işlevler, bilimsel bakınca aortaya çıkabilir. Katiller bıraktıkları delillerin konuşması ile ortaya çıkarılırlar:** Bazı olaylar vardır, kişi kabul etmese de eylem üzerine kalır. Bir çocuk, ben çikolata yemedim derse, kimse sormasa bile, o yediğini gösterir. Burada kızmak değil, doğruyu söylemesi teşvik edilmeli, yoksa doğruluktan sapmasına neden olunmamalıdır: 66/3 Hani, Peygamber, eşlerinden birine bir sözü gizlice söylemişti. Sonra eşi bu

sözü duyurup Allah da onu Peygamber'e bildirince, Peygamber sözün bir kısmını açıklamış, bir kısmından vazgeçmişti. Peygamber, sözü eşine bildirdiğinde o: "Bunu sana kim haber verdi?" demişti. Peygamber de: "O her şeyi bilen, her şeyden haberi olan bana bildirdi." diye cevaplamıştı

- **Çocuklar bir şeyi kırınca, annelerine ben kırmadım diye gelirler, bir bakıma itiraf etmiş olurlar, göğüstekini saklayamazlar. İnsanların göğsündekini de Yaratan elbet enerjisini de bilecektir: Bir mahkemede, deliller incelenir, bireylerin söyledikleri kanıtlara uymalıdır. Gizleyen ve açıkça itiraf eden kişinin verilerine uygunluğu ifade eder. Hâkim biz delilleri inceledik, sen doğruyu veya sen aldatıcı konuşuyorsun der. Bu açıdan yaratılış kanıtları söyler: 67/13: Sözüünüzü ister gizleyin ister onu açıklayın; şu bir gerçek ki O, göğüslerin özünü çok iyi bilir**
- **Bazı konular olur, Mahkemeler bilirkişilere sorarlar, onlar açıklarlar, işleri bilimsel olarak tanımlamaktır: Bazı kişiler Kuran boyutunda sihir, büyü bulmak isterler, onu okuyunca sanki ulaşacağını sanırlar. Bilim ve yaratılış gereği olacaktır ve bu bir gerçektir. Viral hastalığı olan kişi, ilaç alırsa 7 gün, almaz ise bir haftada iyileşir. En önemlisi istirahat olmaktadır. Bu açıdan bilim bunu açıklar, ama diğerleri büyü gücü sanırlar ve aldanırlar: 75/19: Sonra onu açıklamak da bizim işimiz olacaktır**
- **Bir konuda başlamadan bilinir; amacınız ve güdünüzü belirtirseniz, yapacaklarınız ortaya konulabilir: Bilim insanları deney yapar ve bundan sonra bazı şeyleri bilebilirler. Eğer bunları yaratan olayları bilmemesi imkânsız değil midir? Ancak zaman içinde bir değişim, gelişim boyutu da olacağı için, bazı şeyler tahmin edilebilir, kesin bilinemez: 87/7: Allah'ın dilediği müstesna. O, açıklananı da gizlenenini de bilir**

NOT: Sorgunun karşından istenmesi açıklama istenmesidir. Bunun için önemli olan soru hazırlama tekniğidir. Öncelikle kişi neyi sorduğunu bilmeli, kısaca bilgisi olmalıdır. Cevap da kısa olması şekline oluşmalıdır.

- **Bazı açıklamaları yaparken, temiz, iyi ve uygun olması söylenir, ama karar bireyin sorumluluğu ile oluşmalıdır. İnsanların kendi inisiyatifi olması için kalıp, kural değil, ilke verilir, kişi bunlar arasından seçim yapar ve sorumluluğu yüklenir. Bir kalıpta daima net bir ve tek tanımlanmakta, seçim olmadığı için kalıp içinde kalınmaktadır. Bilim ve yaratılış net daha iyi ve güzel ortada iken, insanlar olgu ve duruma göre inceleme ile bunu sağlayabilirler, zarar zulüm ise belirgindir. İnsanlar yaratılıştan bilgi alarak öğrenirler, tanrı kavramında ise toplumun baskısı ile doğrudan emir ve dikta uygular. Düşünenler için, kazancın helal ve yeterli oranının artanı paylaşılır ve sosyal denge sağlanır. Birliktelik evlilik ile olur, sosyal ve hukuki hakların oluşması ve korunması ile yapılır. Bozulması durumda boşanma haktır, eskiye dönüş, aynı ortam oluşmaması gerektiği belirtilmelidir. Amaç toplumda sevginin daimî oluşması, sürmesidir. Geleceğin yapılanması, barış zere, sevgi ve insanlıkta olmalıdır, canı sıkacak şeylerin değerlendirmesi, tartışılması yapılmamalıdır, yoksa onlardan vaz geçilir, uzaklaştırılır Yaradılış üzere olan bilimsel veriler konuya ve objeye göre olur, çoktur, yeni bilgi ve detay sonuçlar elde edilmektedir, devamlı gelişim, buluşlar olur. Ders, olumlu ve olumsuzdan da olur Bazı kişiler, bazı toplumlar kendilerine göre helal ve haram diye gruplandırma yaparlar, bunlar bilimsel ve gerekçe, dayanakları olmalıdır. Sınır tanımayan, zarar vermeleri toplumu şaşırtmaları azgınlık denilebilir Bir kişi öğüt almak istere, doğayı, yaratılışa bakınca görür, algılar. Yapılan deney ve çalışmalar ile de ayrıntılı olarak yararlanır Birbirini suçlamak yerine zararı tazmin etmek ve affedilişe getirmek önemlidir Bir kişinin zarar ve zulüm yapmadıkça, kendisine göre yaptığı**

yaklaşımlar, geçerlidir. Değerlendirme eylem göredir, ona göre kişi irdelenir. Kuran, yaratılış hakkındaki bilgilerin öğrenilmesindeki amaç: aykırılığa düşülen konularda netleşmesi, veri ve kanıt ile gerçek ortaya konulması ve inanan, bilim üzere olanlara da bir kılavuz ve nimet olması içindir Her olgu ve olayda gerçek tanık, bizler, şahit olan biz oluruz. Bilim ve yaratılışı, Kuran'ı da nimet ve bilimsel gerçeklere müjde, ondan yaralanmak içindir Gecenin ve gündüzün ayet olduğunun bildirilmesi, yılların sayısı ve özellikleri ile bunların bilimsel hesabı ve sistemin boyutunu ayrıntılı olarak açıklanmış ise, bize düşen bunu algılamak, bilimsel veri ve analize dönüştürmek olmalıdır Bilim aynı veriyi sunar, bilen ve bu onuşa uzmanlaşan farkına varır, varacak buna göre acil veya zamana göre yaklaşım öngörecektir Bazı toplumlarda yasaklar vardır, bunun bir dayanağı bilimsel yok iken, onlara göre çeşitli putlar, tanrılar yasaklamıştır. Bunlar onları ayrıcalıklı, özellikli kılmak içindir, bu faydayı engellemekte, karşı olmakla yalan ve pisliktir: Bilim, bilimsel veri temelde bir açıklayıcı uyarıdır, Kuran dahil Bir yere girerken bile, bireyin hakkına riayet art olup, hakkı yoksa içeri girilmemelidir: Yaratılış üzere olunmalı, bilimsel veri üzerinde olmalıdır, buna kesin uymalı, bir bakıma secde etmeli, buna karşı çıkmak, felakete hoş geldin demektir: Var oluşumuz tek bir tür olarak olduğu, tek grup iken sonra Evrene dağıldığımız gibi, bir süreç sonra yokluğun, atomun ortadan kalkması gibi olacağı varsayımı gündeme gelmelidir. Amaç, bugün varsın, yarın yoksun ve hesap göreceksin olmalıdır Birliktelik bir iki kişi ilişki ötesinde, bir sosyal boyut, akrabalar ile bir ilişki yaratılmasıdır, hukuk boyutu geniştir Bilimde varlık aynı olur, atom ve enerji yer değiştirir, Yaratan elbette bilir, bilecektir Bizler önce kendimizin tanığı oluruz, kendimizden saklayamayız Bilim bize bir konu veya olayın gerçek veya yalancı olduğunu en güzel kanıtlarla, hikmet ile ortay koyar Bilimsel bir veri ve kanıtlı ise, bu bize gerçek bir öğüt ve iletende birlim insanıdır Bir doğal felaketten korunmak, gözetmek için bilimsel tedbir almak şarttır: Yaratılış bir bilimsel sistemin yapısı, Yaratan da tek, doğmamış ve doğurmamış, her boyutu hâkim olandır, bu put, tanrı, ilah, kısaca tanrıçalık olarak tanımlanmamalıdır Atom bile enerjiden oluştuğu, hidrojen bombası ile gösterilmiş, enerjiyi kontrol eden, Yaratan tüm sistemin hakimidir, sahibidir Bazı işlevler, bilimsel bakınca aortaya çıkabilir. Katiller bıraktıkları delilerin konuşması ile ortaya çıkarılırlar Çocuklar bir şeyi kırınca, annelerine ben kırmadım diye gelirler, bir bakıma itiraf etmiş olurlar, göğüstekini saklayamazlar. İnsanların göğsündekini de Yaratan elbet enerjisini de bilecektir Bazı konular olur, Mahkemeler bilirkişilere sorarlar, onlar açıklarlar, işleri bilimsel olarak tanımlamaktır Bir konuda başlamadan bilinir; amacınız ve güdünüzü belirtirseniz, yapacaklarınız ortaya konulabilir.

- Toplum bazı şeylere kutsallık katarsa, o zaman oyalama ve dışlama taktikleri uygulanır, gerçeklerde olmak ile yapılır. Uyarı ve açıklamalar ile belirtilenlere ise inanmazlar, gerçekte ise inanmak istemezler. Bir kişinin zararı fark etmesi ile geri dönmesi, tazmin etmesi, gerçeğe göre düzenlemeler yapması, yaratılış tarafından daima uygun ve kabul edici olmaktadır. İnsanlar birbirleri üzerine örtü olup, birbirlerini zarar ve zulümden de korur, cinsel açıdan obje olarak değil, insanlıkta da birbirlerini tamamlarlar. Yaptığınız bir hayrı, iyiliği açıklamak veya gizlemek, zarar ve zulmü engellemek, affetmek ile oluşan boyut, yaratılıştaki kaybolmaz, bir etkileşim oluşur: Kim olursa olsun, milliyeti dahil, bilim insanının bilimsel verisi, uyarısı tüm insanlığın malı, etkileşimde tüm Evrene aittir Boş lakırdı değil, bir konuda verilen söz, gerçek üzere değilse, bunun tazminatı karşılanmalıdır
- Kendini bilmek, aşırılıktan, hırstan kurtulma yöntemi olan oruç, zayıflama değil, önceden bilimsel boyutta olmaktır, aşırılıktan kurtulmayı öğrenme yöntemidir. Oruç durumunda tutulan süreçte helale bile yaklaşmamak varken, oruç bitince bu kalkar. Akıllı alan uyuşturucu ve sosyal kumar bağımlılığında da kötülük, faydandan fazladır.

Sadakalar, gelirden paylaşım, hırsan kurtulma yöntemi olarak, örnek olabilmesi için açıklanabilir ama temelde gizli yapılır, alan ve veren birbirini tanımaz. Yaratılış, oluşum gereği her atomu ve enerjiyi algılar, bir şeye karşı olan niyetimiz bile belirlenebilir, yüzümüz, gözlerimiz bile yalan söylemez, hesaba amaç ve saiki/güdü boyutu ile hesaba çekiliriz. Yaratılışta Dünya atom ve enerjiden oluşmuş ise, bunu Yaratan elbette hakimdir, bu açıdan sevgi ve iyilikte olmanın anlamı elbette olacaktır Bilim, eğitici bunları öğüt, kılavuz olarak korunup, tedbir alacaklar için önemli bir veri iken, bunu elbet dikkat edenlerin yararlanması beklenir. Bazı durumlarda keşke demekteyiz, ancak bilim üzere olan, korunup, gözetenlerin yaptıkları önemlidir, eski boyutta kalmaları ile felaket orada kapılarını çalmış olacaktır, bilim, yaratılış süreç olarak oluşur Sevgi ve insanlıkta olan bir kişinin ağzına çirkin söz yakışmaz, açıklanması bile sevilmeyen, zalim olan, reaksiyon olarak söylese bile, bizler dikkat etmeliyiz.

Sorgu, açıklamalarına güvenilen, bilim insanına yapılır. Ben biliyorum diyenden de alınmaz, kalıbı söyleyecektir.

HÜKÜM/KARAR VER

- **Hüküm:** Hüküm bir konuda karar vermektir. Genel kelime anlamı: egemen olma, buyruğunu yürütme, egemenlik iken, bu doğru, adil ve gerçek olura olasıdır. Diğer yöntem darbe ve zorbalık ile olur ki bu geçici ve insanlığa karşı suç kapsamında olacaktır.
 - **Hüküm ve kararlar, belirli bir dayanak ve gerekçeleri olmalı, bunun da kanıtsal be gerçek olması gereklidir:** Bir konuda karar vermek için, suç ise Ceza Kanunlarına bakılır, gerçekten somut, eylemli ve kanıtlı ise ancak o zaman ceza öngörülür. Şüphe ve kıyas ile yorum yasaktır. Sosyal doğru kapsamı etik ilkeler ile özetlenmiş, uyarı ve öğütler de Kuran da olduğu gibi uyum içindedir. Hiçbir Türk Yasaları Kuran ile çelişkili olamaz, Diyanet TBMM görüş sunmaktadır, görevi de budur: 3/23: *Şu kendilerine kitaptan bir pay verilmiş olanlara bak, aralarında hüküm vermesi için Allah'ın kitabına çağırılıyorlar da içlerinden bir zümre yüz çevirerek dönüp gidiyor*
 - **Çalışarak üretilen değer ve eserler insanın yaşamı ötesinde taşır, bunların anlamı zaman içinde daha yücelir, genişler, derinleşir:** İnsanların etkinliği yaşamı kadar değil, bunun ötesinde de olacaktır. Çalışarak kendi ürettiği eser ve değerler, yücelmesi ile zaten bilim üzere, yaratılış üzere olur: 3/55 Allah şunu da demişti: "Ey İsa, senin canını alacağım, seni kendime yükselteceğim; seni, inkâr edenlerden uzaklaştırıp arındıracağım. Ve sana uyanları, inkâr edenlerin, kıyamete kadar üstünde tutacağım. Sonra bana olacak dönüşünüz; tartışıp durduğunuz şeyler hakkında aranızda ben hüküm vereceğim
 - **Bizim bağlanacağımız tek şey, yaratılış üzere bilimdir, kimse veya bir felsefeye bağlanmak, bizi bir bakıma esir eder:** İnsanın yapısı itibariyle bir şeye inanmak, dayanmak ister. Bu somut kişi ve felsefe değil, sevgi ve insanlık temelinde olan, esaslarda olmalıdır. Buna karşın birisine kapılmak, yaratılışın bize verdiklerinin tersi olur: 3/79 *Hiçbir insana yakışmaz ki, Allah kendisine kitap, hüküm-hikmet ve peygamberlik versin de sonra o, insanlara "Allah'ı bırakıp bana kullar olun" desin. O ancak şöyle der: "Öğrettiğiniz şu kitaba ve okuyup araştırdıklarınıza dayanarak benliklerini Allah'a adanmış kullar/Rabbaniler olun*
 - **Bir kişi kimse hakkında hüküm veremez:** İnsanlar ancak kendileri üzerinde hüküm verebilir, bu açıdan uyarma, tebliğ etme, öğretme dışında bir yetkimiz olamaz, zorlama ise kabul bile edilemez. Bağışlanan ve iyilik, hayırda olana ile zalim, azapta olanlar üzerinde tebliğ ötesi görevimiz olamaz: 3/128 *İş ve*

hüküm konusunda sana düşen bir şey yoktur. Allah ya tövbelerini kabul ederek onları bağışlar yahut da zalim oldukları için onlara azap eder

- **Bir konuda soru varsa, bu konuda yetkin ve etkiye söylenir ve beraber konu irdelenir, tümü bilim üzere olmak içindir:** Yaratılış ve bilimin gereği, bilim insanlarına, veri ve kanıt gerçek ve buna dayananlara itaat etmek bir gerekliliktir. Ancak itiraz ve şüphe de yine bunlara yapılmalı, irdelenmelidir. Hayırlı sonuç, güzellikler ancak bu şekilde oluşabilir, insanlar emir ile değil, akıl ve gönül ile kabul ettiği ile, rızası ile sorumludur: 4/59 Ey iman sahipleri! Allah'a itaat edin. Resule ve sizin içinizden olan/sizin seçtiğiniz hüküm ve yetki sahiplerine de itaat edin. Sonra bir şeyde tartışmaya girdiniz mi, eğer Allah'a ve âhiret gününe inanıyorsanız, onu Allah'a ve resule arz edin. Böyle yapmanız hem daha hayırlı hem de sonuç bakımından daha güzeldir çıkan
- **Tüm boyutlar ve haklar dengelendikten sonra itirazlar, ayrımcılık isteyen, adalete inanmayanlardan gelecektir:** Bir konuda mahkemelerde her türlü itirazlar dikkate alınarak, adalet ve haklar hak edişe göre dengelenip, hüküm verildikten sonra, itirazların bir dayanağı ve gerekçesi olmalıdır. Yok olmasına karşın devam ediyorsa, mahkemeye inançsızlıktan olmaktadır: 4/65: Hayır, Rabbine yemin olsun ki iş, onların sandığı gibi değil. Onlar, aralarında karmaşık işlerde seni hakem yapıp verdiği hükümle ilgili olarak, içlerinde hiçbir burukluk duymadan tam bir teslimiyete ulaşmadıkça iman etmiş olamazlar
- **Bir konuda haber, çözümü oluşturduktan sonra iletilmeli, çaresiz görünmemelidir:** Korku oluşturmak için gelen haber ve bilgileri, irdelemeden, tedbir almadan iletilmesi, düşmana hizmettir, korkuyu artırıcı etkisi vardır. Tedbir alınırsa, korkunun etkisi sönecektir: 4/83: Onlara, güven yahut korkuya ilişkin bir haber ulaştığında onu hemen yaydılar. Oysaki, onu resule ve içlerindeki buyruk/sorumluluk sahiplerine götürmüş olsalardı, aralarındaki okuyup araştırarak hüküm çıkaranlar, onu elbette bileceklerdi. Eğer Allah'ın lütuf ve rahmeti üzerinizde olmasaydı, pek azınız/pek az işiniz hariç şeytanın ardi sıra giderdiniz
- **Bir konu bireyin hakkı temelinde ona yararlı olabilecek olanlar önerilebilir:** İnsanlar öncelikle antlaşma yapması için, uygun, zara vermeyen, doğa ve bilim aleyhine olmayan olmalıdır. Haklar dengeli olmalı, bu tabiat ve diğer doğa boyutuna da uygun olmalı, zarar vermemelidir. Yasak kabul edilen, hayvan ve bitkilerin üreme zamanlarında da sıkı uygulanmalıdır. Bazı kişilerin yasaklaması değil, bilimin birey üzerine inceleme ile değerlerine uyulmalıdır. Hüküm, karar bilim üzere, veri ve kanıt dayalı, gerekçeli olmalıdır: 5/1 Ey iman edenler! Akitlerin ve ahitlerin icaplarını yerine getirin. Siz ihramlı iken avlanmayı helal saymamak şartıyla ve ileride size okunacaklar müstesna olmak üzere, davar cinsinden hayvanlar size helal kılınmıştır. Kuşkunuz olmasın ki, Allah, iradesi yönünde hüküm verir.
- **Başkasının yaptığı zarar üzere ise yüz çevirip, uzaklaşılır, hüküm, karar verilecek ise de adalette, hak edişe göre verilir:** Bazı kişiler bilime ve gerçeğe değil, bilim dışı olana, kısaca yalana, zararlı olanlara inanır, yaşamalarını ona bağlarlar. Bizler ise onlara uymamalı, onlara öğüt vermeli, kendimiz üzere olup, onlar bize zarar vermemesi için tedbir almak gerekir. Peşin değil, yaptıkları eylem üzere, adalette davranmalı, peşin hüküm değil, irdeleyerek, hukuk üzere karar verilmelidir: 5/42 Yalana iyice kulak verirler, haramı tka-basa yerler. Sana geldiklerinde ister aralarında hüküm ver ister onlardan yüz çevir. Eğer onlardan yüz çevirirsen sana hiçbir şekilde zarar

veremezler. Ama aralarında hükmedersen, adaletle hükmet. Allah, adaletle hükmedenleri/adaleti ayakta tutanları sever

- **Bir mahkeme hak edişe göre karar vermelidir, ayrıcalık yapacağı umudu var ise adalet dağıtamaz:** Bir mahkeme karar verirken, tüm tarafların hak edişine göre karar verir. Eğer bir tarafa ağırlık veriyorsa, o zaman adil değildir. Adil olanı kendi tarafını tutmadığı, ayrıcalıklı gözetmediği düşünenler hukuka inanmayanlardır: 5/43 İçinde Allah'ın hükmü bulunan Tevrat yanlarında iken, nasıl oluyor da senin hakemliğine baş vuruyorlar? Daha sonra da verilen hükümden yüz çeviriyorlar. Bunlar inanan kişiler değildir.
- **Bir adaleti cahil değil, haklara uyan, dengelen hüküm sağlar:** Bazı toplumlarda, kültürel yapı olarak, lider ne derse o yapılır, dikta hakimdir ve bazı kişiler bunu özlerler. Gerçeği gören toplum, birey hakkını üstün tutar ve hak edişe göre yaklaşımı temel alır, buna göre davranma, bilimsel ve hukuk üzerine olmak, adaleti sağlar. Bu yapı güzel hükümlere neden olacaktır, olmaktadır: 5/50: Yoksa cahiliye devrinin hükmünü mü arıyorlar? Gerçeği görebilen bir toplum için, Allah'tan daha güzel hüküm veren kim vardır
- **Dünya atom ve enerjiden oluşmuş, bu yapının bir süreç sonra sonlanması beklenir, değişimin olduğu gözlenmiş be bilinmektedir, sonlanması da doğal oluşabilir:** Tüm varlıkların temeli atomlar, canlıların ise çamur gibi karbon temelli atomlardan oluşmuşlardır. Bu atom ve enerji yapısının bir süreç sonra sonlanması da beklenmelidir. Atom ve hidrojen bombası atomun parçalanması ve enerjiden hidrojen/atom oluşması oluşuyorsa, sonlanma da beklenmelidir: 6/2: Sizi bir balçıktan yaratmış olan O'dur. Sonra hüküm verip bir süre belirlemiştir. Belirlenmiş başka bir süre de onun katındadır. Bütün bunlardan sonra siz hâlâ kuşkulanıp duruyorsunuz
- **Bu sistemin, yaratılışın Yaratıcısı her boyuttan da haberi, hüküm ve egemenliğin sahibi olması da doğaldır:** Yaratılış, atom ve enerjiden oluşmuş ise, tümünün hâkimi, Yaratan ise, bunun yaratılış biliminin sahibi ise, hüküm ve hikmetin kaynağı da bu yaratılış üzere olması doğaldır, her enerji ve atom hareketinin de haberi olacaktır: 6/18: Ve kulları üzerinde hüküm ve egemenlik sahibi Kaahir'dir O. Tüm hikmetlerin kaynağıdır O. Her şeyden haberdardır
- **Bilim, veri ve kanıt üzeredir, yalanlayan değil, onun üzere olanlar, çözüm getirebilirler:** Tüm bilim, yaratılış sistemi üzeredir ve insanlar da bu yapıda olmalıdırlar. Hüküm, olaylarda bunlara dayanır, bilimsel veriler ve kanıtlarla onları ayıran ve çözüm üretenlerde hayırlısı ile bu etkileşimi yapanlardır: 6/57 De ki: "Ben Rabbinden gelen bir beyyine üzerindeyim. Ama siz onu yalanladınız. Acele istediğiniz şey benim yanımda değil. Hüküm yalnız ve yalnız Allah'ındır. Hakkı o anlatır. Ayırt edip çözüm getirenlerin en hayırlısı O'dur
- **Bilim dışı olanların felakette süratle hesaplarının görüldüğü bilinmektedir:** Bir sorun bilime götürülür, onun çözümü beklenir. Yaratılış sistemi üzerine olmayanların perişan olması, felaketin birden süratle gelmesi de şaşırtıcı olmaz. Bilim dışı ve yaratılışa ters olanların hesapları süratle görüldüğüne şahit oluruz: 6/62: Nihayet onlar gerçek Mevlâ'ları olan Allah'a götürülürler. Gözünüzü açın! Hüküm yalnız O'nundur. Ve hesap görenlerin en süratlisi de O'dur
- **Bir paylaşımında, pay tanrıya değil, muhtaçlara verilenler, ortaklık değil, insanlık gereği verilen olmalıdır:** Tüm bilim: 6/136 Kendi döllendirip yaydığı ekinden ve hayvanlardan Allah'a bir pay ayırdılar da kendi zanlarıncı şöyle dediler: "Bu Allah için, bu da ortaklarımız için." ortakları için olan

Allah'a ulaşmaz. Ama Allah için olan, ortaklarına ulaşıyor. Ne kötü hüküm veriyorlar

- **Yaşarken tüm çaba, bilim dışı olanları hükümsüz kılmak olmalıdır:** Bir yapılması gereken de bilim üzere olup, kötülüklerin temeli bilim dışı olacağı için, saçma ve tutarsız olanlar, yaratılışa karşı olanlar ortaya konularak hükümsüz kılınmalıdır: 8/8: *Diliyordu ki, kötülüğü temsil edenler istemese de hakkı ayan-beyan gözler önüne koysun, saçma ve tutarsız olanı hükümsüz kılsın*
- **İnsanlar her bireyin hakkı değil, kamu, ortak akıl demeleri ile tüm insanlığı yokluğa götürebilirlerdi, yaratılış buna engel olmuştur:** Yaratılış olarak tek bir oluşumdan genetik olarak olan insanlar, tek tür boyutunda varlıkları bir kabile, bir grup iken, Evrene dağıldılar. Aldıkları kararlar ile, tartıştıkları konularda verdikleri hükümler engel olunmasa birbirlerini yok ederlerdi. Yaratılış ise söz, öne çıkmış, öğüt dışı yaklaşım yasaklanmıştır: 10/19 *İnsanlar bir tek ümmetten başka değilken ihtilafa düştüler. Eğer Rabbinden bir söz öne geçmemiş olsaydı, tartışıp durdukları konuda aralarında hüküm verilir/iş mutlaka bitirilirdi*
- **Tercih, istenilen sonuca götürülen, adalet ve hak edişe göre olan ile bilimsel kılavuzlanan olmalıdır:** Bir konuda taraf seçebilmek için, doğru ve istenilene götürmesi, adalet ve hak ediş ile kılavuzlaması, yolu da etik ve insanlıkta olmalıdır. Diğer hükümler geçersiz, kabul edilebilir olamaz: 10/35 *Şunu da söyle: "Ortak tuttuklarınızdan kim var hakka götürülen?" De ki: "Allah götürür hakka. Hakka götürebilen mi izlenmeye daha layıktır yoksa kılavuzlamadıkça yolu bulamayan mı? Peki, ne oluyor size? Nasıl hüküm veriyorsunuz siz?"*
- **Bilim üzere olan grup, tedbir alacağı için zulme uğramaz:** Her toplum, gruba bir öğretmen, eğitici gelmiş, uyarılmış öğüt vermiş ve danışmanlık yapmışlardır. Bunlar bilimsel oldukları için ve tedbir aldıklarından dolayı zulme uğramamışlardır: 10/47 *Her ümmet için bir resul öngörülmüştür. Resulleri gelince, aralarında adaletle hüküm verilir. Hiçbir zulme uğratılmazlar*
- **Bilim dışı olanalar, er veya geç felakette uğrarlar:** Bazı gruplarda bilgi gelince, bunu bilimsel değil, farklı bilim dışı yorumlamaları ile, ihtilafa düşerler. Bilim dışı sorunlarla boğuşacaktır: 10/93 *Yemin olsun, biz, İsrailoğullarını çok güzel bir yurda yerleştirdik ve kendilerine temiz/lezzetli/hoş/taze yiyeceklerden rızık verdik. Kendilerine ilim gelinceye kadar ihtilafa düşmediler. Hiç kuşkusuz, Rabbin, tartışmakta oldukları şey hakkında kıyamet günü aralarında hüküm verecektir.*
- **Bilimde olanın hükmü, kararı da bilim üzeredir, sabırla takip eder:** İnsanlar bilim üzere olmalı, sonuç alana kadar da bu yolu izlemelidir. Hüküm, ancak bilimde olan, yaratılışa uygun yaklaşım yapandır: 10/109: *Sana vahyedilene uy ve Allah hüküm verinceye kadar sabret. O, hâkimlerin en hayırlısıdır*
- **İyilik ve güzellik isteyene zorla yapılmaz, doğal davranışı alan ile reddeden ayrılır:** Bir felakette kurtulanları toplamak, zorla değil, ancak, inanan, kendi arzuları ile gelenler olmalıdır, bunda bile bir yaptırım olmaz: 11/40 *Nihayet, emrimiz gelip de tandır kaynayınca şöyle seslendik: "Yükle içine her birinden ikişer çift ve aleyhinde hüküm verilen hariç olmak üzere aileni, bir de iman etmiş olanları." Ama Nuh'la birlikte çok az bir kısmı iman etmişti*

- **Bilim üzere dışında hiçbir yaklaşımdan bir sonuç beklenmez, hâkim ancak yaratılış üzere olmaktadır:** İnsanlar bazı şeylere tapınır, ondan dilekleri olur. Temelde ise yaratılıştan, kısaca bilimin gerekliliği yapılmalıdır. Tanrılardan bekleyenler, büyük azap içinde olurlar, bunları da bilmez, farkında bile olmazlar: 12/40 "O'nun yanında nelere ibadet ediyorsunuz? Sadece birtakım isimlere ki, adlarını siz ve atalarınız koymuştur. Onlar hakkında Allah, hiçbir kanıt indirmemiştir. Hüküm yalnız Allah'ındır. O, yalnız ve yalnız kendisine ibadet etmenizi emretti. Eskimez ve pörsümez din işte budur. Ama insanların çokları bilmiyorlar
- **Her şartta bir tedbir alınmalıdır, bu bizi kazalar ve hücumlardan korur, gözetir:** Her ortamda tedbir almak, bir saldırıda savunmayı yapabilmek için, ayrılmak ve güven ve dayanmanın sadece bilimde, yaratılıştaki olduğu gerçeği ile yaklaşımda bulunulmalıdır: 12/67 Yakub şunu da söyledi: "Oğullarım, bir tek kapıdan girmeyin, ayrı ayrı kapılardan girin. Gerçi ben, Allah'ın takdir ettiği bir şeyi sizden savamam, hüküm yalnız Allah'ındır. Yalnız O'na dayandım ben, yalnız O'na güvenip dayansın tevekkül sahipleri
- **Bilim bir hükümdür, karşı çıkan bir dost bulamaz, bilim dışı yaklaşan da kendisine taraf ve dost bulamaz:** Bir bilimin ortak dli vardır, formülize edilir. Örneğin yerçekimini dışlayan kişi, keyfi olarak yaklaşım yaparsa, düştüğünde kimseyi suçlayamaz, sorumlu kendisidir: 13/37: İşte biz o Kur'an'ı Arapça bir hüküm olarak indirdik. Eğer sana gelen ilimden sonra onların keyiflerine uyarsan, Allah'tan sana ne bir dost nasip olur ne de bir koruyucu
- **Bilim dışı yaklaşım yapanın, dayanağı, kökü yoktur:** Bilim dışı yaklaşımlarda, gerekçe ve dayanakları da yoktur, herhangi bir suçlayacakları da olamaz: 15/66: Ona şu emri bir hüküm olarak ilettik: Şunlar, kökleri kesilmiş olarak sabahlayacaklardır
- **Bir konuda zarar ve zulmü teşvik eden, farkına varınca, yerin altına girmek ister, kötü hüküm kendisini bağlar:** Bazı kişiler, teşvik ettikleri ve dayandıkları olaylarda, sonuç zarara ve zulme dönüşünce, rezillikten utancından yerin altına girmek ister, bu hükümler ne kötüdür: 16/59: Kendisine muştulamanın utancından ötürü toplumdan gizlenir. Hakaret/eziklik üzere tutsun mu onu yoksa toprağın bağına mı gömsün onu. Bakın ne kötü hüküm veriyorlar
- **Her toplum, kültürel yaklaşım yapabilir ancak birey hakkını ve diğer grupların haklarını aşmamalı, bozmamalıdır:** Bazı toplumların farklı yaklaşımları, zarar ve zulüm olmadıkça bir sorun oluşturmaz. Ama zorlamaları ile de suçlanırlar: 16/124 Cumartesi tatili, sadece onda ihtilaf edenlere farz kılındı. Rabbin, tartışmakta oldukları şey hakkında, onlar arasında kıyamet günü hüküm verecektir
- **Zulüm içinde olana toplumlar, zengin ve nimet içinde olsalar bile tarihte yok olmuşlardır:** Toplumların yok oluşlarına tarihten bakınca, servet, nimetle şımarmış olanların, kendi istekleri dışında olanları kabul etmemeleri, yönetici olup, bozuk gidiş ve yaklaşımlar ile yaptıkları zulüm ile mahvolurlar. Tüm yaratılış zulüm yapanın yokluğu ile sonlanır: 17/16: Biz bir ülkeyi/medeniyeti mahvetmek istediğimizde, onun servet ve nimetle şımarmış elebaşlarına emirler yöneltiriz/onları yöneticiler yaparız da onlar, orada bozuk gidişler sergilerler. Böylece o ülke/medeniyet aleyhine hüküm hak olur; biz de onun altını üstüne getiririz
- **Bir konuda karar vermek, adalet algısının bir göstergesi olmaktadır:** Bir yöneticinin toplum hakkı konusunda karar verirken, tüm tarafların haklarını

korunmalı, gözetmeli, dengelemelidir, hayvanların hakkı da gözetilerek, genel haksızlık yapılmamalıdır bilim: 21/78: Dâvud ile Süleyman, halkın davarının yayıldığı ekinler hakkında hüküm veriyorlardı da biz hükümlerine tanıklar olmuştuk.

- **İnsanlar sadece insanlar değil, tüm çevre ve doğadan da sorumlu olmalı, bunu öğrenmeli ve uygulamalıdır:** Bir yönetici sadece insanları değil, doğayı, hayvanları ve kuşlar dahil tüm varlıkları koruma ve gözetmeli, onlara ihtimam göstermelidir. Bunun temeli, bilim, evre bilimidir: 21/79: Onu Süleyman'a derhal kavrattık. Her birine hükümdarlık ve bilgi verdik. Dâvud'a dağları boyun eğdirdik. Kuşlarla beraber tespih ediyorlardı. Yapmak isteyince yapanlarız biz!
- **İstenilen çok değil, inanıp, bilerek, öğrenerek, hayır, iyilik, güzellikleri barışa yönelik, bunu sağlamak üzere yapmaktır:** Yaşamda yapılacaklar, hedef, inanarak, bilerek, hayır ve barışa yönelik işler yapmaktır. Bu yaklaşımın ödülü olacaktır: 22/56: O gün mülk ve yönetim Allah'ındır. Aralarında O, hüküm verecektir. İman edip hayra ve barışa yönelik işler yapanlar, nimetlerle dolu cennetlerde olacaklardır
- **Bir insanın yaşamında oluşturduğu değer ve eserler, yaşam sonucunda da devam edeceğine göre, karar ancak Mahşerde olabilir:** Bazı konularda doğru ve yanlış belli olmayabilir. Bir insan ağaç dikerse, onun faydaları, oksijen salınımı, gölgesi ve meyvesinden yararlanma, ömür bitse bile devam edeceği için, bu Mahşere kadar sürecek, şefaath o zaman ancak saptanabilecektir: 22/69 Allah, tartışmakta olduğunuz konuda kıyamet günü aranızda hüküm verecektir
- **Bir iyilik bile ancak talep edene yapılır, zorla olmaz:** Bir felakette bile zorlama olamaz, öğüt, uyarı ve danışmanlık yapılabilir, tebliğ ötesine gidilmez. Sonra kişilerin suçlaması ötesinde, felaketi algılamayacakları için orada huzursuzluk yaratacaklardır: 23/27: Bunun üzerine biz, Nûh'a şöyle vahyettik: "Gözlerimizin önünde ve vahyimize uygun olarak gemiyi yap. Emrimiz gelip tandır kaynayınca, ailenle birlikte her türden iki çifti gemiye sok. İçlerinden, haklarında daha önce hüküm verilmiş olanları dışta bırak. Zulmetmiş olanlar hakkında bana yakarıp durma. Onlar kesinlikle boğulacaklardır.
- **Bilimsel bir konuyu söyleyince, yaklaşımlarda eylem ve tedbir gerekeceği için, vaz geçenler olacaktır:** Bazı konularda bilim insanları öneri, öğüt getirirler. Depremde eviniz çürük, yıkılıp yeniden yapılmalı denince, hemen yüz çevirirler. Sonuçta deprem kaçınılmaz olacaktır, hüsrana kaçınılmazdır: 24/48: Allah'a ve aralarında hüküm versin diye elçiye çağrıldıklarında, içlerinden bir firka hemen yüz çevirenler oluveriyor
- **Bir kimse bilgi, aydınlanma sonucunda rıza ve sorumluluk ile uyarılar, bağlanırlar, emre uymak, kalıba uymak yoktur:** Konu işittik, itaat ettik değil, çobanlık ve emre uymak, kalıba uymak değil, akıl ve gönül ile bilgilenmek, rıza ve karar vererek yapmak gerekir. Bunlar ancak kurtuluşa erebilirler. Zorlama yok, ancak tebliğ edilebilir, uyarılabilir: 24/51 Allah'a ve aralarında hüküm vermek üzere O'nun resulüne çağrıldıklarında, müminlerin sözleri sadece şunu söylemeleridir: "İşittik, itaat ettik." İşte bunlardır kurtuluşa erenler
- **Bir suç somut var ise, emire uyduk demek onları kurtarmaz, biz önerdik, onlar yaptı da suça teşvik suçunu sonra pişman olsalar da kaldırmaz:** Mahkemede suçlu olanlar, suça azdırdıklarımız bunlar, biz onlardan şimdi

- uzağız, onlar zaten suça meyilli idiler diye savunma yaptıkları gözlenmiştir. Önce yaptıkları ile bir boyut çizerler, suç emir bile olsa, yapanlar ceza görür, emre uyduk demeleri onları kurtarmaz: 28/63 Üzerlerine hüküm hak olanlar şöyle diyecekler: "Rabbimiz, azdırdıklarımız işte şunlar! Kendimiz azdığımız gibi onları da azdırdık. Onlardan uzak olduğumuzu sana arz ediyoruz. Zaten onlar sadece bize kulluk/ibadet etmiyorlardı ki
- **Bilime uygun ve ona bir bakıma şükür ile üzerinde olan kişiler ancak başarılı olabilirler:** Yaratılışa, Evrende sadece etkinlik, bilimde olmak ile olur. Bunu algılamak ve farkında varmak gerekir. Tüm her boyut, yaratılışa bilime dönecektir: 28/70 O, Allah'tır! Tanrı yoktur O'ndan başka. İlkte de sonda da hamt yalnız O'nadır. Hüküm de yalnız O'nundur/O'nun içindir. Ve siz yalnız O'na döndürüleceksiniz
 - **Bilim dışı yaklaşımlar yapanlar, sonunda helak olmuşlar, olacaklardır:** Bilim dışı bir yaratılışa imkân ve etkinlik sağlamak isteyen, Tarihte tanrılar edinerek sanki çözeceğini sananlar, helak olmuşlardır: 28/88 Allah'ın yanında diğer bir tanrıya daha yakarma/çağırma! İlah yok O'ndan başka. O'nun yüzü dışında her şey helâk olacaktır. Hüküm yalnız O'nundur ve O'na döndürüleceksiniz
 - **Kötülük sergileyenler kararları ve hükümleri ile bilim dışı ve insanlık dışı yaklaşımlar yaparak geçemezler:** Zalim olan zulüm ile geçeceğini sanır, bu hüküm, başına çok dertler açar, açacaktır: 29/4: Yoksa o kötülükleri sergileyenler bizi geçeceklerini mi sandılar! Ne kötü hüküm veriyorlar
 - **Her insanın rızası ve eylemlerin kendisi ve kendi sorumluluğundadır. Bu hak, başkasının hakkının sınırlarına kadardır:** Bir kişi kendi rıza ve kararı ile yaklaşım yapması, doğal hakkıdır, ancak bu başkalarının hakkına zarar vermemelidir. Eğer zarar ve zulüm oluşturuyorsa, ben istediğimi yaparım diyemez. Adalet karşılıklı hakların, hak edişe göre yapılanmasıdır: 33/36 Allah ve resulü bir işte hüküm verdiklerinde, inanmış bir erkekle inanmış bir kadının, işlerini kendi isteklerine göre belirleme hakları yoktur. Allah'a ve resulüne isyan eden, açık bir sapıklığa batıp gitmiş demektir.
 - **Bir kişi yaptıklarına göre hesap verir, bilim dışı olanlar ile oluşan sorunlar, ölse bile sorgu yapılır:** Bilim dışı olan, buna göre yaklaşım yapan, davranan kişi, ölmüş olsa bile, oluşan sorunlardan sorumludur, hüküm aleyhine olacaktır: 67/37 İnkâr edenlere de cehennem ateşi var. Ne haklarında hüküm verilir ki ölsünler ne de azapları hafifletilir. İşte böyle cezalandırırız tüm nankörleri biz
 - **Hüküm ancak belirlenen kanıt üzerinden, hukuk ve bilim temelinde olura geçerlidir:** Bir kişi hüküm vermiş ise, hüküm verilen somut, veri, kanıtı bakılır ve gerekçe ile dayanakları sorgulanır. Bilim dışı olan baştan elenir. Bunun dışında olan için, nasıl hüküm veriyorsunuz diye sorgulanır, gerekirse de suçlanır: 37/154: Ne oluyor size, o nasıl hüküm veriyorsunuz
 - **Bir yaratılış içinde isek, bilim bunun sistemi ise, buna göre davranmalıdır:** Bu Evren, atom ve enerji temelinde ise, Yaratan bunu öngörmüş ve hüküm de yine bilim üzere olur. Bu açıdan bilime uymak gerekir: 39/46 De ki: "Ey Allahım! Ey gökleri ve yeri yaratan, ey görülmeyeni ve görüleni bilen! Sen hüküm vereceksin kulların arasında, ihtilaf ettikleri şeyleri hakkında
 - **Bir insan bilimin öngörüsü üzerinde olursa, haksızlığa uğramaz:** Bilim ve yaratılış belirli sistem üzere, ortaya konulan oluşumlar ile hüküm verilmiş, sistem oturmuştur. Bunun üzerinde olanlar haksızlığa uğramaz, bilim üzere

- olurlar: 39/69 Yeryüzü, Rabbinin nuruyla parıldamış, kitap ortaya konmuş, peygamberler, tanıklar getirilip aralarında hakla hüküm verilmiştir. Onlar asla haksızlığa uğratılmazlar*
- **Bir bilim insanının görevi, yaratılışı algılamak ve doğa kanunları ile farkına varmaya çalışmak olmalıdır:** Bir enerjinin, gücün, görünmez olsa da gezegenleri uzayda havada tutuyorsa, bir sistemi algılamalıdır. Bunun bize nimet olduğu, bunu algılamak ile şükretmeye anlamaya, yaratılışa olmaya çalışmalıyız: 39/75: Melekleri de arşın çevresini kuşatarak Rablerinin hamt etmeyle tespih eder halde görürsün. Aralarında hakla hüküm verilmiştir. Nihayet şöyle denir: "Hamt âlemlerin **Rabbi'**ne özgüdür
 - **Bir kişi bilimi inkâr ediyorsa, ortak koşup, kendi bildiğini yapıyorsa, depresyon hükmü gelince, azabı o zaman görür:** Bir kişi yaratılışa karşı, bilim dışı olur ve bunun doğal, normal olduğu, bilimin gereğini inkâr edip, kendi istediği ile yaratılışı ortak, kendi yaptığına uygun olduğunu iddia edenler, hüküm yaratılışa olduğunu bir felakette algırlar ama geç olur, azapta olurlar: 40/12: Bu halinizin sebebi şu: Allah'a, yalnız O'na çağrıldığımızda inkâr etmişsiniz. O'na ortak koşulduğunda ise iman ediyordunuz. Artık hüküm o en yüce, o en büyük olan Allah'ın
 - **Bazı kişiler zalim oldukça, daha fazla bir azap içinde olur, örtmek için böbürlenir, yaptıklarını güzel göstermek isterler, daha da batırlar:** Böbürlenene, gerçekte bir yaklaşım yapmayan ama yapmış gibi olanların uğraşları bir ateştir. Zulüm içinde olanlar, yaptıkları ile gurur duymaları, böbürlenmeleri ile ateşin, azabın hararetini artırırlar: 40/48 Böbürlenene takım şöyle konuşur: "Gerçek şu ki, hepimiz ateşin içindeyiz. Allah, kullar arasında hüküm vermiş
 - **Bilim dışında olanlar, yaratılışa karşı her yaklaşımlarında azap görürler:** Bir konuda bilim dışı, yaratılışa aykırı şeyleri istemeleri, ortak tanrılar edinmeleri ile, bazı şeylere ulaşacaklarını ummaları, sonuçta başarısız olup, azap içinde olacakları belirgindir, hüküm bilim üzere verilir: 42/21: Yoksa onların, dinden, Allah'ın izin vermediği şeyi kendileri için yasalaştıran ortakları mı var? Kesin ayrıma ilişkin söz olmasaydı, aralarında hüküm mutlaka verilirdi. O zalimler var ya, onlar için acıklı bir azap öngörülmüştür
 - **Yaratıcı yaratılan, boyut ile iletişime, bilim üzere iken, insanlar ile konuşmasını istemek, onu tanrı yapmaktır, Yaratan tanrı değil, her boyutun sahibi, doğmamış, doğurmamıştır:** Yaratılış, bilim ile bize her türlü veri, kaynak ile iletim sağlamış ve resul/elçiler ile de insanlık vurgularını yapmış iken, tanrı gibi konuşmasını dilemek, onu inkâr etmeğe girer: 42/51 Hiçbir beşer için mümkün değildir ki, Allah onunla şu yollar dışında konuşsun: Vahiyle yahut perde arkasından yahut bir elçi gönderip de kendi izniyle dilediğini bildirmesi şeklinde. Yüceler yücesi O'dur; hüküm ve hikmet sahibi O'dur
 - **Veri ve kanıt ortada iken, azgınlık ve kıskançlık ile ihtilafa düşülmesi kabul edilemez:** Bir konuda bilimsel veri, kanıt varken, tartışma olması, karar vermemeleri, bilim dışına kaymaktan olabilir. Bu durumda karar yapılan zarar, verilen azgınlık ve kıskançlığa göre olacaktır: 45/17: Onlara, iş ve yönetime ilişkin açık-seçik belgeler verdik. Onlar, kendilerine ilim geldikten sonra, aralarındaki azgınlık ve kıskançlık yüzünden ihtilafa düştüler. Hiç kuşkusuz, Rabbin, onlar arasında, tartışıp durdukları şeyle ilgili olarak kıyamet günü hüküm verecektir

- **Kötüler dikta ve zorbalıkla kötülükler dalar, insanların taktiri ve hürmetini alacaklarını sanır, tam tersi kaybederler, barışa yönelik, insanlıkta olup, iyilikler, hayırlar yapanlar ile hiçbir zaman aynı olmayı beklerler ama olamazlar:** İnsanlar yaptıklarına göre irdelenir, değeri değerlendirilir ve karşılık bulurlar. İnanarak, bilerek, hayırlı iş yapan, insanlıkta olan ile, karşı çıkan ve kötülük, zarar içinde olanlar yaşamları da aynı olamayacaktır. Eşit oluruz diyenler, bu hükmü nereden almışlardır ama, tam tersi olduğu da bir gerçektir: 45/21 Kötülükler cesaretle dalar sanıyorlar mı ki, biz kendilerini, iman edip barışa/hayra yönelik işler yapanlarla aynı tutacağız? Hayatları ve ölümleri onlarla aynı mı olacak? Ne kötü hüküm veriyorlar bunlar!
- **Bir konuda karar vermek için, bilimsel veri ve kanıt bakılır, yorum ve dayanaklar kişi görüşü olamaz:** Bir konuda hüküm, bilim ve yaratılışa göre verilir. Veri ve kanıt aynı şekilde bilimsel irdeleyerek hükme varmayı sağlar. Burada gerçek, bilimde, yaratılış üzeredir, yorum ve kıyas kabul edilemez: 51/30 Dediler ki: "Rabbin öyle buyurmuştur. Hüküm ve hikmet sahibi O'dur, en iyisini bilen de O'dur.
- **Hepimiz kardeşiz, gelenlere de onların hakkı üzere davranmalı, rıza ve sorumluluğunda olmalıydılar. Eğer terk etmek istiyorsa, emanet aldıklarını bırakmalıydılar. Sevgi ve insanlık göstermek ile bizlere düşman olma gerekçesi yaratılmamalıdır:** Kim size sınıra onun hakları korunmalı ve gözetilmelidir. Herhangi bir zorlama yapılamaz, kendi rıza ve sorumluluğunda olmalıydılar. Sevgi ve insanlıkta olmayınca, feth tarzı yaklaşmayınca, size gelenleri dışlarsanız, karşı olan ve bir bakıma düşmana dönüştürmeyin. Gitmek isteyen gidebilir, kazancı değilse, aldıklarını, emanetleri de bırakmalıdır: 60/10 Ey iman sahipleri! Mümin kadınlar hicret ederek size geldiklerinde onları imtihan edin. Allah onların imanlarını daha iyi bilir ya! Eğer onların mümin hanımlar olduklarını anlarsanız, onları kâfirlere döndürmeyin. Ne bu mümin kadınlar o kâfirlere helaldir ne de o kâfirler bunlara helaldir. Bu kadınlar için harcadıklarınızı o kâfirlere geri verin. Mehirlerini kendilerine verdiğiniz takdirde, bu kadınları nikâhlamanızda sizin için bir sakınca yoktur. Kâfirlerin iffet ve nikâhlarına yapışmayın. Kâfirlere gitmeyi yeğleyen kadınlar için harcadıklarınızı onlardan geri isteyin; onlar da size gelen mümin kadınlar için harcadıklarını geri istesinler. Bu, Allah'ın hepinize buyruğudur. Aranızda hüküm veriyor. Allah Alîm'dir, Hakîm'dir
- **Her alınan kararın bilimsel, hukuki bir gerekçe ve dayanağı olmalıdır, yoksa geçerli olamaz:** Bir kişinin hüküm, kararına bakılınca, sevgi ve insanlık dışı ise, hukuk dışıdır ve nasıl ve neden bu karar verdiği sorgulanır, hatta yargılanır: 68/36: Nene var sizin, nasıl hüküm veriyorsunuz
- **Suç, tüm hukuk kitaplarında aynıdır, özel bir dayanak ile bu yapı kaldırılamaz:** Bir yaklaşımda eğer suç konusu ise Ceza Kanunlarındaki hüküm önemlidir. Ceza Kanununun da olmayan suç kapsamında olamaz. Amaç ve güdü önemli, sevgi ve insanlık temelinde olmalıdır. Bunun dışında bir gerekçe ve dayanak olanlar, kabul edilemez, dayandıkları sisteme de uygun bile denilemez ve suçlanmaktan ve ceza almaktan kurtulamaz: 68/37: Yoksa sizin bir kitabınız var da ondan ders mi görüyorsunuz
- **Keyif verenler ancak sevgi ve insanlıkta, zarar vermiyorsa hak olabilir:** İnsanlar bazı şeylerde keyif verecek şeyleri onlarda görebilir, bulabilirler. Önemli olan tatlıyı sevebilirsiniz ama dengede tutmalı, zararlı olmamalıdır,

şeker hastaları için ise yasak kapsamındadır: 68/38: Onda, keyfinize uyan her şeyi rahatça buluyorsunuz

- **Kimse yaptıklarından yargılanmaması olamaz, emir verildi yaptım dese bile, suç unsuru yapılmaz, uygulanmaz kanunu geçerlidir, ceza alır: Bazı kimseler, diktatörle, hâkim oldukları için, aristokratlarda kendilerinin yargılanamaz, sorgulanamaz olarak görürler. Hukuk savunmaları da biz başarılı olduk, bu açıdan suçlu olamayız olmaktadır. Edinburg ve İkinci Dünya Savaşında olduğu ve Türk Ceza Kanunu'nda da vurgulandığı için, emir veren kadar, yapanda suçludur, yargılanır: 68/39: Yoksa sizin lehinize üzerimizde kıyamete kadar uzanacak yeminler mi var da siz ne hükmederseniz oluverecek!**
- **Bir yaklaşımda uygulamayı yapan peşin haksız ve sulu görülemez, sadece öğüt, danışmanlık ve uyarı yapılabilir: Tüm hukuk boyutunda, karar verebilmek için, veri ve kanıt somut oluşmalıdır. Bundan önce suç işlenmesinin önlenmesi, hakkın yapılması olmalıdır: 68/48 Artık, Rabbinin hüküm vermesi için sabret! Balığın dostu Yûnus gibi olma! Hani, o, öfkelenendirilmiş bir halde yakarmıştı**
- **Yaşarken yaptıklarımız bize geri dönecektir, iyilik ve güzellikte olarak, dönüş olumlu olması beklenir: Yaşamın sonunda da bir kişiye mezarla koyarken, sevgi ve insanlık boyutu temelinde bir hüküm dışında, bildirilen olamaz, ayırım eyleme, yapılanlara göre olur, var iken bu dikkate alınmalıdır: 77/13: Ayırım ve hüküm günü için**
- **Yaşarken yaptıklarımıza bir bakalım, bizim hakkımızda oluşacak hüküm, sevgi ve insanlıkta olmasını umalım: Bir kişinin ölümünü haber vereneler ne olabilir? Yaşarken yaş olması, çocuklarının büyümesi, her boyuttaki değişim ve farklılaşma ise, bu bir ödüllendirici, öğüt ise, buna bilimsel, yaratılış üzere olup, insanlıkta kalınmalıdır: 77/14: Ayırım ve hüküm gününü sana bildiren nedir**
- **Bir eylem, iş yapınca onun hakkında hüküm belli olur, olumlu olmalı, ibret olmamalıdır: Bir iş oluştuktan sonra, sonlanınca, hüküm yapılabilir. Tamamlanması ise yaşamın bitmesi ile netleşir: 78/17: Hiç kuşkusuz, o ayırma ve hüküm günü kesin olarak belirlenmiştir**
- **Bilim, doğa kanunları ve yaratılıştaki tüm yaklaşımlar bu sistem üzere gerçekleşir, bizleri yanıltmaz: Bilim ve yaratılış üzere olana kişi, yanılgıda olamaz, çünkü oluşacak olan bu yapıda olacaktır. Sonuç olarak, bilimsel olacağı için güzel hüküm olduğu algılanmalıdır: 95/8 Allah, yargıçların en güzel hüküm vereni değil mi**

NOT: İncelemeden hüküm olmaz, hüküm iki boyuttu vardır, a) Veri analizi, objektif olarak yapılmalı, kanıta dayanmalıdır, b) Empati ile subjektif değil, insancıl olarak yorumlanmanın bütünleşmesi olarak, her olgu ve durum için yeni bir inovasyon, bir buluş gibi olmalıdır.

- Bir kişi kimse hakkında hüküm veremez, ancak haklar, hukuk üzerine uzmanlaşmış, mahkemeler bunu yapabilir. Bir konuda soru varsa, bu konuda yetkin ve etkine söylenir ve beraber konu irdelenir, tümü bilim üzere olmak içindir. Başkasının yaptığı zarar üzere ise yüz çevirip, uzaklaşılır, hüküm, karar verilecek ise de adaletle, hak edişe göre verilir. Bir mahkeme hak edişe göre karar vermelidir, ayrıcalık yapacağı umudu var ise adalet dağıtamaz. Bir adaleti cahil değil, haklara uyan, dengelen hüküm sağlar.
- Hüküm ve kararlar, belirli bir dayanak ve gerekçeleri olmalı, bunun da kanıtsal be gerçek olması gereklidir. Tüm boyutlar ve haklar dengelendikten sonra itirazlar,

ayrımcılık isteyen, adalete inanmayanlardan gelecektir. Bir konuda haber, çözümü oluşturduktan sonra iletilmeli, çaresiz görünmemelidir.

- Çalışarak üretilen değer ve eserler insanın yaşamı ötesinde taşır, bunların anlamı zaman içinde daha yücelir, genişler, derinleşir. Bir paylaşımda, pay tanrıya değil, muhtaçlara verilenler, ortaklık değil, insanlık gereği verilen olmalıdır. Yaşarken tüm çaba, bilim dışı olanları hükümsüz kılmak olmalıdır. İnsanlar her bireyin hakkı değil, kamu, ortak akıl demeleri ile tüm insanlığı yokluğa götürebilirlerdi, yaratılış buna engel olmuştur Tercih, istenilen sonuca götüren, adalet ve hak edişe göre olan ile bilimsel kılavızlanan olmalıdır: Bilim üzere olan grup, tedbir alacağı için zulme uğramaz. Bilim dışı olanalar, er veya geç felakette uğrarlar. Bilimde olanın hükmü, kararı da bilim üzeredir, sabırla takip eder İyilik ve güzellik isteyene zorla yapılmaz, doğal davranışı alan ile reddeden ayrılır Bilim üzere dışında hiçbir yaklaşımdan bir sonuç beklenmez, hâkim ancak yaratılış üzere olmaktadır
- Bizim bağlanacağımız tek şey, yaratılış üzere bilimdir, kimse veya bir felsefeye bağlanmak, bizi bir bakıma esir eder. Bir konu bireyin hakkı temelinde ona yararlı olabilecek olanlar önerilebilir. Dünya atom ve enerjiden oluşmuş, bu yapının bir süreç sonra sonlanması beklenir, değişimin olduğu gözlenmiş be bilinmektedir, sonlanması da doğal oluşabilir. Bu sistemin, yaratılışın Yaratıcısı her boyuttan da haberi, hüküm ve egemenliğin sahibi olması da doğaldır. Bilim, veri ve kanıt üzeredir, yalanlayan değil, onun üzere olanlar, çözüm getirebilirler. Bilimsiz olanların felakette süratle hesaplarının görüldüğü bilinmektedir.
- Her şartta bir tedbir alınmalıdır, bu bizi kazalar ve felaketlerden, bize olacak hücumlardan korur, gözetir. Bilim bir hükümdür, karşı çıkan bir dost bulamaz, bilim dışı yaklaşan da kendisine taraf ve dost bulamaz Bilim dışı yaklaşım yapanın, dayanağı, kökü yoktur. Bir konuda zarar ve zulmü teşvik eden, farkına varınca, yerin altına girmek ister, kötü hüküm kendisini bağlar Her toplum, kültürel yaklaşım yapabilir ancak birey hakkını ve diğer grupların haklarını aşmamalı, bozmamalıdır Zulüm içinde olana toplumlar, zengin ve nimet içinde olsalar bile tarihte yok olmuşlardır Bir konuda karar vermek, adalet algısının bir göstergesi olmaktadır İnsanlar sadece insanlar değil, tüm çevre ve doğadan da sorumlu olmalı, bunu öğrenmeli ve uygulamalıdır İstenilen çok değil, inanıp, bilerek, öğrenerek, hayır, iyilik, güzellikleri barışa yönelik, bunu sağlamak üzere yapmaktır. Bir insanın yaşamında oluşturduğu değer ve eserler, yaşam sonucunda da devam edeceğine göre, karar ancak Mahşerde olabilir Bir iyilik bile ancak talep edene yapılır, zorla olmaz Bilimsel bir konuyu söyleyince, yaklaşımlarda eylem ve tedbir gerekeceği için, vaz geçenler olacaktır Bir kimse bilgi, aydınlanma sonucunda rıza ve sorumluluk ile uyarlar, bağlanırlar, emre uymak, kalıba uymak yoktur Bir suç somut var ise, emire uyduk demek onları kurtarmaz, biz önerdik, onlar yaptı da suça teşvik suçunu sonra pişman olsalar da kaldırmaz Bilime uygun ve ona bir bakıma şükür ile üzerinde olan kişiler ancak başarılı olabilirler Bilim dışı yaklaşımlar yapanlar, sonunda helak olmuşlar, olacaklardır Kötülük sergileyenler kararları ve hükümleri ile bilim dışı ve insanlık dışı yaklaşımlar yaparak geçemezler Her insanın rızası ve eylemlerin kendisi ve kendi sorumluluğundadır. Bu hak, başkasının hakkının sınırlarına kadardır Bir kişi yaptıklarına göre hesap verir, bilim dışı olanlar ile oluşan sorunlar, ölse bile sorgu yapılır Hüküm ancak belirlenen kanıt üzerinden, hukuk ve bilim temelinde olura geçerlidir Bir yaratılış içinde isek, bilim bunun sistemi ise, buna göre davranmalıdır Bir insan bilimin öngörüsü üzerinde olursa, haksızlığa uğramaz Bir bilim insanının görevi, yaratılışı algılamak ve doğa kanunları ile farkına varmaya çalışmak olmalıdır: Bir kişi bilimi inkâr ediyorsa, ortak koşup, kendi bildiğini yapıyorsa, deprem hükmü gelince, azabı o zaman görür:

- Bazı kişiler zalim oldukça, daha fazla bir azap içinde olur, örtmek için böbürlenir, yaptıklarını güzel göstermek isterler, daha da batarlar Bilim dışında olanlar, yaratılışa karşı her yaklaşımlarında azap görürler Yaratıcı yaratılan, boyut ile iletişime, bilim üzere iken, insanlar ile konuşmasını istemek, onu tanı yapmaktır, Yaratan tanrı değil, her boyutun sahibi, doğmamış, doğurmamıştır Veri ve kanıt ortada iken, azgınlık ve kıskançlık ile ihtilafa düşülmesi kabul edilemez Kötüler dikta ve zorbalıkla kötülöklere dalanlar, insanların taktiri ve hürmetini alacaklarını sanır, tam tersi kaybederler, barışa yönelik, insanlıkta olup, iyilikler, hayırlar yapanlar ile hiçbir zaman aynı olmayı beklerler ama olamazlar Bir konuda karar vermek için, bilimsel veri ve kanıtla bakılır, yorum ve dayanaklar kişi görüşü olamaz: Hepimiz kardeşiz, gelenlere de onların hakkı üzere davranmalı, rıza ve sorumluluğunda olmalıdırlar. Eğer terk etmek istiyorsa, emanet aldıklarını bırakmalıdırlar. Sevgi ve insanlık göstermek ile bizlere düşman olma gerekçesi yaratılmamalıdır: Her alınan kararın bilimsel, hukuki bir gerekçe ve dayanağı olmalıdır, yoksa geçerli olamaz: Suç, tüm hukuk kitaplarında aynıdır, özel bir dayanak ile bu yapı kaldırılmaz Keyif verenler ancak sevgi ve insanlıkta, zarar vermiyorsa hak olabilir Kimse yaptıklarından yargılanmaması olamaz, emir verildi yaptım dese bile, suç unsuru yapılmaz, uygulanmaz kanunu geçerlidir, ceza alır Bir yaklaşımda uygulamayı yapan peşin haksız ve sulu görülemez, sadece öğüt, danışmanlık ve uyarı yapılabilir Yaşarken yaptıklarımız bize geri dönecektir, iyilik ve güzellikte olarak, dönüş olumlu olması beklenir Yaşarken yaptıklarımıza bir bakalım, bizim hakkımızda oluşacak hüküm, sevgi ve insanlıkta olmasını umalım Bir eylem, iş yapınca onun hakkında hüküm belli olur, olumlu olmalı, ibret olmamalıdır Bilim, doğa kanunları ve yaratılışta olan tüm yaklaşımlar bu sistem üzere gerçekleşir, bizleri yanıltmaz

Hüküm ancak veri ve kanıtlar bilime göre ispatlı ise olur, diğerleri sadece görüştür ve kesinlik tanımlanamaz.

KONUŞ

- **Konuş:** Konuşma sözel iletişim olsa da yazarak ifade edilenler de bir bakıma konuşma olarak irdelenebilir. Amaç iletişim kurulmasıdır. İletişim kazası olmamasına dikkat edilmeli, insanlıkta uzak, saygısız olunmamalıdır. Buradan mahkemelerde son söz savunmaya verilir, konuş denilir. Ancak iddia sahibi, suçlayan ispat etmelidir. Şüpheli olan, bireyin hakkı içindekilere savunma yapılamaz. Bu onun hakkıdır, istediği hareketi yapar. Bu açıdan kalıba sokmak, zorlamak ve bunu neden yapmadığını sormak kabul edilemez. Kimse ibadeti için açıklama isteyemez.
 - **Bir toplumda bireyler, bozgunculuk çıkarabilir, kan dökebilir, ancak bunun tama tersi sevgi ve insanlıkta olanlarda olacaktır, bu bir ikilem olarak, yaşamın gerçeğidir: Melekler, enerji boyutunda oldukları anlaşılmaktadır, bunların bir yapı yaparak, bunun iyilik ve güzellik dışında eylemi olmasından dolayı çekinceleri ifade edilmektedir. Bir yaratılışa bakıldığında ters ve birbirine zıt şeylerin olduğu görülür. Bu bir denge içindedir. Bu açıdan olumlu ve olumsuzların da yaratılış gereği olduğu, bilmediklerimizi de öğrenmemiz gerektiği anlaşılmaktadır. Susma yerine tam tersi konuşma önerilmektedir: 2/30 Bir zamanlar Rabbin meleklere: "Ben, yeryüzünde bir halife atayacağım." demişti de onlar şöyle konuşmuşlardı: "Orada bozgunculuk etmekte olan, kan döken birini mi atayacaksın? Oysaki bizler, seni hamt ile tespih ediyoruz; seni kutsayıp yüceltiyoruz." Allah şöyle dedi: "Şu bir gerçek ki ben, sizin bilmediklerinizi bilmekteyim."**
 - **İnsanlar değişimi yaratabilir, gelişim sağlayabilir, akıl ve beceriye sahip olması ile bilimi de algılayan olurlar: İnsanların bir bakıma kalıp aradıkları anlaşılmaktadır. Bu açıdan yaklaşımlarımız mana ve anlama uygun olmalıdır:**

2/68 Şöyle konuştular: "Çağır Rabbine bizim için, açıklasın bize neymiş o!"
Cevap verdi: "O diyor ki, bahsettiğim ne yaşlıdır ne de körpe. İkiisi arası bir inektir." Hadi size emredileni yapın

- **İnsanlar inanmasa bile inandık diyebilirler, ama davranışlarında bilim dışı olmamaları, akıllarını işletenlerden beklenir:** Ebu Lehep, ben de Allah'a inanıyorum diyordu. Ancak tanrı olarak bakıyor ve tapınıyordu, ondan talepleri var, kendisi yerine tanrıdan gelsin istiyordu. Arkasından akrabası, Resulden haksız talepleri vardı, olmayınca bana kalır belki dediği belirtilir: 2/76 İnanmış olanlarla karşılaştıklarında, "İnandık!" derler. Baş başa kaldıklarında ise şöyle konuşurlar: "Allah'ın size açtığını, Rabbiniz katında sizinle tartışmada kanıt yapsınlar diye onlara söylüyor musunuz? Aklnızı işletmeyecek misiniz
- **Bilimde veriler ve kanıtlar aynıdır, din olanlarda, içine sonradan destan eklenmemiş ise aynı ilkeleri sunar, zamanla toplumlarda değişimler çıkarılırsa vurgular aynıdır:** Bazı kişiler kendi lehine olana inanması, diğerinin dışlaması ile, bir bütün olan inancı saptırmış olmaktadırlar. Sevgi ve insanlık sadece belirli kişiler değil, tüm insanlığı kapsamalıdır. Elllerinden gelirse, iyilik ve güzelliği öğütleyen şeyleri dışlama ötesi, öldürmeleri de bir gerçektir: 2/91: Onlara, "Allah'ın indirmiş olduğuna inanın!" denildiğinde şöyle konuşurlar: "Biz, bize indirilene inanırız." Ve ondan ötesini inkâr ederler. Oysaki o, kendilerinin yanındakini doğrulayıcı bir gerçektir. Söyle onlara: "Madem iman sahibiydiniz, daha önce Allah'ın peygamberlerini niye öldürüyordunuz?"
- **Çoban değil, yol gösteren denilmeli, birçok dinde din adamı sıfatı insanları gütmek içindir, İslam ise tebliğ eden, uyaran kişidir, sorumluluk kişiye aittir:** Ağzımızdan kötü söz çıkmamalı, toplum kullansa bile biz kullanmamalıyız, daima iyi niyet ve güzel sözler ile birlikte olmalıyız. Bu tür konuşan, iletişim ve ilişkilerde azap içinde olacağı da bir beklentidir. Bir kişi hiçbir zaman, kim olursa olsun başkasını çoban kabul etmemeli, öğüt, uyarı ve danışmanlık yapabilir ve rıza ile oluşan sorumluluk bireye aittir, başkası yüklenemez: 2/104 Ey iman edenler! "Râina!" demeyin, "Unzurna!" deyin/"Bizi davar gibi gü!" diye konuşmayın, "Bize bak!" diye konuşun ve dinleyin. Kâfirler için korkunç bir azap vardır.
- **Yaratılış her boyutta bir mucizedir, bunları görmeden, ayetler gerçeği açık ortaya koyarken, bilmek isteyenler algular, diğerlerinin ise kalpleri kapalıdır:** Yaratılış daima bizimle, bilim içinde iken, konuşmak değil, algılamak ve farkında olmak gerekir. Put yerine Yaratılışı düşünmeyenler için elbette daha öncekiler gibi tapınmak isterler, bilgi, bilimde olmak istemezler: 2/118 Bilgiden yoksun olanlar dedi ki: "Allah bizimle konuşsaydı yahut bize bir mucize gelseydi ya! " Onlardan öncekiler de aynen onların dediği gibi demişti. Kalpleri birbirine benzemiştir. Biz ayetleri, gerçeği apaçık bilmek isteyenler için iyiden iyiye açıklamışızdır
- **Kuran ve birçok bilimsel kanıtı, saptırmak, gerçeği gizleyip, bir gelir kaynağı oluşturmak, geleceği biliyorum diye pazarlamak, anlara elbet azap oluşacaktır:** Bazı kimseler kitap verilerini, bilgilerini sanki başka bir bulgu olarak, mucize ve üst bir büyü gibi sunmaları, sanki şifa veriyor gibi muska ve diğer yaklaşımlar ile maddi boyuta taşınmaları ile, onlar bilmelerine karşın, kullananları, iletişim olmaması doğal bir beklentidir: 2/174 Allah'ın kitaptan indirdiği şeyi gizleyip onu basit bir ücret karşılığı satanlar, karınlarında ateşten başka bir şey yemiş olmazlar. Kıyamet günü, Allah

- onlarla konuşmayacaktır, onları arındırmayacaktır. Onlar için korkunç bir azap vardır
- **Bir insanların oluşturacağı ilişkide, hukuk boyutu önemlidir, karşılıklı haklar korunmalı ve gözetilmelidir, bunun dışında bir iletişim oluşmamalıdır:** Toplum ve adetler ne olursa olsun, biyolojik ve yaratılışa göre yaklaşım yapılması gereklidir. Bunun dışında bir yaklaşım, yapılmamalı, sadece iletişim kurulabilir ama gizli olmayan bir boyut oluşturulabilir. Hakları gasp etmekten sakınmalıdır: 2/235 İddet bekleyen kadınlara evlenme isteğinizi dolaylı yoldan anlatmanızda veya böyle bir şeyi içinizde saklamanızda sizin için hiçbir günah yoktur. Allah bilmiştir ki, siz onları mutlaka anacaksınız, unutmayacaksınız. Bu sırada onlarla, örfün normal göreceği sözlerle konuşma dışında gizli bir buluşma için anlaşmayın. Ve zorunlu olan süre doluncaya kadar nikâhı bağlamaya girişmeyin. Bilin ki, Allah, benliklerinizin içindekini bilir. O'ndan sakının. Ve bilin ki, Allah çok affedicidir, çok yumuşak davranışlıdır
 - **Yönetim bir bilgi ve sanattır, sevgi temelinde insanlıkta olmaktır, haklara uymak, adaleti sağlamaktır, zengin, alim olmak değil, seçilen ve makamı onurlandıran kişi olmalıdır:** Bir kişinin yönetici olması için, zenginlik, bilim ve amir olması değil, sevgi ve insanlıkta olması yeterlidir. Bu açıdan bazı maddi değil, insanlık boyutu ile beceri yaklaşımı, geçmişteki yaptıklarına bakılmalıdır: 2/247 Peygamberleri onlara dedi ki: "Allah, Tâlût'u size kral gönderdi." Şöyle konuştular: "O bizim üzerimizde nasıl saltanat kurabilir? Yönetimde biz ondan daha çok hak sahibiyiz. Ona bir mal genişliği de verilmemiştir." Peygamber dedi ki: "Allah onu seçip size üst olarak gönderdi. Onu bilgi ve beden gücü yönünden üstün kıldı." Allah, mülkünü dilediğine verir. Allah, mülkü genişletendir, her şeyi bilendir.
 - **Bir mücadelede, karşı tarafın hilelerinden korunmalı, bu toptan yapılmalıdır. Güç, sayıda değil, moral yapı ile sabırla savunanlarda olur:** Bir savaşta, düşman bazı zehirler bırakır, bu açıdan şüpheli olanlardan vaz geçilmelidir. Vaz geçemeyenler bu etkileşimden dolayı savaşamaz olmuşlardır. Buna karşı, savaşta sayı değil, teknik ve inançla savaşmanın öneminde olanlar ise, savunma, insanlığı ve varlığı savunmanın önemini belirterek, savaşmışlardır: 2/249 Talut, askerleriyle yola çıkınca dedi ki: "Allah sizi bir ırmakla imtihan edecektir. O halde, ondan içen benden değildir. Ama onu tatmayan bendendir. Eliyle bir avuç alan kişi başka." Bunun ardından, pek azı müstesna olmak üzere ondan içtiler. Nihayet o ve onunla beraber iman edenler ırmağı geçtiklerinde şöyle dediler: "Bugün bizim Câlût'u ve ordusuna karşı hiçbir gücümüz yoktur." Allah'a kavuşacaklarını düşünenler ise şöyle konuştular: "Sayıca az nice topluluk vardır ki, sayıca çok nice topluluğa Allah'ın izniyle galip gelmiştir. Allah sabredenlerle beraberdir
 - **Bilim çeşitli be bilenlerde çeşitlidir. Yaratılış ise tek ve sistem birbiri ile uyumlu iken, çatışma, öldürme ile insanlık dışı yaklaşım yapanlar, tartışmaya girenler, inanan le küfre sapan bu şekilde kendilerini gerçekten ayırmışlardır:** Tarih süreci içinde bakıldığı zaman, insanlara temelde aynı boyut gelmektedir. Toplumda eğitici olan, akıl ve beceri açısından üstün olanlarda olmaktadır. Eğiticiler, uyarımları, bilimsel verileri ileterek, önermeleri söz konusu iken, inanan ve uyan ile tersine karşı çıkanlar da olmuştur. Bu yaratılışın oluşumuna uygun olmuştur. Felakete karşı tedbir alan ayakta kalırken, diğerleri perişan olmuşlardır yaratılış gereğini yapmıştır: 2/253: İşte resuller! Biz onların bazısını bazısına üstün kılmışızdır.

Allah, onlardan bazısıyla konuşmuştur. Bazılarını da derecelerle yüceltmıştır. Meryem oğlu İsa'ya açık ayetler verdik ve onu Ruhulkudüs'le güçlendirdik. Allah dileseydi, onların ardından gelenler, açık-seçik mesajlar kendilerine ulaştıktan sonra birbirlerini öldürmezlerdi. Ancak tartışmaya girdiler de içlerinden bazıları iman etti, bazıları küfre saptı. Allah dileseydi birbirlerini öldürmezlerdi. Ne var ki, Allah dilediğini yapıyor.

- **Bilim üzere olanlar, bazı uyarılar yaparlar, bunlardan biri bulaş kaynağını önlemektir ve yayılma kesilmelidir:** Bazı durumlarda, hastalık ve diğer yaklaşımlarda, iletişim ve ilişki bulaşma açısından yasaklanır. Covid-19 salgınında tedbirler belirgin uygulanmalıdır. Bu süreç, 3-5 ve hatta 1-2 hafta sürebilir: 3/41 Zekeriyya dedi: "Rabbim, bana bir belirti ver!" Allah buyurdu: "Sana belirti şudur: "İnsanlarla üç gün, işaretleşme dışında konuşmayacaksın. Rabbini çok an. Akşam-sabah tespih et!
- **Konuşma, iletişim barış ve hayra yönelik olmalıdır:** İletişim ve ilişkinin temeli, hayır ve barış olmalıdır. Bunun dışında olanlar ise bir boş konuşmaya girmemelidir: 3/46 Beşikte ve yetişkin çağında insanlarla konuşacaktır. Barışa/hayra yönelik iş yapanlardandır
- **Bazı yaklaşımlar bilim ile öğrenme ile kazanılır, bu büyücülük değildir, bir eğitimde bilgi ve beceri kazanmadır:** Bilim bize bazı becerileri kazandırır. Bugün için, hekimler kalbi durmuş kişileri canlandırır, bu konuda sertifika ve eğitim alırlar. Kâğıt dahil, bazı model uçalar yapar uçururuz. Hekimler iyileştirirler, kullandıkları ilaç, zehirdir ama tipi, hastaya göre dozu ile şife verirler. Bu açıdan tüm bunlar bilgidir, kişinin bir geleceği bilin bir büyücü olması anlamında alınamaz: 3/49 Onu **Beniisrail**'e şöyle konuşan bir resul yapacak: "Şu bir gerçek ki, ben size Rabbinizden bir mucize getirdim: Ben, çamurdan, kuş görünümünde bir şey yapar, ona üflerim de Allah'ın izniyle kuş olur. Ben, körü ve abraşı iyileştirir, ölüleri Allah'ın izniyle diriltirim. Evlerinizde yemekte ve biriktirmekte olduklarınızı size haber veririm. Eğer inananlarsanız, bunda sizin için tam bir mucize vardır
- **Bir kişi yemin etse bile, inançsız ise dönebilmektedir, bu açıdan tedbir almak gerekmektedir:** Yardımcılar, Yaradana teslim olanlar, inkâr boyutu içinde olmaması için Hz. İsa söz/yemin almıştır, ama içlerinden biri, yeme resminde yanında olan kişinin ihbar ettiği, çarınha gerilenin de o olduğu belirtilir: 3/52 İsa onlardan inkârı sezince şöyle konuştu: "Allah'a gidişte benim yardımcılarım kim?" Havariler dediler ki: "Biz Allah'ın yardımcularıyız! Allah'a iman ettik biz! Tanık ol, biz Müslümanlarız/Allah'a teslim olanlarız."
- **Bir kişiye zarar vermek için, daha önce ona söz verdiklerini söylemesi ve ona zulüm yapılmasına neden olanlar, azap içinde olacaklardır:** Bazı kişiler, söz ve yeminlerini bozar ve inanlar aleyhine kullanırlar. Hz. İsa Havarilerden birinin ihbar ettiği ve çarınha gerilmesinde rol oynadığı ama kendisinin cezalandığı söylenir. Çarınha sosyal seviyesi düşük ve köleler gerilir, bu açıdan Hz. İsa'nın usul olarak olmaması gerekirken, gerilen kol ve nefes alamaması ile bir nevi boğulduğu, akciğerde staz biriktiği, bu plevral sıvının mızrak ile delinerek alındığı, şarap denilen bu sıvı olduğu belirtilen yerler vardır. Kısaca pnömotoraks ile öldüğü belirtilebilir: 3/77 Allah'a verdikleri sözü ve yeminlerini basit bir bedel karşılığı satanlar var ya, işte onlar için âhirette hiçbir nasip yoktur. Allah onlarla konuşmayacaktır, kıyamet günü onlara bakmayacaktır, onları temizleyip arıtmayacaktır. Onlar için korkunç bir azap vardır

- **Bugün de canlandırma ile bir kişiyi sağlıklı olarak yaşatmak büyü olarak görülmekte, ancak kendileri de öğrenmeleri ile bu halkaya girmektedirler:** Bazı destan ve hikâyelerde söylenenlerin, bilimsel açıklamaları Kuran kanalı ile anlaşılmaktadır. Eken dönemde konuşa olasılığı, hiperaktif çocuklarda tersine olabilmektedir. Hafıza geniş olması ile Kuran ezberleyenler gibi, Hz. İsa'nın öğrendiği, seramik bir kuş gibi model yapıp, model uçak olarak uçurduğu, bazı kişilerin tüm işlevleri normal iken psikolojik görmedikleri bunların psikoterapi ile görmeye başladıkları, canlandırma da eğitimle olabilmektedir, ki tüm bunlar o zaman bir büyücülük olarak yorumlanması doğaldır: 5/110 Hani, Allah şöyle demişti: "Ey Meryem'in oğlu İsa! Senin ve annenin üzerindeki nimetimi hatırla. Seni Ruhulkudüs'le desteklemiştim, beşikte iken ve erginlik çağında insanlarla konuşuyordun. Sana kitabı, hikmeti, Tevrat'ı, İncil'i öğretmişim. Benim iznimle çamurdan kuş görünümünde bir şey yaratıyor, içine üflüyordun da o benim iznimle kuş oluyordu. Doğuştan körü, abraşı benim iznimle iyileştiriyordun. Benim iznimle ölüleri çıkarıyordun. İsrailoğullarını senden uzak tutmuştum. Hani, sen onlara açık-seçik ayetleri getirdiğinde, küfre sapanları şöyle deyivermişti: "Açık bir büyüden başka bir şey değil bu]
- **Yaratan yaratılışı yaratmış ise, yaratılanlardan biri olamaz, onun hâkimi ve sahibi olabilir:** İnsanlar yaratılış boyutunda Yaraticının algılanması için izlem yaptıkları, güneş tapınmada bu şekilde olmuştur. Yaratan devamlı hâkim ve olması ile varlığı oluşması gerekir kuralı ile bu yaklaşımdan vaz geçtiği anlaşılmaktadır. Tanrı kavramında doğmamış, doğurmamış, yaratılışı Yaratan olması ile insan gibi bir sıfatın uymadığı görülerek, inkâr yoluna başvurma, tanrıçalık oynamak işlerine gelmektedir. Dua edecek, tanrı istediklerini yapacak sanırlar: 6/76 Gece onun üstünü örtünce bir yıldız gördü de "İşte Rabbim bu!" dedi. Yıldız battığında ise "Batıp gidenleri sevmem!" diye konuştu
- **Bazı simgeler Yaratan olarak algılanabilir ama bilen kişi, yaratılışın bir limiti vardır, Yaratanın olmamalıdır:** Burada insanların belirli bir eğitim almadan, kendi bakış ve kararları ile doğadaki bir simgeyi tanrı gibi görecekları anlaşılmaktadır. Bu açıdan öğüt, uyarı ve tebliğ işlevlerinin vurgulanması önemlidir, ama zorlama yoktur: 6/77: Ay'ı doğar halde görünce, "Rabbim bu!" dedi. O batınca da şöyle konuştu: "Eğer Rabbim bana kılavuzluk etmeseydi sapıtan topluluktan olurdu
- **Bir kişi inanmak istemez ise, ortada kanıt olsa bile onun sahte olduğunu söyleyebilir:** İnsanlar mucize yapan büyücüler ile o zamanda etkin oldukları dikkate alındığında, gerçekten de mucize olsa bile inanmazlardır. İnanma, akıl ve yürek bütünleşmesi ve bilimsel kanıt ile olmaktadır: 6/111: Eğer biz onlara melekleri indirseydik, ölüleri kendileriyle konuşsaydı ve her şeyi toplayıp karşılıklarına dikseydik, Allah'ın dilemesi dışında, yine de inanmazlardı. Ne var ki, çocukları cehalet sergiliyorlar
- **En yakın olsalar bile, insanlar arasındaki ilişkilerde doğru, dürüst, sözüne sadık hak edişe göre dengelenen yaklaşım önerilmektedir:** Kuran bazı vurgularda yapmaktadır. Bunlar; 1) Kendi kararı ve sorumluluğu oluncaya kadar bir çocuğun malına yaklaşılmaz ama onun gelişimine katkı yapılmalıdır. 2) Ölçme ve tartma tam bir dürüstlikle yapılmalıdır. 3) Kimseye gücünün üstünde bir yükümlülük verilmemesi, daha azı verilmelidir. 4) Konuşulan, sohbet ederken de aleyhte değil, hak edişe göre iyilik ve güzellikle yaklaşılması, adaletli olunması önerilmektedir. Yaratılış üzere bilimin

belirtiklerine sadık kalınması, düşünerek öğüt ve fikir almaları önerilmektedir. Tümü sosyal boyutta doğru ve dürüst olmak ile ilintilidir: 6/152 "Yetimin malına yaklaşmayın! Ancak rüştüne erişinceye kadar en güzel yolla ilgilenme hali müstesna. Ölçme ve tartmayı tam bir dürüstlikle yerine getirin. Hiç kimseyi, gücünün yeteceğinden daha azını teklif etme dışında yükümlü tutmuyoruz. Konuştuğunuz zaman, yakınlarınız/aleyhine de olsa, adaleti gözetin. Ve Allah'a verdiğiniz söze sadık kalın. Düşünüp öğüt alarsınız diye O size bunları önerdi]

- **İnsanlara karşın, her birey eşit olduğuna göre, kimseye zorlama olmayacağına göre kendi hallerine bırakılmalıdırlar: İnsanların barışa yönelik, iyilik ve güzellikleri paylaşım gibi hususlara karşı çıkmaları ile arada bir üstünlük olmaması, aynı zamanda zorluk, güç kullanılmaması nedeniyle, onlar yalnız bırakılmalıdır: 7/39: Öncekiler de sonrakiler için şöyle konuşurlar: "Artık sizin, bizim üzerimizde bir üstünlüğünüz yok. O halde kazandıklarınıza karşılık azabı tadın**
- **Bazı kalıplara inananlar, sorumluluğu, suçunu yüklenen var diyene inanmaları daha çıkarlarına gelir ve aldanırlar: Bazı kültürler, yönetici olarak tanrı kabul eder, onları memnun etmek için tapınır ve gelen nimetleri de onlar sayesinde olduğunu sanır. Bu kişilere Yaratılış üzere olduğu, bilimin etkin olduğu, şefaath sadece Yaratandan geldiği, kimsenin yapamayacağı, kendi yaptığından sorumlu olduğu, kimsenin onun çobanı olamayacağı gibi şeylerin söylenmesi ile inkâr ederler. Birileri onu koruyor sanırlar: 7/76 Kibre sapanlar şöyle konuştu: "Biz sizin inandığınızı inkâr edenleriz**
- **Büyücünün hilesini bilen kişi, bilimi kullanarak daha üstün bir duruma gelebilir: Bir kişi bilim üzere olur, Musa durumunda ışığı arkasına alanın, gölge oyunlarında başarılı olacağı algılaması, bilgili büyücü denilmesine neden olmuştur. Olay büyü değil, gölge oyundur. Bunun fark edilmesi ile kabul etmek zorunda kaldıkları anlaşılmaktadır: 7/109: Firavun toplumunun kodamanları şöyle konuştular: "Bu adam gerçekten çok bilgili bir büyücü**
- **Bazı davranışlarımız Yaratana tanrı/ilah olarak görmekten kaynaklanır, bu doğrudan şirk boyutudur: Bir kişi Yaratana ile görüşmesi boyutunu talep etmek, Yaratılış algılamamak demektir. Bir tanrı olarak kabul etmek demektir, bu tümenden yanlıdır: 7/143: Mûsa, bizimle sözleştiği yere gelip Rabbi de kendisiyle konuşunca şöyle yakardı: "Rabbim, göster bana kendini, göreyim seni!" Dedi: "Asla göremezsin beni! Ama şu dağa bak! Eğer o yerinde durabilirse, sen de beni göreceksin!" Rabbi, dağa tecelli edince onu parça parça etti. Ve Mûsa baygın vaziyette yere yığıldı. Kendine gelince şöyle yakardı: "Tespith ederim seni. Tövbe edip sana yöneldim! İman edenlerin ilkiyim ben.**
- **Hekimler he öğrendiği yaklaşım ve eğitimde aldıklarını uygulamaları ile şükreden olması doğaldır: Eğitilmiş kişi, bilim üzere oluna, gerek öğüt ve danışman olarak toplumdan seçilmiş kişi, bilirkişi olabilmektedir. Bu nedenle her birey biliminden şükretmeli ve gereğini, öğrendiğini uygulamalıdır: 7/144: Allah buyurdu: "Ey Mûsa! Ben, gönderdiğim vahiylerle, konuşmamla seni seçip yücelttim. Sana verdiğimi al ve şükredenlerden ol!"**
- **Bir kişiye zararlı içme, yapma dedikten sonra, bir bardak içsem, olmaz mı der ve büyük bir bardak içmeye devam ederler. Kendilerini kandırırlar ama bunun bir dayanağını, yanlış, yanılarak yapmaya çalışırlar: Tüm Yahudiler başlarından gelen ve kurtulmaları ile sonuçlanan olaylardan sonra, buzağıyı tanrı figürü yapmaları ve Musa tanrısı demeleri ile,**

- insanların yaklaşımlarının sapma eğilimlerinde olmaları da bir gerçektir: 7/148: Mûsa'nın kavmi, onun Allah'la konuşmaya gidişinden sonra, süs eşyalarından oluşmuş, böğürebilen bir buzağı heykelini ilah edinmişti. Görmediler mi ki, o onlarla ne konuşabiliyor ne de kendilerine yol gösterebiliyor? Onu benimsediler ve zalimler haline geldiler
- **Her insanın yorumu kendisine aittir, bunu kutsala olarak tanımlayıp, doğrudan saptırmak ile gelene uymak değil, dışlamak ile olmaktadır:** İnsanlar bir konuda sözleri ve fikirlerini güçlendirmek için bir kutsallık boyutu oluştururlar, Kuran metnine ekleme, Kuran ayetlerinde düşme, kaldırma yapıp, kendilerine göre yaklaşım yapıp, vahiyleri değiştirme, doğrudan sapan yola yönlendirmek, rahmetten dışlanıp, gönül gözden çıkma olacaktır: 7/203: Onlara bir ayet getirmediğinde, "Onu da şuradan buradan derleseydin ya!" diye konuşurlar. De ki: "Ben sadece Rabbinden bana vahyedilene uyuyorum. Bu, Rabbinizden gelen gönül gözleridir, doğruya kılavuzdur, iman eden bir toplum için rahmettir
 - **Bilim üzere olanlar, her yeni yaratılış bilgisi ile, inancı ve güveni artar, sevinirler:** Yaratılış üzere olanlar, bilim verileri üzerine olurlar, bu gerçeklik üzere olacağı için, insanların güveni ve inancı, bağlılığını artırır, memnuniyet oluşur: 9/124 Ne zaman bir sure indirilse içlerinden biri, "Bu hanginizin imanını artırdı?" diye konuşur. İmanı olanların imanını artırmıştır. İşte sevinip duruyorlar
 - **Bilimi büyü diyen kişilerin kurtuluşu olmaz, yaratılış üzere olamaz, inkâr ederler:** Bilimde gerçek olunca, insanlar bu yaklaşımları büyü olarak yorumlamak isteyebilirler. Canlandırmada sanki ölümü ortadan kaldırılıyor sanan olabilir. Bilim ile büyü bir arada olamaz, büyü yoktur, inanan da sapkındır: 10/77 Mûsa dedi ki: "Gerçek size ulaştığında böyle mi konuşuyorsunuz? Büyü müdür bu? Büyücülerin kurtuluşu yoktur
 - **Bilgi bilende olur, sosyal sınıf ile alakası yoktur, yanılmamalıdır:** İnsanları bilgi ve becerilerine göre değil, zenginlik, sosyal sınıf ve yönetici olmalarına göre ayıran toplumlarda, kendi düzeyi veya daha üst düzeyde olmayandan, bir bakıma emir gibi alarak, daha üst rütbe ancak bana emir verebilir derler. Gerçekte öğüt ve uyarı bilen kişi, çocuk bile olsa uyulmalıdır. Deniz çekilmesini Tsunami belirtisi olarak derste öğrendik diye 7 yaşındaki çocuk, 700 ona inanan kişiyi kurtarmıştır: 11/27 Toplumunun küfre sapanlarından bir grup kodaman şöyle konuşmuştu: "Bize göre sen, bizim gibi bir insandan başkası değilsin. Bakıyoruz sana, ayak takımımızın basit görüşlü insanlarından başkası ardına düşmüyor. Sizin bize hiçbir üstünlüğünüzün olduğuna inanmıyoruz. Aksine, sizi yalancılar sayıyoruz
 - **Tüm yaklaşımlarda sonuç ölüm veya kesin sonlanma değil, çözüme açık bırakılmalıdır:** Bir zarar verirken, olay ve olguyu öldürürseniz, artık geri dönüş olmaz, bu nedenle daima gelecekte sorun çözülebilecek yöntemler bulunmalıdır: 12/10: İçlerinden söz alan biri şöyle konuştu: "Yusuf'u öldürmeyin. Onu bir kuyunun dibine bırakın; gelip geçen kafilelerden biri onu bulup alır. Yaparsanız böyle yapın
 - **Bir veri ve kanıt analizi ile bakmalı, kıyas ve yorum hataya neden olabileceği unutulmamalıdır:** Adli tıpta, olay ve olgu boyutundan daha önemli olarak, veri ve kanıtlara bakılmalı, onlar daha ve tün gerçek olanı tanımlayacaktır: 12/28: Gömleğin arkadan yırtılmış olduğunu görünce şöyle konuştu: "Bu sizin tuzaklarınızdır. Sizin tuzaklarınız gerçekten çok yamandır

- **Mahkemelerin bir görevi, gerçek ve olgu ve olay bazında tanımlamak ve bunun amaç ve güdüsünü de irdelemelidir:** Bir konu gerçek veriler ile irdelenmesi ile, sizin aleyhine gibi duran boyut, tersine sizin lehinize çıkabilir, burada amaç ve güdü öne alınmalıdır: 12/30: *Şehirde bazı kadınlar şöyle konuştular: "Aziz'in karısı, genç uşağının nefisinden gönlünü eğlendirmek istemiş. Aştan yüreğinin zarı delinmiş. Öyle anlıyoruz ki, kadın tam bir çılgınlığa düşmüş*
- **Bir olayda suçsuz yere itham edilen, inceleme sonunda dürüst olduğu anlaşılan kişi, güvenilir kabul edilir:** Bir kişinin ortada bir sorun, suçlama varken, doğrudan dürüst ve insanlıkta iken suçlanmış olduğu ortaya çıkınca, o güvenilir olarak desteklenmesi beklenir: 12/54 *Kral dedi ki: "Onu bana getirin, kendime özel dost edineyim." Yusuf'la konuşunca da şöyle dedi: "Artık bugün yanımızda mevkii olan, güvenilir bir dostsun*
- **Bir kişinin tutum ve davranışlarına bakılarak, haksızlık yapmaması ile konuksever olacağı da akla gelir:** Hesabı düzgün tutan, ticarete haksız kazanç sağlamayan ve bunu bilinçli, bilerek ve isteyerek yapan kişiler, aynı zamanda konuksever olduğu söylenir: 12/59 *Onların yüklerini hazırlatıp bağlatınca şöyle konuştu: "Sizin, aynı babadan bir kardeşiniz var, onu bana getirin. Görüyorsunuz, ben ölçüyü titizlikle yerine getiriyorum. Ben, konukseverlerin de en hayırlısıyım.*
- **Bazı yaklaşımlar, canlandırma ve görmeyi sağlama, birden yatan kişinin ayağa kalkması, tıpta gözlenir, bu toplumda olursa büyü diye algılanmamalıdır:** Bazı durumlarda görme, serebraldır ve birden bir etkileşim ile açılabilir, bu bir büyü değil, nadir tıbbi bir olaydır: 12/96: *Müjdecî gelip gömleği yüzünün üstüne bırakınca, gözü derhal görür hale geldi. Yakub: "Ben size demedim mi? Allah'ın izniyle sizin bilmediklerinizi bilirim.*
- **Yaratılışa bilimsel olarak yaklaşmalıdır, bunu yapmayanlar felakete kapı aralamaktadırlar:** İnsanlar toplumunda bir süreç içinde, yaptıklarının hesabını göreceklerdir. Bilim dışı olanların felaketlerde hali perişandır, hidayette olan, bilimde olanlar ise, rahattırlar: 13/31 *Kendisiyle, dağların yürütüldüğü yahut yerkürenin parçalandığı yahut ölümlerin konuşturulduğu bir Kur'an mı olsaydı! Hayır, iş ve oluşun tümü Allah'ındır. İman edenler hâlâ ümidi kesip anlamadılar mı ki, Allah dileseydi elbette insanlara tümünden hidayet verirdi. O küfre sapanlara gelince, sanayi olarak ürettiklerinin sonucu halinde başlarına gülle-tokmak türünden belalar inmeye devam edecek yahut o belalar onların yurtlarının yakınına konacak. Ta, Allah'ın vaadi gelinceye değin. Allah, vaadine asla ters düşmez*
- **Bir kişinin kimlik ve hesap numaraları dahil, bankadaki memur dahil, kimseye söylememin denilir, tedbir esastır:** Bazı durumlarda insanlar tanımadıkları kişiler ve ortamda, tedbirli olmaları gerekir. Bu açıdan korunma ve gözetme önemlidir: 15/52 *Hani onun yanına girmişlerdi de "Selam!" demişlerdi. O da "Biz sizden korkuyoruz." diye konuşmuştu.*
- **Özellikle insanın kendisini ilgilendiren durum, olduğu gibi, çözümlerle birlikte aydınlatılarak verilmelidir:** Bir konuda bizlere düşen açık konuşmadır. Bu kötü olsa bile, tedavi ve sonucunu da kapsayan olmalıdır. Kanser olan hastalara, kanserin ilerlemiş olsa bile, yapılan tedavi ile ölümü geciktireceği, ağrılarını hafifletileceği veya kaldırılacağı şeklinde verilmelidir: 15/89: *Ve de ki: "Ben, evet ben, apaçık konuşan bir uyarıcıyım*
- **Bir konuda katkı sunan, öğüt ve uyarı yapan dinlenmeli, bilimsel bir durum ise bize korunma ve gözetmede çok faydası olacaktır:** Her dediğini

yapan, köle pozisyonunda olan kişinin bir katkısı beklenmez. Aynı şekilde de insanların katkı ve öğüt ve öneri sunması, önemlidir, bu desteklenmelidir: 16/76 Allah şöyle bir örnekleme de yaptı: İki adam; birisi konuşmaz, hiçbir şeye gücü yetmez; efendisi/yöneticisi üstüne sadece bir yük. Efendi onu nereye gönderse hiçbir hayır getiremez. Şimdi bu adam, dosdoğru bir yol üzerinde bulunup adaletli özendirilen kişi ile aynı olur mu?

- **Bilim dışına çıkan kişi, uydurdukları değil, bilimsel verileri büyü diyerek dışlarlar ve zulme hizmet etmiş olurlar:** Bir konuya inanamayanlar, bilim üzere olanlar, uyarı yapanları dışlamaları bilim dışı olacak, büyücü olarak itham ederler, fısıldaşarak, zalime hizmet etmiş olurlar: 17/47: Onların seni dinlerken, neye kulak verdiklerini biz daha iyi biliriz. Aralarında fısıldaşırken de şöyle konuşur o zalimler: "Büyülenmiş bir adamdan başkasının ardı sıra gitmiyorsunuz
- **Oluşumuz bir patlama ile enerjiden atomların oluşması ise, bunun tersinin olmaması imkânsız denilemez, hazırlık insanlıkta sevgide olmak ile oluşabilir:** Bilimde Dünya atom ve enerjiden oluşmuş, atom bombası ile atomun parçalanması, hidrojen bombası ile enerjiden hidrojen, atom oluşabileceği oraya konulmuştur. Bu açıdan, varlığımız, oluşum gibi sonlanabileceği, bir patlama ile atomlar olurken, bir patlama ile enerjiye dönüşmemiş olasıdır. Zamanı elbet bilinmez ama devamlı genişleyen bir uzay vardır: 17/51: "İsterseniz gönlünüzde büyüyen herhangi bir yaratık olun." Diyecekler ki: "Peki bizi yeniden kim yaratacak?" De ki: "Sizi ilk kez yaratan kimse, o!" Bunun üzerine başlarını sana doğru alaylı bir biçimde sallayarak şöyle konuşacaklar: "Ne zaman o?" De ki: "Çok yakın olabilir
- **Geçmiş zamana veya ileri zaman geçsek, sadece görüntü değişimi saptanır, insanların yapısı, tutumu aynı kalmıştır:** Bir geçmiş zamana geçince, aradan bir süre geçtiği değil, toplumdaki eşya değişimi dikkatimizi çeker. İnsanlar ise aynı karakterdedir. Değişim sadece görüntüde olmaktadır: 18/19: İşte böyle! Onları dirilttik ki, birbirlerine sorup dursunlar. İçlerinden biri şöyle konuştu: "Ne kadar durdunuz?" Dediler: "Bir gün yahut günün bir parçası kadar." Dediler: "Ne kadar kaldığınızı Rabbiniz daha iyi bilir. Siz şimdi birinizi şu gümüş para ile kente gönderin de baksın; kentin hangi yiyeceği daha temizse ondan size bir rızık getirsin. Ama nazik ve kurnaz davransın ki, sizi kimseye fark ettirmesin
- **Tutum ve davranışlar somut, kesin, olan olaylar, veri, kanıtlara dayanmalıdır, sözel olmamalıdır:** Bir konu hakkında destan girerse, söylenenler tahmin ötesi, abartma olacaktır. Bu açıdan kanıt önemlidir: 18/22: "Üç kişiydiler, dördüncüleri köpekleriydi." diyecekler. Şunu da diyecekler: "Beş kişiydiler, altıncıları köpekleriydi." Gaybı taşlamaktır/bilinmeyen şey hakkında atıp tutmaktır bu. Şöyle de derler: "Yedi kişidirler, sekizincileri de köpekleridir." De ki: "Onların sayısını Rabim daha iyi bilir. Onlar hakkında bilgisi olan, çok azdır." O halde, onlar hakkında yüzeysel bir tartışma dışında hiçbir çekişmeye girme. Onlar hakkında, konuşup duranlardan hiç kimseye bir şey sorma
- **Bir kişiyi değerlendirmeye ne kadar hakkımız vardır? Üstünlük boyutu sevgi ve insanlık olmalıdır:** Toplumda insanlar sosyal sınıfa ayrılır, zenginlik, okumuş, eğitim alma ve yönetici alma başlıca kriterlerdir. Sevgi ve insanlıkta olmak ise, yazık ki dışlanmaktadır: 18/34 Adamın başka bir geliri de vardı. Bu yüzden, arkadaşlarıyla konuştuğu bir sırada ona şöyle demişti: "Ben, malca senden zengin, insan unsuru bakımından da güçlü ve onurluyum

- **Her birey, eşit ve özgün, haklarda da hak ettiği verilmelidir. Bazıları bunu sosyal açıdan üstünlük iddiasında bulunması ve hakimiyet kurmak istemesi, açık bir zulümdür:** Malca zengin, bilim olarak üstün ve yönetici olarak amir olmak, zulüm yapma yetkisi olduğu anlamı taşımaz. Her bireyin hakkı eşit ve haklara göre oluşmalıdır, aksi adaletsizlik ve zulüm denilir: 18/35: Ve böylece, öz benliğine zulüm ede ede bağlılığına girdi. Şöyle konuştu: "Bunun sonsuza değin yok olacağını sanmıyorum."
- **Yaratılış tüm varlıkların aynı yapıda olduğunu ortaya koyar iken, ayrımcılık yapmanın anlamı olamaz:** Tüm canlıların temeli atom ve enerji iken, sonra bu molekül ve sıvı hâkimiyeti ile çamur denilen bir yapıdan oluşmuştur. Bu açıdan kimse bir üstünlük iddiasında bulunmamalıdır. Buna karşı gelmek, yaratılışa ters düşmektir: 18/37 Kendisiyle konuşan arkadaşı ona dedi ki: "Sen, seni topraktan, sonra meniden yaratıp sonra da bir adam olarak biçimlendiren kudrete nankörlük mü ettin
- **Zararlı ve incitici iletişim kurmak yerine susmak her zaman iyidir:** Bazı durumlarda insan düşünmesi ve kendi benliğini irdelemesi gerekir. Bu bir süreçtir ve dikkatlice uygulanmalıdır. Burada bu boyutu tanımladığı söylenebilir: 19/10: Dedi: "Rabbim, bana bir işaret ver." Cevap verdi: "İşaretin, sapaşağlam olduğun halde üç gece insanlarla konuşmamandır
- **Bazı durumlarda sorunlar oluşmasın diyerek, iletişim hakkından vaz geçilebilir, suç olmayanlara sessiz kalınır:** Oruç, kendisine yapabilmesi onay verilen durumlarda, yapmamak ile bir nevi düşünce ve benliğin kontrolünü kazanma boyutudur. Bu açıdan bazı iletişim hatalarının önüne geçmek için konuşmamak, bunu da bilimsel yapmanın önemi belirgindir bilim: 19/26 "Artık ye, iç. Gözün aydın olsun. Eğer insanlardan birini görürsen şöyle söyle: 'Ben Rahman için oruç adadım. Onun için bugün, insan cinsinden hiç kimseyle konuşmayacağım
- **Çocukluk döneminin erken boyutunda iletişim ve ilişki olan bir durumdan söz edilmektedir:** Evinde kedi ve köpek besleyenler, onların konuştuğuna şahit olurlar. Aynı zamanda hiperaktif olan çocukların erken konuştuğu, otizm de ise bazan hiç konuşmadığı da bilinmektedir. Bu açıdan bunu mucize ötesinde, çocuk yaşında başlayan bir iletişim ve ilişki kurma olarak görülmelidir: 19/29 Meryem, çocuğa işaret etti. Dediler: "Beşikteki bir sabiyle nasıl konuşuruz
- **Zaman saate göre kesin ve somut iken, bireye göre somut ve izafidir:** İnsanlar geçen süreye bakınca soyut kavramlar olur. Bir sınavda bilinmiyor ve sıkıntılı ise hiç geçmez, mutlu olaylarda ise süre hemen geçer. Bu açıdan burada bize, ölümden sonra da geçen sürenin boyutunu algılamanın olanaksız olduğu vurgusudur: 20/103: Aralarında fısıldaşır gibi konuşurlar: "Ancak on gün filan kaldınız
- **Bilim ve yaratılış üzere olanlar, bunu Yaratan kavramı değerlendirmesini daha yerinde yapmaları beklenir:** Tanrıların hiçbir işlemi ve eylemi olmadığını gösterme için Hz. İbrahim, heykelleri kırınca, bunu ben değil tanrılar yaptı demiştir. Bu bize yaratılış olarak Yaratan kavramını tanrı/ilah olarak değil, bir bilim ve bir sistemin boyutu olarak Yaratan, algılamaya çalışılmalıdır: 21/164: Dedi: "Hayır, ben değil. Şu büyükleri yapmıştır onu. Hadi, sorun onlara eğer konuşabiliyorlarsa
- **Zalimin put, tanrı inanışında kutsallığı bahane edip, güç kazanmak olmaktadır:** Konuşmayacağı, eylemlerinin olmayacağı açık olan putlardan ne istenebilir. Bu açıdan putları tanrılaştırıp, dikta, zalim ve zulüm yönetimlerini

buna dayandırmaları sadece bir kutsallık kazandırmak olmaktadır. Her zalim güç olması, arttırmak için bir tanrısal boyut kazandırmaya çalışır: 21/64 Bunun üzerine kendi benliklerine döndüler de şöyle dediler: "Siz, zalimlerin ta kendilerisiniz.

- **Bir işlevi olmayacağı bilenen şeyler tanrılaştırılması ile sanki etkin olurlar?** Putlar konuşmuyor ve herhangi bir eylemi ve iletişim yoksa, nasıl onlara tapınılabılır? Burada bizlere de yaratılış ve bilim üzere olmanın bir inaniş ile bütünleşmesi dikkate alınmalı demektir: 21/65: Sonra, yine kendi kafalarına döndürüldüler: "Vallahi, sen de bilirsin ki, bunlar konuşamazlar
- **Bazı kimseler özür dilese bile, özür dileyecek tutum ve davranışları yoktur, aldatma tarafında olurlar:** İnsanlar bir suç işleyince, mahkemede bir daha yapmayacağı derler, ama tutum ve davranışları bunu teyit etmez. Çünkü kasten yapılmış ve bu yaptıklarından dolayı da menfaat elde etmiş ve bir bakıma memnun olmuşlardır. Ceza indirimi için basit özür dilemek değil, tazmin de edilmelidir: 23/108 Buyurur: "Yıkılıp gidin oraya, konuşmayın benimle
- **Bir konu hakkında düşünmek, aklını kullanmak, örnek, öğüt ve ibret almak için gereklidir. Bilmeden okumak, anlamı sorgu işaretidir:** Kuran belirli sınıfa indirilmeli ifadesi yanında onun Arapça bilmeyene indirilmesi belirtilmiştir. Bu bizde bazı kişilerin anlamdan okumasını benzetmektedir. Okumak, eğitim almak, öğretmek ve anlamak, düşünmek ile olur. Öğüt ve ibret alınması ancak düşünen, aklını kullananların yapacağı iştir, yoksa büyü gibi okunması anlamsız olacaktır: 26/198: Biz onu Arapça konuşmayanlardan birine indirseydik de
- **Hekimlik eğitimi sadece bilgi ötesinde, sevgi ve insanlıkta yardım ile fedakarlıkta olmaktadır. Bunları yapamayanın eğitim alması, okumasının anlamı da olmayacaktır:** Burada doğrudan inanmaya gelse bile yine inanmayacakları vurgusudur: 26/199 O onu onlara okusaydı, yine de ona inanmayacaklardı
- **Bir eylem, tahminin ötesinde kolaylıkla olması, bize şükür vesilesi olmalıdır:** Bir şeyin hemen elimizde olması, internet alışverişinde bilinmektedir. Bu açıdan, her medeni gelişim bir şükürdür, bunun nimeti algılanmalıdır: 27/40: Kendinde kitaptan bir ilim olan kişi de şöyle dedi: "Ben onu sana, gözünü açıp yumuncaya kadar getiririm." Derken Süleyman, tahtı, yanında kurulmuş görünce şöyle konuştu: "Rabbimin lütfundandır bu. Şükür mü edeceğim, nankörlük mü diye beni denemek istiyor. Esasında, şükreden, kendisi lehine şükretmiş olur. Kim de nankörlük ederse bilsin ki, Rabbim Gani'dir, cömerttir
- **İki kişi arasında, ikisinin de yararına olan antlaşmalarda, yine bir boyut ile şahit tutulmalı, bireyler zaten şahittir, doğrusal olurlarsa bilirler:** Bir süre içinde çalışmak, bu nedenle yapılan antlaşmalarda, iki taraf da şahit olmaktadır. Bu bir algısal değil, işlevsel bir sözdür: 28/28: Mûsa dedi: "Bu seninle benim aramda. İki süreden hangisini tamamlasam bana kızıp darılmak yok. Allah, bizim şu konuştuğumuza Vekil'dir
- **Bir toplantıda iddia ve savunma, açıklama yapana, konuya göre süre verilir, eşit demek, bazı hakları ortadan kaldırır. Soru kısa ama açıklama uzun olabilir:** Bir konuda söz sahibi olana, spiker değil, onu bilen ve onun üzerine olandır. Spiker sadece yardımcı olabilir. Bir toplantıda karşı fikirler oluşacak ise, spiker ona göre davranmalı, eşit haklar vermeli, sözü kısıması ve engellemesi daha büyük soruna neden olacaktır: 28/34 Kardeşim Harun var

ya, o benden lisanca daha etkilidir/benden daha güzel konuşur. Onu da benimle yardımcı olarak gönder ki beni tasdiklesin; beni yalanlamalarından korkuyorum

- **Bir eylemde ortada somut eylem varsa, kanıt ve veriye bakılır, kişinin söyleyeceği pek bir şey kalmaz:** Bir veri ve kanıtta yapılan yaklaşım, somut eyleme bakılır. Bu nedenle kasıt, özen ve dikkat eksikli, hata gibi durumlar ortaya konulur. Bu nedenle sadece amaç ve saiki sorulabilir ki, eylemler bunu da açıklayacaktır: 36/65: O gün, ağızlarını mühürleyeceğiz. Bize elleri konuşacak, ayakları da kazanmış olduklarına tanıklık edecek.
- **Burada dua adı altında tanrı diyerek yapılan yaklaşımlar akla gelmektedir. Yaratılış ve bilim üzere olanlar Yaratan boyutunda olurlar, fark etmelidirler:** Burada tanrı olarak belirtilenlerin, sadece algı olarak etkin oldukları ama gerçekte hiçbir işlevleri olduğu gösterilmektedir. Yaratılış üzere değil, bilimsel bir yaklaşımları da yoktur: 37/91: O da onların ilahlarının yanına sokulup dedi: "Bir şey yemez misiniz37/92: Neniz var ki, konuşmuyorsunuz
- **Emir ile suç işleyen kişiye cezada indirim bile gidilmez:** Bir kişi yaptıklarının cezasını görünce, başlıca ben yaptım, şeytan yaptırdı, Yaratan isteseydi yapmazdım diyecektir. İkinci Dünya Savaşında da Hitler emretti biz yaptık diyenlere, Edinburg ve İnsan Hakları, bugün de Türk Ceza Kanunu, suç konusu emir yapılmaz kanunun yapı nedeniyle suçlu olurlar. Şeytana da ben size fikir verdim, yapmasaydınız, sizin üzerinize bir etkim yoktur der. 1980 Darbesi savunmasında başarılı olan darbe yargılanmaz, Anayasa yapan hiç yargılanamaz demişler ama tam ceza almışlardır, indirimle gidilmemiştir: 39/58 Azabı gördüğünde şöyle de konuşacaktır: "Bana bir kez daha imkân verilseydi de güzel düşünüp güzel davrananlardan olsaydım
- **Bir şeyi düzeltmiyorsak bile uyarı ve öğüt ile onu tanımlamalıyız:** Bir toplumda doğru ve gerçeği görenler olabilir, bunların etkisi olmasa da uyarıda bulunmaları önemlidir: 40/28 Firavun hanedanından, imanını gizleyen bir adam şöyle konuştu: "Rabbim Allah'tır, dediği için bir adamı öldürüyor musunuz? Üstelik size, Rabbinizden açık-seçik deliler de getirdi. Eğer yalancıysa yalancılığı kendi aleyhinedir. Eğer doğru sözlü ise size vaat ettiklerinden bir kısmı başınıza gelir. Kuşkusuz, Allah, haddi aşan yalancıları doğruya ulaştırmaz
- **Bir kişi suç işliyorsak alacağı cezayı da bilir:** Suç ve cezalar Kanunla belirlenir, artış ve indirimlerde sunulur. Bunlarda yorum, görüş ve kıyas olmaz, somut eyleme bakılır: 40/48 Böbürlenen takım şöyle konuşur: "Gerçek şu ki, hepimiz ateşin içindeyiz. Allah, kullar arasında hüküm vermiş
- **Bir veri, incelendiğinde kendisi konuşur ve olayı açıklar, bu Adli Tıp içine çok gözlenir:** Adli tıp kanıtlarını verilere göre oluşturur. Bir kişinin öldürülüp, sonra mı yakıldığı, yakılarak mı öldürüldüğünü saptar. Bu açıdan bilim, yaratılış üzere olduğu zaman somut gerçeği tanımlar: 41/21: Derilerine: "Aleyhimizde neden tanıklık ettiniz?" derler. Derileri derler ki: "O her şeyi konuşuran Allah konuşurdu bizi. Hani, sizi ilk seferinde de O yaratmıştı ya! Ve siz O'na döndürüleceksiniz
- **Kuranın okunup, düşünmek ve algılamak için olduğu, kelime anlamı olarak okunan, eğitim alınan, sunum, taktim, öğüt olarak da söylenebilir:** Kuran hangi dilde indirilirse indirilsin, okunmadıkça, yorumlanmadıkça, kendimize göre uyarlamadıkça, öğüt ve uyarı almadıkça anlamı olamaz: 41/44: Eğer O`nu Arapça olmayan bir Kur'an olarak oluştursaydık, elbette:

"Ayetleri anlaşılır olmalıydı! Arapça konuşan (Resulü) Arapça olmayan (Kur'an; ne biçim iş bu)?" derlerdi... De ki: "O, iman edenler için hakikate erdirici ve şifadır (sağlıklı düşünce bilgisi)!" İman etmeyenlere gelince, onların kulaklarında bir ağırlık vardır ve O, onlar için anlaşılmaz bir nesnedir! (Bu nedenle sanki) onlar uzak bir mekândan nida olunurlar.

- **Olumlu olanlar örnek, olumsuzlarda bir ibret olarak derstin, algılayana anlam ifade eder:** Yaratılış bir bakıma bize ok şey söyler, soba elimizi yakacağımız öğretir, uzak tutarız, kötü söz bizi toplumdan uzaklaştırır bunları hepsi gözlenir: 42/51 Hiçbir beşer için mümkün değildir ki, Allah onunla şu yollar dışında konuşsun: Vahiyle yahut perde arkasından yahut bir elçi gönderip de kendi izniyle dilediğini bildirmesi şeklinde. Yüceler yücesi O'dur; hüküm ve hikmet sahibi O'dur
- **Bir kişi Kuran üzere konuşmalı, ondan esintiler almalıdır, Peygamber/Resul bile Kuran dışı sözleri kabul edilmemiş, yapılmamıştır:** Kuran açık ve net vurguları olması nedeniyle toplumlar, kişiler onun ayetlerini düşürmüş ve bazı eklemeler ile kendi görüşlerini ortaya koymuşlardır: 43/2: O ayan-beyan konuşan Kitap'a yemin olsun ki,
- **Yüksek sesle konuşan ve başkasının sözünü kesen kişinin, toplumda dinlenecek yeri kalmamıştır:** Bir iletişim ve ilişkilerde birisinin yüksek sesle konuşması, hakimiyet kurmak istemesidir ve söz hakkı eşit iken ayrıcalık istemesidir. Soru sorabilir ama cevabı içinde beklemelidir. Bu yaptıkları tutum nedeni ile toplumdan izole olurlar: 49/2: Ey iman edenler! Seslerinizi o Peygamber'in sesinin üstüne yükseltmeyin! Kiminizin kiminize bağırarak konuştuğu gibi, onun huzurunda sözü yükseltmeyin! Yoksa siz hiç farkında olmadan amelleriniz eriyip gider.
- **Bilim ile bazı şeylerin olası olduğunu görürüz, demirden olan gemiler yüzmektedir, bu doğal karşılanmaktadır:** Yaratılış üzere olan, bilimin öngörüsü ile bazı konuları, kesin göreceli olarak tanımlamalıyız. Kâğıttan uçak yapılması, şimdi normal iken eski zamanda büyü olarak görülmektedir: 51/23: Göğün ve yerin Rabbine yemin olsun ki, o tıpkı sizin konuşabildiğiniz gibi kesin bir gerçektir.
- **Bilim ve yaratılış üzere olanları kabul etmek zor olabilir ama, bunları olmayacak olarak görmek, akılsızlık ötesidir:** Kuran ayetleri hakkında birçok iddia olmuştur. Bunlar da kuruntu olarak ifadesidir. Kurunu kelime anlamı; yersiz ve yanlış sanı, düşünce ile olmayacak bir şeyin olacağı sanısına kapılma demektir. Yaratılış üzere olan, bilime dayananların böyle olması olanaksızdır: 53/3: O; kuruntudan, keyfinden konuşmuyor
- **Bir konunun sahibi ve Yaratan ise hâkim olmaz ise zaten yaratıcı denilemez:** Yaratılış atom ve enerjiden olduğuna göre, bunu Yaratan oluşturması ile herhangi bir enerji boyutunu da algılaması doğaldır: 58/1: Allah, kocası hakkında seninle tartışan ve Allah'a şikâyette bulunan kadının sözünü işitmiştir. Allah, ikinizin karşılıklı konuşmasını işitir. Çünkü Allah en iyi işiten, en iyi görendir
- **Bir konuda gizli konuşma istenmeyen bir boyuttur, kişilerin çekiştirilmesi olamaz:** Bir konuda örneğin konuşma talebinde bulunmak bile ücrete tabi olursa, insanlar kaçarlar. Bunun anlamı sadaka, hayır ve iyilik için yapılan bir eylemdir. Konuşmalarda güzellik, iyilik ve hayır için olmalıdır, insanları çekiştirme bir konuşma değildir, yapmamalı, sakınmalıdır: 58/12: Ey iman edenler! Resulle gizlice konuşacağınız zaman, bu gizli konuşmanızdan

*önce bir sadaka verin! Bu, sizin için daha hayırlı ve daha temizdir. Eğer bu imkânı bulamazsanız bilin ki, Allah **Gafûr'dur, Rahîm'dir.***

- **İki kişi arasında kalacak şeyler, üçüncü kişileri ilgilendirecek olanlar olamaz:** İnsanlar gizli konuşmada sadaka verilmesini, bu görüşmenin ortaya çıkması açısından istememiş ve yapmamışlardır. Bu açıdan eğer toplumun bilmesini istemediğiniz bir şeyi, iki kişi arasındaki bir konuyu aktarmayınız: 58/13 Gizli konuşmanızdan önce, sadakalar vermekten ürperdiniz mi? Çünkü yapmadınız. Allah size tövbe nasip etti. Artık namazı/duayı yerine getirin, zekâtı verin, Allah'a ve resulüne itaat edin. Allah, yaptıklarınızdan haberdardır
- **İnsan isteklerini bilimsel boyutta, kanıta göre, gönül ve akıl ile dengelemelidir, ki şeytandan bu şekilde kurtulabilir:** İnsanın içinde bir yan vardır, her boyuta itiraz eder. Karnın aç olmasa da açmışın denilince evet açım der. Yemek yemeyince de açlık duygusu ben demedim der. Bu açıdan birey kendi rızasından soruludur ve bunu da bilim ve gerçek üzere, yapılandırmalı, arzu ve hevesleri dengelemelidir. Şeytani duygular ben yapmadım der: 59/16 Durumları, şeytanın durumuna benziyor. Hani, şeytan insana, "Küfret/inkâr et!" der, insan küfür ve inkâra sapınca da şöyle konuşur: "Vallahi ben senden uzağım; ben, âlemlerin **Rabbi** olan Allah'tan korkarım!
- **Tutum ve davranışlar gerçek sevgiye insanlık boyunu ortaya koyar, diğerleri için ise doğanın bir yapısı, hayvanı sıfat olarak yakıştırılabilir:** Bazı kişiler çok güzel giyinmişler, eğitilmişler ve bir düzeyde de etkin kişiler olarak gözünüze çarpar. Konuşmaları ise tam bir hayal ürünü olduğu, gerçek dışı ve insanlık ile alakalı olmadığı anlaşılır. Başkasını çekistirir, amaç zenginlik ve onu aşağılamak üzeredir. Bunlara cilalı odun denebilir, çünkü sizin felsefe bile olmayan iyi günler, nasılsınız demenizi bile algılamazlar. 63/4: Onları gördüğünde gövdeleri hoşuna gider. Bir şey konuşsalar sözlerine kulak verirsin. Onlar birbirine dayandırılmış keresteler/Hint kumaşı giydirilmiş kütük parçaları gibidirler. Her bağırtıyı aleyhlerinde zannederler. Düşmandır onlar; sakın onlardan! Allah onları kahretsin! Nasıl da aldatıp döndürülüyorlar
- **Kim sevgi ve insanlıkta bulunursa bunu topluma yaymalı ve varlığın gerekçesi olarak görmelidir:** Hiçbir zaman ve yerde, insanlar birbirine zorlayamaz, şiddet ise kesinlikle yasak ve suçtur. Bu bir toplum ve gelişmenin temeli, birlikteliğin anahtarıdır: 65/6: O kadınları, imkânlarınız ölçüsünde, barındığınız yerin bir kısmında barındırın. Onları baskı altında tutmak için onlara zarar verme yönüne gitmeyin. Eğin hamile iseler yüklerini bırakıncaya kadar onlara **nafaka** verin. Eğer sizin için çocuk emziriyorlarsa, ücretlerini de verin. Aranızda örfe uygun biçimde konuşup tartışın. Eğer anlaşmakta zorluk çekerseniz o zaman, doğmuş olan çocuğu baba hesabına başka bir kadın emzirecektir
- **Bir kişinin niyetinde varsa duyar, öğütleri dinler ve yapar, yoksa inkâr eder, yalanlar:** Bazı Kuran dahil vurgular, yaratılış ve bilim gereği, sosyolojik anlamlı yine bilimseldir. Bunlar insanlara söylenir, öğüt verilir ve hatta etik ilke eğitiminde vardır ama kişiler kalıp ve zorlamayı tercih ederler, etik boyutu doğru nedir yerine, toplumun oluşturduğu kural nedir boyutuna getirirler: 67/9: Derler ki: "Gelmedi olur mu? Bize uyarıcı geldi. Fakat biz yalanladık. Ve: 'Allah bir şey indirmemiştir, siz büyük bir sapıklık içindediniz, başka değil!' şeklinde konuştuk

- **Bilim veri ve kanıtlar ile itiraz edilmeyecek ispatları sunar, suçlu itiraz edemez, savunamaz bile, boynunu bükür:** Bir mahkemede veri ve kanıtlar açık ise, ortada itiraz edilecek bir durum yoksa, suçlu olan konuşmaz ve cezaya razı olur: 77/35: Konuşamayacakları gündür bu!
- **Bir kişinin yalan söylemesi zordur, başına iş açacağını da fark eder:** Mahkemelerde ister suçlu ister şahit olsun, yalan söylere başına gelecekleri bilir, bu açıdan gerekirse susmayı tercih eder. Hâkim söz verince de ne yapacağını bilemezler, doğru onların tek kurtuluşu olabilmektedir: 78/38 O gün, Rûh ve melekler saf bağlayıp kıyama geçerler. Rahman'ın izin verdiği dışındakiler konuşamazlar. O izin verilen, doğruyu söyler. "
- **Zararı dokunan bir şeyin, azından da sakınmalıdır, bu yapılmaz ise hüsrana dönüşür:** Bir kişi alkol siroz yapmış ola bile, kopamaz, bilerek şartlarını kötüye sokar, yaşamı kısalar: 79/12: Hüsrana dolu bir dönüşür bu öyleyse!" diye konuştular

NOT: Mahkemede en son söz, iddialara verilen açıklama ve gerekçe ile dayanaklardır. İddia suç olduğunu ispat ederse o zaman savunma yapılır, yoksa gerekmez. Mahkemede son söz, konuşması gereken daima savunma ve cevap verende olur.

- Bir toplumda bireyler, bozgunculuk çıkarabilir, kan dökebilir, ancak bunun tama tersi sevgi ve insanlıkta olanlarda olacaktır, bu bir ikilem olarak, yaşamın gerçeğidir: İnsanlar değişimi yaratabilir, gelişim sağlayabilir, akıl ve beceriye sahip olması ile bilimi de algılayan olurlar İnsanlar inanmasa bile inandık diyebilirler, ama davranışlarında bilim dışı olmamaları, akıllarını işletenlerden beklenir Bilimde veriler ve kanıtlar aynıdır, din olanlarda, içine sonradan destan eklenmemiş ise aynı ilkeleri sunar, zamanla toplumlarda değişimler çıkarılırsa vurgular aynıdır Çoban değil, yol gösteren denilmeli, birçok dinde din adamı sıfatı insanları gütmek içindir, İslam ise tebliğ eden, uyaran kişidir, sorumluluk kişiye aittir: Yaratılış her boyutta bir mucizedir, bunları görmeden, ayetler gerçeği açık ortaya koyarken, bilmek isteyenler algılar, diğerlerinin ise kalpleri kapalıdır: Kuran ve birçok bilimsel kanıtı, saptırmak, gerçeği gizleyip, bir gelir kaynağı oluşturmak, geleceği biliyorum diye pazarlamak, anlara elbet azap oluşacaktır Bir insanların oluşturacağı ilişkide, hukuk boyutu önemlidir, karşılıklı haklar korunmalı ve gözetilmelidir, bunun dışında bir iletişim oluşmamalıdır: Yönetim bir bilgi ve sanattır, sevgi temelinde insanlıkta olmaktır, haklara uymak, adaleti sağlamaktır, zengin, alim olmak değil, seçilen ve makamı onurlandıran kişi olmalıdır Bir mücadelede, karşı tarafın hilelerinden korunmalı, bu toptan yapılmalıdır. Güç, sayıda değil, moral yapı ile sabırla savunanlarda olur Bilim çeşitli be bilenlerde çeşitlidir. Yaratılış ise tek ve sistem birbiri ile uyumlu iken, çatışma, öldürme ile insanlık dışı yaklaşım yapanlar, tartışmaya girenler, inanan le küfre sapan bu şekilde kendilerini gerçekten ayırmışlardır Bilim üzere olanlar, bazı uyarılar yaparlar, bunlardan biri bulaş kaynağını önlemektir ve yayılma kesilmelidir Konuşma, iletişim barış ve hayra yönelik olmalıdır Bazı yaklaşımlar bilim ile öğrenme ile kazanılır, bu büyücülük değildir, bir eğitimde bilgi ve beceri kazanmadır Bir kişi yemin etse bile, inançsız ise dönebilmektedir, bu açıdan tedbir almak gerekmektedir: Bir kişiye zarar vermek için, daha önce ona söz verdiklerini söylemesi ve ona zulüm yapılmasına neden olanlar, azap içinde olacaklardır Bugün de canlandırma ile bir kişiyi sağlıklı olarak yaşatmak büyü olarak görülmekte, ancak kendileri de öğrenmeleri ile bu halkaya girmektedirler Yaratılan yaratılışı yaratmış ise, yaratılanlardan biri olamaz, onun hâkimi ve sahibi olabilir: Bazı simgeler Yaratılan olarak algılanabilir ama bilen kişi, yaratılışın bir limiti vardır, Yaratılanın olmamalıdır Bir kişi inanmak istemez ise, ortada kanıt olsa bile onun

sahte olduğunu söyleyebilir En yakın olsalar bile, insanlar arasındaki ilişkilerde doğru, dürüst, sözüne sadık hak edişe göre dengelenen yaklaşım önerilmektedir İnsanlara karşın, her birey eşit olduğuna göre, kimseye zorlama olmayacağına göre kendi hallerine bırakılmalıdırlar Bazı kalıplara inananlar, sorumluluğu, suçunu yüklenen var diyene inanmaları daha çıkarlarına gelir ve aldanırlar: Büyücünün hilesini bilen kişi, bilimi kullanarak daha üstün bir duruma gelebilir:

- Bazı davranışlarımız Yaratanı tanrı/ilah olarak görmekten kaynaklanır, bu doğrudan şirk boyutudur. Hekimler he öğrendiği yaklaşım ve eğitimde aldıklarını uygulamaları ile şükreden olması doğaldır: Bir kişiye zararlı içme, yapma dedikten sonra, bir bardak içsem, olmaz mı der ve büyük bir bardak içmeye devam ederler. Kendilerini kandırırlar ama bunun bir dayanağını, yanlış, yanıltarak yapmaya çalışırlar: Her insanın yorumu kendisine aittir, bunu kutsala olarak tanımlayıp, doğrudan saptırmak ile gelene uymak değil, dışlamak ile olmaktadır Bilim üzere olanlar, her yeni yaratılış bilgisi ile, inancı ve güveni artar, sevinirler: Bilimi büyü diyen kişilerin kurtuluşu olmaz, yaratılış üzere olamaz, inkâr ederler Bilgi bilende olur, sosyal sınıf ile alakası yoktur, yanılmamalıdır Tüm yaklaşımlarda sonuç ölüm veya kesin sonlanma değil, çözüme açık bırakılmalıdır Bir veri ve kanıt analizi ile bakmalı, kıyas ve yorum hataya neden olabileceği unutulmamalıdır Mahkemelerin bir görevi, gerçek ve olgu ve olay bazında tanımlamak ve bunun amaç ve güdüsünü de irdelemelidir Bir olayda suçsuz yere itham edilen, inceleme sonunda dürüst olduğu anlaşılan kişi, güvenilir kabul edilir Bir kişinin tutum ve davranışlarına bakılarak, haksızlık yapmaması ile konuksever olacağı da akla gelir Bazı yaklaşımlar, canlandırma ve görmeyi sağlama, birden yatan kişinin ayağa kalkması, tıpta gözlenir, bu toplumda olursa büyü diye algılanmamalıdır Yaratılışa bilimsel olarak yaklaşmalıdır, bunu yapmayanlar felakete kapı aralamaktadırlar Bir kişinin kimlik ve hesap numaraları dahil, bankadaki memur dahil, kimseye söylemeyin denilir, tedbir esastır Özellikle insanın kendisini ilgilendiren durum, olduğu gibi, çözümlerle birlikte aydınlatılarak verilmelidir Bir konuda katkı sunan, öğüt ve uyarı yapan dinlenmeli, bilimsel bir durum ise bize korunma ve gözetmede çok faydası olacaktır Bilim dışına çıkan kişi, uydurdukları değil, bilimsel verileri büyü diyerek dışlarlar ve zulme hizmet etmiş olurlar Oluşumuz bir patlama ile enerjiden atomların oluşması ise, bunun tersinin olmaması imkânsız denilemez, hazırlık insanlıkta sevgide olmak ile oluşabilir Geçmiş zamana veya ileri zaman geçsek, sadece görüntü değişimi saptanır, insanların yapısı, tutumu aynı kalmıştır: Tutum ve davranışlar somut, kesin, olan olaylar, veri, kanıtlara dayanmalıdır, sözel olmamalıdır: Bir kişiyi değerlendirmeye ne kadar hakkımız vardır? Üstünlük boyutu sevgi ve insanlık olmalıdır Her birey, eşit ve özgün, haklarda da hak ettiği verilmelidir. Bazıları bunu sosyal açıdan üstünlük iddiasında bulunması ve hakimiyet kurmak istemesi, açık bir zulümdür: Yaratılış tüm varlıkların aynı yapıda olduğunu ortaya koyar iken, ayrımcılık yapmanın anlamı olamaz
- Zararlı ve incitici iletişim kurmak yerine susmak her zaman iyidir: Bazı durumlarda sorunlar oluşmasın diyerek, iletişim haktan vaz geçilebilir, suç olmayanlara sessiz kalınır Çocukluk döneminin erken boyutunda iletişim ve ilişki olan bir durumdan söz edilmektedir Zaman saate göre kesin ve somut iken, bireye göre somut ve izafidir Bilim ve yaratılış üzere olanlar, bunu Yaratan kavramı değerlendirmesini daha yerinde yapmaları beklenir Zalimin put, tanrı inanişinde kutsallığı bahane edip, güç kazanmak olmaktadır Bir işlevi olmayacağı bilenen şeyler tanrılaştırılması ile sanki etkin olurlar Bazı kimseler özür dilese bile, özür dileyecek tutum ve davranışları yoktur, aldatma tarafında olurlar Bir konu hakkında düşünmek, aklını kullanmak, örnek, öğüt ve ibret almak için gereklidir. Bilmeden okumak, anlamı sorgu işaretidir Hekimlik eğitimi sadece bilgi ötesinde, sevgi ve insanlıkta yardım ile fedakarlıkta olmaktadır. Bunları yapamayanın eğitim alması, okumasının anlamı da olmayacaktır Bir eylem, tahminin ötesinde

kolaylıkla olması, bize şükür vesilesi olmalıdır: İki kişi arasında, ikisinin de yararına olan antlaşmalarda, yine bir boyut ile şahit tutulmalı, bireyler zaten şahittir, doğrusal olurlarsa bilirler Bir toplantıda iddia ve savunma, açıklama yapana, konuya göre süre verilir, eşit demek, bazı hakları ortadan kaldırır. Soru kısa ama açıklama uzun olabilir Bir eylemde ortada somut eylem varsa, kanıt ve veriye bakılır, kişinin söyleyeceği pek bir şey kalmaz Burada dua adı altında tanrı diyerek yapılan yaklaşımlar akla gelmektedir. Yarattığı ve bilim üzere olanlar Yaratan boyutunda olurlar, fark etmelidirler Emir ile suç işleyen kişiye cezada indirim bile gidilmez Bir şeyi düzeltmiyorsak bile uyarı ve öğüt ile onu tanımlamalıyız Bir kişi suç işliyorsa alacağı cezayı da bilir Bir veri, incelendiğinde kendisi konuşur ve olayı açıklar, bu Adli Tıp içine çok gözlenir Kuranın okunup, düşünmek ve algılamak için olduğu, kelime anlamı olarak okunan, eğitim alınan, sunum, taktim, öğüt olarak da söylenebilir: Olumlu olanlar örnek, olumsuzlarda bir ibret olarak derstin, algılayana anlam ifade eder Bir kişi Kuran üzere konuşmalı, ondan esintiler almalıdır, Peygamber/Resul bile Kuran dışı sözleri kabul edilmemiş, yapılmamıştır Yüksek sesle konuşan ve başkasının sözünü kesen kişinin, toplumda dinlenecek yeri kalmamıştır: Bilim ile bazı şeylerin olası olduğunu görürüz, demirden olan gemiler yüzmektedir, bu doğal karşılanmaktadır

- **Bilim ve yaratılış üzere olanları kabul etmek zor olabilir ama, bunları olmayacak olarak görmek, akılsızlık ötesidir.** Bir konunun sahibi ve Yaratan ise hâkim olmaz ise zaten yaratıcı denilemez: Bir konuda gizli konuşma istenmeyen bir boyuttur, kişilerin çekiştirilmesi olamaz İki kişi arasında kalacak şeyler, üçüncü kişileri ilgilendirecek olanlar olamaz İnsan isteklerini bilimsel boyutta, kanıtla göre, gönül ve akıl ile dengelemelidir, ki şeytandan bu şekilde kurtulabilir Tutum ve davranışlar gerçek sevgiye insanlık boyunu ortaya koyar, diğerleri için ise doğanın bir yapısı, hayvanı sıfat olarak yakıştırılabilir Kim sevgi ve insanlıkta bulunursa bunu topluma yaymalı ve varlığın gerekçesi olarak görmelidir Bir kişinin niyetinde varsa duyar, öğütleri dinler ve yapar, yoksa inkar eder, yalanlar: Bilim veri ve kanıtlar ile itiraz edilmeyecek ispatları sunar, suçlu itiraz edemez, savunamaz bile, boynunu büker Bir kişinin yalan söylemesi zordur, başına iş açacağını da fark eder Zararı dokunan bir şeyin, azından da sakınmalıdır, bu yapılmaz ise hüsrana kaçınılmaz olacaktır

Konuşmak iletişim ve ilişki kurmak için gerekli ise, iletişim kazaları ve farklı boyut oluşacak ise susmak en ideali olmaktadır.

SARIL

- **Sarı:** İnsan düşmemek için ipe tutunur, eğer bu da yetmiyorsa tüm vücudu ile sarılır. Sarılma bütünlüğü ifade etmektedir. Kelime anlamı olarak; sarıl eyleme ortak olmak, dolanmak ifadesinde de kullanılmaktadır. Salat kelimesi de tam anlamı dua etmek olup aynı zamanda; rahmet etme, bağışlanma, mağfiret dileme, tezkiye etme, övme, tesbih, tapınma ve din anlamlarında kullanılmıştır. Dua etmek, bir şeye sahip olmak için bir plan ve yaklaşımın, bir eylemin başlangıcıdır. Eylem olmaz ise anlamsız bir boyut olacaktır.
 - **Bir konuda çalışarak değer ve eser üretmek, sabırla uğraşı gerektirir, bu bir sevgi, şevk ile çalışmakla, ürpererek devamlılık gerektirir: Bir işe başlarken, sevgi ve iyilik yapmak, insancıl boyutta olmak, etik ilkeleri kullanmak için elbette başarılı olmak istenir. Ancak bilinir ki birçok kişi bundan hoşnut olmayacaktır, bazılarında da zor gelip, ağır gelecektir. İlk bir heyecan ve ürperti ile başlayan, sevgi dolu olanlar dışında elbette zor gelir. Bu açıdan her işleme başlarken, sabırla ve metanette olarak insanlıkta buluşmalıdır: 2/45 Sabra ve namaza/duaya sarılarak yardım dileyin. Hiç kuşkusuz bu, kalbi ürperti duyanlardan başkasına çok ağır gelir**

- **İnanarak çalışmak, sabırla eğitim için bilimsel yardım ve destek istemek, başarının anahtarlarından biridir:** Bir işi yapmak için bir plan yapılır. Bir meyve almak için bir yere gidip, uygun, taze ve iyisini isteriz. Bu açıdan birçok yeri dolaşmak zorunda kalabiliriz. Çürük olanı almayız. Bunun gibi alacak saptanır, buna göre dolaşılır, dolaşılan yerlerde de kaliteli mal olan yerlerdir. Buna inanan yapar, inanmayan alır ama meyve yenilmez, çöpe atılır: 2/153 Ey iman sahipleri! Sabra ve namaza/duaya sarılarak yardım dileyin. Hiç kuşkunuz olmasın ki, Allah sabredenlerle beraberdir
- **Bir kişi çalışmalarında, bilimsel usullere uymaları, saygı duymaları ve devamlı gelişim ile ilerlemeye ermeyi dilemelidir:** Korkun kelimesi değil, yaratılıştan dolayı bir sorun, tehlike olmaması için korunmalıdır. Deprem felaketi olmasın diye, korunmak, sağlam ev yapmaktır. Yararlı olanlara yönelmemiz, hayırda dürüstlük ve rahatsız etmeme boyut vurgusu öne alınmaktadır. Ay takvimi ile güneş takvimi arasında fark, 12 ay yerine bir ay fazladır, aylar daha kısadır, maaş daha kısa süreli ödenmektedir. Sabit bir gün değil, 10 gün kayma ile sabit değil devamlı değişen bir süreç vardır. Ancak, genel uyum için insanların kullandığına uymak daha yararlı olacağı belirgindir: 2/189: Sana, doğan Aylardan sorarlar. De ki: "Onlar, insanların çeşitli yararları ve bir de hac için vakit ölçüleridir." Hayırda erginlik/dürüstlük evlere arkalarından girmeniz değildir. Hayırda ergin/dürüst o kişidir ki, takvaya sarılıp korunur. Evlere kapılarından girin. Allah'tan korkun ki kurtuluşa erebilesiniz.
- **Bazı kişiler Evreni, eğlence ve süslü yaşamaya adanmışlardır. Bunlar bir eser, değer üretmez, çalışma olmaz ise, bir süre sonra üretken olanları tepelerinde olduğunu algılayacaklardır, rızık onlarındır:** Bazı kişiler boynuna taktığı pahalı, elmas kolye ile, parmağındaki yüzük ile ve sürdüğü boya ile güzel görüneceğini sanır. Yüzü asık ve terstir, kısaca çirkindir, iticidir. Gülümseyen, sevgi dolu bir kişi ile karşılaştırılmaz, onunla iletişim kurulmaz, ama gülümseyen ile kolayca kurulur. Korunma ve gözetme, sevgi ve insanlıkta olur, diğerlerine kızan kişiler, gülümseyene karşı çıkamaz, o bir bakıma korunmuş olmaktadır. Sevginin hesabı olmaz, yayılır, yaygınlaşması da cabasıdır: 2/212 İğreti/sefil hayat küfre sapanlara süslü gösterilmiştir; onlar, iman sahipleriyle alay ederler. Takvaya sarılanlar, kıyamet günü onların tepelerinde olacaktır. Allah, dilediğini hesapsız bir biçimde rızıklandırır
- **Bir uğraşı, iyilik etmek, korunma ve gözetilmesi, bilim üzere olmayı engellemek üzere ise, bunu bir yeminli iş gibi gören, yaratılıştan başarılı olduğu görülmemiştir, ancak, bir süre etkili olur:** Yaratılış üzere olan bilir, bir işe girersiniz, ama ilk başta yaptığımız planı değiştirmek zorunda kalabilirsiniz. Evin temelinden su çıkarsa, o zaman ben bunu dikkate almayacağım denilemez. Mutlaka bilimde oluşan durum ve olguya göre değişim, izlem önemlidir: 2/224 İyilik etmenize, takvaya sarılmanıza, insanlar arasında barışı kurmanıza engel yapmak üzere Allah'ı yeminlerinize siper haline getirmeyin. Allah, her şeyi duyar, her şeyi bilir
- **Yaratılış ve bilim dışında bir hükmeden, Yaratan olamayacağını algılayın ve buna tanıklık edin, bilim insanı olun:** Burada da bir yaklaşım hatası vardır. Başka kelimesi yoktur, İlah yok derken, onu ilah yapıldığı algılanmalıdır. Bilim insanları bilir, bir sistem vardır, kurulduğundan beri değişmeyen bir yapıdır. Yüce ve hâkim olan bir yapıdır ve tamamen gereksinimlere göre oluşur: 3/18 Allah, kendisinden başka tanrı olmadığına

tanıktır. (NOT: Başka mealde, Allah şahadet eder, ilah/tanrı yoktur, sadece yaratılış/Yaratan vardır) Meleklerle ilim sahipleri de adalet ölçüsüne sarılarak tanıklık etmişlerdir ki, o Azîz ve Hakîm olup hiçbir ilah yoktur

- **Yaşamda temel olan korunma, tedbir alma ile sorunları önleme olmaktadır, sağlıkta da tedavi değil, hastalıkları önleme ve erken tedavi öne çıkmalıdır:** Bilir kişiye istediği şeyi yapması için ricada bulunanlara, bilime uyacağı ve dayanacağı sözünde durmalı, kendini yalan ve yanlıştan koruyarak, doğru ve gerçekte olmalıdır. İşte bu davranış sevilen, taktir edilen boyuttur: 3/76 İş öyle değil! Kim ah dine vefa eder, takvaya sarılırsa hiç kuşkusuz, Allah takvaya sarılanları sever.
- **Bilim yaratılış üzere olan, veri ve kanıtlar üzere, gerçekliktedir, buna karşın bazı kişiler, aksi ve ters olanlar, bir süre sonra dosdoğru yola iletirler, azaptan kurtulmak isterler:** Bir kişi köy görününce yol sorar mı? Eğer, emin değil, kabul edilmeyeceğini, kısaca tereddütlü ise aracı arar. Aracı olanda, doğrudan değil, dolaylı yolu tarif eder ki, bir işe yaradığını sansınlar ister. Birçok kişi, sevgi ve insanlığın kendi açında olduğunun, içinde yaşadığının farkında olmaz, kendini bulsunlar ister ve yanlış kapısını açar: 3/101 Allah'ın ayetleri size okunuyor, Resulü de aranızda; peki, nasıl küfre sapıyorsunuz? Kim Allah'a sarılırsa dosdoğru yola iletilmiştir o...
- **Bir sorun olunca, bilime daha sıkı sarılır, buna göre yaratılışın çağrısına uyarlar, iyilik ve güzellikte olanlara ödüller vardır:** Mikrobiyoloji laboratuvarında tek koloni düşecek gibi ekim yaptık. Üreme olmadı, bazı arkadaşlar, diğer plaktan alıp, olayı örtelim dediler. Yalan ile korunma olamayacağı yaklaşımı ile plaktan örnek alıp boyadım. Mantar yapısı vardı. Üremeyi engelleyen plakta olan mantar idi diyerek, hocaya sundum, gösterdim. O hoca daima beni taktir ederek izlemiştir. Sınıf geçmek veya istenileni yapmak değil, gerçek ve doğru yolda kalmak ile bunu sağladım: 3/172 O müminler ki, kendilerine yara isabet ettikten sonra bile Allah'ın ve resulün çağrısına cevap verdiler. Onlar içinden, güzel işler yapıp takvaya sarılanlara büyük bir ödül vardır
- **Bir kişi bilim ve yaratılışta ise, rahmet ve lütuf içinde olur, etik ve doğru yolda yönelir ve takip ederler:** Yaratılışa inanıp, bilim üzere olanlar, depremde kendisinin emin, sağlam bir ev içinde olmasını, ancak bu yol ile kılavuzlayacağını bilir ve rahat, emin olur: 4/175 Allah'a inanıp O'na sarılanları O, kendisinden bir rahmetin ve lütfun içine sokacak ve onları kendisine ulaşan dosdoğru bir yola kılavuzlayacaktır
- **Din ve inanışta olduğu gibi, etik ilkelerde de daha öncekileri tasdik edici olurlar, buna uyanların, korunan ve sakınanların, doğru ve doğrulukta olmasına rehberlik ederler:** Tek inanış vardır, İslam demekteyiz. Her bireyin farklı görünmesine karşın, genetik tek anadan doğma, tek genetik yapısı vardır. Bunun gibi geçek, tek be buradan oluşma varken, her birey kendisini ayrı, yabancı ve başka görmesinin anlamı olamaz: 5/46 Ardından o peygamberlerin izleri üzere Meryem oğlu İsa'yı gönderdik. Tevrat'tan yanında bulunanı doğruluyordu. Ona İncil'i verdik. Hidayet ve ışık vardı onda. Tevrat'tan yanında olanı tasdikleyici idi. Doğruya ve güzele kılavuzdu, takvaya sarılanlara bir öğüt
- **İnanarak, devamlı çalışan ve değer ile eser üretenlerin, yücelmesi, olgunluğa erişmesi beklenir:** Bir inanın kemale ermesi, yaptığı çalışmalar ve ürettiği eserler ve değerler ile olasıdır Akademik olarak hekim, uzman, doçent ve profesör olmak ile örnek verilebilir. Burada önemli olana diploma değil,

- yaptığı hizmet boyutudur. Bu açıdan oluşturanlara bakılır ve devamlı gelişimi, değişim ile yapması beklenir: 5/93 İman edip hayra ve barışa yönelik işler yapanlara; bundan böyle korunup iman ederek iyi işler yaptıkları, sonra takvaya sarılıp imanda kemale erdikleri, sonra bir merteye daha korunup güzellikler sergiledikleri takdirde, daha önce tatmış olduklarından ötürü hiçbir günah yoktur. Allah, güzel düşünüp güzel davrananları sever
- **Bir işe başlarken, gereken güvenlik tedbiri alınır ve bilim üzere yaratılışa uygun bir yaklaşım ile il adım atılır, yoksa sonuç başarısızlık ile sonlanabilir:** Yaratılış Yaratanındır, bu açıdan tüm dilek ve istekler buna dayanarak, kısaca bilim üzere olmak ile olur. Bir iş birden olmayacağı için, bir süreç gerekir, eğitimde aynı şekildedir. Bir işe girerken öncelikle sorunun olmaması için tedbir alınır, güvenlik tedbiri olmadan da işe başlanmaz: 7/128 Mûsa kendi toplumuna şöyle dedi: "Allah'tan yardım dileyin, sabırlı olun. Yeryüzü Allah'ındır, Allah ona, kullarından dilediğini mirasçı kılar. Sonuç, takvaya sarılanlarındır
 - **İnsanlar okuduklarını irdelemez, düşünmezlerse, aklını işletmeyenlerden olur, yaratılışa uygun davranışlarda da bulunmaz, korunmaz, gözetmezler, sonuç felaket olabilir:** İnsanların yaşam süresi belirlidir. Daha sonra gelen nesiller bu yaratılışa uygun yaklaşımı devam ettirmelidirler. Ancak onlar peşin otomatik bağışlanacaklarını ifade etmeleri, konuyu algılamadıkları anlaşılmaktadır. Her birey yaptığı ile yargılanacak, irdelenecektir. Yeni nesil, Kuran dahil okuyup, irdeleme ve düşünme yapmaz ve bilim üzere olmaz, gereken tedbirleri alamaz ise, aklını işletmeyenler grubunda olurlar: 7/169 Arkalarından, yerlerini alan halefler geldi. Bunlar, kitaba vâris olmuşlardı. Şu basit dünyanın geçici menfaatini esas alıyorlar ve şöyle diyorlardı: "Biz zaten bağışlanacağız!" Kendilerine, bir menfaat daha gelse onu da alıyorlardı. Bunlardan, Allah hakkında, gerçek dışında bir şey söymemediklerine ilişkin **kitap misakı** alınmamış mıydı? O kitabın içindekileri okuyup incelemediler mi? Âhiret yurdu, takvaya sarılanlar için daha hayırlıdır. Hâlâ aklınızı işletmeyecek misiniz
 - **Bir kişi alışarak değer ve eser üretirse, bunun zayı olduğu görülmemiş, ama bir süreç gerekmiş olabilecektir:** Bir kişi, bilim üzere, eylemlerinde buna göre yaklaşım yapar, çalışarak değer ve eser üretirse, bunların ödülleri elbette olacak, kaybolmayacaktır: 7/170 Kitaba sarılanlar ve namazı/duayı yerine getirenlere gelince, biz, barışsever iyilerin ödülünü zayı etmeyiz.
 - **Bilime inanarak, onun üzere tedbir alan, korunan ve sakınanlar azap görmezler:** Tarihte ülkeye felaketler gelir, örneğin deprem olur. Bazılarında ise hiçbir zarar gözlenmez. 1999 Depreminde yeni binalar yıkılmış iken tarihsel binalar ayakta idi. Bilime inanan, fay hattını dikkate alarak ona göre yaklaşım yapanlar, kısaca tedbir almış, korunma ve gözetmiş olanlarda sorun oluşmamıştır: 10/63: Onlar inanmış, takvaya sarılmışlardır
 - **Bazı kişiler evet dese bile, yüzleri hayır demektedir. Davranışları ve tutumları ile açığa çıkar:** Bazı kişiler gerçeği söylemek yerine, veri ve kanıtı gizlerler, yüzlerinden ise okunabilir, davranışları ile tersini ortaya koyarlar. **Önemli olan değerlendirmelerde fiildir, fail, kişi değildir: 11/5 Dikkatle bakın!** Onlar O'ndan gizlenmek için göğüslerini bükerler. Dikkat edin! Onlar giysileriyle sarılıp sarmaladıkları zaman da O, onların gizlemekte olduklarını da açığa vurduklarını da bilmektedir. Çünkü O, göğüslerin içini çok iyi bilendir

- **Bir tedbir alanlar, örneğin, aşı olanların hastalıktan korunması umulur ama gerçek durumda, olayda sonra tespit edilir:** Meteorolojide doğruluk payı yüzde seksen gibi olmaktadır. Hava tahmin raporu denilir, kesinlik değil tahmindir. Aynı şekilde bilim üzere olan, elde ettiği kanıtlara göre irdeler. Hastaların hastalık sonuçları elde edilen verilere göre, hastaya göre uyarılma, izlem ile öngörülebilir. Kesin olmasa da tahmin olarak, bireye olumsuz olsa bile bilgi ve aydınlatma olarak verilmelidir, amaç; korunma ve tedbir ile erken tedai görmektir: 11/49: İşte bunlar, sana vahiy etmekte olduğumuz gayb haberlerindedir. Bundan önce onları sen de bilmiyordun, toplumun da... Artık sabırlı ol! Sonuç, takvaya sarılanlarındır
- **Bir kişi bilime inanarak, istekle ve severek tedbir alması ile, elbette felaketteki ödülleri değerlidir:** Bilim üzere olup, buna göre korunan, gözetilen ve tedbir ile başına i gelmesini engelleyen kişi, Dünyada felaket görmeyeceği gibi, örnek olması ile öğüdünün dinlenmesi, birçok kişiyi de sorunlardan kurtarmış olacaktır. Bu bir mahşere kadar bir insanlığa katkı sağlayacaktır: 12/57 İman edip takvaya sarılanlar için âhiretteki ödül elbette daha değerlidir
- **Bir yaklaşım, istek, nefse göre değil, ortam, durum ve gerçeğe göre planlanır, dengelenmeli, hakikate uyumlu olmalıdır:** İnsanlar nefislerine uyararak, hata ve yanlış yaptıklarında bir süre sonra bu ortaya çıkar, doğrudan olan ise bunu algılar ve kazançlı olur. Her boyut bir bakıma sahibine döner gibi olur: 12/83 Yakub dedi ki: "Hayır, öyle değil, nefisleriniz sizi yine bir işe itmiş. Bana düşen yine güzel bir sabra sarılmak. Bakarsın Allah onların hepsini bana getirir. Çünkü Alim olan O, Hakîm olan O'dur."
- **Tarihte imkânsız denilecek birçok durum olduğu görülerek, ümitsiz olunmamalıdır:** Bir olumsuz durumdan ümit kesilmemeli, isyan edilmemeli, sevgi ve insanlıkta kalınmalıdır: 12/99 Nihayet, Yusuf'un huzuruna vardıklarında Yûsuf, ana-babasına sarılıp kucakladı. Ve şöyle dedi: "Girin Mısır'a, Allah dilerse emniyet ve güven içinde olacaksınız."
- **Bir iyilik yapmak iterseniz, bu yanlış ve farlı algılanabilir, barışsever olmak, iyi niyetli olmak ile sorun çözülür:** Bir iş yapılırken amaç ve güdüye bakılır. Barışsever bir yaklaşım olarak iyilik ise, oluşacak sorunlarda halledilir. Örneğin bir askıda eklem yaklaşımında, insanlar olayı sömürecek olanlar olacaktır diyebilir. Ancak, fırıncı zaten ve toplum muhtaç ile olmayanı fark edecektir, kişileri tanınmasa bile bir süre sonra onlar mahcup olarak vaz geçerler. Karşı olmak değil, insanlara güvensizlik söz konusu olur, bundan kaçınmalıdır: 17/25 Benliklerinizin içindekini Rabbiniz daha iyi bilir. Eğer siz barışsever/iyi kişiler olursanız O, tövbeye sarılanları affeder]
- **Yaratılışa uygun, ilim üzere olan kişilerin çalışmalarında bir yardımcı kavramının oluştuğu anlaşılacaktır:** Bir insanın yaşamında çalışması, bunu da eser ve değer üretmesi, devamlı istikrarlı yapması beklenir. Yaratılış üzere, bilime dayananların güvenli ve emin oldukları da gözlenmektedir. Yaratılışın yardımcı olduğu da izlenilecektir: 22/78: Allah uğrunda O'na yaraşır bir gayretle didinin. O sizi seçmiş ve dinde size hiçbir güçlük çıkarmamıştır. Babanız İbrahim'in milletini esas alın. Allah sizi, önceden de şu kitapta da "Müslümanlar/Allah'a teslim olanlar" diye adlandırdı ki, resul sizin üzerinize bir tanık olsun, siz de insanlar üzerine tanıklar olasınız. O halde, namazı/duayı yerine getirin, zekâtı verin ve Allah'a sarılın. O'dur sizin Mevlâ'nız. Ne güzel Mevlâ'dır O ne güzel yardımcıdır O]
- **Bir dua ederken, ayağına taş dokunmasın denilir, kısaca dikkat et ayağına taş/sorun gelebilir, tedbir al demektir:** Niyet ve istek sadece

- bizlere, bu zamana değil, gelecek nesillere de olacaktır. Onların korunup, gözetilmesi, iyi yetiştirilmesi önemlidir. Bu açıdan arzu, istek dua bu şekilde olacaktır: 25/74: Onlar şöyle yakarırlar: "Rabbimiz, eşlerimizden ve çocuklarımızdan bize göz aydınlığı bağışla. Bizi takvaya sarılanlara önder kıl
- **Bir kişi içinde olduğu işe göre yaklaşım yapmalı, bunun dejenere olmaması için, gereken tedbir ve korunmayı da yapmalıdır: Bir amaç içinde olanlar, erkek veya kadın olsun, bu içinde oldukları işleve bilinçli, eğitilmiş ve niyetle katılmalıdırlar. Askerlik görevini yapan, hekim/hemşire olan kişiler, daima yardıma hazır olmalıdırlar: 33/32 Ey peygamber hanımları! a siz, kadınlardan herhangi biri gibi değilsiniz. Eğer korunup takvaya sarılıyorsanız sözü kısıtarak söylemeyin ki, kalbinde maraz bulunan biri ümide kapılmasın. Örfü uygun söz söyleyin**
 - **Biz hiçbir zaman çoban değil, ancak, uyarı, öğüt veren, kurtuluşa yol sağlamasını öneren kişiler olabiliriz: Kimse başkasının bekçisi, çobanı değildir. Hristiyanlıkta papazlar birer çoban gibi eğitilirler, ama inamış, hukukta olamaz. Sadece tebliğ eder, rahmet v iyilik üzere olunmalı, şımarmak değil, nankörleşme değil, bunlar onların sorumluluğundadır, bir sadece kurtuluşa doğru uyarı, öğüt verebiliriz: 42/48 Yüz çevirirlerse, biz seni onlar üzerine bekçi göndermemişiz. Sana düşen, tebliğden başka bir şey değildir. Biz insana, bizden bir rahmet tattırdığımızda, onunla sevinip şımarır. Kendi ellerinin hazırladığından bir kötülük başlarına sarılınca, bakarsın insan, alabildiğine nankörleşmiştir**
 - **Bir kişi bilimsel veri, kanıt ve buna göre yaklaşım içinde ise, dosdoğru bir yol, yöntem içindedir: Tüm bilim: Bir kişi yaklaşımlarında etik ilkeler üzerinde olmalı ve doğru olarak ne yapmalıyım niyeti da irdelemelidir. Bunlar bir uyarı ve sunum olarak verildiğine göre, bize düşen yorumlayıp, uygulamalıdır. Bu bizleri koruyacaktır: 43/43: Sen, sana vahyedilene sınımsız sarıl! Hiç kuşkusuz, sen, dosdoğru bir yol üzerindesin**
 - **Koruma ve gözetmeyi yapan kişiler, bir felakette tedbir almayanların çatışması ve üzüntüsü gibi olmazlar, onlar sadece olanlara üzülmürler: Menfaat dünyası olarak görenler, bir durumda birbirlerinin aleyhine olurlar. Bundan korunan, sakınanlar ise bunları dikkate alarak davranış ve bir bakıma da kurtulurlar: 43/67 Dostlar o gün birbirine düşman kesilirler. Ancak takvaya sarılanlar böyle değildir**
 - **Zorlayan, zulmeden, korkutsa bile yarar sağlamazlar, bilimin gereğini, oluşanı bile uzaklaştıramazlar, Yarattığı bilim üzere olanlardır: Bazı şeyler vardır, örneğin sağlıkta plasebonun faydası ve zararı da yoktur ama iyileştirdiği söylenerek verilir. Hastalığı uzaklaştırma değil, vakit kazanırlar. Bu yaklaşımları yapanlar birbirlerini destekler ama hekimler boyutu sağlıkta tedbir, aşılama ve önlemler ile başarıları kesin ve belirgin olur: 45/19: Kuşkun olmasın ki onlar, Allah karşısında sana hiçbir yarar sağlayamazlar/Allah'tan gelecek hiçbir şeyi senden uzaklaştıramazlar. Zalimler birbirlerinin dostlarıdır; Allah ise takvaya sarılanların Veli'sidir**
 - **Bir kişi nefsin cimriliğinden kurtulur, paylaşır ve toplum ile bütünleşirse, ihtiyaçlar sevgi ile giderilecektir: Bir kişi köle olmaktansa kaçarak hürriyeti seçiyorlarsa, bunlar bir bağ ve yük değil, yeni bir insana gücü oluştururlar, ancak bir adaptasyon geçirmeleri gerekir. Paylaşım önemli bir yöntemdir: 59/9: Onlardan önce yurda konmuş ve imana sarılmış olanlar, kendilerine hicret edenleri severler. Onlara verilenlerden ötürü göğüslerinde bir ihtiyaç duymazlar. Kendilerinin ihtiyaçları olsa bile, ötekileri kendi nefslere tercih**

ederler. Nefsinin cimriliğinden/doymazlığından korunular, kurtuluşa erenlerin ta kendileridir

- **Bilime kulaklarını tıkayan, öğüt almak istemeyenler, doğanın işaretlerini görmezden gelir, inat ve ısrarla kibirlerinden kurtulmaz ve yapamazlar. Felaket onları çağırır: Bazı durumlarda, bireyler iletişim kurmak ile, onların üstünlük kuracağını sanır, uzaklaşırlar, kendilerini bir üst konumda hissederler. Kibirli olmaları onları durdurur ve engeller: 71/7 "Ben onları, sen kendilerini affedesin diye çağırdıkça, parmaklarını kulaklarına tıkadılar, elbiseleriyle sarılıp sarmalandılar, inat ve ısrar ettiler ve kibirlendikçe kibirlendiler**
- **Bir korunmayı doğal yapan, tedbir alanlar, sorunlardan etkilenmez, mutlu ve huzurlu olurlar: Dumanı tüten tencereye dokunma, buhar tüten bir çayı dikkatli iç, yanarsın gibi vurgular basit gibi görünebilir ama tedbir alanların işidir. Birçok felaketten bizi basit yaklaşımlar kurtarır: 77/41 Takvaya sarılanlar gölgeler altında, su kaynaklarındadır**

NOT: Bir şeye sahip olmanın en belirgin eylemi ona sarılmak, ona sıkı, sıkı kucaklamak olmaktadır. Bu hem sevgi hem de bir destek, dayanağın simgesi olmaktadır.

- Bir konuda çalışarak değer ve eser üretmek, sabırla uğraşı gerektirir, bu bir sevgi, şevk ile çalışmakla, ürpererek devamlılık gerektirir İnanarak çalışmak, sabırla eğitim için bilimsel yardım ve destek istemek, başarının anahtarlarından biridir: Bir kişi çalışmalarında, bilimsel usullere uymaları, saygı duymaları ve devamlı gelişim ile ilerlemeye ermeyi dilemelidir Bazı kişiler Evreni, eğlence ve süslü yaşamaya adanmışlar. Bunlar bir eser, değer üretmez, çalışma olmaz ise, bir süre sonra üretken olanları tepelerinde olduğunu algılayacaklardır, rızık onlarıdır Bir uğraşı, iyilik etmek, korunma ve gözetilmesi, bilim üzere olmayı engellemek üzere ise, bunu bir yeminli iş gibi gören, yaratılıştaki başarılı olduğu görülmemiştir, ancak, bir süre etkili olur Yaratılış ve bilim dışında bir hükmeden, Yaratan olamayacağını algılayın ve buna tanıklık edin, bilim insanı olun Yaşamda temel olan korunma, tedbir alma ile sorunları önleme olmaktadır, sağlıkta da tedavi değil, hastalıkları önleme ve erken tedavi öne çıkmalıdır: Bilim yaratılış üzere olan, veri ve kanıtlar üzere, gerçekliktedir, buna karşın bazı kişiler, aksi ve ters olanlar, bir süre sonra dosdoğru yola iletirler, azaptan kurtulmak isterler Bir sorun olunca, bilime daha sıkı sarılır, buna göre yaratılışın çağrısına uyarlar, iyilik ve güzellikte olanlara ödüller vardır Bir kişi bilim ve yaratılıştaki ise, rahmet ve lütf içinde olur, etik ve doğru yolda yönelir ve takip ederler: Din ve inanışta olduğu gibi, etik ilkelerde de daha öncekileri tasdik edici olurlar, buna uyanların, korunan ve sakınanların, doğru ve doğrulukta olmasına rehberlik ederler: İnanarak, devamlı çalışan ve değer ile eser üretenlerin, yücelmesi, olgunluğa erişmesi beklenir Bir işe başlarken, gereken güvenlik tedbiri alınır ve bilim üzere yaratılışa uygun bir yaklaşım ile il adım atılır, yoksa sonuç başarısızlık ile sonlanabilir İnsanlar okuduklarını irdelemez, düşünmezlerse, aklını işletmeyenlerden olur, yaratılışa uygun davranışlarda da bulunmaz, korunmaz, gözetmezler, sonuç felaket olabilir Bir kişi alışarak değer ve eser üretirse, bunun zayı olduğu görülmemiş, ama bir süreç gerekmiş olabilecektir Bilime inanarak, onun üzere tedbir alan, korunan ve sakınanlar azap görmezler Bazı kişiler evet dese bile, yüzleri hayır demektedir. Davranışları ve tutumları ile açığa çıkar Bir tedbir alanlar, örneğin, aşı olanların hastalıktan korunması umulur ama gerçek durumda, olayda sonra tespit edilir Bir kişi bilime inanarak, istekle ve severek tedbir alması ile, elbette felaketteki ödülleri değerlidir:

- Bir yaklaşım, istek, nefse göre değil, ortam, durum ve gerçeğe göre planlanır, dengelenmeli, hakikate uyumlu olmalıdır Tarihte imkânsız denilecek birçok durumun olduğu görülerek, ümitsiz olunmamalıdır Bir iyilik yapmak iterseniz, bu yanlış ve farklı algılanabilir, barışsever olmak, iyi niyetli olmak ile sorun çözülür: Yaratılışa uygun, ilim üzere olan kişilerin çalışmalarında bir yardımcı kavramının olduğu anlaşılacaktır Bir dua ederken, ayağına taş dokunmasın denilir, kısaca dikkat et ayağına taş/sorun gelebilir, tedbir al demektir
- Bir kişi içinde olduğu işe göre yaklaşım yapmalı, bunun dejenere olmaması için, gereken tedbir ve korunmayı da yapmalıdır. Biz hiçbir zaman çoban değil, ancak, uyarı, öğüt veren, kurtuluşa yol sağlamanı öneren kişiler olabiliriz Bir kişi bilimsel veri, kanıt ve buna göre yaklaşım içinde ise, dosdoğru bir yol, yöntem içindedir Koruma ve gözetmeyi yapan kişiler, bir felakette tedbir almayanların çatışması ve üzüntüsü gibi olmazlar, onlar sadece olanlara üzümler Zorlayan, zulmeden, korkutsa bile yarar sağlamazlar, bilimin gereğini, oluşanı bile uzaklaştırılmazlar, Yaratılış bilim üzere olanlardır: Bir kişi nefsin cimriliğinden kurtulur, paylaşır ve toplum ile bütünleşirse, ihtiyaçlar sevgi ile giderilecektir: Bilime kulaklarını tıkayan, öğüt almak istemeyenler, doğanın işaretlerini görmezden gelir, inat ve ısrarla kibirlerinden kurtulmaz ve yapamazlar. Felaket onları çağırır: Bir korunmayı doğal yapan, tedbir alanlar, sorunlardan etkilenmez, mutlu ve huzurlu olurlar

Bir şeyi kaybedememek için ona sıkı, sıkı sarılırsınız, bilim insanında her boyutta bilime sarılması da bir örnektir.

ÖĞÜTLE

- **Öğüt:** Bir kişiden rıza almak için bilgilendirme gerekir. Etik olarak aydınlatma olarak da tanımlanır. Ancak öğüt daha anlamlı bir yaklaşımdır. Öğüt kelime anlamı olarak; bir kimseye doğru, uygun bir yol göstermek, özellikle kötü davranışlardan sakındırmak için, şu ya da bu şeyi yapması ya da yapmaması konusunda söylenen söz denir. Zorlama olmaz, sorumlu kişidir. Etik ilkeler doğru nedir yaklaşımları ile birey doğru olarak ne yapmalıyım sorgular. Bu açıdan öğüt almak daima yararlı olacaktır.
 - **Bir işi yapan kişi bedelini öder, ceza alır, korunan ve gözetilen ise, ibretlik olandan ders almış, bilimsel öğütlere uymuş ise bir sorun yaşamaz: Tarihe bakınca, her durum ve olgu farklı gibi görünebilir, sanki sadece isimler ve yapılar değişik, hisler, duygular, hırslar ise aynıdır. Olumlu örnek, olumsuz ibret olarak ders almakta, ders almanın anlamı ibretlerden kaçınmaktır: 2/66: *Bu durumu, o zamankilere ve onların ardından geleceklere ibret dolu bir ceza, takva sahiplerine de bir öğüt yaptık.***
 - **Bilim, sevgi ile insanlık üzere olmayanlarla birliktelikte, güven ve insanlar sevgi temelinde de emin olamazlar, burada endişe varsa, birliktelik düşünülemez: Müşrik, yaratılışa değil, bilimde fantezilere inanan ve gerçeği dışlayan kişi ile zaten birliktelikte güven ve emin olunmaz. Bir menfaat ve bir boyut için birlikte olmaktadır, yalan olması olasıdır. Bu kadın ve erkek fark etmez, birliktelikte temel olan sevginin bile gerçek olması, aldattıcı olanla bir arada olunması bile mahzurludur: 2/221 *Müşrik kadınlarla, onlar iman edinceye kadar evlenmeyin. Özgürlüğünden yoksun inanmış bir kadın, müşrik bir kadından -müşrik kadın sizin hoşunuza gitse de- çok daha hayırlıdır. Müşrik erkeklerle de onlar iman edinceye kadar nikâhlanmayın. İnanmış bir köle, müşrik bir erkekten -o hoşunuza gitse de- çok daha hayırlıdır. Bu müşrikler sizleri ateşe çağırır. Allah ise sizi, izniyle cennete ve affa çağırır. Ve ayetlerini insanlara açık açık bildirir ki, düşünüp öğüt alabilirsiniz***

- **Başkasına eziyet eden, temelde kendi nefesine yapmaktadır, nimet ve ödül alıp, gizli olacağı şeklinde de bir yanılığa düşmemelisiniz:** Bir kişi, her ne olursa olsun zarar dokunacak bir yorum içinde bile olamaz. Bir yaptığının sonucu daha sonra alınsa bile sorumluluğu kabul etmelidir. Bir çürük bina yapan kişi, ev yıllarca sonra yıkılsa bile sorumludur. Sakınma ve korunma, daima gerekir: 2/231 Kadınları boşadığınızda, bekleme sürelerini tamamladılar mı ya onları örfü uygun olarak tutun yahut da örfü uygun olarak serbest bırakın. Onları, zulmetmeniz için, zararlarına olacak bir biçimde, tutmayın. Bunu yapan, öz benliğine zulmetmiş olur. Allah'ın ayetlerini eğlence aracı yapmayın. Allah'ın üzerinizdeki nimetini ve kendisiyle size öğüt vermek için indirdiği kitabı ve hikmeti hatırlayın. Allah'tan sakının ve bilin ki, Allah her şeyi çok iyi bilmektedir
- **Bir ayrılık, boşanma bile olsa, insanlıkta olunmalı, hak edişi de verilmelidir, bu isabetli ve daha temizdir:** Birliktelik bozulursa, yine zorluk çıkarma değil, hukuk, hakları düzeyinde olunmalıdır. Birçok boyut, daha sonra gelişebilir, bu açıdan sorumluluk devam edecektir: 2/232 Kadınları boşadığınız zaman bekleme sürelerini tamamladıklarında, kendi aralarında örfü uygun olarak anlaşmışlarsa eski kocalarıyla nikâhlanmaları hususunda onlara engel çıkarmayın. Bu, sizin Allah'a ve âhiret gününe inanmış olanınıza verilen öğüttür. Bu sizin için daha isabetli ve daha temizdir. Allah bilir ama siz bilmezsiniz.
- **Haksız kazanç yapanlar, alışveriş bir yaşamsal boyut ise, bunlara ancak ateşin dostu olabilirler, düzelmezlerse orada kalıcıdır:** Riba kelimesi etimolojisi; aşırı kâr, spekülâtif fiyat" sözcüğüdür. Haksız kazançtır. Bunu faiz olarak görmek doğru olamaz. Enflasyon durumunda bir kilo altın alınmış ise, bunun aynı miktarı ile verilmesi bile, değer artışı ve elde edilen kazançtan pay verilmemesi de kabul edilir değildir. Altın bir derece, bin lira al, iki yıl sonra bin lira vermeniz, bunu karşılamaz. En az enflasyon kaybını verilmelidir. Bu alış-veriş denilse bile aynı değerler, aynı miktarlar olmalıdır. Zaman kişinin aleyhine olamaz: 2/275 O ribayı yiyenler, şeytanın bir dokunuşla çarptığı kişinin kalkışından başka türlü kalkamazlar. Bu böyledir, çünkü onlar, "Alış-veriş de riba gibidir." demişlerdir. Oysaki Allah, alışverişini helal, ribayı haram kılmıştır. Kendisine Rabbinden bir öğüt gelip de yaptığınan vazgeçenin geçmişi kendisine, işi Allah'a kalmıştır. Yeniden ribayı dönene gelince, böyleleri ateşin dostlarıdır. Sürekli kalacaklardır orada
- **Bir bakıma etik ilkeler ve Kurandaki ayetler, bize korunup, sakınmamız için bir kılavuz bir öğüt olmaktadır:** Korunup, sakınmak için gerçek, temele bakılmalıdır. Riba kelimesini haksız kazanç değil, faiz denilir ve bireyin zararına yorumlanması ile ribayı yapıp, bunu aldatma ile kişiye zarar vermek olmaktadır. Korunup sakınmak, gerçek bilimde olmak, hatalı yorumlara da kapıyı kapatmak ile olabilir: 3/138: Bu, insanlara bir açıklama, korunup sakınanlara da bir öğüt ve kılavuzdur
- **İnsanlar birbirini korumak ve gözetmek ile görevlidir. Eğer sadakatsizlik olursa, onlar izole edilir, öğüt verilir, doğruya dönerlerse de af kapısı açık tutulmalıdır:** İnsanlar birbirinin koruyup gözeticisidir. Her birey aynı değil, eğitilmiş veya eğitimsiz olabilir ama birbirine saygılı ve temiz, eş bile olsa da kardeşlik ilişkisinde olmalıdırlar. Sadakatiz olurlarsa, uzaklaşmak, ancak öğüt verip, pişman olmaları ile geri dönmelerine başka bir neden aranmaması belirtilmektedir. Taşlanarak öldürme, başka inanışlarda vardır, kültürel olarak bazı toplumlara gelmiş ama İslamda olmadığı açıktır. Yaratılışa uygun af

- etmek sınırsız büyüklük denilmekte, ancak haklar dışlanmamalı, tazmin edilmelidir: 4/34 Erkekler; kadınları gözetip kollayıcıdırlar. Şundan ki, Allah, insanların bazılarını bazılarından üstün kılmıştır ve erkekler mallarından bol bol harcamışlardır. İyi ve temiz kadınlar saygılıdırlar; Allah'ın kendilerini koruduğu gibi, gizliliği gereken şeyi korurlar. Sadakatsizlik ve iffetsizliklerinden korktuğunuz kadınlara önce öğüt verin, sonra onları yataklarında yalnız bırakın ve nihayet onları evden çıkarın/buldukları yerden başka yere gönderin! Bunun üzerine size saygılı davranırlarsa artık onlar aleyhine başka bir yol aramayın. Allah çok yücedir, sınırsızca büyüktür
- **Bir kişinin tek başına yapması beklenmez, ama bu verişin, işi bilen, uzman, ehil olanlara verilmesi gerekir. Bunlar adaletle, öğüt vererek yapılmalı, cömert ve eli açık olmak için hak edenlere verilmelidir: Kelime anlam olarak semi/Semih; cömert, eli açık (kimse), basiret de görüş, görme yeteneği, kavraması ile emanete davranışı da tanımlamaktadır. Emaneti aynen bırakma ötesi, onu arttırma, hakkını vermek ve ileriye taşınması anlamın da vurgulanmaktadır: 4/58: Şu bir gerçek ki, Allah size emanetleri, onlara ehil olanlara vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğinizde adaletle hükmetmenizi emrediyor. Allah size bu şekilde ne güzel öğüt veriyor. Allah Semi'dir, çok iyi duyar; Basîr'dir, çok iyi görür**
 - **Bir kişinin amacı ve güdüsü bilinemez, gönüllerindeki, akıllarındaki yaklaşım da bilinemez, biz gerçekten öğüt ve danışmanlık yapılabilir, suç olmadıkça da aldırış edilmez: Bir işi yaparken, belirli proje ve belirli amaç içinde, yöntem de etik ilkelerde olmak üzer olmalıdır. Bunun başkasına değil, ancak birlikte yürüyeceğin kişilere söylenebilir. İmkânsız denilen birçok şeyi başarmanın verdiği bir güçlü olmak ile devam edilmelidir. Sözler değil, yürünen yol öne alınmalıdır ve yol yürümekle sonlanacağı, sonuca varılacağı da bilinmelidir: 4/63 Allah bunların kalplerindeki biliyor. Artık aldırma onlara; öğüt ver kendilerine ve öz benlikleri hakkında etkili sözler söyle onlara**
 - **Bir boyutta savunma önemli, öldürme ve sürme değil, barış, fetih ile olmalı, bu daha hayırlı ve ömürlü olur, bir öğüttür, yapan kazanır: Burada İslam boyutunda öldürme, intihar gibi yaklaşım ile, sürme, dışlama olmadığı vurgusu nettir. Birliktelik, kardeşlik boyutu ile, barışa yönelik, fetih yaklaşımı öngörülmektedir. Fetih yaklaşımı, tarihte gözlemlendiği gibi hem hayırlı hem ömürlü ve yayılan, düşman denilenlerce bile benimsenen olduğu açık ve gözlenmiştir: 4/66: Eğer onlar üzerine, "Kendinizi öldürün yahut yurtlarınızdan çıkın!" diye yazmış olsaydık, içlerinden pek azı hariç, bunu yapmazlardı. Ama onlar kendilerine öğütlenenini yapsalardı, onlar için hem daha hayırlı olurdu hem de ömürlü olmaları bakımından daha yararlı**
 - **Düşman bile olsanız, esirlere iyi muamele ediliyorsa, sizin tarafınıza geçen çok olur: İnsanlar kendilerinin lehine veya zorda kalınca antlaşma yapar, sonra da güçlü hissedince de bozar, dikkate almazlar. Bir süre sonra yaptıkları hatayı fark eden çıkabilir. Bunlar affedilmeyi hak etmektedirler. Savaşta da esirlere uygun ve insancıl muamele yapıldığını bilirse, teslim olan çok olacak ve sizin safınıza geçerek, gizli bilgi ve depoları sunacaklardır: 5/13 Sonunda, verdikleri misakı bozdukları için onları lanetledik de kalplerini kaskatı yaptık. Kelimeleri yerlerinden kaydırıyorlar. Öğütlenmek üzere çağırıldıkları şeyden nasiplenmeyi unuttular. İçlerinden çok azı hariç, sen onlardan hep hainlik görürsün. Bununla birlikte onları affet, ellerini tut. Çünkü Allah güzellik sergileyenleri sever**

- **Antlaşma yapıp, bozanlar güvensiz ve emin olunmadığı için gereken tedbirler alınır, bu onlar arasında da düşmanlığa neden olur:** Bazı kişiler, antlaşmayı bozmayı bir gelenek olarak görmekte, yalan ve yanlış söylenmenin doğru olduğunu düşünmekte olabilirler. Ancak bu onları güvensiz ve aralarında da nefret oluşur, ürettikleri teknoloji de işe yaramaz olacaktır: 5/14 "Biz Hıristiyanlarız!" diyenlerden de misaklarını almıştık. Onlar da öğütlenmek üzere çağırıldıkları şeyden nasiplenmeyi unuttular. Bu yüzden, aralarına kıyamete değin düşmanlık ve şiddetli nefret saldık. Sinaat/teknoloji olarak ürettikleri şeylerin ne olduğunu Allah onlara yakında haber verecekti
- **Her bireyin bir konuda kendisine göre yorumu vardır. Gerçek yazı ve metin birey tarafından okunmalı, gerekirse açıklanmalı, ama rıza kendisinde olursa, sorumluluk ta kendisinde olur:** Bugün Hristiyan Katolik yaklaşımında, İncil, Hz. İsa destanları, Havarilerin yaklaşımı, Konsül ve Papa kararları ile sizi bilen papaz olduğu için onun size çizdiği yaklaşım önemlidir. Bu sistem şeriat adı altında, yol, tarikat denilerek, Kuranda geçen yaklaşım yerine, Katolik prensiplerinin uygulanmasına dönüşmüştür. Doğru ve güzele kılavuzlayan yaklaşım, çobana uyuna dönüşmüştür. 5/46 Ardından o peygamberlerin izleri üzere Meryem oğlu İsa'yı gönderdik. Tevrat'tan yanında bulunana doğruluyordu. Ona İncil'i verdik. Hidayet ve ışık vardı onda. Tevrat'tan yanında olanı tasdikleyici idi. Doğruya ve güzele kılavuzdu, takvaya sarılanlara bir öğüt

Şeriat olarak geçen ayetler; 1) 5/48: Sana da kitabı hak olarak indirdik. Kitaptan onun yanında bulunana tasdikleyici ve onu denetleyip güvenilirliğini sağlayıcı olarak. O halde onlar arasında Allah'ın indirdiğiyle hükmet, Hak'tan sana gelenden uzaklaşıp onların keyiflerine uyma. Sizden her biri için bir yol/şeriat ve bir yöntem belirledik. Allah dileseydi sizi elbette bir tek ümmet yapardı. Ama size vermiş olduklarıyla sizi imtihana çeksin diye öyle yapmamıştır. O halde hayırlarda yarışın. Tümünüzün dönüşü Allah'adır. O size, tartışmış olduğunuz şeylerin esasını bildirecektir. Not: Kalıba ve kurala uyan iman etmiş değildir (49/14) yaklaşımı ile irdelenmeli, ayrıca her bir kişi için bir yol belirledik demek, hepimizin bir adı, meleği, yaşı olarak ayrı olduğuna göre, hepimizin ayrı, ayrıcalıklı, tek ve özel, öğün olduğumuz vurgusu vardır. Yoksa hepimiz bir ümmet, grup ve asker gibi olurduk:

2) .: 42/13: Sizin için, dinden, Nuh'a önerdiğini, sana vahy ettiğini, İbrahim'e, Musa'ya ve İsa'ya önerdiğimizizi şöyle diyerek kanunlaştırdı: "Dini dosdoğru tutun; onda bölünüp fırkalara ayrılmayın!" Onları çağırduğın bu tutum, şirke bulaşanlara çok ağır gelmiştir. Allah, dilediğini kendisi için seçer ve hakka yönelenleri kendisine iletir. Not: İnanışın doğru bir yapıda olması, barışa yönelik iyilik ve güzeller olup, onun paylaşılması olarak soyut anlaşılmalıdır.

3) 42/21: Yoksa onların, dinden, Allah'ın izin vermediği şeyi kendileri için yasalaştıran ortakları mı var? Kesin ayrıma ilişkin söz olmasaydı, aralarında hüküm mutlaka verilirdi. O zalimler var ya, onlar için acıklı bir azap öngörülmüştür. Not: Kuran temelinde olmadan, tarikatlar ve bazı yaklaşımlar ile helal ve haram demeleri ile bu boyut açıktır ve onlara acıklı azap olduğu ifade edilmektedir.

4) 45/18: Daha sonra seni, iş ve yönetimde bir şeriat/bir yol-yöntem üzerine koyduk. Artık ona uy! Bilmeyenlerin keyifleri ardınca gitme

Not: İş ve yönetimde belirtilen şartlar, Kuran temelli olmalıdır. Bunun dışındakiler geçerli bile kabul edilemez. Bilmeyenlerin keyifleri ardınca girme denilmektedir.

- **Bir uyarı varsa, zamanında giderilmelidir, yoksa unutursanız, felaket aniden gelecektir:** İnsanlara bazı uyarılar yapılır, örneğin depremde evin sağlamlığını kontrol ve gerekenlerin yapılması önerileri olur. Bunu fark etmez, unutulur ve birden deprem ile felaketi yaşarlar. Bunun gibi her bilimsel boyutu zamanında yerine getirmelidir: 6/44 Öğütlenmeye çağırıldıkları şeyi unuttunca, her şeyin kapılarını üzerlerine açtılar. Nihayet, kendilerine verilenle sevinç şımarıklığına daldıkları bir sırada, ansızın onları yakaladık. Tüm ümitlerini bir anda yitirdiler
- **Bana bir şey olmaz, bilim ve yaratılış dışına çıkar ve gerekli önlemleri almaz ise, bilgisizce yapılması ile kazaya davetiye çıkarır:** Bir seyahat ederken, çok hızlı giden kişi, kısa sürece varacağını düşünür, gereken tedbir almadığı için, varacağı yere yaklaşınca kaza oranı yüksek olacaktır. Bilgisizce hemen varacağını sanan kişi, kazaya davetiye çıkarır. Bilim ve yaratılış boyutu olarak istatistiksel gerçekliğe dikkat edip, bundan öğüt alıp korunmalı, dikkat edilmeli, daha güvenli ve emin sürülmelidir: 6/80 Toplumuna ona karşı çıkıp kanıt getirmeye kalkıştı. O dedi ki: "Allah hakkında benimle çekişiyor musunuz? Beni doğru yola O iletti. O'na ortak koştuğunuz şeylerden korkmam. Rabbimin dilediği dışında hiçbir şey olmaz. Rabbim bilgice her şeyi çepeçevre kuşatmıştır. Hâlâ öğüt almayacak mısınız
- **Bir tehlike varken, uyarı yapmak, öğüt ile kurtuluşa sağlamak, insanlık görevidir, ücretli yaklaşım yapılmaz:** Bir kişi insanlığına bir tehdit olduğunda öğüt, daha ötesi ihbar, uyarı yapılmalıdır. Bu insanlık hatırıdır ve ücret istenmez. Bu aynı zamanda tüm insanlığa bir uyarı ve bir ibret alınacak bir durum olabilir, bu nedenle duyurulması önemlidir: 6/90: İşte böyleleri, Allah'ın yol gösterdiği kimselerdir. Sen de onların yolunu izle ve şöyle söyle: "Ben şu yaptığımıza karşılık sizden bir ücret istemiyorum. O sadece âlemlere bir öğüttür
- **Bilim üzere olanlar doğru ve etik ilkelerde ise, insan olarak görevini icra ediyoruz derken, sapanlar ise yüceltiklerini sanır ve elbette aldanırlar:** Bir kişi için, doğru yol, etik ilkelerde olan yolun boyutu, öğüt ve buna göre davranana bilimde olan kişiler için öne çıkmaktadır. Daha önceki durumda da (6/125: Allah, iyiyeye ve güzele götürmek istediğinin göğsünü İslam'a açar. Saptırmak dilediğinin de göğsünü öylesine daraltıp tıkar ki, o, göğeyi yükseliyormuş gibi olur. Allah, iman etmeyenler üzerine pisliği işte böyle atar.) iyiyeye ve güzele götürülenlerin göğsü İslam'a açılır ve akli bu yönde olur, bilimde iken, diğerleri de daralır ve kendini yüceler sanır ama pis durumda olur: 6/126 Rabbinin yolu işte budur; dosdoğru, kıyamında... Biz öğüt alan bir topluluğa ayetleri ayrıntılı bir biçimde açıkladık.
- **Kim olursa olsun haklar yenilmemeli, ölçülü ve dürüst olunmalı, bir kimseden de yapamayacağı şey istenmemelidir:** Bir toplumda kendi rızası ve sorumluluğuna erişmeyenleri, kollamak, gözetmek ve mallarına sahip çıkmak önemlidir. Bu bigâne kalmamayı öğütlemektedir. Burada ölçme ve değerlendirmenin de dürüst, hakkı yenmemek üzere olması, aleyhime olsa bile adalet, hak edenin hakkının verilmesi, bunların önerildiğine göre uygulanması önemlidir. Burada 3 boyut vardır: a) Hak edenlerin haklarının sağlanması, b) Muhtaç, kendi sorumluluğunu almayan olsa bile hakkının korunması ve c) Hak edişte de beklenen istenmeli, fazlası istenmemelidir, yapması

zorlanamaz: 6/152 "Yetimin malına yaklaşmayın! Ancak rüştüne erişinceye kadar en güzel yolla ilgilenme hali müstesna. Ölçme ve tartmayı tam bir dürüstlükle yerine getirin. Hiç kimseyi, gücünün yeteceğinden daha azını teklif etme dışında yükümlü tutmuyoruz. Konuştuğunuz zaman, yakınlarınız/**aleyhine de olsa, adaleti gözetin. Ve Allah'a verdiğiniz söze sadık kalın. Düşünüp öğüt alasınız diye O size bunları önerdi**

- **Bir kişi davranışlarını yapmadan ilkeleri saptaması ve buna göre yaklaşması, bilinç ve bilim ile olasıdır:** Bir kişi, etik ilkeleri, doğru yaklaşımlar nelerdir listesini öğrenmeli ve buna göre uzmanların yaklaşımını tanımlamalıdır. Daha sonra da doğru ne yapmalıyım kararını vermelidir. Burada karar verirken de inanç boyutu öne çıkmaktadır. Suç, hukukta haklara göre tanımlanırken, doğrusal ve yapılacakları tanımlamakta, bireye bırakmaktadır. Kuran bu açıdan bize yol gösterici olmaktadır. Ancak Kuran eklemeleri ve detayları ile kalıba ve sınırlara sokulması ile sapma olacağı da bilinmelidir: 7/2 *Bir kitaptır bu; sana indirildi, onunla uyarıda bulunasin diye ve inananlar için bir öğüt ve düşündürme olarak. O halde, bundan dolayı göğsünde bir sıkıntı olmasın.*
- **Her kişi kendi yaptığından sorumludur, bilgilenme, aydınlanma için danışabilir ama kara sorumlusu kendisidir. Kimse başkasının velisi olamaz:** Bazı kişiler kendilerini din adamı olarak tanımlarlar, onlar sadece eğitim almış, diploma kazanmış kişiler olup, İslamda din adamı yoktur, yalnız Kurani öğüt ve uyarı olarak söyleyenler olabilir. Bugün internet kanalı ile alındığı için, doğrudan kaynağa bakılmalı, bazı kelime irdelemesi ile fikir ve karara varılmalı, rıza oluşup, sorumluluk alınmalıdır. Her davranış, davranışı yapana sorgulanır, Kimse veli, yol gösterici olamaz, onlar sadece kendi görüşlerini sunan kişilerdir, öncü ve çoban olamazlar. Hristiyanlıkta papaz çoban gibi görülür, İslamda yoktur ve sorumlu bireydir: 7/3: *Rabbinizden size indirilene uyun; O'nun berisinden birtakım velilerin ardına düşmeyin. Siz ne kadar da az öğüt alıyorsunuz!*
- **Bir kişi öğüt verebilir, ancak rıza, karar ve uygulayan biz olduğumuz için, zarar ve zulümden biz sorumlu oluruz, öğüt veren yapmasaydın diye kurtulur:** Şeytan, bize bazı fikirler sunan bir boyuttur, bize kendisinin veli olduğunu ifade eder, buna uyan kişi elbette zarar ve zulüm içinde olur ki, sorumlu kendisidir. Zaten Ceza Kanunlarında da emir veren değil, suç emir bile olsa yapılmaz: 7/21: *Ve onlara, "Ben size öğüt verenlerdenim" diye yemin de etti*
- **Örtü edep yerlerini örtmek ise, bu soyuttur, diğer edepsiz olmamak için tüm tutum ve davranışlarımızda da korunup gözetmeli ve tedbir almamızdır:** Örtünme, temelde soyuttur ve bu açıdan korunup gözetme ve tedbir ile alınan örtü en önemlisidir: 7/26 *Ey âdemoğulları! Şu bir gerçek ki size, edep yerlerinizi örtecek giysi de indirdik, süs ve gösterişe yarayacak giysi de... Ama korunup sakınmaya yarayan giysi en hayırlısıdır. İşte bu, Allah'ın ayetlerindedir. Düşünüp öğüt almaları umuluyor*
- **Bilim bize gelecekte olacakları öngörür. Bir hekim hastalıkta tedavi olmaz ise özellikle oluşacak hastalık seyrini söyleyebilir, bu bilgiden, eğitmeden dolayıdır:** Birçok kişi, bilimsel uyarıyı yapmış ve öğütlerinde de korunma ve tedbiri önermiştir ama, felaket yapmayanları yakalamıştır. Bir kişi fay hatlarını biliyorsa, diğerlerinin bilmediğini biliyordur ve gelecek için tahmin yapar ve ne kadar şiddetli olacağını da öngörebilir: 7/62 *"Size*

Rabbimin vahiylerini tebliğ ediyorum, size öğüt veriyorum. Allah'tan bazı bilgiler sayesinde sizin bilmediğiniz şeyleri biliyorum

- **Bilen ve bilim üzere gerekçelendirilen kişinin öğüdü dinlenir ve uygulanır:** Öğüt neden alınır? Uygulamayacak ve karşı çıkacaksanız anlamı olmaz. Peki öğütlerde ne vardır? Korunma ve iyilik ve güzellik bulmak için bilimsel öneriler ve yaklaşımlar vardır. Kim vermeli denilince bilen ve bu işi uygulayan olabilir. Tsunami faciasında denizin çekilmesi ile bir 7 yaşındaki çocuk biz derste gördük, Kaliforniya Fay Hattı kırılırsa denizde çekilme olur, bunu fark ederseniz yükseklerle kaçın dalgalar 50 metreyi aşar diye öğrendik demiş. Çocuğu dinleyen 700 kişi kurtulmuş, olayı seyreden ve film çekenler ise boğulmuşlar: 7/63 *Korunmanız, rahmet bulmanız için sizi uyarmak üzere, bir adam aracılığıyla Rabbinizden size bir öğüt gelmesine şaştınız mı?"*
- **Felaket bilimsel tedbir almayanların başına gelir, daha önce uyarıların dinlenmediği de anlaşılır:** Bir kişi topluma öğüt verir ve bu gerçeklik üzere ise, ona inanmak istemezler, çünkü tüm tutum ve yaklaşımlarını geliştirmek istemezler. Basit yalancı derler. Fay hattı saptanması ile gereken ölçümler ve tedbirlerin alınmasını söyleyenlerin dışlandığı gözlenmiş ve felaket ile doğru olduğu anlaşılmıştır: 7/68 *"Rabbimin peygamberlik beyyinelerini size tebliğ ediyorum. Ben sizin için güvenilir bir öğütçüyüm.*
- **Öğütleri dinlemek ve uygulamak bilimsel boyut üzerinde olanların daha sık gözlenen yaklaşımlarındandır:** Uyarırsınız, öğüt verir ve oluşacakları söylerseniz, karşı taraf sizi dinlemez, dinlese bile yalancı derse, yapacak çok şey olmaz, öğüt ve uyarıya devam edilmelidir. Gençler, bir kısım sizi dinler ve onlar uygulayabilirler: 7/79 *Nihayet, Sâlih onlardan yüzünü döndürüp şöyle dedi: "Ey toplumum! Andolsun ki, Rabbimin mesajını size tebliğ ettim, size öğüt verdim; ama siz öğüt verenleri sevmiyorsunuz*
- **Bir kimseye yalan olmuş söylediğin denilince, köpürtmesi beklenir, ama sizin işiniz uyarmak ve tebliğ etmek olmaktadır:** Bir bilim insanı bilimsel çalışma sonucunu ortaya koymuş ise bunu iletir, bir ekleme ve çıkarma yapmaz. Sosyal ve gerçeklik olanlarda da aynen iletirler. Bir fay hattı varsa iletilir, bu diğer kişilerin sorumluluğuna da girmektedir. Bir topluma dürüst olun, tartıda oynama yapmayın dersiniz, hemen reaksiyon alır ve sizi kovarlar. Bu açıdan bunları söylemek bile büyük cesaret ister ve ayrıca elçi/resullerin de görevidir: 7/93: *Şuayb onlardan yüzünü döndürdü de şöyle dedi: "Yemin olsun, ben size Rabbimin gönderdiklerini ilettim. Size öğüt verdim. Artık küfre batmış bir topluluğa nasıl acırım*
- **Bir sorun olunca, bunu bilimsel irdeleme ve gereken tedbir ile koruma ve gözetme yapılmalıdır. Öğüt vermeniz, bilimsel saptamanız yerine yapılmaması, kendileri için felaketin habercisi olmaktadır:** Doğal olaylarda belirli gereksinimler yapılmalıdır. Ürün tarla seçimi, tohum ve gübreye dikkat edilmez ise, ekilen bile alınmayacak duruma gelir. Çevre kirliliği de aynı şekilde, dikkat demektedir. Bilim belirli öneri ve uyarıları yapar, bunu dinlemeyenler ise, öğüt almalarına karşın, bildiklerini yapanlardır. Kazakistan'da birçok tarla kireçlenmiş, Konya Bölgesinde gibi olmuş. Burada fazla sulama ile suyun bıraktığı tortu olduğu kireç görüntüsü ile belirgin. Boş tarlaları görünce, ziraat mühendisi ile birlikte değerlendirme yaptık. Kaldığımız yere gelip, bunu söyledik. Biliyoruz dediler, ama aynı şeyi kendi bahçelerinde yaptıkları için güller felaket idi. Göllenme yapmayın, kısıtlı verin deyince, biz hep böyle yaparız dediler, bizi dinlemediler. Firavun boyutunda çevre kirliliği belirgindir, kurbağa bataklı olunca kaçması, suyun

kırmızı algler ile kaplanması sayılabilir: 7/130 Yemin olsun ki biz, Firavun hanedanını yakalayıp ürün eksikliğiyle senelerce sıktık ki, düşünüp öğüt alabilsinler

- **Bir bilimsel konuda olan öğütler, mutlak yapılmalı, yapılmalı, yapılırsa iyi olur şeklinde olduğuna göre, felaket oluşacak ise mutlak olmalıdır. Bu bir basit söz ötesidir ve öyle olmalıdır: Burada emret değil, en güzel şekilde uyup, muhafaza etmelerini söyle ve yapılması gerektiğini vurgula boyutudur. Bilim olmaz ise olmaz yapısındadır. Yaklaşım yapılmaz ise felaket gelecektir. Nehir yatağına ev yapan, fay hattı üzerine ev yapanlar bir süre sonra başlarına felaket gelecektir, mutlaka tedbir almalıdırlar. Öğüt bu açıdan önemli bir vurgu ve şart koşulmalıdır. Emir olamaz: 7/145: Biz Mûsa için levhalarda her şeyi yazdık: Öğüt olarak, her şeyin ayrıntısı olarak. "Kuvvetle tut bunları ve emret toplumuna da onları en güzel şekliyle tutsunlar. Sapıklar yurdunu göstereceğim size**
- **Kim olursa olsun, isterse düşmanın olsun, insan olan kişi, tehdit ve uyarı görürse bunu iletmeli, bildirmelidir: Bazı kişiler felakete uğrasın biz de buna göre kazançlı çıkalım diyebilirler. Kazançlı olmak, onların yalanlarının ters olması da olabilir. Ancak insanlık, km olursa olsun, tehdit ve tehlike altında olana uyararak, öğüt vermeyi gerekli kılar, bu düşman bile olsa yapılmalıdır: 7/164 İçlerinden bir topluluk şöyle dedi: "Allah'ın helâk edeceği yahut şiddetli bir azapla azaplandıracağı bir topluma ne diye öğüt verip duruyorsunuz?" Dediler ki: "Rabbimize karşı bir mazeret olsun diye ve bir de korunup sakınırlar ümidiyle**
- **Her kesin bir kapasitesi vardır, iş buna göre verilir, bu açıdan acil durumlar için görev paylaşımı önemlidir, engelli ise başka türlü destek olur: Her kişi kapasitesine göre görev almalıdır. Savunmada savaşta ben yapmayacağım değil, yapacağına göre yaklaşım yapılmalıdır. Acil yaklaşımda da her kişi bilgi ve becerisine göre görev alır. Ancak yapmayacağım diyenin bir engeli, maruzatı olmalıdır: 9/91 Güçsüzlere, hastalara, infak edecek bir şey bulamayanlara, Allah ve resulü için öğüt verdikleri takdirde bir günah yoktur. Güzel davrananlar aleyhine bir yol yok. Allah **Gafûr'dur, Rahîm'dir****
- **Yaşarken her an bir sınav içinde oluruz, öğüt almak, danışmanlık ve aynı zamanda tedbir önemlidir: Yaşayan bir kişi, her gün bir sınav içindedir. Eğer dikkat etmez ise ayağı kayar ve düşer, zedelenir. Yılda 1-2 defa da büyük bir sınav olduğu bilincinde olunmalıdır. Bu açıdan öğütlere göre, bilime üzerine tedbir almak önemlidir: 9/126 Görmüyorlar mı ki, her yıl bir veya iki kez imtihan ediliyorlar. Hâlâ ne tövbeye yelteniyorlar ne de öğüt alıyorlar**
- **Yaratılış üzer bilimde olunca, bize şuurlu, bilimsel olmayı, veri ve kanıtları öğüt olarak ele alarak, sağlıklı düşünme ve uygulamayı, hakikate ve gerçeğe ulaştıran bir kılavuz ve nimet, rahmet olduğu bilinmelidir: Yaratılış boyutu olarak bizlere gelenler, akıl boyutunu, sevgi ve insanlıkta şuurlu olmakla, öğütleri bu şekilde yapmak, kullanmak, sağlıklı düşünme, bilimsel olma boyutu ve hakikate, gerçeğe ulaştıran bir yol, kılavuz olmaktadır. Yaratılış bilimsel boyut ile uygulanmalı, algılanmalıdır: 10/57 Ey insanlar! İşte, size Rabbinizden bir öğüt, gönüller derdine bir şifa, inananlara bir kılavuz ve bir rahmet geldi**
- **Azmiş kişileri at gibi dizginlemek olası değildir, zorlama yasaktır, öğüt, uyarı yarar sağlamaz. Bu nedenle belalarını kendileri bulurlar: Bazı kişiler kendi benliklerine uyararak daha fazla, hırsıyla ve azmiş şekilde yaklaşım yaparlar. Bunlara öğüt vermek, bilimsel boyutu göstermek, sadece gülecekleri**

- bir durumdur. O nedenle onlara yarar sağlamaz, felaketler onları bulacaktır. Devamlı hızlı giden, uyarılara uyman bir noktada kaza yapar: 11/34 "Eğer Allah sizi azdırmak istiyorsa, ben size öğüt vermeyi gaye edinsem de öğüdüm size hiçbir yarar sağlamaz. O'dur sizin Rabbiniz ve O'na döndürüleceksiniz
- **Bir kişi hakkında tereddüt varsa, tutum ve davranışlarına bakılır, güzellikler ve iyilikler içinde ise, amacı da güdüsü de bu şekildedir, bağışlanma hakkıdır: Yaşarken, zaman önemli olmadan çalışmak ve çalışarak değer ve eser üretmek gerekir. Bunlar bazı sorunların olmasını önleme ötesinde de giderecektir: 11/114 Gündüzün iki tarafında ve geceye yakın saatlerde namazı/duayı yerine getir. Güzellikler kötülükleri silip süpürür. İşte bu, Allah'ı ananlara bir öğüttür**
 - **Bazı kişiler tutum ve davranışları ile geçmişe bakınca, güven vermezler, dikkat ve önlemler güçlü olmalıdır: Bir bakıma kıskançlık ve hırs gibi duyguları olanlara güven pek duyulmaz. Menfaat çatışmasında aksi, öğüt ve uyarıların tersini yaparlar. Hızlı giden bir kişi, siz varsınız diye dikkatli sürerken, sizin gözünüz kaçması ile gaza basar ve devam eder. Bu nedenle uzaklaştırma olmadıkça da her fırsatta tekrar edecektir: 12/11: Dediler ki: "Ey babamız, ne oluyor da Yûsuf konusunda bize güvenmiyorsun. Oysaki biz ona hep öğüt vermekteyiz.**
 - **Öğüt, adaletli olmak, barışa yönelik iyi güzel yaklaşımda olmak, paylaşımcı olmak, etik ilkeleri uygulamak, tatmin ve doymuş olmak ile ibretlerden de yararlanmak olmalıdır: İnsanlık öğüdü ne olmalı dersenez, bunlar: 1) Tutum ve davranışlarınız, iyi güzel olması, 2) Hak edişe göre adaletli olmalı, 3) En yakın akraba dahil paylaşmalı, 4) Edepsizlik, etik dışı davranışlardan sakınmayı ve 5) Tatmin olmakla, azgınlık ve kıskançlıktan da uzak durmalı uyarıları olmalıdır: 16/91: Şu bir gerçek ki Allah; adaleti, iyi ve güzel davranmayı, akrabaya vermeyi emreder. Tüm pisliklerden /edepsizliklerden, kötülükten, azgınlık-doymazlık ve kıskançlıktan yasaklar. Düşünüp ibret alırsınız ümidiyle size öğüt veriyor**
 - **Uygulamaların etik ilkelerde sonuca ulaşacak şekilde, bilimsel, rıza ve sorumluluk için bilgilendirme ve aydınlatma, öğüt, uyarı vermek, zorlama olmadan kılavuzlamak gerekir. Sapanlar ile alaka olmaz, uzak durmalıdır: Yaklaşımlar için ilkeler: 1) Yaratılış üzere bilimsel olmalı, bu yolda ilerlemeli, 2) Öğütler bir sonuç ve neticeye, bilimsel tedbir ve önlem boyutu ile olması, 3) Davet etmek, bilgilendirmek, aydınlatmalı, 4) Uygulamalar ise zorlama olmamalı, güzelliklerle yaklaşmalı, 5) Çalışmalar eser ve değer üretmenin etik ilkelerde olması, doğru ve güzel üzerinde oluşmalıdır. Farklı yolda, sapanların bizle alakası olamaz, kılavuzlayana kişiler tanınırlar: 16/25 Rabbinin yoluna hikmetle, güzel öğütle davet et ve onlarla, en güzel olan neyse o yolla mücadele et. Şüphesiz yok ki Rabbin, kendi yolundan sapanları en iyi bilendir. Ve O, gerçeğe kılavuzlananları da en iyi bilendir**
 - **Bilim insanların özellikleri; yaratılış verilerine uymaları, öğüt olarak kanıtları ele almaları, saygı ile bunları uygulamaları, hatırlamaları ve öğüt, uyarı olarak belirterek bunlara yapmaları ile anlaşılır: Öğüt alacak kişinin özelliği, saygı ve hürmetle olup, düşünen, hatırlayan, uygulana bireyler olurlar: 20/3 Saygıyla ürperene bir hatırlatma/düşündürme/öğüt verme olsun diye indirdik"**
 - **Uyarı ancak sevecen yumuşak ve tath sözle yapılır, öğüt almak isteyen alır, alanda ürpererek algılar: Yılanı bile güzel ses dışarı çıkarır derler,**

- bunun gibi yumuşak, sevecen ve öğütler dinlenir, ilgisi çekenler ürpererek algırlarlar: 20/44: Ona yumuşak ve tatlı bir sözle hitap edin; belki öğüt alır yahut ürperir]
- **Bir felaket haberi verdiğinizde, öğüdünüzü dinleyen az çıkar ama gülen ve eğlenenler çok olur: Öğüdü, uyarıyı dinlemeyenlerin eğlenerek dinledikleri örneklerle bilinmektedir. Titanik gemisinin batışı dahil, gece büyük eğlence varken, olayı, kazayı algılamamışlardır: 21/2: Rablerinden kendilerine ulaşan, söze bürünmüş her yeni öğüt ve hatırlatmayı ancak eğlenerek dinliyorlar**
 - **Uyarı ve öğüdün özelliği, bizlerin bir bilimsel boyutunu gösterir, aklını çalıştıranlar için anlamı olur: Kuran bir öğüt ve sunum iken, buna eklemeler ve ayetleri düşürmeler ile, değiştirmek ve akli çalıştırma yerine adet ve gelenekler ile atalara bağlanmayı toplum daha tercih eder: 21/10 Yemin olsun, size bir kitap gönderdik ki, öğüt ve uyarınız/zikriniz/şerefınız yalnız ondadır. Hâlâ aklınızı çalıştırmayacak mısınız**
 - **Doğru ve yanlış ayırması için daha önemlisi doğru olarak ne yapmalıyım etik ilkeleri tanımlı var oluştan beri olduğu ve bir ışık gibi aydınlatıcı olduğu, rızasında buna göre olması öngörülmüştür: Yaratılış ve bilim üzere olmak, doğa kanunlarında ve insanlarda da değişim söz konusu olmadığına göre, baştan beri söylenen aynı yapıdadır. Doğru ve yanlış, güzel ve çirkini, iyi ve kötüyü ayıran aynı kriterlerdir. Daha doğrusu suç bellidir, diğerleri ise bireyin davranışa göredir ve etik ilkelerde olduğu gibi, ışık ve aydınlatma sağlayan öğütler ile ayrılmaktadır. Bu bir gerçektir, tarih örnekleri ile doludur: 21/48: Yemin olsun, biz, Mûsa'ya ve Hârûn'a hak ile bâtılı ayıran, korunanlar için bir ışık ve öğüt olan **furkanı** verdik**
 - **Tarihte zalimlerin başına gelenler ibret olarak açık ve net eski geçmiş ibretler iken, korunanlardan niye olunmaz, anlaşılır değildir: Tarih bir bakıma bize örnek ve ibretler ile doludur. Gerçekler zalimlerin başlarına gelenlere bakanlar için önemli bir öğüttür. Korunma ve gözetenler ise rahat ve emin olurlar: 24/34 Yemin olsun ki, size, gerçeği açık-seçik anlatan ayetler, sizden önce gelip geçmiş olanlardan örnekler, korunanlar için de bir öğüt indirdik**
 - **Bir felaket gelen yere yerleşmek isteyen, öğüt ve uyarılara dikkat etmelidirler, nankör olurlarsa onların başına gelecektir: Bilim ve yaratılış üzere olanlar dışında insanlar, örneğin tarihte deprem ve felaket olan yerin üstünde ev yapanlar, fay hattı geçiyorken, niye tedbir almazlar, nankör olurlar anlaşılır değildir. Felaketler gelir geçer ama çoğu hala ısrar ederler: 25/50 Yemin olsun, onu aralarında çeşitli biçimlerde ifade ettik ki öğüt alabilsinler. Ama insanların çoğu sadece nankörlükte ısrar etmektedir**
 - **Yaratılışı bilimsel incelemek ile oluşan sistemin nimetlerine ne kadar şükretsek az gelir: Yaratılışın bir bilimsel sistematiği vardır. Bunu inceleyen kişiler, tümün bize bir nimet olduğu, şükretmemizi sağladığını algılamalıyız: 25/62: Geceyle gündüzü, öğüt almak isteyenlerle şükretmek isteyenler için, birbirini izler hale getiren O'dur.**
 - **Bilimsel uyarılara karşın, onlara sağır ve kör olanlar, felakette de daha önce öğüt verildiğini algırlarlar mı? Bir uyarı ve tedbir gerektiği, yaratılış gereği, bilimsel gerçek olsa bile, kör ve sağır olanlar için felaket kapılarını çalacaktır: 25/73 Öyle kişilerdir ki onlar, Rablerinin ayetleri kendilerine hatırladığında/ Rablerinin ayetleriyle kendilerine öğüt verildiğinde, o ayetler üzerine kör ve sağır bir halde kapanmazlar**

- **Bazı kişiler verilen öğüt ve uyarıları dikkate almazlar, söyleyeni dikkate almazlar:** Bir kişi inkâr ve dışlayan ise, öğüt ve uyarılara hiç dinlemez, verilmesi fark etmez, sanki çocuklar söylemiş gibi güler ve geçerler, sonuç felaket gelir, çatar. Tsunamide 7 yaşındaki çocuğu dinleyen kurtulmuş, olaya bakanlar ölmüşlerdir: 26/13: Dediler: "Sen ha öğüt vermişsin ha öğüt verenlerden olmamışsın. Bizim için fark etmez."
- **Öğüt yaşamsal boyutta ise, söylenmesi önemlidir ve kaçıp kurtulmak ile varlık sağlanabilir, devam ettirilir:** Bazı kişiler, tehdit ve tehlike durumunda karşdakini uyarması ve kaçmasını önermesi önemlidir. Bunu yapan kişi yaşamı ve varlığını sürdürebilecektir. Kötülükler olmadan engellenmiş olacaktır: 28/20: Şehrin öbür ucundan bir adam koşarak geldi. Dedi: "Ey Mûsa, kent in ileri gelenleri seni öldürmeyi planlıyorlar. Çık buradan! Ben sana öğüt verenlerdenim"
- **Tarihte medeniyetlerin yok edilenlerin eksiklikleri, kılavuz, bilimsel öngörü ve nimetleri harcamaları ve iyilik ve güzellik yerine hırslanmaları ile olduğu gözlenerek, bunları bir ders, öğüt olarak almaları gerekir:** Tarihte ortadan kalkan medeniyetlere bakınca, onların öngörüsü ve yaratılış gereği olarak bilimsel kılavuz ve nimetlere kavuşmaları ile öğütler ve uyarılara dikkat edip, kavrayıp uyguladılar: 28/43 Yemin olsun biz, ilk nesilleri helak ettikten sonra Mûsa'ya Kitap'ı; insanlar için basiretler, kılavuz ve rahmet olarak verdik ki, düşünüp öğüt alabilsinler
- **Bilimsel boyutta olunca, toplumu aydınlatma da bir nimet olmalı ve onlara düşünüp öğüt almalarına çalışmalarıdır:** Tüm insanlara yaratılış gereği bilimsel bir uyarı ve düşünüp algılamaları gerekenler gelmiştir. Deprem olduğu harabeler ile belli olan yere ev yapanlar, aynı sorunların kendilerine de geleceğini düşünüp, öğüt, ibret almaları gerekir: 28/46: Ve sen, biz seslendiğimizde, Tur tarafında da değildin. Sen, senden önce kendilerine uyarıcı gelmemiş bir toplumu uyarmak için Rabbinden bir rahmetsin. Bu sayede onların düşünüp öğüt almaları umuluyor.
- **Yaratılış ve bilimde uyarılar arka arkaya gelir, öncül olanları dikkate almanın ötesinde tedbir ve önlem alınması için bir fırsat, imkân doğar:** Kendi arzularına uyanlar, bilimin öngördüğü uyarılar ve öğütleri dikkat etmeyenler, örneğin deprem boyutunun arka arkaya defalarca olmasını da dikkate almamaları, bir bakıma felaketi hak ettiler denilebilir: 28/51 Yemin olsun, biz onlar için sözü arka arkaya getirdik ki, düşünüp öğüt alabilsinler
- **Yaratılış ve bilimsel oluşumlar tek ve yalıdır, doğa kanunlarına karşı çıkılamaz, olduğu gibi etkileşir, karşı çıkan ve inkâr eden de başlıca kendisine zulüm yapar:** Tanrı olarak yaratılış görülmemelidir. Var olduğuna inanılan doğa üstü yaratıklar ilahlar ise, Yaratılış ve bilim bizim içinde olduğumuz yapıdır. Bilime ve var oluşa ortak koşmak, bilim dışı yaklaşımlar ve doğa üstü istekler, büyü ve mucizeler bizleri zulme götürür: 31/13 Hani, Lokman, oğluna öğüt vererek şöyle demişti: "Oğulcuğum, Allah'a ortak koşma! Çünkü Allah'a ortak koşmak, gerçekten büyük bir zulümdür"
- **Bir çalışma sonucunda bilimsel bulgu bulan bilim insanı, buradaki sevinci ve şükranlığının boyutu olmaz, böbürlenmez, minnet duyarlar:** Yaratılış üzere, bilim insanları, bunların öğrenilmesi ile büyük bir minnet ve şükranlık içinde olur, yaradılışa hamd ederler: 32/15: Bizim ayetlerimize o kimseler inanır ki, onlarla kendilerine öğüt verildiğinde, secdelere kapanırlar ve hiç böbürlenmeyerek Rablerine hamt ile tespih ederler

- **Bilimde veri ve kanıtlar yaratılış üzeredir, herhangi doğa üstü bir etkileşim olamaz:** İnsanlar tek veya grup halinde, yaratılış ve bilim üzere olmalıdırlar. Bunu büyü, cinnet ve doğa ütü değil, bilimsel veri olarak görmelidirler. Bu açıdan öğüt doğrudan yaratılış üzere olmalıdır: 34/46 De ki: "Size, bir tek şey öğütleyeceğim: Allah için ikiye ikiye, teker teker kalkın, sonra da iyice düşünün!" Arkadaşınızda cinnetten eser yok! O, şiddetli bir azap öncesinde sizi uyaran bir kişiden başkası değil.
- **Olaya olmuş ve kaza olduktan sonra pişmanlık anlamsızlaşır:** Bir kişi kazadan sonra, ben bir daha hızlı gitmeyeceğim ve kurallara uyacağım der. Hâkim ise, uyarılar dikkat etmedin, barış ve iyilik yerine, saygı duymadın, kimseye trafikte yer vermedin, uyarıları da dikkate almadın, kaza olduktan sonra olan, olmuştur, cezayı hak ettin denilir: 35/37 Feryat edip dururlar orada: "Rabbimiz, çıkar bizi de önceden yaptığımızdan başka şey yapalım. Barışa ve hayra yönelik iyi bir iş yapalım." Biz sizi, öğüt alanın öğüt alacağı bir süre ömür vermedik mi? Uyarıcı da geldi size. Hadi, tadın bakalım azabı! Zalimler için hiçbir yardımcı yok artık
- **Bir kişinin başına sorun gelince, kendisine bakmak yerine, kabahati tehdidi, gerekli tedbiri almadığı yerine, uğursuzluk başına geldi demekle, kurtulacağını sanmamadır:** Bir kişi, yaratılış üzere bilimsel yaklaşım yapmaz ise, başına gelen felaketler uğursuzluk değil, gerekli tedbir ve önlemi almamasından kaynaklanır. Buzda, karda düz tabanlı ayakkabı kayacaktır, bu bir uyarıdır, aşırı ve savurgan, dikkat etmezseniz başınıza gelen, gelecek olan durumdur: 36/19: Dediler: "Uğursuzluk kuşunuz sizinle beraberdir. Size öğüt verildi diye mi bütün bunlar? Hayır, siz savurganlığa, aşırılığa sapmış bir topluluksunuz
- **Öğüt ve Kuran/Taktimi, uyaran olan bir metni, şiir diyerek yakışmaz boyuta getirmeye çalışmak, elbette anlamsız karşı çıkıştır:** Kuran ve diğer yaklaşımlar, duygu ve akla birlikte hitap etmesi için bir düz metin yerine vurgulayan yaklaşım ile onu şiir değil, karma yazım sistemi olmasına karşın, bunu şiir, anlamsız, duygusal yazı ve metin demek, bir bakıma dışlama yoludur: 36/69: Biz o peygambere şiir öğretmedik. Şiir ona yaraşmaz/layık olamaz da. Ona vahyedilen, bir öğütten ve apaçık bir Kur'an'dan başka şey değildir
- **Bir kişinin başına aynı sorun iki defa geliyorsa aklını kullanmamış, öğüt, ibret almamış demektir, mazereti olan bana bildirilmedi de geçerli olmaz, kendi yaşamıştır:** Bir kişi başına bir problem gelinde, bu bana iletilmedi öğüt olarak sunulmadı demektir. Bankalarda bu nedenle, daha önce imzalatılan yazılar okunur ve açık ifade edildiği gösterilir. Sağlıkta ada aydınlatma, bilgilendirme formları da bu nedenle önemlidir. Kişiler bu zaman bu imza benim değil der. Kendi el yazısı ile yazdığı adı ve soyadı gösterilir. Bu bir mazeret değil, aynı zamanda aynı sorunu tekrar yaşarsa da bana iletilmedi diyecektir: 37/168 "Eğer katımızda, öncekilere verilenlerden bir öğüt/bir düşündürücü olsaydı
- **Bir bilinen bilimsel yasa varken, buna yemin edilir. Kuran da sunulan öğütlerin olacağına da inanan yemin eder:** Burada Kurana yemin edildiği görülmektedir. Eğer yerçekimi olduğu kesin ise, bu bilimsel doğru ve kesin ise, ben buradan düşer miyim diye sorana yeminle düşersin denilir. Bilimsel veri, kanıt yanılmaz, yanılmaz: 38/1: Sad. Zikir/öğüt/uyarı dolu Kur'an'a yemin olsun ki

- **Bir kişi bilimsel veriden şüphelenirse, kanıtın dayanağına bakar, her yerde, her zaman ayındır. Buna uymayan azabı de çeker:** Bilimsel öğüt, doğa kanunları kişiye özgü değil, her yaratılışı kapsar. Yerçekimi tüm bireyler, eşyaların karşılaştığı boyutlardır. Felakette tedbir almayan ve korunmayanların başına gelir ve azabı her biri öder, çeker: 38/8 "Öğüt ve uyarı, içimizden ona mı indirildi?" Hayır, onlar benim zikrimden/ Kur'an'ımdan kuşkulandılar. Hayır, onlar benim azabımı henüz tatmadılar
- **Öğüt ve uyarıları dinleyen ve ders olarak görenler, temiz, insanlık olarak özlü kişiler olacağı belirgindir:** Bir uyarıyı bilimsel verileri bilim insanları kendi konuları ise algılamaları beklenir. Derin düşünülmesi ve öğüt alınması için bireylerin temiz, özlü, insancıl yapıları olması, sevgi ile yaklaşmasının olmasını beklemek doğaldır: 38/29 Kutsal/bereketli bir Kitap bu; sana indirdik ki onu, ayetlerini derin derin düşünsünler ve öğüt alabilsin temiz özlüler
- **Kendi kalıplarına uymadığı, Kuran bir ilke sunduğu için, bazıları bu açıdan Kuran yetersiz demektirler ki düşünüp, öğüt almadıkları belirgindir:** Kurandaki her ayet birbirinden farklıdır ama aynı konuyu işlemektedir. Kuran bir öğüt, uyarı ve kılavuz kitabı ile ilk ayet ile sonu da aynı kopya çıkacaktır: 39/27 Yemin olsun, biz bu Kur'an'da insanlara her türden benzetmeyi yaptık ki düşünüp öğüt alabilsinler.
- **Bir kişi nimetlere şükrettiği zaman, bunun Yaratan ve yaratılıştan olduğunu algısı ile yapar, sunan kişiye teşekkür eder:** Cahil, çocuklar bile Yaratan tarafından uzaydan yiyecek gelmeyeceğini bilir. Burada yağmur ve diğer hava olayları ile, güneşin etkisi olduğu, yaratılış ve bilim üzere olan algılar. Ayetler açık iken bunu kapatmak isteyenler ise öğüt almayanlardır: 40/13: O odur ki, size ayetlerini gösteriyor ve sizin için gökten bir rızık indiriyor. O'na yönelenden başkası öğüt alamaz
- **Bir uyarı ve öğüt gelirse dikkate almalı, bize bir düşündürücü boyutu vardır, tedbir almaz isek sorumlu oluruz:** Bir veri ve kanıt ile uyarı ve öğüt geliyorsa, örneğin fay hattının olduğu yerde ev yapan gerekli tedbiri almalıdır, almıyorsa sorumludur ve bilimsel veriler bir hatırlatıcı ve düşündürücüdür: 43/44 Gerçek şu: Bu Kur'an sana ve toplumuna elbette ki bir hatırlatıcı/bir düşündürücü/bir şeref/bir öğüttür. Bundan sorumlu tutulacaksınız
- **Bir bilimsel boyutun mutlaka yaratılış üzere bir dayanağı, gerekçesi vardır, boşa konuşulmaz:** Bilim insanları bir konuda öğüt, bilgi ve uyarı yapıyorlarsa, bunun bilimsel bir dayanağı ve gerekçesi vardır. Fay hakkı üstünde olmak güçlü bir gerekçedir. Elçilik görevi bu açıdan tüm algılayan kişilerin görevidir: 44/13 Nerede onlarda öğüt almak? Yemin olsun, delillerle açıklayan bir resul gelmişti onlara.
- **Bir konu anlatmak değil, kavranması isteniyorsa, kolaylaştırarak onu anlattığınız, eğitim vereceğiniz kişiye göre sunarsınız:** Bilim insanları hocalık yaparken, eğitim verdikleri kişilerin düzeyinde olurlar. Bir taşı elinizden bırakır ve düşer, düşünün bakalım bunu hangi güç yaptı, kim onu yere çekti dersiniz, sorarsınız. Amaç düşünüp, öğüt alıp eğitilmeler, kavramalarıdır: 44/58: Biz o Kur'an'ı senin dilinle/senin diline kolaylaştırdık ki, düşünüp öğüt alabilsinler
- **Bir konuyu işlemek için, önce o kişilerin gönülleri ve akılları arzulu olmalı ve yaratılış biliminde olarak, hayal ve fantezi peşinde olmaması ile yaratılış üzer olana yapılabilir:** Tüm öğütler kime yapılabilir? İnsanlık boyutunda olup, örnek veya ibretlik durumlardan ders alan, gönlü ve aklı açık,

- yaratılışa ve bilim üzere olana ancak yapılabilir: 50/8: *İbretle bakılması, gönüller açıcı şeyler olarak; hakka yönelen her kula öğüt olarak*
- **Gönlün onaylamadığı bir konu, arzu duyulmayan, istek olmayan bir şe duyulmaz ve öğüt olarak alınmaz:** Bir öğüt, bilgi verirken sadece akıl değil, gönülde kabul etmeli, sevmeli ve arzu duymalıdır, bu ilgisini çekmeli, kulam vermeli ki dinlesin, öğüdü algılasın, farkındalık yaşasın istenir: 50/37: *Hiç kuşkusuz, bunda, kalbi olan yahut tam bir tanık olarak kulak veren için mutlak bir öğüt vardır*
 - **Bir uyarı yapınca bu zorbalık be tehdit olarak görülebilir. Bu sadece bir uyarıdır, tedbir alın, felaket kapınızı çalmasını demektir:** Bir bilim insanı gelip, fay hattı üzerindesiniz, deprem için tedbir alın dediği zaman, onu zorba be korkutucu olarak görmemelidir. Bir öğüt, öneri ve uyardı. Korkanlar ancak gereken tedbiri alacak, diğerleri de karşı çıkacaklardır: 50/45: *Biz onların neler söylediklerini çok iyi biliyoruz. Sen onların üstüne bir zorba değilsin. O halde, benim tehdidimden korkanlara sadece Kur'an'la hatırlat/öğüt ver*
 - **Bir kişi bilimsel veriye inanır ve söyleneni dikkate alırsa ancak onlara o bilgi, öğüt yarar sağlar:** İnsanlar unutucu ve aklından istemediklerini silicidir. İbretler sıklıkla unutulmak istenir. Deprem tehlikesinden söz edilir ama kimse gereken yaklaşımın yapılmasına yanaşmayabilir. Bu açıdan devamlı uyararak önemlidir, bilime inanana, zaten onlara yarar sağlayacaktır: 51/55: *Hatırlat/öğüt ver; çünkü hatırlatıp öğüt vermek müminlere yarar sağlar*
 - **Bilim verileri ve kanıtlar kâhin ve doğa üstü değil, bize bir öğüt ve uyarı olarak irdelenmelidir:** Bir kişi bilim insanı ise, onun öğütleri gerçek, kanıt üzere iken, anlayan ve kavrayan olmadığı gibi büyücü de sanılabilir. Büyücüler aynı bilimi kullanarak göz boyama ve el çabukluğu ile aldatırlar. Gerçek ise kahinlik ve doğa üstü olaylar değil, uyarı ve öğütürler bilim üzeredir: 52/29: *Artık hatırlat, öğüt ver! Rabbinin nimetine yemin olsun ki, sen ne kâhinsin ne de cin çarpmış*
 - **Geçmişten ibret almayan, öğüdü dikkat etmeyen başına elbette işler açılacaktır:** Tarihte felaketlere bakınca bu bize ibret ve işaretler verir. Ancak geçmiştir, unutan ve dikkat etmeyen kişi öğüt almaz: 54/15 *Yemin olsun ki, biz onu bir ibret ve işaret olarak arkaya bıraktık. Yok mu araştırıp öğüt alacak?*
 - **Bir konunun vurgulanması, ibret ve öğütlerin kolaylaştırarak sunulması, düşünenler için anlamlıdır:** Bir konu anlatırken konu içinde 3 defa özet yapılmalıdır, farklı açıdan bakılmalıdır. Başlarken, ortasında ve sonunda, aynı kelime değil, farklı açıdan ele alınmalıdır. Bu bir eğitimin boyutudur: Bir düşünelim, öğüt vurgusu için bu kadar ayet sunulmuş, neden? Öğüt ve ibretin hangi kişide etkileşmesi açısından düşünenlere kolaylıklar sunulmaktadır: 54/17 *Yemin olsun ki, biz, Kur'an'ı öğüt ve ibret için kolaylaştırdık. Fakat düşünen mi var?*
 - **Kurandan öğüt almak isteyen kişi, ibretle onu düşünmeli, algılamalıyız, çünkü kolaylaştırıldığı da unutulmamalıdır:** Kuran bir öğüt olup, kavramak ve anlayabilmek için kolaylaştırıldığı ve düşünmek için oluşturduğu dikkate alarak yaklaşmalıyız, başka bir aydınlatıcı aramamıza da gerek olmadığı açıktır: 54/22 *Yemin olsun ki, biz, Kur'an'ı öğüt ve ibret için kolaylaştırdık. Fakat düşünen mi var*

- **Yaratılıştta, bir yere giderken bakılır, yağmur, kar ve yakıcı güneş durumu varsa, ona göre kıyafet alınır, benim haberim yoktu, bana öğüt verilmedi demek, ben bakmadım demektir:** Bir kişi karda, buzlu yerde yürüyüp kayarsa, ayağındaki terlik ile dışarı çıktığına bakmadan, bana kimse bildirmediyemez. Hava, şartlar, ayakkabı olmadan buza basan elbet kayar. Bunu iddia etmek, bilmemek ötesinde yalancı bir küstah yapar değil mi? 54/25. Aramızdan öğüt ona mı verildi? Hayır, o yalancı küstahın biridir
- **Bir kişi düşünmeli, ibret sorunlarda ders almamız bir konu iken, yapılan yaklaşımın bir savunması olamaz:** Düşünen kişi için bir konu irdelenmelidir. Bana zor geldi en kolay savunma mekanizmasıdır ama bunu Kuran için beyan etmek, onu inkâr etmektir. Arkasından belirtilen *yarın görecekler kimmiş yalancı* ifadesi vardır: 54/32 *Yemin olsun ki, biz, Kur'an'ı öğüt ve ibret için kolaylaştırdık. Fakat düşünen mi var*
- **Burada aynı ayet, farklı boyutlar ile karşımız çıkmaktadır. Firavun da dinlemedi, olaylar, felaket gelince düşünmedikleri net ortaya çıkacaktır:** Firavuna bile uyarılarda bulunuldu, tüm bireylere de uyarılar geldi, ama buna karşın düşünmediler vurgusu vardır: 54/40 *Yemin olsun ki, biz, Kur'an'ı öğüt ve ibret için kolaylaştırdık. Fakat düşünen mi var*
- **İnsanlar ağızından çıkacaklara dikkat etmelidirler, bunun tazminatını öderler, ödemelidirler:** Tüm kötü sözlerin bir tazminatı olmalı, boş konuşulmamalıdır, bu bir cezadır, toplumsal bir barış oluşum olmalıdır: 58/3: *Kadınlarına zihar edip (annelerine karım gibisin diyenler), sonra sarf etmiş oldukları söze geri dönenler, ilişkiye girmelerinden önce, özgürlüğünü yitirmiş bir benliği özgürlüğüne kavuşturacaklardır. İşte size yöneltilen öğüt budur. Allah, yapıp etmekte olduklarınızdan gereğince haberdardır*
- **Suç Ceza Kanunlara dayalı iken sosyal olaylar Medeni Kanun ve Sulh Hukuk yasalarına dayandırılmalıdır:** Ceza Kanunları bellidir, ancak toplumdaki Medeni Kanun, ayrıca örf ve geleneklere göre de karar verebilir. Bu toplumda uyuşmanın sağlanması içindir. Tüm bu uygulamalar bilimsel ve sosyal uyumlu olmalı, bireyin haklarını da korumalıdır. Yaratılış boyutunda da sosyal olaylarda yazılı zabıt ve kişilerin şahitliğinin daha sonra sorun oluşmaması, kararların dayanak ve gerekçelerinin ortaya konması ile hukuki düzen oluşur ve barışa yönelmiş olunur: 65/2 *Sürelerini doldurma noktasına geldiklerinde o kadınları ya örfün gerektirdiği biçimde tutun yahut da yine örfün gerektirdiği şartlarla onlardan ayrılın. İçinizden adalet sahibi iki kişiyi de tanık tutun. Tanıklığı Allah için tam bir biçimde yapın. Allah'a ve âhiret gününe inanan kişiye işte bu şekilde öğüt verilmektedir. Kim Allah'tan sakınırsa, Allah ona bir çıkış yolu nasip eder*
- **Ne durumda olunursa olunsun, tövbe geri dönüşü sağlamaktadır:** Tövbe etimolojisi; tövbe etme, pişmanlık duyma, geri dönme, özellikle günahattan dönme, tövbe etme sözcüğünden alıntıdır. Her zaman için, yapılanlarda çirkinlik, zarar ve zulüm varsa, geri dönüş, tazmin etme vardır. Bu açıdan eksik olan ışıktır, o tamamlanmalı, aydınlığa feraha ulaşılmalıdır: 66/8 *Ey iman edenler! Etkili öğüt veren bir tövbe ile Allah'a yönelin. Umulur ki Rabbiniz, çirkinliklerinizi ve günahlarınızı örter ve sizi altlarından ırmaklar akan cennetlere yerleştirir. O gün Allah, peygamberi ve onunla birlikte inananları utandırmayacaktır. Onların ışığı, önlerinden ve sağ yanlarından koşup gelir. Şöyle derler: "Ey Rabbiniz! Işığımızı tamamla ve bizi bağışla! Sen her şeye **Kadir**'sin, her şeye gücün yeter."*

- **Yaratılış, her bilimsel boyut bize öğüttür, Kuran da bize bir öğüttür:** Kuran kelime anlamı olarak, okunacak kitap, sunum, öğüt ve taktim diye tanımlanır. Burada da öğütten başka bir şey olmadığı vurgusu vardır: 68/52: Oysaki o Zikir/Kur'an âlemler için bir öğütten başka şey değildir.
- **Her öğüt düşünmek ve aklı kullanmak ile işlev kazandırılmalıdır:** Her öğüt, düşünerek irdelenmeli ve neden, niçin gibi dayanakları ve gerekçeleri de öne alınmalıdır. Düşünmeden, aklı kullanmadan bu boyut, ders alınamaz, tekrarlanır: 73/19: Bu, bir öğüt verici, düşündürücüdür. Dileyen, Rabbine doğru, bir yol edinir
- **Her olay bir düşündürücü öğüt olmaktadır, yaklaşım sevecek, iyilik ve güzellik dolu olmalıdır:** Bir hata yapan çocuğu annesi, kucaklar, sever ve ögüle yapmamasını söyler. Çocuk ise buna göre doğru veya zararlı yöne sapabilir. Bunu anne fark eder, bu açıdan hırslı olan çocuğunu dengelemeye çalışır. Yaratılıştta da buna benzer olacağı görülmektedir. Eğitim kişiye göre verilir. Bu açıdan, bu konuda yetkin olan kişiler, cezayı öğretmen verir demez, çocuk hak etti der, ama anne kucacı gibi iyilik ve güzellikle söyler: 74/32: Biz, cehennem yâranını hep melekler yaptık. Ve biz, onların sayılarını da küfre sapanlar için bir imtihandan başka şey yapmadık. Ta ki, kendilerine kitap verilenler iyice ve apaçık bilsinler. İman etmiş olanların imanı artsın. Kendilerine kitap verilmiş olanlarla iman sahipleri kuşkuya düşmesin. Kalplerinde hastalık olanlarla küfre sapmış bulunanlar da "Allah bununla neyi örneklendirmek istiyor?" desinler. İşte böyle. Allah, dilediğini/dileyeni saptırır, dilediğini/dileyeni de doğruya ve güzele kılavuzlar. Rabbinin ordularını ancak O bilir. Bu, insan için bir öğüt verici ve düşündürücüden başka şey değildir
- **Bir şeyden öğüt alan kişi, düşünerek kullanmalı, yüz çevirmemelidir:** Sıcak elini yakmamak için bir tutaç ile tutması gerekirken, doğrudan elini kullanan kişi, öğüt almamıştır. Elini yakacağını düşünmüyor mu? 74/49 Ne oluyor onlara da öğüt verip düşündüren şeyden yüz çeviriyorlar
- **Her olay ve olgu, olumlu örnek, olumsuz ibret olarak bir ders, bir öğüttür:** Yüksek hızlı gitmekten kaza olduğunu gören kişi, arkasından kendisi de hız yaparsa, bu ona öğüt vermemiş, ibret olmamış, düşünmemiş, algılamamıştır: 74/54: Hayır, iş, sandıkları gibi değil! O bir öğüt verici/bir düşündürücüdür⁷
- **Bilgi ancak düşünen, bunu akıl ve gönül ile talep edene verilmelidir, yoksa itici gelebilir:** Bir konu hakkında bilgi vermek değil, isteyen, talep etme ötesinde, düşünen, algılayana öğüt verilebilir. Orkide konusunu konuşmak için, onunla ilgili, yetiştiren olmaz ise neyi konuşacaksınız denir: 4/55: Dileyen düşünür onu, öğüt alır
- **Öğüt, bilgilendirme, aydınlatma bireye göre verilir:** Bir kişiye bir konuyu anlatmadan önce onun düzeyi sorgulanır. Hekimlik mesleğinde uzman ile stajyere aynı konu farklı açılardan işlenir. Halka da konuşma farklıdır, ama konu aynıdır. Öğüt, bilgi bu açıdan bireye göre verilir: 74/56: Ve onlar, Allah'ın dilediği dışında, öğüt alamazlar. Sakındırmaya ve affetmeye ehil olan O'dur
- **Her bir bilimsel yaklaşımda da bir dayanağı, gerekçesi vardır:** Her öğütün bir kaynağı olmalıdır, bu güvenilir, emin ve kanıta dayalı olmalıdır. Hadisler bu nedenle Kuran destekli ise emin denilir: 77/5: Öğüt ulaştıranlara/Kur'an'ı ulaştıranlara

- **Aklı ve gönlü etkin kılabilmek için, öğüdü düşünmek gerekir:** Bir öğüdün yaraması için, düşünmeli ve eyleme yarayacak şekilde geçirilmelidir. Bir deprem durumu için alınacak tedbir, bilimsel olmalı, zemin etüdü dahil edilmelidir: 80/4: Belki de düşünüp taşınacak da öğüt kendisine yarayacak
- **Neyi dilediğini düşünerek karar verirsen, öğüt alabilirsin:** Öğüt almak için iki önemli faktör, boyut vurgulanmaktadır: 1) Öğüt almak istemek, buna hazır olmak, 2) Düşünmek gereklidir. Oku denilince bu rastgele okumak değil, eğitim almak, hatta önerdiklerini vermek olmalı, neyi okuması gerektiğine de karar vermelidir: 80/12 Dileyen onu düşünüp öğüt alır
- **Rıza ancak aydınlatmadan sonra, öğütten sonra alınabilir:** Birçok bilgi ve öğrenmek gereken, uyman gerekenlerin listesi sunulur. Bunun ortamı, öğüttür. Rıza ancak bilgilendirmeden sonra alınabilir. Zorlama değil kendi talep etmelidir: 81/27: O, zemin âlemlere bir öğütten başka şey değildir
- **Bir kişiye ancak öğüt verilebilir, hatırlatılır, yapmak veya yapmamak kendi inisiyatifinde olmalıdır, sorumlu kendisidir:** Bir kişi tedavi görmek için, tansiyon ilacı alıyor, bu unutmaması olanaklı olabilir. İlacını al demek değil, ilacını aldın mı, unutmussan hatırlatayım denilmelidir. Basit gibi gelebilir ama emir değil, ancak öğüt, hatırlatma yapılabilir: 87/9: Eğer hatırlatmak yarar sağlarsa hatırlat/öğüt ver
- **Özellikle tereddüt içinde olunanlar konusunda öğür, bilgi, aydınlanma alınmalıdır. Rıza ve karar elbette kişiye aittir:** Bir kişi adresi unutmuş veya hatırlamıyorsa, sorar, öğüt alır. Daha önce ben gideceğim yeri biliyorum diyebilir. Ne zaman şüphe, tereddüt içinde olursa sormalı, öğüt almalıdır. Çeşitli yol ve yöntem gösterilebilir, elbette kendisi seçecektir: 87/10: İçine ürperti düşen, öğüt alacaktır

NOT: Anlamsız ve bilim dışı öğüt olmaz, korkutma sıklıkla yapılır ama güvenme ve inanma boyutu olmayınca onlar da anlamsızlaşmaktadır.

- Bir işi yapan kişi bedelini öder, ceza alır, korunan ve gözetilen ise, ibretlik olandan ders almış, bilimsel öğütlere uymuş ise bir sorun yaşamaz. Bilim, sevgi ile insanlık üzere olmayanlarla birliktelikte, güven ve insanlar sevgi temelinde de emin olamazlar, burada endişe varsa, birliktelik düşünülemez. Bir bakıma etik ilkeler ve Kurandaki ayetler, bize korunup, sakınmamız için bir kılavuz bir öğüt olmaktadır. İnsanlar birbirini korumak ve gözetmek ile görevlidir. Eğer sadakatsizlik olursa, onlar izole edilir, öğüt verilir, doğruya dönerlerse de af kapısı açık tutulmalıdır. Bir kişinin amacı ve güdüsü bilinemez, gönüllerindeki, akıllarındaki yaklaşım da bilinemez, biz gerçekten öğüt ve danışmanlık yapılabilir, suç olmadıkça da aldırış edilmez. Düşman bile olsanız, esirlere iyi muamele ediliyorsa, sizin tarafınıza geçen çok olur. Antlaşma yapıp, bozanlar güvensiz ve emin olunmadığı için gereken tedbirler alınır, bu onlar arasında da düşmanlığa neden olur. Bir tehlike varken, uyarı yapmak, öğüt ile kurtuluşa sağlamak, insanlık görevidir, ücretli yaklaşım yapılmaz.
- Başkasına eziyet eden, temelde kendi nefesine yapmaktadır, nimet ve ödün alıp, gizli olacağı şeklinde de bir yanılığa düşmemelisiniz. Bir ayrılık, boşanma bile olsa, insanlıkta olunmalı, hak edişi de verilmelidir, bu isabetli ve daha temizdir. Haksız kazanç yapanlar, alışveriş bir yaşamsal boyut ise, bunlara ancak ateşin dostu olabilirler, düzelmezlerse orada kalıcıdır.
- Bir kişinin tek başına yapması beklenmez, ama bu verişin, işi bilen, uzman, ehil olanlara verilmesi gerekir. Bunlar adaletle, öğüt vererek yapılmalı, cömert ve eli açık olmak için hak edenlere verilmelidir. Bir boyutta savunma önemli, öldürme ve sürme değil, barış, fetih ile olmalı, bu daha hayırlı ve ömürlü olur, bir öğüttür, yapan kazanır. Her bireyin

bir konuda kendisine göre yorumu vardır. Gerçek yazı ve metin birey tarafından okunmalı, gerekirse açıklanmalı, ama rıza kendisinde olursa, sorumluluk ta kendisinde olur. Bir uyarı varsa, zamanında giderilmelidir, yoksa unutursanız, felaket aniden gelecektir: Bana bir şey olmaz, bilim ve yaratılış dışına çıkar ve gerekli önlemleri almaz ise, bilgisizce yapılması ile kazaya davetiye çıkarır. Bilim üzere olanlar doğru ve etik ilkelerde ise, insan olarak görevini icra ediyoruz derken, sapanlar ise yüceldiklerini sanır ve elbette aldanırlar. Kim olursa olsun haklar yenilmemeli, ölçülü ve dürüst olunmalı, bir kimseden de yapamayacağı şey istenmemelidir. Bir kişi davranışlarını yapmadan ilkeleri saptaması ve buna göre yaklaşması, bilinç ve bilim ile olasıdır. Her kişi kendi yaptığından sorumludur, bilgilenme, aydınlanma için danışabilir ama kara sorumlusu kendisidir. Kimse başkasının velisi olamaz: Bir kişi öğüt verebilir, ancak rıza, karar ve uygulayan biz olduğumuz için, zarar ve zulümden biz sorumlu oluruz, öğüt veren yapmasaydın diye kurtulur. Örtü edep yerlerini örtmek ise, bu soyuttur, diğer edepsiz olmamak için tüm tutum ve davranışlarımızda da korunup gözetmeli ve tedbir almalıyız: Bilim bize gelecekte olacakları öngörür. Bir hekim hastalıkta tedavi olmaz ise özellikle oluşacak hastalık seyrini söyleyebilir, bu bilgiden, eğitimden dolayıdır Bilen ve bilim üzere gerekçelendirilen kişinin öğüdü dinlenir ve uygulanır.

- **Felaket bilimsel tedbir almayanların başına gelir, daha önce uyarıların dinlenmediği de anlaşılır.** Öğütleri dinlemek ve uygulamak bilimsel boyut üzerinde olanların daha sık gözlenen yaklaşımlarındandır Bir kimseye yalan olmuş söylediğin denilince, köpürtmesi beklenir, ama sizin işiniz uyarı ve tebliğ etmektir. Bir sorun olunca, bunu bilimsel irdeleme ve gereken tedbir ile koruma ve gözetme yapılmalıdır. Öğüt vermeniz, bilimsel saptamanız yerine yapılmaması, kendileri için felaketin habercisi olmaktadır Bir bilimsel konuda olan öğütler, mutlak yapılmalı, yapılmalı, yapılırsa iyi olur şeklinde olduğuna göre, felaket oluşacak ise mutlak olmalıdır. Bu bir basit söz ötesidir ve öyle olmalıdır Kim olursa olsun, isterse düşmanın olsun, insan olan kişi, tehdit ve uyarı görürse bunu iletmeli, bildirmelidir: Her kesin bir kapasitesi vardır, iş buna göre verilir, bu açıdan acil durumlar için görev paylaşımı önemlidir, engelli ise başka türlü destek olur: Yaşarken her an bir sınav içinde oluruz, öğüt almak, danışmanlık ve aynı zamanda tedbir önemlidir Yaratılış üzer bilimde olunca, bize şuurlu, bilimsel olmayı, veri ve kanıtları öğüt olarak ele alarak, sağlıklı düşünme ve uygulamayı, hakikate ve gerçeğe ulaştırın bir kılavuz ve nimet, rahmet olduğu bilinmelidir Azmış kişileri at gibi dizginlemek olası değildir, zorlama yasaktır, öğüt, uyarı yarar sağlamaz. Bu nedenle belalarını kendileri bulurlar Bir kişi hakkında tereddüt varsa, tutum ve davranışlarına bakılır, güzellikler ve iyilikler içinde ise, amacı da güdüsü de bu şekildedir, bağışlanma hakkıdır: Bazı kişiler tutum ve davranışları ile geçmişe bakınca, güven vermezler, dikkat ve önlemler güçlü olmalıdır: Öğüt, adaletli olmak, barışa yönelik iyi güzel yaklaşımda olmak, paylaşımcı olmak, etik ilkeleri uygulamak, tatmin ve doymuş olmak ile ibretlerden de yararlanmak olmalıdır Uygulamaların etik ilkelerde sonuca ulaşacak şekilde, bilimsel, rıza ve sorumluluk için bilgilendirme ve aydınlatma, öğüt, uyarı vermek, zorlama olmadan kılavuzlamak gerekir. Sapanlar ile alaka olmaz, uzak durmalıdır Bilim insanlarının özellikleri; yaratılış verilerine uymaları, öğüt olarak kanıtları ele almaları, saygı ile bunları uygulamaları, hatırlamaları ve öğüt, uyarı olarak belirterek bunlara yapmaları ile anlaşılır: Uyarı ancak sevecen yumuşak ve tatlı sözle yapılır, öğüt almak isteyen alır, alanda ürpererek algılar Bir felaket haberi verdiğinizde, öğüdünüzü dinleyen az çıkar ama gülen ve eğlenenler çok olur Uyarı ve öğütün özelliği, bizlerin bir bilimsel boyutunu gösterir, aklını çalıştıranlar için anlamı olur Doğru ve yanlış ayırması için daha önemlisi doğru olarak ne yapmalıyım etik ilkeleri tanımlı var oluştan beri olduğu ve bir ışık gibi aydınlatıcı olduğu, rızasında buna göre olması öngörülmüştür Tarihte

zalimlerin başına gelenler ibret olarak açık ve net eski geçmiş ibretler iken, korunanlardan niye olunmaz, anlaşılır değildir: Bir felaket gelen yere yerleşmek isteyen, öğüt ve uyarılara dikkat etmelidirler, nankör olurlarsa onlarında başına gelecektir: Yaratılışı bilimsel incelemek ile oluşan sistemin nimetlerine ne kadar şükretsek az gelir: Bilimsel uyarılara karşın, onlara sağır ve kör olanlar, felakette de daha önce öğüt verildiğini algırlarlar mı Bazı kişiler verilen öğüt ve uyarıları dikkate almazlar, söyleyeni dikkate almazlar:

- **Öğüt yaşamsal boyutta ise, söylenmesi önemlidir ve kaçıp kurtulmak ile varlık sağlanabilir, devam ettirilir:** Tarihte medeniyetlerin yok edilenlerin eksiklikleri, kılavuz, bilimsel öngörü ve nimetleri harcamaları ve iyilik ve güzellik yerine hırslanmaları ile olduğu gözlenerek, bunları bir ders, öğüt olarak almaları gerekir: Bilimsel boyutta olunca, toplumu aydınlatma da bir nimet olmalı ve onlara düşünüp öğüt almalarına çalışmalarıdır: Yaratılış ve bilimde uyarılar arka arkaya gelir, öncül olanları dikkate almanın ötesinde tedbir ve önlem alınması için bir fırsat, imkan doğar Yaratılış ve bilimsel oluşumlar tek ve yalındır, doğa kanunlarına karşı çıkılamaz, olduğu gibi etkileşir, karşı çıkan ve inkâr eden de başlıca kendisine zulüm yapar: Bir çalışma sonucunda bilimsel bulgu bulan bilim insanı, buradaki sevinci ve şükranlığının boyutu olmaz, böbürlenmez, minnet duyarlar: Bilimde veri ve kanıtlar yaratılış üzeredir, herhangi doğa üstü bir etkileşim olamaz: Olaya olmuş ve kaza olduktan sonra pişmanlık anlamsızlaşır: Bir kişinin başına sorun gelince, kendisine bakmak yerine, kabahati tehdidi, gerekli tedbiri almadığı yerine, uğursuzluk başıma geldi demekle, kurtulacağını sanmamladır: Öğüt ve Kuran/Taktimi, uyarı olan bir metni, şiir diyerek yakışmaz boyuta getirmeye çalışmak, elbette anlamsız karşı çıkıştır: Bir kişinin başına aynı sorun iki defa geliyorsa aklını kullanmamış, öğüt, ibret almamış demektir, mazereti olan bana bildirilmedi de geçerli olmaz, kendi yaşamıştır Bir bilinen bilimsel yasa varken, buna yemin edilir. Kuran da sunulan öğütlerin olacağına da inanan yemin eder: Bir kişi bilimsel veriden şüphelenirse, kanıtın dayanağına bakar, her yerde, her zaman aynıdır. Buna uymayan azabı de çeker: Öğüt ve uyarıları dinleyen ve ders olarak görenler, temiz, insanlık olarak özlü kişiler olacağı belirgindir Kendi kalıplarına uymadığı, Kuran bir ilke sunduğu için, bazıları bu açıdan Kuran yetersiz demektedirler ki düşünüp, öğüt almadıkları belirgindir:
- **Bir kişi nimetlere şükrettiği zaman, bunun Yaratan ve yaratılıştan olduğunu algısı ile yapar, sunan kişiye teşekkür eder:** Bir uyarı ve öğüt gelirse dikkate almalı, bize bir düşündürücü boyutu vardır, tedbir almaz isek sorumlu oluruz Bir bilimsel boyutun mutlaka yaratılış üzere bir dayanağı, gerekçesi vardır, boşa konuşulmaz: Bir konu anlatmak değil, kavranması isteniyorsa, kolaylaştırarak onu anlattığımız, eğitim vereceğiniz kişiye göre sunarız Bir konuyu işlemek için, önce o kişilerin gönülleri ve akılları arzulu olmalı ve yaratılış bilimde olarak, hayal ve fantezi peşinde olmaması ile yaratılış üzer olana yapılabilir Gönülün onaylamadığı bir konu, arzu duyulmayan, istek olmayan bir şe duyulmaz ve öğüt olarak alınamaz Bir uyarı yapınca bu zorbalık be tehdit olarak görülebilir. Bu sadece bir uyarıdır, tedbir alın, felaket kapınızı çalmasını demektir Bir kişi bilimsel veriye inanır ve söyleneni dikkate alırsa ancak onlara o bilgi, öğüt yarar sağlar Bilim verileri ve kanıtlar kâhin ve doğa üstü değil, bize bir öğüt ve uyarı olarak irdelenmelidir: Geçmişten ibret almayan, öğüdü dikkat etmeyen başına elbette işler açılacaktır: Bir konunun vurgulanması, ibret ve öğütlerin kolaylaştırarak sunulması, düşünenler için anlamlıdır: Kurandan öğüt almak isteyen kişi, ibretle onu düşünmeli, algılamalıyız, çünkü kolaylaştırıldığı da unutulmamalıdır Yaratılıştaki, bir yere giderken bakılır, yağmur, kar ve yakıcı güneş durumu varsa, ona göre kıyafet alınır, benim haberim yoktu, bana öğüt verilmedi demek, ben bakmadım demektir: Bir kişi düşünmeli, ibret sorunlarda ders almamız bir konu iken, yapılan yaklaşımın bir

savunması olamaz Burada aynı ayet, farklı boyutlar ile karşımız çıkmaktadır. Firavun da dinlemedi, olaylar, felaket gelince düşünmedikleri net ortaya çıkacaktır İnsanlar ağızından çıkacaklara dikkat etmelidirler, bunun tazminatını öderler, ödemelidirler Suç Ceza Kanunlara dayalı iken sosyal olaylar Medeni Kanun ve Sulh Hukuk yasalarına dayandırılmalıdır: Ne durumda olunursa olunsun, tövbe geri dönüşü sağlamaktadır aratılış, her bilimsel boyut bize öğüttür, Kuran da bize bir öğüttür: Her öğüt düşünmek ve akli kullanmak ile işlev kazandırılmalıdır Her olay bir düşündürücü öğüt olmaktadır, yaklaşım sevecek, iyilik ve güzellik dolu olmalıdır Bir şeyden öğüt alan kişi, düşünerek kullanılmalı, yüz çevirmemelidir Her olay ve olgu, olumlu örnek, olumsuz ibret olarak bir ders, bir öğüttür: Bilgi ancak düşünen, bunu akıl ve gönül ile talep edene verilmelidir, yoksa itici gelebilir

- **Öğüt, bilgilendirme, aydınlatma bireye göre verilir.** Her bir bilimsel yaklaşımda da bir dayanağı, gerekçesi vardır. Akli ve gönlü etkin kılabilmek için, öğüdü düşünmek gerekir. Neyi dilediğini düşünerek karar verirsen, öğüt alabilirsin. Rıza ancak aydınlatmadan sonra, öğütten sonra alınabilir Bir kişiye ancak öğüt verilebilir, hatırlatılır, yapmak veya yapmamak kendi inisiyatifinde olmalıdır, sorumlu kendisidir Özellikle tereddüt içinde olunanlar konusunda öğür, bilgi, aydınlanma alınmalıdır. Rıza ve karar elbette kişiye aittir

Öğüt vermek bilimsel olan bir temelde, gerekçe ve dayanakları sunmak ile olur, rıza ve sorumluluk kişiye aittir

TAKVA YAP

- **Takva:** Bir eylemi yapmak, bunun karşılığı gerekeni almak iken, kötü ve zulümden kaçınmak, yapmamak da bir boyuttur. Bazı ufak hikayelerde patron işe alacağı kişiyi seçmek için, dışarda bir ortaya konulan parayı alanı dışlamakta, iade edeni ise işe almaktadır. Bunun gibi sınavda kitaba bakabilirsiniz ama sözler size ait olmalı vurgumda bu kaynaktan gelir. Bilgi akıl ve düşünceden geçince size ait olacaktır.
 - **Bir kişi bilimsel boyutta olmaz ise, ibretlik durumlarla karşılaşır, korunan ve gözetilen kişiler ise bir ders öğüt olmaktadır:** Bir musibet bin nasihatten iyidir denilir. İnanan kişi, gördüğü sorunlara çözüm aramalı ve kendi de düşmemelidir. Fay hattında ev olunca, bunun yerine getirmeli, evini güçlendirmelidir ki bu bir öğüt olarak yapılandırılmalıdır: 2/66: Bu durumu, o zamankilere ve onların ardından geleceklere ibret dolu bir ceza, takva sahiplerine de bir öğüt yaptık
 - **Bir şeye yüzünüzü dönmek değil, aktif eylemde bulunulmalıdır. Bu Evrenin bir Yaratılış olarak Yaratıldığı, bu konuda uyarıcıların geldiği, akraba, muhtaç ve maddi desteğin yapılması, söz vermesi, yapması ve hakka dikkat edip, korunması, tedbir alması önemlidir:** Bir kişinin hayırda dürüstlük, gerçeklik yapma boyutu: 1) Yaratılış, bilim ve Yaratana inanma, 2) Hesap vereceği için tüm yaptıklarını değerlendirme, sorgulama, 3) Elçilerin ilettikleri temelinde, etik yapılanma yapması, 4) Paylaşma, yakından en uzağa kadar, muhtaç olanı ayırmadan vermek olarak tanımlanmaktadır ve ayrıca 5) Sabırla çalışarak, değer ve eser üretmekte, 6) Özü ve sözü bir olarak, 7) Korunan, gözetilen, tedbir alanlar olmayı vurgulamaktadır. İşte bunlar imanın esasları olarak kabul edilebilir: 2/177 Yüzlerinizi doğu ve batı yönüne çevirmeniz hayırda erginlik/dürüstlük değildir. Hayırda erginlik/dürüstlük o kişinin hakkıdır ki, Allah'a, âhiret gününe, meleklere, kitaplara, peygamberlere inanır; akrabaya, yetimlere, çaresizlere, yolda kalmışa, yoksullara, özgürlüğüne kavuşmak gayretinde olanlara malı seve seve verir, namazı/duayı yerine getirir, zekâtı öder. Böyleleri söz verdiklerinde ahitlerine

vefalıdırlar; bolluk ve bereket zamanı kadar, zorluk, sıkıntı ve şiddet zamanında da sabırlıdırlar. İşte bunlardır özüyle sözü bir olanlar. İşte bunlardır takva sahipleri.

- **Bir kişi korunmak ve gözetmeyi ölümden sonra da sürdürmek istiyorsa, mirasını tüm ailenin hak edişine göre, hukuka uygun vasiyette bulunmalıdır:** Son hayır olarak, korunmak için, tüm yakınlarla mirastan pay ayırmak olmalıdır. Hak edene hak ediş olarak verilmelidir: 2/180 İçinizden birine ölüm geldiğinde, eğer bir hayır bırakacaksa, üzerinize yazılan şudur: Ana-babaya, akrabaya, örfe uygun vasiyette bulunmak. Takva sahipleri üstüne bir hak olarak
- **Hayır yaparken bile dürüst, korunup, gözetilerek, hakları çiğnemen, saygı ve hürmetle yaklaşmak gerekir:** Zaman bazı kişiler için bir bilinmez ise, bunu bir büyücülük gibi ele alan olabilir. Bu sadece vakit ölçüleridir, Benzer olarak da diğer bireylerin haklarına riayet etmek, onlara rahatsızlık vermemek, rızalarını alarak onlara yaklaşmak gerekir. Hayırda da hak ediş göre yaklaşmak önemlidir. Bir kişinin hakkını yemekten, ziyan etmekten korkulmalıdır: 2/189: Sana, doğan Aylardan sorarlar. De ki: "Onlar, insanların çeşitli yararları ve bir de hac için vakit ölçüleridir." Hayırda erginlik/dürüstlük evlere arkalarından girmeniz değildir. Hayırda ergin/dürüst o kişidir ki, takvaya sarılıp korunur. Evlere kapılarından girin. Allah'tan korkun ki kurtuluşa erebilesiniz
- **Birliktelik, belirli zamanlarda insanlar toplanarak, insanlık konularını, korunma, gözetme ve yardımlaşmayı irdelemelidirler:** Birliktelik, bir arada olmak için belirli zamanda toplanılmalıdır. Bu aşamada, dostluk, kötülüğe yaklaşmamak, kavga ve çekişme olmaması, cinsel boyutun dışlanması, çekişme değil, dostluk oluşturulmalıdır. Paylaşım ve akıl, gönül bütünleşmesi sağlanmalıdır: 2/197 Hac, bilinen aylardadır. Kim o aylarda haccı kendisine gerekli kılsa hacda kadına yaklaşmak, kötülüğe sapmak, kavga ve çekişmeye girmek yoktur. İyilik olarak yaptığınızı Allah bilir. Azık edinin. Hiç kuşkusuz azığın en güzeli takvadır. Ey akıl ve gönül sahipleri, benden sakının
- **Hayatın süs ve mutlu olmak, çalışarak değer üretmek, barışa yönelik iyilikler ve paylaşım ile olabilir, tersi azap veren bir yaşam olur:** Bu dünya geçici diyerek, eğlence, zevk ve vakitlerini boşa harcayanlar, gerek sarhoş olarak perişanlık ve ölümü düşünmek ile çekilen azap ile, başkalarına alay eder ama kendileri sosyal alt düzeye iner: 2/212 İğreti/sefil hayat küfre sapanlara süslü gösterilmiştir; onlar, iman sahipleriyle alay ederler. Takvaya sarılanlar, kıyamet günü onların tepelerinde olacaktır. Allah, dilediğini hesapsız bir biçimde rızıklandırır.
- **Bir iş yapılması için eylem gerekir. Bu eylem barışa yönelik, bilimsel olmalı ve korunma ve gözetme ile tedbiri alınmış olarak yapılmalıdır:** Bazı kişiler dua ve diğer yaklaşımlar ile yaratılış sorunlarından kurtulacaklarını sanırlar, eylem gerekir, bilim üzere barışa yönelik iyilikler ile korunmak ve gözetmek yapılmalıdır: 2/224 İyilik etmenize, takvaya sarılmanıza, insanlar arasında barışı kurmanıza engel yapmak üzere Allah'ı yeminlerinize siper haline getirmeyin. Allah, her şeyi duyar, her şeyi bilir.
- **Boşanma gibi bir durumda haklar verilmeli, hatta lütuf olması ile daha bir etkileşim olacaktır:** Her birlikte olunan kişinin bir hakkı vardır. Boşanma durumunda da bir tazminat ödemesi zorunludur. Korunma ve gözetme açısından daha fazla verilebilir. Lütuf yapılması önemlidir. Bunun sosyal etkisi belirgin olacaktır: 2/237 Bir mehr belirlemişseniz ve kadınları hiç

dokunmadan boşamışsanız, kesiştiğiniz mehrin yarısını verin. Ancak kadınların vazgeçmesi ile nikâh bağı elinde bulunan erkeğin durumu müstesna. Erkekler olarak sizin vazgeçmeniz takvaya daha yakındır. Aranızdaki lütufkâr olmanın farkını unutmayın. Allah, yapmakta olduklarını en iyi şekilde görmektedir

- **İnsanlar güven ve emin olunması, bir işte korunma ve gözetme ile verdiği söz ve yaklaşımlarında tutarlı ve sabit olmalıdır:** Bir konuda insanlar daha önceki planına, görüşe sahip olması, değiştirmemesi ile, korunma ve gözetme ile daha sevilen kişiler olacaklardır: 3/76 İş öyle değil! Kim **ahdine** vefa eder, takvaya sarılırsa hiç kuşkusuz, Allah takvaya sarılanları sever.
- **Tarihten incelenirse, bir kişi bile olsa, yaptığı çalışmalar, uğraşlar ile oluşturduğu değer ve eserleri karşılığı olmuş ve nankörlük te oluşmamıştır:** Bir kişinin yaptığı veya yapacakları çalışarak ürettiği değer ve eserler, nankörlükle irdelenmez ve karşılıksız da kalmaz, zaman içinde değeri ortaya geç çıkabilir: 3/115 Yapmakta oldukları/yapacakları hiçbir hayır, nankörlükle karşılanmayacak/karşılıksız bırakılmayacaktır. Allah, takva sahiplerini çok iyi bilmektedir]
- **İnsanlara insan olmanın bir karşılığı olarak, bolluk ve darlıkta yardımlaşır ve sorunlar oluşmasan tedbir alırlar:** Bolluk ve darlık olsa bile insanlar yardımlaşır ve korunur, gözetirler. Bunu yapanların toplumda yeri farklıdır: 3/133 Rabbinizden bir bağışlanmaya ve eni göklerle yer kadar olan cennete doğru yarışır gibi koşusun. O, takva sahipleri için hazırlanmıştır
- **Bir sorun ibret olarak almalı, bundan çıkarılan dersleri yerine getirerek, bir saha oluşmamasını sağlamalıdır:** Bir felakete karşılınca hemen isyan değil, olayı irdelene ile bilimsel ne eksiklik var, tedbir ve korunmada nerede eksiklikler vardır diye düşünerek, gerekenleri yapanlar için ödül, yeniden felakete düşmezler: 3/172 O müminler ki, kendilerine yara isabet ettikten sonra bile Allah'ın ve resulün çağrısına cevap verdiler. Onlar içinden, güzel işler yapıp takvaya sarılanlara büyük bir ödül vardır
- **Kötülük, saldırganlık üzere yardımlaşılmaz, korunma ve gözetme birliktelik durumlarında çatışma değil, çarpışmanın yasak olması gerekir:** Bazı ortamlarda çatışma, savaş ve buna benzer yaklaşımlar ortadan kalkmalıdır. Toplantılar, kongreler ile doğanın korunma ve gözetilmesi için, varlıkların çoğalabilmesi için tanınan süreler önemlidir. Kötülük, saldırganlık üzere yardımlaşılmaz, korunma ve gözetme yapılmalıdır: 5/2 Ey iman edenler! Allah'ın ibadet, iyilik ve güzellik alâmeti kıldığı şeylere, çarpışmanın yasak olduğu **haram aya**, kurbanlık hediyelere, gerdanlıklara, Rablerinden bir lütuf ve **rıza** niyaz ederek Mescid-i Haram'a gelmiş olanlara saygısızlık etmeyin! İhramdan çıktığınız vakit avlanın. Bir topluluğun, sizi Mescid-i Haram'dan uzak tutmak için sergilediği kötülük, sizi saldırganlık ve düşmanlığa sakın itmesin! Hayırda erginlik/dürüstlük ve **takva** üzere yardımlaşın! Kötülük/çirkinlik, düşmanlık/saldırganlık üzere yardımlaşmayın. Allah'tan sakının! Kuşkunuz olmasın ki, Allah'ın azabı çok şiddetlidir
- **Bir kişinin insanlığı yaşamında olan adil olması, her hak edişe göre davranmayı ve dürüstlüğü ile tanımlanır. Ters durumlarında bile adil olmayı terk etmez, korunur, sakınır:** Burada inananlar, Yarattılış ve Yaratan inananlar, tanrıya değil, adalet ve dürüstlüğü tanıdığı, yapan ve bunun bizzat şahit olanlar, yaratılış bilimsel olarak kollayan ve gözetilen olmalıdırlar. Topluluğun çirkin ve kötülüğü de bizi adaletsiz değil, tam tersi adil olmaya yöneltmelidir, yaratılıştaki her yapılanın belirginleşeceğini de unutmamalıdır:

5/8 Ey iman edenler! Adalet ve dürüstlüğün tanıkları olarak Allah için kollayıp gözetleyenler olun! Bir topluluğun çirkinlik ve kötülüğü sizi adaletsiz davranmaya asla itmesin. Adaletli olun! Bu, takvaya/korunup sakınmaya daha uygundur. Allah'tan sakının. Allah, yapmakta olduklarınızdan haberdardır

- **Yakınlaşma amacıyla olan yaklaşım, korunup, gözetme ile olur, menfaat ve diğer boyutları onu bozar, anlamsız hale getirir:** Bir yardımın amacı ve güdüsüne göre değerlendirme yapılır. Bir menfaat olursa, paylaşım amacı olmayan, korunma ve gözetme olmaz ise yapılananın anlamı da olmayacaktır: 5/27: Onlara Âdem'in iki oğlunun haberini de gerçek olarak oku. Hani, ikisi birer kurban sunmuşlardı da birinden kabul edilmişti, ötekinden kabul edilmemişti. "Seni mutlaka öldüreceğim." dedi. Öteki: "Allah sadece takva sahiplerinden kabul eder." dedi]
- **Bilim devamlı gelişim ve değişim içinde ise, daha öncekilerden yararlanılması sayesinde oluşmaktadır:** Her bir bilim insanı, kendisinden önce gelen yaratılış bilgileri üzerinedir. Bu açıdan bu devamlılık süreğendir. Aynı durum inanışta da varken, insanlar bozarak bunları kendi algı ve değerlerine göre değiştirmek istemişlerdir: 5/46 Ardından o peygamberlerin izleri üzere Meryem oğlu İsa'yı gönderdik. Tevrat'tan yanında bulunana doğruluyordu. Ona İncil'i verdik. Hidayet ve ışık vardı onda. Tevrat'tan yanında olanı tasdikleyici idi. Doğruya ve güzele kılavuzdu, takvaya sarılanlara bir öğüt
- **İnsanların yaklaşımlarında amaçları etik, iyilik ve güzellik ise, sonra korunup ve gözeterek zarar ve sorunlardan kaçarlarsa, bunlara sorgu değil, taktir olur:** Güzel düşünen ve güzel yapanlar, amaç ve güdülerini bu olduğu için, inanarak, hayır ve barışa yönelik, işler, yapar, değer ve eser üretenler, daima bir üst düzey boyutunda olurlar, yücelirler, ama bunu korunup gözetmeleri ile oluşturmalarıdır: 5/93 İman edip hayra ve barışa yönelik işler yapanlara; bundan böyle korunup iman ederek iyi işler yaptıkları, sonra takvaya sarılıp imanda kemale erdikleri, sonra bir merteye daha korunup güzellikler sergiledikleri takdirde, daha önce tatmış olduklarından ötürü hiçbir günah yoktur. Allah, güzel düşünüp güzel davrananları sever
- **İnsanı insan yapan, malı, bilgisi ve yönetici olması değil, korunan, gözetilen, sevgide insan olandadır:** Korunan ve gözetilenlerin hesaplarında üstlerinde bir şey olmayabilir. Bu dikkate alınmalıdır, diğerleri bilmelidirler ki, mal, bilgi ve yönetici olmak değil, önemli olan bunlardan sakınmadır: 6/69 Takva sahiplerine, onların hesabından bir şey yoktur ama yine de bir hatırlatma olmalı. Belki sakınırlar
- **Bilim dışı olan öneriler bizi geleceğin mirasçısı kılmaz:** Yardım ancak Yaratılış ve bilimden gelir, herhangi bir kişiden değil, bilim insanların öğüt ve uyarılarında vardır. Bu açıdan tutum ve davranışları bilimde olanlar geleceğin mirasçısı olabilirler, çünkü bunlar bilimsel korunma ve gözetme ile tedbir alırlar: 7/128 Mûsa kendi toplumuna şöyle dedi: "Allah'tan yardım dileyin, sabırlı olun. Yeryüzü Allah'ındır, Allah ona, kullarından dilediğini mirasçı kılar. Sonuç, takvaya sarılanlarıdır
- **Bir konuda bilgi değil, bilimsel tutum ve eylemde olunmalıdır, diploma değil, eser ve değerler anlamı oluşturur:** Bilimde gelecek nesil, yaratılış üzere olmalı, kendilerinin öğretmen olması, eğitici olması ile bir üstünlük değil, menfaati dikkate alsalar bile, gerçek bilim üzere olmadıkları için akıllarını işletmeyen, bilgili ama anlamsızlık içinde olurlar: 7/169

*Arkalarından, yerlerini alan halefler geldi. Bunlar, kitaba vâris olmuşlardı. Şu basit dünyanın geçici menfaatini esas alıyorlar ve şöyle diyorlardı: "Biz zaten bağışlanacağız!" Kendilerine, bir menfaat daha gelse onu da alıyorlardı. Bunlardan, Allah hakkında, gerçek dışında bir şey söylemelerine ilişkin **kitap misakı** alınmamış mıydı? O kitabın içindekileri okuyup incelediler mi? Âhîret yurdu, takvaya sarılanlar için daha hayırlıdır. Hâlâ aklınızı işletmeyecek misiniz*

- **Bir kişi ilişkilerde korunur, gözetir, insanlıkta olura, diğer tersine davranan kişilerin azapta olmasına da şaşmamalıdır:** Bazı kişiler kendi menfaati derken, oluşan durum ile onların zararına gelişir. Korunan ve gözetilenler ise bu çatışmada olmazlar: 8/34 Onlar Mescid-i Haram'dan geri çevirip dururken, Allah onlara neden azap etmeyecekmiş? Onlar onun dostları/koruyucuları da değillerdir. Onun dostları/koruyucuları takva sahiplerinden başkası değildir. Ama onların çokları bunu bilmezler.
- **Yılda bazı zamanlar birliktelik için ayrılmalıdır:** Her yıl inanların birbiri ile iletişim ve ilişki açısından savaşıma değil, bir arada olup, birbirlerine zulmetmeden olmaları gerekir. Savunma top yekûn olmalıdır: 9/36 Gökleri ve yeri yarattığı gündeki yazısına göre, Allah katında ayların sayısı on ikidir. Bunlardan dördü haram aylardır. Eskimez din işte budur. Artık o aylar içinde benliklerinize zulmetmeyin. Müşrikler sizinle nasıl topyekûn savaşıyorlarsa siz de onlarla topyekûn savaşın. Şunu bilin ki, Allah, takva sahipleriyle beraberdir
- **Mücadele bir ortamda suç unsuru varsa olur, izin almak değil, uyararak ve zararın oluşmasını önlemek için mücadele edilir:** Bir kişi savunma amacıyla ise, tüm malı ve canı ile mücadele eder, bunlar inandıkları ve idealler için savaşır, kimseden de izin almazlar: 9/44 Allah'a ve âhîret gününe iman edenler; mallarıyla, canlarıyla cihat edecekleri için senden izin istemezler. Allah, takva sahiplerini iyice bilmektedir
- **Bir dua bile ancak temiz, korunan ve gözetilenlerin olduğu, temizlenmek içinde olanlar ile yapılabilir:** Her mescitte ibadet edilmez, korunma ve gözetilenin olduğu, temizlenmek, iyilik ve güzellik içinde olanlar ile birlikte olunur, birlikte yaklaşılır: 9/108 Böyle bir mescitte sakın namaza durma! Daha ilk gününde takva üzerine kurulan bir mescit, içinde namaz kılman için çok daha uygundur. Temizlenmek arzusu taşıyan erler vardır o mescitte. Allah, temizlenenleri sever.
- **Bir felakette etkilenmeyenlere bakıp inceleyince, onların yaratılış üzere, gereken tedbiri aldıkları, korunmayı yaptıkları görülür:** Bir kişi tehlikeyi algılar ve farkın varırsa, onun için tedbir ve önlem alır. Bu açıdan inanmış olanın tedbire, önleme sarılması doğaldır, saçma ve inanış boyutunda olana da inanmaz, kendini sakınır, korunur: 10/63: Onlar inanmış, takvaya sarılmışlardır.
- **Bilim üzere olan, yaratılışa uygun davrananlar, bazı sorunlar gelmeden tedbiri öngörürler:** Koruma ve önlemi dikkat ederek, bilimsel tedbiri alanlar, gelecekteki felaket oluşmadan, bilimsel öngörü ile felaket gelmeden önce korunur, gözetilirler: 11/49: İşte bunlar, sana vahiy etmekte olduğumuz gayb haberlerindedir. Bundan önce onları sen de bilmiyordun, toplumun da... Artık sabırlı ol! Sonuç, takvaya sarılanlarındır
- **Bir yapıyı bilimsel olarak, yaratılışa uygun tedbir alınır, korunur ve gözetilirse, ömrü çok uzar ve yararlananlar daha çok olacaktır:** Bilim üzere, yaratılışa dayanarak yapılacak tedbir, korunma ve gözetilenin, varlık

devam edeceği için, bu ömür üstü varlığın korunması olacaktır, her olumlu şey de şefaath olarak dönecektir: 12/57 İman edip takvaya sarılanlar için âhiretteki ödül elbette daha değerlidir

- **Yaratılış üzere olup, bilimsel tedbiri alanlara sorulur, her yaratılış, doğa yapısı bir güzellik ve ona yararlanıp yapılanlarda güzellik üzere olacaktır:** Bir yaklaşım felsefesi olarak, tedbir alan, korunup ve gözetilen kişi, bilimsel yaklaşımlar içinde olduğu için, güzellikleri ve iyiliklerin devamlılığını sağlarlar ve mutluluk içinde olurlar: 16/30 Korunup sakınanlara, "Rabbimiz ne indirdi" dediğinde şöyle dediler: "Hayır indirdi." Bu dünyada güzel düşünüp güzel davrananlara güzellik vardır. Âhiret yurdu elbette ki daha hayırlıdır. Gerçekten ne güzelmiş takva sahiplerinin yurdu
- **Bir şeyden korunmak için tedbir alınmalı, bilimsel boyutta olmalıdır:** Meryem bilim üzere korunmaya sığınması, tüm bizlerin yapması gerektir. Depremden sığınmak, sağlam ev yapmakla olunur. Fay hattı ve zemin etüdüne göre yapılanma olmalıdır: 19/18 Meryem demişti: "Ben senden, Rahman'a sığınyorum. Takva sahibi biriysen dikkatli ol."
- **Sağlam, devamlılığı olan, korunup, gözetilebilenler ancak miras olabilir:** Bir kişi yıkılacak evini miras bıraksa ne olur ne anlam ifade eder. Bu açıdan korunup, gözetilen, devamı sağlanan ancak miras olarak düşünülebilir: 19/63 Kullarımızdan takva sahibi olanları mirasçı yapacağımız cennet işte budur.
- **Her bir kişinin yaptıkları yaratılışlarına göredir, çalışma ve eser üremede kendi yapılarından kaynaklanır. Bu açıdan eğitim ile korumak ve gelişme ile nimeti algılayabilmektedirler:** Bilim üzere olan, çalışarak değer ve eser üretenler, farkına varırlar ki bu yaptıkları yaratılış üzere olmalıdır, bu onların nimet, rızık olmasını sağlamaktadır. Koruma ve gözetme ile alınan tedbirlerin tümü bilim üzere olmalıdır. Kısaca algılayan ve farkında olanlar, yaratılış ve yaratılmış olmaktan dolayı nimete şükrederler: 20/132 Aileni namaza/duaya özendir kendin de ona sabırla devam et! Biz senden rızık istemiyoruz. Seni biz rızıklandırıyoruz. Sonuç takvanındır
- **Yaratılışı algılamak, bilimsel irdelemek, bir içten bir eğitim, korunma, gözetme boyutu olmaktadır:** İnsanlar yaratışa göre, buna uygun bilimsel davranmaları gerekir. Bu şekilde korunmak, gözetmek, bilinçlenmek bir nimet olmaktadır: 22/32: İşte böyle! Kim Allah'ın kutsallık nişanı yaptığı şeyleri yüceltirse bu yaptığı, gönüllerin takvasındandır
- **Hidayet ve doğru yol, ancak bilimsel olarak alınacak tedbir ve korunma ile olacaktır. Kurban yakınlaşmak içindir, bu değil, amaca göre eylem olmalıdır. Kurban sadece paylaşım, toplumsal bir yönü olur:** Bazı kişiler, ibadet olarak tapınırlar, Tanrı için kurban keserler, gerçekte ise, Yaratan tanrı ve ilah değildir, yakınlaşma, bir paylaşım olması için, insanlık için yapılmaktadır. Korunma ve gözetme, alınan bilimsel tedbirlerin elbette felaket oluşmasını engellediği için faydası olacaktır. Bilim üzere olanlar, güzel düşünen ve bunu uygulayanlar, doğru ve iyiliğe yönelenler Yaratanı, yaratılış algılayarak şükrederler: 22/37 Onların etleri de kanları da Allah'a asla ulaşmaz; fakat sizin takvanız O'na ulaşır. Onları size bu şekilde boyun eğdirdi ki, sizi hidayete erdirdiği için Allah'ı yücelterek anasınız. Güzel düşünüp güzel davrananlara müjde ver
- **Gelecek neslin eğitim alması denilince diploma değil, bilimsel aydınlığı olması istenir, bu bizi koruyucu olacaktır:** İnsanlar eğitim gören evlatların olmasını arzu ederler. Bu şekilde onların göz aydınlığı olması, bilim ile bazı algıları olması, gereken tedbir ve önlemleri alarak, bize önder olması,

- uygulanma boyutu bir dilektir: 25/74: Onlar şöyle yakarırlar: "Rabbimiz, eşlerimizden ve çocuklarımızdan bize göz aydınlığı bağışla. Bizi takvaya sarılanlara önder kıl
- **Koruyup gözeten, bilimsel tedbiri almış olan, sorun ve felakette cennette oldukları açık ve nettir:** Felaket olunca, bazı evler sapasağlamdır, onlar bilim üzere gererken tedbirleri ve önlemleri almışlardır. Bu açıdan bakınca onlar cennete, felakete uğrayanlar ise cehennemde gibidirler: 26/90 Cennet takva sahiplerine yaklaştırılır
 - **Huzur ve mutlu olanlar, üstünlük peşinde koşmayan, bozgunculuk yapmayanların hakkıdır:** Yaşamları boyunca toplumlar arasında, ayrımcılık ve kendilerini üstün gören bir bakıma topluma üstten bakarak eziyet eden kişiler ile bozgunculuk yaparak, özel, ayrımcılık isteyenlerin kendileri korunmak değil, fazla hak etmeden istemeleri ile huzur ve mutlu olması değil, Dünyada bile azap içinde oldukları gözlenir: 28/83: İşte âhiret yurdu! Biz onu, yeryüzünde üstünlük taslamayanlarla bozgunculuk peşinde koşmayanlara veririz. Sonuç, takva sahiplerininindir
 - **Kalbinde maraz olanlar ayrılmalıdır, ailede ola bile:** Bazı yönetici ve lider olanların aileleri de üstünlük değil, kalpte maraz olmadan insanlıkta olmalıdırlar. Kalpte maraz olan birlikte olması sorunludur: 33/32 Ey peygamber hanımları! Siz, kadınlardan herhangi biri gibi değilsiniz. Eğer korunup takvaya sarılıyorsanız sözü kırılarak söylemeyin ki, kalbinde maraz bulunan biri ümide kapılmasın. Örfü uygun söz söyleyin
 - **Bize düşen hayır ve iyilik yapmak, fesat çıkarmamak, sapıklık yapmamaktır, bunun için korunma ve gözetim yapmalıyız:** Barışa yönelik, hayır iyilik yapan ile toplumda fesat çıkaran ve arsız ve sapıklıklar yapanlar elbette yaşarken bile ayrılırlar. Korunup, tedbir alanların konumu da farklı olacaktır: 38/28: Yoksa biz, iman edip barışa/hayra yönelik işler yapanları, yeryüzünde fesat çıkaranlarla aynı mı tutacağız? Yoksa takva sahiplerini, arsız sapıklar gibi mi yapacağız?
 - **Süslü yaşayan daha fazla yalancı yaklaşımları görerek iğreti hayatın içinde olduğunu algılar, onların korunmaları ile kurtulmaları bir duamız olur:** Süslü yaşama kapılanlar, iğreti Dünya içinde olurlar, bunlar korunup gözetilen ve iyilikte olanlar ile elbette ayrı olurlar: 43/35 Her yanda süsler oluştururduk. İşte bütün bunlar, şu iğreti dünya hayatının nimetidir. Rabbinin katındaki âhiret ise takva sahipleri içindir
 - **Doğru ve gerçek, korunan, gözetilen ve bilim üzere tedbir alanın boyutudur:** Bir olayda, bir kazada, en yakın arkadaşlar farklı tanımladıkları için birbirlerini düşmanı olurlar. Hızlı gidiyordu, ama dikkatli idi, gibi yaklaşımlar çatışmayı artırır. Korunup, gözetilenler için, yavaş, dikkatli ve güvenli sürüş yapıyordu, diğeri geldi çarptı denilir ve bu sorun oluşturmaz: 43/67 Dostlar o gün birbirine düşman kesilirler. Ancak takvaya sarılanlar böyle değildir
 - **Bilimdışı olanlar, çeşitli yaklaşımlar ile felaketi uzaklaştırdığını iddia edeler, kendilerini aldatırlar ve ayrıca korunma ve gözetmeyi engelledikleri için uzaklaşmamız gerekir:** Bazı kişiler felaketi uzaklaştırdığını söyler, bilimsel tedbir almadan, bu oluşmaz, felaketi uzaklaştırma değil, davet çıkarmış olurlar. Zalim olanlar birbirlerini ikna eder, bilim üzere olan ise bu yola yanaşmaz bile: 45/19: Kuşkun olmasın ki onlar, Allah karşısında sana hiçbir yarar sağlayamazlar/Allah'tan gelecek hiçbir

- şeyi senden uzaklaştıramazlar. Zalimler birbirlerinin dostlarıdır; Allah ise takvaya sarılanların Veli'sidir]*
- **Bilimsel tedbir alanlar sorunsuz, huzur ve mutlu olurken, diğerlerindeki kalplerindeki öfkeli taassubu, cahiliyetin verdiği durumu algılamalıyız:** Yaratılış üzere olanlar, bilimsel olarak bilirlere ki, bilime karşı olanlar, kalplerinde bir öfke, neden onların başına gelmesi ile taassuba daha çok dalarlar, bilimsel korunma ve gözetilmeyi de dışlarlar: 48/26 İnkâr edenler, kalplerine öfkeli taassubu, o cahiliye taassubunu yerleştirmişlerdi. Allah ise huzur ve mutluluğunu resulünün, inananların üstüne indirmişti. Onları, takva kelimesine bağlı tutmuştu. Zaten onlar buna layık ve ehil idiler. Allah her şeyi çok iyi bilmektedir
 - **Bilimde veri, analiz ve fikirleriniz öne çıkmalı, ses ve tavırlarınız ile hükmedir olmanız gerekmez, yapılmamalıdır:** İlişki ve iletişimlerde, hâkim rolü oynamak için sert ve güçlü çıkan, diğerini fiziksel bastırmaya çalışanlar başkasına da hak tanımayanlara karşı çıkma yerine, dinleyen ve katkılarını insancıl sunanlara takva yaptıkları ve bağışlanma olacağı müjdesi vardır: 49/3 Allah resulünün huzurunda seslerini alçaltanlar var ya, onlar Allah'ın, gönüllerini takva için imtihan ettiği kişilerdir. Bir bağışlanma vardır onlar için, bir büyük ödül vardır
 - **Bilimin öngördüğünü yapanları bir araya getirdiğimizde, haberleri olmadan aynı şeyleri yapmışlardır, yaratılış sistemi aynıdır:** Tedbir alan zarar ve hatta zulüm yapmayacağına göre, elbette iyilik ve güzelliğe yakındır, eylem olmasa bile yapacağı beklenir: 50/31: Ve cennet, takva sahiplerine yaklaştırılmıştır; hiç uzak değildir
 - **Bir sohbette konuşmalar, hayırda, dürüstlükte, korunma ve tedbir üzerine olmalıdır, zarar, zulüm yapmak, yaradılışa isyan, bilim dışı konular olmamalıdır:** İnsanlar sohbet ederken, kendi aralarında hayırda, dürüstlük ve korunma, tedbir konusunda konuşmalı, düşmanlık, yaratılışa isyan ve bilim dışı konular bahsedilmemelidir: 58/9 Ey iman edenler! Aranızda fısıldaştığınız zaman, günah, düşmanlık ve resule isyan hususlarında fısıldaşmayın; hayırda erginlik/dürüstlük ve takva konusunda fısıldaşın. Huzurunda haşır edileceğiniz Allah'tan sakının
 - **Bir konuda gereken tedbiri bilimsel ve yaratılışa uygun alanlar, doğanın oluşacak sorunları değil, mutluluğu yakalayanlardır:** Bir etki ve bir işlev yapamadı gibi görünebilir ama tehlikeye karşı tedbirli olan ve önlem alanların da işlevlerinin önemi vurgulanmaktadır. Cennet, dolu cennetler vaat edilmektedir: 68/34 Takva sahipleri için, Rableri katında nimetlerle dolu cennetler vardır
 - **Bir durumda, konuda gereken tedbiri alan, huzurunu bozacak bir durum ile karşılaşmaz:** Basit anlamda bir kişi güneş yerine gölgede olursa, çölde su kaynakları yanında olursa, en büyük iki tehlikeden kurtulmuş olmaktadır. Korunma ve gözetme basit anlamda da olabileceği vurgulanmaktadır: 77/41 Takvaya sarılanlar gölgeler altında, su kaynaklarındadır
 - **Tedbir alan, korunan ve gözetilen bir bakıma kurtuluş ve zafer içinde olurlar, felakette açık ortaya çıkar:** Bir tehlikeden kurtulmak için gerekenleri yaparsanız, depremden kurtulmak için sağlam bina yaparsanız, bir kurtuluş, felakette de bir zafer, sağ ve sağlam ile sıhhatli olmanın şükürünü yaşar, başkalarına da yardım etme olanağı bulursunuz: 78/31 Takva sahipleri için bir kurtuluş ve bir zafer vardır

- **Bilim önce bozukluğun, olası sorunu saptamalı, sona da öneri ve çözümü ortaya koymalıdır:** Bir şey çalışmaması bozuk demektir ama bozuk olmadan oluşacak sorunu fark etmek ve buna göre tedbir almak önemlidir. Sağlık bozulunca tedavi edilmesi zordur, buna karşın kontroller ve izlem ile hasta olmak önlenebilir. Aşılama belirgin bir kazanç olur: 91/8 Ardından da ona bozukluğunu ve takvasını ilham edene ki
- **İyi ve doğru olanı korumak, gözetmek ancak tedbir almak ile olasıdır:** Bir boyutta tedbir alan kişi, örneğin arabayı yavaş ve dikkatli sürüyorsa, bu geç gideceği değil, hedefine varacak demektir. Yavaş irdelemesi yerine, onun korunduğu ve emin olduğu gerçeğini ortaya koyar: 96/11 Gördün mü? Ya o iyilik ve doğruluk üzere ise? 96/12: Ya o, takvayı emrediyorsa

NOT: Tüm öğüt, tebliğ ve açıklama, aydınlatmanın amacı, gereken tedbir ve korunmayı sağlamaktır. Bunu yapmayan kişi başına iş açma ihtimali vardır, erken veya geç olabilir. Tedbir yaratılışa uygun, tehdidin boyutuna göre tam ve eksiksiz, bilimsel olarak alınması şartı vardır.

- Bir kişi bilimsel boyutta olmaz ise, ibretlik durumlarla karşılaşır, korunan ve gözetilen kişiler ise bir ders öğüt olmaktadır. Bir şeye yüzünüzü dönmek değil, aktif eylemde bulunulmalıdır. Bu Evrenin bir Yaratılış olarak Yaratıldığı, bu konuda uyarıcıların geldiği, akraba, muhtaç ve maddi desteğin yapılması, söz vermesi, yapması ve hakka dikkat edip, korunması, tedbir alması önemlidir. Hayatın süs ve mutlu olmak, çalışarak değer üretmek, barışa yönelik iyilikler ve paylaşım ile olabilir, tersi azap veren bir yaşam olur. Her bir kişinin yaptıkları yaratılışlarına göredir, çalışma ve eser üremede kendi yapılarından kaynaklanır. Bu açıdan eğitim ile korumak ve gelişme ile nimeti algılayabilmektedirler. Yaratılışı algılamak, bilimsel irdelemek, bir içten bir eğitim, korunma, gözetme boyutu olmaktadır. Hidayet ve doğru yol, ancak bilimsel olarak alınacak tedbir ve korunma ile olacaktır. Kurban yakınlaşmak içindir, bu değil, amaca göre eylem olmalıdır. Kurban sadece paylaşım, toplumsal bir yönü olur. Gelecek neslin eğitim alması denilince diploma değil, bilimsel aydınlığı olması istenir, bu bizi koruyucu olacaktır. Süslü yaşayan daha fazla yalancı yaklaşımları görerek iğreti hayatın içinde olduğunu algılar, onların korunmaları ile kurtulmaları bir duamız olur. Doğru ve gerçek, korunan, gözetilen ve bilim üzere tedbir alanın boyutudur. Bilimsel olanlar, çeşitli yaklaşımlar ile felaketi uzaklaştırdığını iddia ederler, kendilerini aldatırlar ve ayrıca korunma ve gözetmeyi engelledikleri için uzaklaşmamız gerekir. Bilimsel tedbir alanlar sorunsuz, huzur ve mutlu olurken, diğerlerindeki kalplerindeki öfkeli taassubu, cahiliyetin verdiği durumu algılamalıyız. Bilimde veri, analiz ve fikirleriniz öne çıkmalı, ses ve tavırlarınız ile hükmedir olmanız gerekmez, yapılmamalıdır. Bilimin öngördüğünü yapanları bir araya getirdiğimizde, haberleri olmadan aynı şeyleri yapmışlardır, yaratılış sistemi aynıdır: Bir sohbetle konuşmalar, hayırda, dürüstlükte, korunma ve tedbir üzerine olmalıdır, zarar, zulüm yapmak, yaradılışa isyan, bilim dışı konular olmamalıdır. Bir konuda gereken tedbiri bilimsel ve yaratılışa uygun alanlar, doğanın oluşacak sorunları değil, mutluluğu yakalayanlardır. Bir durumda, konuda gereken tedbiri alan, huzurunu bozacak bir durum ile karşılaşmaz Tedbir alan, korunan ve gözetilen bir bakıma kurtuluş ve zafer içinde olurlar, felakette açık ortaya çıkar: Bilim önce bozukluğun, olası sorunu saptamalı, sona da öneri ve çözümü ortaya koymalıdır:
- Bir korunma ve gözetme işinin yapılması için eylem gerekir. Bu eylem barışa yönelik, bilimsel olmalı ve korunma ve gözetme ile tedbiri alınmış olarak yapılmalıdır. Bir kişinin insanlığı yaşamında olan adil olması, her hak edişe göre davranmayı ve dürüstlüğü ile tanımlanır. Ters durumlarla bile adil olmayı terk etmez, korunur, sakınır. Yakınlaşma amacında olan yaklaşım, korunup, gözetme ile olur, menfaat ve diğer

boyutları onu bozar, anlamsız hale getirir. Bilim devamlı gelişim ve değişim içinde ise, daha öncekilerden yararlanılması sayesinde oluşmaktadır. Bir felakette etkilenmeyenlere bakıp inceleyince, onların yaratılış üzere, gereken tedbiri aldıkları, korunmayı yaptıkları görülür. Bilim üzere olan, yaratılışa uygun davrananlar, bazı sorunlar gelmeden tedbiri öngörürler. Bir yapıyı bilimsel olarak, yaratılışa uygun tedbir alınır, korunur ve gözetilirse, ömrü çok uzar ve yararlananlar daha çok olacaktır. Yaratılış üzere olup, bilimsel tedbiri alanlara sorulur, her yaratılış, doğa yapısı bir güzellik ve ona yararlanıp yapılanlarda güzellik üzere olacaktır. Bir şeyden korunmak için tedbir alınmalı, bilimsel boyutta olmalıdır. İyi ve doğru olanı korumak, gözetmek ancak tedbir almak ile olasıdır.

- Korunma ve gözetme boyutu ölümden sonra da düşünülmelidir. Bir kişi korunmak ve gözetmeyi ölümden sonra da sürdürmek istiyorsa, mirasını tüm ailenin hak edişine göre, hukuka uygun vasiyette bulunmalıdır. Hayır yaparken bile dürüst, korunup, gözetilerek, hakları çiğnemenen, saygı ve hürmetle yaklaşmak gerekir. Birliktelik, belirli zamanlarda insanlar toplanarak, insanlık konularını, korunma, gözetme ve yardımlaşmayı irdelemelidirler. Tarihten incelenirse, bir kişi bile olsa, yaptığı çalışmalar, uğraşları ile oluşturduğu değer ve eserleri karşılığı olmuş ve nankörlük te oluşmamıştır. İnsanlara insan olmanın bir karşılığı olarak, bolluk ve darlıkta yardımlaşır ve sorunlar oluşmasın tedbir alırlar. Bilim dışı olan öneriler bizi geleceğin mirasçısı kılmaz Bir konuda bilgi değil, bilimsel tutum ve eylemde olunmalıdır, diploma değil, eser ve değerler anlamı oluşturur. Sağlam, devamlılığı olan, korunup, gözetilebilenler ancak miras olabilir. Koruyup gözetilen, bilimsel tedbiri almış olan, sorun ve felakette cennette oldukları açık ve nettir. Huzur ve mutlu olanlar, üstünlük peşinde koşmayan, bozgunculuk yapmayanların hakkıdır: Kalbinde maraz olanlar ayrılmalıdır, ailede ola bile. Bize düşen hayır ve iyilik yapmak, fesat çıkarmamak, sapıklık yapmamaktır, bunun için korunma ve gözetim yapmalıyız.
- İlişki bittikten sonra da helalleşme yapılması, hakların üstümüzde kalmaması gerekir. Boşanma gibi bir durumda haklar verilmeli, hatta lütuf olması ile daha bir etkileşim olacaktır. İnsanlar güven ve emin olunması, bir işte korunma ve gözetme ile verdiği söz ve yaklaşımlarında tutarlı ve sabit olmalıdır. Bir sorun ibret olarak almalı, bundan çıkarılan dersleri yerine getirerek, bir saha oluşmamasını sağlamalıdır. Kötülük, saldırganlık üzere yardımlaşılmaz, korunma ve gözetme birliktelik durumlarında çatışma değil, çarpışmanın yasak olması gerekir. İnsanların yaklaşımlarında amaçları etik, iyilik ve güzellik ise, sonra korunup ve gözeterek zarar ve sorunlardan kaçarlarsa, bunlara sorgu değil, taktir olur. İnsanı insan yapan, malı, bilgisi ve yönetici olması değil, korunan, gözetilen, sevgide insan olandadır. Bir kişi ilişkilerde korunur, gözetir, insanlıkta olursa, diğer tersine davranan kişilerin azapta olmasına da şaşmamalıdır. Yılda bazı zamanlar birliktelik için ayrılmalıdır. Mücadele bir ortamda suç unsuru varsa olur, izin almak değil, uyarmak ve zararın oluşmasını önlemek için mücadele edilir. Bir dua bile ancak temiz, korunan ve gözetilenlerin olduğu, temizlenmek içinde olanlar ile yapılabilir.

Tedbir, korunma ve gözetmeyi gerekenler için alınır, eylem yapılması ve mutlak bilimsel olması önemlidir.

Değerlendirme

Hekim olmak ve aynı zamanda uyarıları bilimsel yapmak bir görev olunca, başımdan geçen bir olayı aktarmak isterim.

Tehlikeye karşı uyararak ve tedbir almak, bireyleri kızdırabilir. Datça, denizde devamlı sanki cankurtaran gibi bakar ve yanımdakine de bilgi veririm. Ben bir yere gidersem, o takip etmeli, karadan yardım yapmalıdır.

Sahilde kano kiralayan birileri gelmiş, kano veriyorlardı. Bir 8 yaşlarında kız çocuğu istedi, annesi kendi bindi, kızı kucağına aldı. Akıntının olduğu yere hedef kıldılar. Kano kiralayana gittim, bak akıntıya doğru gidiyorlar dedim. Bana ne dedi, kendileri sorumludur. Bir kadın hem kano hem kızı hem kürek ve kendisini akıntıdan nasıl kurtaracak dedim. Aynı zamanda sen verdiğin için suçlu kılmak ötesinde seni yasaklarlar, meslekten men olursun deyince ayağa kalktı ne yapayım diye sordu. Sen denizden kayıkla git, ben karadan, düşerlerse, karadan kurtarırım dedim. Nitekim kano devrildi, ama tehlikenin farkında değiller, gülüyorlardı. Kayık yaklaştı, yukarı çıkın dedi, kabul etmediler. Bizi kim şikâyet etti dedi, karadan gelen beni gösterdi. Baktı kontrol edemiyor, kayığa çıktı, kano da yedek kayığa bağlandı.

Karaya çıkınca derhal gelip bana kızmak istedi, geçmiş olsun dedim, yürüyüp gittim. Dayanamadı, diğerlerine döndü, onlara beni şikâyet etti, oradakiler o doktor, aynı zamanda birçok kişiye de yardım etti, sen bir kendinin yaptığımı düşün dediler. Yüksek sesle ve yakında olduğu için duyuyordum.

Sonra diğerleri, şikâyet ettikleri geldiler, o bölgede 7 kişinin boğulduğunu ve hepsinin de mühendis, hatta doktor olduğunu söyleyerek bilgi verdiler, onlar teşekkür ettiler.

Saçma gelse bile uyarı önemli olabilir. Datça'da denize giren yakınları uyarırım.

Uyarılar: 1) Deniz sudur, ıslanırsınız, giysiniz ona göre olsun, 2) Su sıcak sanmayın, ısınızı çeker, üşür, yüzerken fark etmezseniz, adalelere kramp girebilir, 3) Suyun altında balık gibi nefes alamazsınız, boğulursunuz, 4) Birisi ile birlikte olun, sizi karada da olsa takip etsin, yardım her zaman gerekebilir tedbirli olun.

Bunu dinleyen tanıdık, bunları biliyoruz dedi. O sırada sahilde olan kayıklara bakan bir işçi, biliyorum diyenden korkulur, tedbir almaz. Burada 7 kişi boğuldu, onlarda biliyoruz derlerdi, tedbir bile almayınca bunlar olabilir dedi. Mühendis, hekim ve profesör olanlar, sorunu bilimsel doğruyu biliyorum diyerek, uyarıyı dinlememek ve tedbir almamakta, arkadaşına ben buraya gidiyorum deseler, bela gelince kurtarıldı, engel olurlar diye haber bile vermemişler diye ekledi.

Hekimlik Bakışı

Belirtilecekler hekimlik açısından da irdelenmelidir, çünkü, Dergi hakimlik üzerine Tıp Dergisi olduğu dikkate alınmalıdır.

Bir hekimin hekimlik mesleğini icra ederken yapması gerekenler nedir denilince akla gelenler başlıkta sunulanlar olmaktadır.

Hekimlik uygulamalarının Tıbbi Boyut ötesindeki yapılabacaklar:

Oku: Etimolojisi eski Türkçe okı- “çağırarak, seslenmek, (yazı) seslendirmek” fiilinden evrilmiştir. eğitim al, çocuğunu okut, eğit anlamında olarak kendimize de öğren, literatüre bak, genel danışmanlık al, her türlü kaynağı oku, modern zamanımızdaki boyuta tam hâkim ol. Hata Hakları ve Bireyin Hakları konusundaki hukuki boyut ile etik bildireleri okumak gerekir. Bu Makalede kısmen bunlarda sunulacaktır. Kısaca önce kendini eğit, eğitim al ve bilerek başla ve uygular.

Uyar. Eski Türkçe odğur- “uyandırmak” fiilinden evrilmiştir. Bu fiil Eski Türkçe yazılı örneği bulunmayan *od- “uyanık olmak?” biçiminden Eski Türkçe +(g)Ur- ekiyle türetilmiştir. (<https://www.nisanyansozluk.com/kelime/>). Bir kişinin fark etmemesi ile onu uyaraktır.

Dinde zorlama olmadığı (2/256) kesin yasak olduğu için, yapılacak sadece uyarmaktır. Hekimlik mesleğinde de bilgilendirme ötesinde hastaya yapmadığı zaman, kısaca tedavi olmadığı zaman başına gelecekler iletilir, uyarılır.

Eğit: Eski Türkçe igid- (hayvan veya köle) beslemek, yetiştirmek” fiilinden evrilmiştir. (<https://www.nisanyansozluk.com/kelime/>). Hekimler hastaların öğretmeni değil ama bilgilendirme rıza için gerekiyorsa, bu konu soru, cevap şeklinde olmalı ve ne, neden konusu da bilimsel açıklanmalıdır. Bir bakıma hasta kendi sorunları konusunda yetiştirilmelidir.

Öğreti: Eski Türkçe *öğretig* “eğitim, terbiye” sözcüğünden alıntıdır. Bu sözcük Eski Türkçe *öğret-* fiilinden Eski Türkçe **+I(g)** ekiyle türetilmiştir. (<https://www.nisanyansozluk.com/kelime/>). Öğreti ile eğitim aynı boyutta olduğu için, burada kişi kabul etmeyebilir. Bu durumda olay diğer uzmanlarca da açıklanmalıdır. Klinik, Radyoloji, Patoloji uzmanlığı da ayrıca bilgi ve açıklamalarda bulunması beklenir.

Doğru Yola uy: Eski Türkçe *toğru* veya *toğuru* “geçerek, boyunca” sözcüğünden evrilmiştir. (NOT: Bu sözcük Eski Türkçe *toğur* “(karşıya, öteye) geçmek, yönelmek” fiili ile eş kökenlidir. (<https://www.nisanyansozluk.com/kelime/>). Birçok fantezi ve destanlar ile, olgu verileri ile toplum yanlış yola yönlendirilmektedir. Bu açıdan doğrudan bilim, gerçekler ve kanıta dayalı olunmalıdır. Hekimlikte %100 netice olmaz, kanıta dayalı yaklaşım boyutu ile yaklaşmalıdır.

Davet et: Arapça *d’w* kökünden gelen *da’wa* “çağırma, çağrı” sözcüğünden alıntıdır. Bu sözcük Arapça çağırıldı” fiilinin *fa’la(t)* vezninde mastarıdır. (<https://www.nisanyansozluk.com/kelime/>). Manisa Mesir Şenliklerinin amacı, ki bunu İngiliz Elçinin hanımı fark ederek, çiçek aşısı yapmak için halkın toplanması boyutu olduğu öğrenmiştir. Dolayısıyla toplumsala boyutta davet, çağırma olup, bir menfaat ve bir istenilen boyut olursa halk koşa, koşa gelir kavramındadır.

Tebliğ et: Arapça *blğ* kökünden gelen *tabliğ* “iletme, mesaj ulaştırma” sözcüğünden alıntıdır. (<https://www.nisanyansozluk.com/kelime/>). Hasta epikrizleri hastanede yapılanların resmi dokümanı olarak verilmektedir. Her boyut yazılır. Ben bilmiyorum diyemez. Zaten Savcılığa giderek, bana bunları yapmışlardır veya yapmamışlardır şikâyetlerinin kaynağı da bu epikriz olmaktadır.

Aydınlat: Eski Türkçe aydıñ “ay ışığı, ışık, nur” sözcüğünden evrilmiştir. (<https://www.nisanyansozluk.com/kelime/>). Etik boyut olarak hastayı bilgilendirme değil, rıza için aydınlatma olarak ifade edilir. Bu nedenle aydınlanma ve onam denilmesinin kaynağı da budur. Rıza yazı ile yazarak kabul etmesi, onay ise verileni aldım, okudum demektir.

Sorguya Hazırlan: Türkiye Türkçesi *sor-* fiilinden türetilmiştir. (<https://www.nisanyansozluk.com/kelime/>). Burada mahkeme ve savcılık sorgusu değil, insanın kendi kendisine sormasıdır. Temelde en iyi şahit kedisidir, olayın tek içinde olmuştur, bir sorgulaması bu açıdan önemlidir. Burada oluşan soruları da ayrıca hekimlere sorması beklenir.

Açıkla: Eski Türkçe *açuk* “açık” sözcüğünden evrilmiştir. (<https://www.nisanyansozluk.com/kelime/>). Çocuk bile olsa, hastaya Tıbbi yaklaşımı kabul ettirmek için açıklamak gerekir. Bana eziyet ettiler ifadesinin olmaması için, net gerekçeler söylenmelidir. Hastasın, ateşin var bu nedenle ilacı içeceksin, içemez, daha kötüleşirsen, serum takılacak denir. Menejit hastalığın var ilaç mutlaka damardan verilecek demelidir. Bu zor olmadığı gibi çocuklar aileden daha kolay kabul edenler olur, ancak canı yanmaması için üstün çaba sarf edilmelidir.

Hüküm ver. Arapça *shkm* kökünden gelen *hukm* “1. yargılama, 2. yargı, karar, buyruk” sözcüğünden alıntıdır. ([https:// www.nisanyansozluk.com/ kelime/](https://www.nisanyansozluk.com/kelime/)). Burada da anlaşıldığı gibi, bir yargılama boyutu olmalıdır. Kısaca hekimlikte, yakınma, bulgular, bilimsel irdeleme, tetkikler ve bunlara göre tedavi yaklaşımı, kanıta dayalı Tıp yaklaşımı ve sonra izlem önemlidir. Bu açıdan hüküm doğrudan verilemez, bir nevi verilere göre bilimsel bir yargılama ile oluşur.

Konuş: *Kon-* fiilinden +*iş-* işteşlik ekiyle “karşılıklı veya birlikte ikamet etmek” anlamındayken sadece Türkiye Türkçesinin Batı lehçesinde 16. yy.’dan sonra *danışmak* fiilinin yerini almıştır. (<https://www.nisanyansozluk.com/kelime/>). Buradan da anlaşıldığı gibi sadece konuşmak demek, sözel bir iletişim ötesidir. Kısaca Hasta Bilgilendirme ve Rıza Formu bu açıdan bir örnek olarak sunulabilir. Hekimlikte danışmanlık, olgu için konsültasyon yapılması bilinen bir konuşma yöntemidir.

Sarıl: Eski Türkçe *sarla-* veya *saru-* “sarmak, sarmalamak” fiilinden evrilmiştir. (<https://www.nisanyansozluk.com/kelime/>). Bunun vurgusu bir elini ermek değil, tüm vücudu ile konuya, Tıp Bilimine, hastanın sorununa sarılmaktır, sarmaktır.

Öğütle: Eski Türkçe *öt* veya *ögüt* “akıl, fikir, nasihat” sözcüğünden düşünmek, anlamaktan türetilmiş olabileceği algısı vardır ve bu şekilde evrilmiştir. (<https://www.nisanyansozluk.com/kelime/>). Genel anlamdan farkı; bilimsel olması, düşünme, akıl süzgecinden geçmiş olmalıdır.

Takva yap: Arapça *wky* kökünden gelen *taqwā* “günahtan sakınma” sözcüğünden alıntıdır koruma, sakınma” fiilinin mastarıdır. (<https://www.nisanyansozluk.com/kelime/>). Takvada üstün olmak bir hedef ise, korunmak ve gözlemek en önemlisidir. Bunun tek yolu vardı, yaratılış üzere bilimsel yapılan yaklaşımlardır. Hekimler zarar oluşturmama boyutu ile öne çıkarlar. İlaç zarar vermemelidir, bu en az olsa bile kabul edilemez.

Hekimlik Açısından Bakış

Oku, Uyar, Eğit, Öğret, Doğru Yola uy, Davet et, Tebliğ et, Aydınlat, Sorguya Hazırlan, Açıkla, Hüküm ver, Konuş, Sarıl, Öğütle, Takva yap eylemleri için, öncelikle 3 aşamalı konu ele alınmalıdır.

NOT: Yukarıdaki eylemlerin irdelenmesi açısından öncelikle eklenenler:

- 1) **Deontoloji Nizamnamesi, Etik ilkelere bakış:** Etik ilkeler ile Hekim olaya nasıl yaklaşacağı, nasıl tavır takınacağı boyutu önemlidir.
- 2) **Birey Hakkına Bakış:** Bir kişi ile iletişim ve ilişkilerde karşıdakinin hakları, İnsan Hakları temelinde ele alınmalıdır. Bu konu bu açıdan vurgulanmak istenmiştir.
- 3) **Bilgilendirme ve Rıza yaklaşımı:** Hekimin hastayı bilgilendirmesi da ayrıca eğit, öğret ve tebliğ et gibi yaklaşımların tanımlanmasında öne alınmaktadır.
- 4) **Karar Oluşturma:** Karar birey üzerine olacağı için, rıza almak ötesinde bazı temel yaklaşımlarda da bulunmalıdır.

Deontoloji Nizamnamesi⁵

Deontoloji Etik Biliminin bir alt dalı, görev, sorumluluk ve ödev tanımında olmuş olsa da bunlar bir yaklaşım boyutudur. Hekimlikte uymayan doktor ceza alır, meslekten men olabilir.

Etik temelde ilk planda Doğru Nedir sorgusu yapılır, bu uluslararası Uzmanlar tarafından oluşan bir boyuttur. Sıklıkla uygulanan Helsinki Bildirgesidir.

Helsinki Bildirgesi

Hastanın sağlığı benim ilk önceliğimdir" cümlesiyle hekimi bağlar.

Uluslararası Tıp Etiği Kodu "Tıbbi hizmetleri verirken, hekimin yalnızca hastanın yararına göre davranması gerektiği "ni bildirir

Perinatoloji için İstanbul Deklarasyonu tanımlanmaktadır. Sor: doğru nedir (What is Wright? Olmaktadır.

İkinci aşamada hekim ben bu hasta ve durum için ne yapmalıyım, doğrusal boyutta olmalıdır. Burada da soru doğru yol olarak neyi saptamalıyım, (What ought to do? Olmaktadır)

Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi/Tüzüğünde de (1960) bu konu irdelenmektedir.

Umumi kaide ve esaslar

Hekim mesleğini icra ederken, bu vasıfları belirgin sunmalıdır. Sorular ve konuşma ile bu boyut sağlanmalıdır. En önemli hürmet v ihtimam, güler yüzlü, sevecen ve insancıl olmasıdır: **Madde 2 – Tabip ve dış tabibinin başta gelen vazifesi, insan sağlığına, hayatına ve şahsiyetine ihtimam ve hürmet göstermektir.**

Toplumda çeşitli boyut olabilir, sosyal sınıflar olabilir, ama hekimler her bireye aynı yaklaşımı, sevecek bir iletişim ile ilişki kurmaları beklenir. Onları anlamak için eşit yaklaşımda olmalıdır: Tabip ve dış tabibi; hastanın cinsiyeti, ırkı, milliyeti, dini ve mezhebi, ahlaki düşünceleri, karakter ve şahsiyeti, içtimai seviyesi, mevkii ve siyasi kanaati ne olursa olsun, muayene ve tedavi hususunda azami dikkat ve ihtimamı göstermekle mükelleftir.

Hekime acil yardımda uzmanlığı ne olursa olsun ilk yardımda bulunurken, rahatsız oldunuz, özür dileriz değil, şükran ifade edilir, iyi ki yakında imişsiniz denilir: Madde 3 – Tabip, vazifesi ve ihtisası ne olursa olsun, gerekli bakımın sağlanamadığı acil vakalarda, mücbir sebep olmadıkça ilk yardımda bulunur.

Hasta hekime güvenir ve her türlü sırrını söyler, hukuki zorunluluk dışında belirtilmeyeceğinden de emindir: Madde 4 – Tabip ve dış tabibi, meslek ve sanatının icrası vesilesiyle muttali olduğu sırları, kanuni mecburiyet olmadıkça, ifşa edemez. Tıbbi toplantılarda takdim edilen veya yayınlarda bahis konusu olan vakalarda, hastanın hüviyeti açıklanamaz.

Hekimi kendisi seçer, kendisi başvurur, isterse de değiştirebilir, zora hekim olması ancak acil gibi, mecburiyet durumlarında olabilir: Madde 5 – Sağlık müesseselerinde tatbik olunan usul ve kaideler mahfuz olmak üzere, hasta; tabibini ve dış tabibini serbestçe seçer.

Hasta bilir ki hekimde zorla kendisine bakmaz, hekim serbestçe, vicdani ve mesleki kanaatine göre hareket ederek yaklaşım yapar: Madde 6 – Tabip ve dış tabibi, sanat ve mesleğini icra ederken, hiçbir tesir ve nüfuza kapılmaksızın, vicdani ve mesleki kanaatine göre hareket eder. Tabip ve dış tabibi, tatbik edeceği tedaviyi tayinde serbesttir.

He birey bir hekimin, nerede olursa olsun aynı şekilde etik ve insancıl davranacağını bilir, farklı davrananlar meslek dışı olursa bile eza almaktadırlar. Kısaca hekim, başka meslek etiği dışında da olsa etik dışı yaklaşımlardan kaçınır: Madde 7 – Tabip ve dış tabibi sanat ve mesleğinin icrası dışında dahi olsa, meslek ahlak ve adabı ile telif edilemeyen hareketlerden kaçınır.

Hekimin söyledikleri bilimsel ve kanıta dayalı olmalıdır çünkü hekimliğe ticari yaklaşım veremez: Madde 8 – Tabiplik ve dış tabipliği mesleklerine ve tedavi müesseselerine, ticari bir veçhe verilemez. Tabip ve dış tabibi, yapacağı yayınlarda tababet mesleğinin şerefini üstün tutmaya mecbur olup, her ne suretle olursa olsun, yazılarında kendi reklamını yapamaz. Tabip ve dış tabibi, gazetelerde ve diğer neşir vasıtalarında, reklam mahiyetinde teşekkür ilanları yazdıramaz.

Toplum bilir ki, hekim bilimsel yaklaştığı için, sağlık mensupları reklam veremez, sadece adını, uzmanlığını yazar Bazı TV programlarında bunların bozulması da üzüntü vericidir: Madde 9 – Tabip ve dış tabibi, gazete ve sair neşir vasıtaları ile yapacağı ilanlarda ve reçete kağıtlarında, ancak ad ve soyadı ile adresini, Tababet İhtisas Nizamnamesine göre kabul

edilmiş olan ihtisas şubesini, akademik unvanını ve muayene gün ve saatlerini yazabilir. Muayenehane kapılarına veya binaların dışına asılacak tabelaların ebadı ve adedi, mahalli tabip odaları tarafından tespit edilebilir. Tabipler ve dış tabipleri, tabip odalarının bu husustaki kararlarına riayet etmekle mükelleftirler. Tabelalarda en çok iki renk kullanılabilir. Işık verici vasıtalarla tabelaları süslemek yasaktır.

Hekimin her yaklaşımı etik Deklarasyonu göre yeni uygulamaları olacağı için (Faz IIB ve Faz IV gibi) bunları sorgulayabilir ve inceleyebilir, açıktır ve nettir: Madde 10 – Araştırma yapmakta olan tabip ve dış tabibi, bulduğu teşhis ve tedavi usulünü, yeter derecede tecrübe ederek faydalı olduğuna veya zararlı neticeler tevhit etmeyeceğine kanaat getirmediğe, tatbik veya tavsiye edemez. Ancak, yeter derecede tecrübe edilmemiş olan yeni bir keşfin tatbikatı sırasında alınacak tedbirler hakkında ilgililerin dikkatini celbetmek ve henüz tecrübe safhasında olduğunu ilave etmek şartı ile, bu keşfi tavsiye edebilir. Bir keşif hakkında yanlış kanaat uyandıracak ifadeler kullanılması yasaktır.

Her birey bilir ki hekim deney yapmaz çünkü insanlar üzerine tecrübe ve deney yapılamaz, daha önce belirli düzeyde çalışması olan ve zararlı olmadığı saptanmışları uygular: Madde 11 – Tecrübe maksadı ile insanlar üzerinde hiçbir cerrahi müdahale yapılamayacağı gibi aynı maksatla, kimyevi, fiziki veya biyolojik şekilde herhangi bir tedavi de tatbik edilemez. Klasik metotların bir hastaya fayda vermeyeceği klinik veya laboratuvar muayeneleri neticesinde sabit olduğu takdirde, daha önce, mutad tecrübe hayvanları üzerinde kâfi derecede denenmek suretiyle faydalı tesirleri anlaşılmış olan bir tedavi usulünün tatbiki caizdir. Şu kadar ki, bu tedavinin tatbik edilebilmesi için hastaya faydalı olacağı ve muvaffakiyet elde edilmemesi halinde ise mutad tedavi usullerinden daha elverişsiz bir netice alınmayacağı muhtemel bulunması şarttır. Evvelce tecrübe edilmiş olmamakla beraber, zarar vermesine ihtimal bulunmayan ve hastayı kurtarması kati görülen bir müdahale yapılabilir

Eğer bu nedenler varsa hekim şikâyet edilebilir ama ispatlı olmalıdır, varsayım ile olmaz. Hekim; 1) Haksız menfaat temini yapamaz, 2) Karşılıklı ücretli hasta gönderemez, 3) Diğer sağlık elemanları, eczacı dahil, menfaat ilişkisi olamaz, 4) Hastanın tıp bilimi dışında tavassut edemez, 5) Ücretler konusunda aracı olamaz: Madde 12 – Tabip ve dış tabiplerinin: A) Hastalara, herhangi bir suretle olursa olsun, haksız bir menfaat teminini istihdaf eden fiil ve hareketlerde bulunmaları; B) Birbirlerine, muayene ve tedavi için hasta göndermeleri mukabilinde ücret alıp vermeleri; C) Kendilerine hasta temini maksadıyla, eczacı, yardımcı tıbbi personel ve diğer her hangi bir şahsa tavassut ücreti ödemeleri; D) Şahsi bir menfaat düşüncesi veya gayrimeşru bir gaye ile ilaç, tıbbi alet veya vasıtalar tavsiye etmeleri yahut sağlık müesseselerine hasta sevk etmeleri veya yatırmaları; E) Muayene ve tedavi ücretinin tespiti ve bunun ödenmesi hususunda, üçüncü şahısların tavassutunu kabul etmeleri; caiz değildir.

Meslektaşların hastaları ile münasebetleri

Hekime güvenin kaynağı, geleceği ve sonucu kesin söylememesi ve izleme önem vermesi, her boyutta takip etmesidir. Hekim her hastasını tedavi edecek garantisi veremez. Aldatıcı teşhis ve tedavi olamaz. Hasta arzusu olsa bile, hastaya zararlı bir madde veremez: Madde 13 – Tabip ve dış tabibi, ilmi icaplara uygun olarak teşhis koyar ve gereken tedaviyi tatbik eder. Bu faaliyetlerinin mutlak surette şifa ile neticelenmemesinden dolayı, deontoloji bakımından muaheze edilemez. Tababet prensip ve kaidelerine aykırı veya aldatıcı mahiyette teşhis ve tedavi yasaktır. Tabip ve dış tabibi; teşhis, tedavi veya korunmak gayesi olmaksızın, hastanın arzusuna uyararak veya diğer sebeplerle, akli veya bedeni mukavemetini azaltacak herhangi bir şey yapamaz.

Tedavi edemezse bil ıstırabını önlemeye çaba gösterir. Morfin bile verir, kimse de sorgulayamaz. Hekim mümkün olmayan durumlar için, ıstırabını azalmaya, dindirmeye

çalışır ve ümit ve teselli eder, hasta isterse, yakınlarına da net konuşmaz, isterse bilgi verilir: Madde 14 – Tabip ve dış tabibi, hastanın vaziyetinin icap ettirdiği sıhhi ihtimamı gösterir. Hastanın hayatını kurtarmak ve sıhhatini korumak mümkün olmadığı takdirde dahi, ıstırabını azaltmaya veya dindirmeye çalışmakla mükelleftir. Tabip ve dış tabibi, hastasına ümit vererek teselli eder. Hastanın maneviyatı üzerinde fena tesir yapmak suretiyle hastalığın artması ihtimali bulunmadığı takdirde, teşhise göre alınması gereken tedbirlerin hastaya açıkça söylenmesi lazımdır. Ancak, hastalığın, vahim görülen akıbet ve seyrinin saklanması uygundur. Meşum bir pronostik hastanın kendisine çok büyük bir ihtiyatla ihdas edilebilir. Hasta tarafından, böyle bir pronostiğin ailesine açıklanmaması istenilmemiş veya açıklanacağı şahıs tayin olunmamış ise, durum ailesine bildirilir.

Hastaya bakmak üzere eve çağırılması ile, önce bilgilendirme ile yaklaşır ve buna göre mesuliyetlerini önce belirtir: Madde 15 – Hastaya bakmak üzere bir aile nezdine veya herhangi bir müesseseye çağırılan tabip, korunmayı da sağlamaya çalışır. Tabip, hastalara ve onlarla birlikte yaşayanlara, kendilerine ve muhitlerine karşı mesuliyetlerini bildir

Rapor hasta ile yaptıklarını kapsar, hatır için verilmez, ama hukuksal olarak, tıbbi açıdan bir kolaylıklar, yol gösterici olur: Madde 16 – Tabip ve dış tabibi bir kimsenin sıhhi durumu hakkında, ilmi metotları tatbik suretiyle bizzat yaptığı muayene neticesinde edindiği vicdani ve fenni kanata ve şahsi müşahedesine göre rapor verir. Hususi bir maksatla veya hatır için rapor veya herhangi bir vesika verilemez.

Hekim bir bakıma ailenin destekçisi olur. Ailevi işlerine karışmaz, ama istenirse mümkün olan kolaylığı ve desteği sağlar: Madde 17 – Tabip ve dış tabibi, hastanın hususi veya ailevi işlerine karışamaz. Ancak, hayati ehemmiyeti haiz bulunan veya sağlık bakımından zaruri görülen hallerde, mümkün olan kolaylığı ve manevi yardımı sağlar.

Hekime zorla iş yaptırılmaz, hukuk ve medikal dışı yaklaşım da yapılamaz çünkü, mesleki ve şahsi sebeplerle hastaya bakmayabilir: Madde 18 – Tabip ve dış tabibi, acil yardım, resmi veya insani vazifenin ifası halleri hariç olmak üzere, mesleki veya şahsi sebeplerle hastaya bakmayı reddedebilir.

Hekim hastayı devretmeden, kendi haline bırakmaz. Devredeceği hekim, vaktinden önce haberdar eder, her türlü bilgiyi de sunar: Madde 19 – Tabip ve dış tabibi mesleki veya şahsi sebeplerle, tedaviyi bitirmeden hastasını bırakabilir. Ancak, bu gibi hallerde, diğer bir meslektaşın tedavi veya müdahalesine imkân verecek zamanı evvelden hesaplayarak hastayı vaktinde haberdar etmesi şarttır. Hastanın bırakılması halinde hayatının tehlikeye düşmesi veya sıhhatinin zarara uğraması muhtemel ise, diğer bir meslektaş temin edilmedikçe, hastayı terk edemez. Hastayı bu suretle terk eden tabip veya dış tabibi, lüzum gördüğü veya hasta tarafından talep edildiği takdirde, tedavi zamanına ait müşahede notlarını verir.

Bilimsel veri ile bakar ve faydasını bilmediği ilacı veremez, teselli için tavsiyelerde bulunabilir, maddi durum açısından da dikkatli olmalıdır: Madde 20 – Tabip ve dış tabibi, faydasızlığını bildiği bir ilacı, hastaya veremez. Ancak, esaslı bir tedavi yapılması mümkün olmayan hallerde, teselli bakımından bazı ilaçlar tavsiye edebilir. Mali vaziyetleri müsait olmayan hastalara, mutlak zaruret olmadıkça, pahalı teselli ilaçları verilmesi caiz değildir. Tabip ve dış-tabibi, hastaya lüzumsuz ve füzuli masraflar yaptırmıyacağı gibi faydası olmayacağını ve hastanın mali kudretinin kâfi gelmeyeceğini bildiği bir tedaviyi tavsiye edemez.

Hekimin birlikte çalışacağı eleman olmak, bilimsel, dürüst ve becerikli olması gerekir. Bu nedenle tercih edilenler ayrılrsa bile başkaları tarafından seçilenler olurlar: Madde 21 – Başkalarının yardımı ile yapılacak cerrahi ameliyeler ile diğer tedavilerde, operatör, müdavi tabip ve dış tabibi, beraber çalışacağı elemanları seçmekte serbesttir. Götürü ücret şartı müstesna olmak üzere, yardımcı tıbbi personelin ücretleri, hasta tarafından ödenir. Hasta tarafından çağırılmamış olan müdavi tabip veya dış tabibi, ameliyatta hazır bulunmaktan

dolayı ayrıca ücret isteyemez. Umumi, mülhak ve hususi bütçeli daireler ile belediyelere, iktisadi Devlet teşekküllerine veya bunlara bağlı müesseselere ait sağlık tesislerinde olan usul ve esaslar mahfuzdur

Hekim kavga etmez ama ilişkiyi resmi boyuta alabilir. Bu nedenle toplum hekim ile iletişim ve iyi münasebetler kurmak isterse, sevgi ve insanlık temelinde bilimsel olmalıdırlar: Madde 37 – Tabip ve dış tabipleri, kendi aralarında iyi meslektaşlık münasebetlerini idame ettirmeli ve manevi bakımdan birbirine yardım etmelidirler. Meslekle ilgili anlaşmazlıklarını, evvela kendi aralarında halletmeğe çalışmalı ve bunda muvaffak olmadıkları takdirde mensup oldukları tabip odalarına haber vermelidirler.

Bir kişi başkası hakkında konuşuyorsa, bu hekim olamaz, çünkü hekim meslektaşlarını zemmedemez, haysiyet kırıcı hücumlardan da meslektaşlarını korur: Madde 38 – Tabip ve dış tabibi, meslektaşlarını zemmedemeyeceği gibi onları küçük düşürecek diğer tavır ve hareketlerde de bulunamaz. Tabip ve dış tabibi, herhangi bir şahsın haysiyet kırıcı hücumlarına karşı meslektaşlarını korur.

Başka hekimlerin hastalarına danışmanlık yapabilir, öneri, öğüt verebilir am olguyu elde etmeye çalışmaz: Madde 39 – Tabip ve dış tabibi, meslektaşlarının hastalarını elde etmeğe matuf hareket ve teşebbüslerde bulunamaz.

Hekimler ötesinde sağlık elemanları da tüm toplumda da belirli yaklaşım içindedir. Sağlık personelinin, kim olursa olsun, mesleki münasebetlerinde bağımsız olmalarını ihlal etmemeli, nezaket göstermeli ve müşkül duruma sokmamalıdır: Madde 40 – Tabip ve dış tabibi, para-medikal meslek mensupları ile mesleki münasebetlerinde, onların bağımsızlığını ihlal etmemeli, kendilerine nezaket göstermeli, onları, hastalarına karşı müşkül bir duruma koyabilecek hareketlerinden sakınmalıdır.

NOT: Hekimler bir konsept olarak, toplumda örnek, sevecek ve insancıl olmanın bir emsali olmayı bir tutum ve davranış şekline dönüştürürler. Bu açıdan iletişim ve ilişkilerin her boyutu ile bir etik yaklaşım içindedirler.

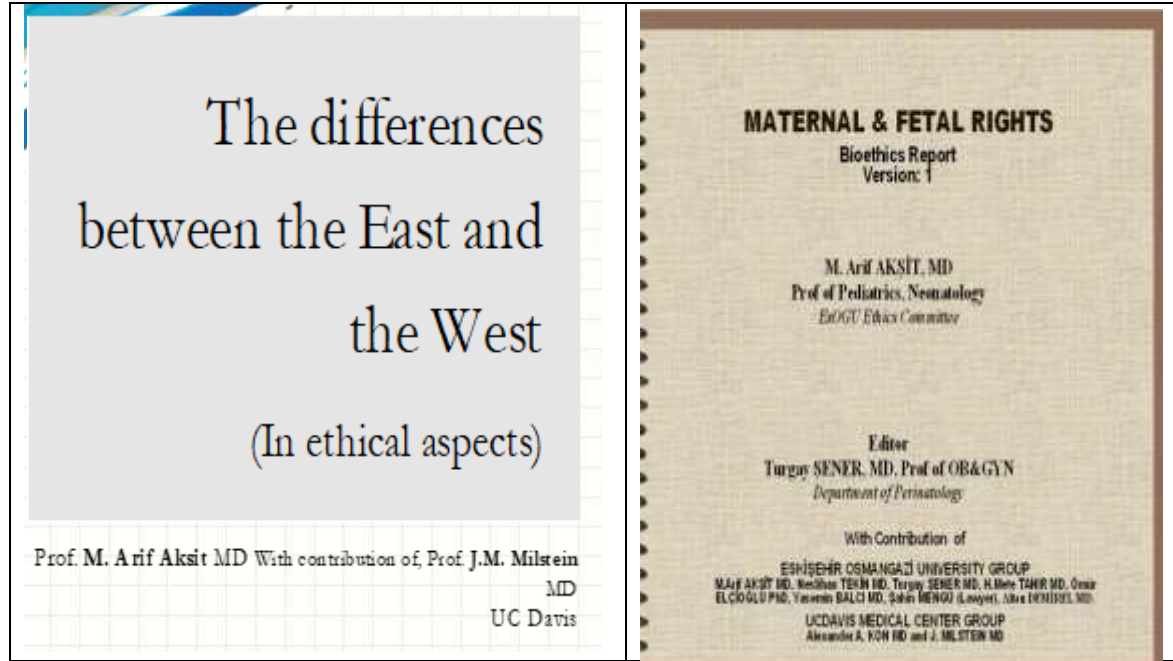
Birey Hakkına Bakış^{6,7}

Birey Hakkı temel yaklaşım boyutu olmalıdır. Bu konu hakkında sunulan

Perinatal ve Neonatal Haklar konusundaki Etik Bildirge ve bu konuda bilgi sunulacaktır, burada da Perinatal Tıp Kavramında İstanbul Deklarasyonu kavramında hazırlık olan yazılar sunulmaktadır.

Tarafımdan; 1) Yenidoğan Hakları ve Onam: UNEKO 2013, 2) Yasal Haklar/Yapı: 1. Çocuk Dostları Kongresi, 3) Yenidoğan Hakları: 1. Çocuk Dostu 2013 yıllarında sunulanlardan kaynak olarak faydalanılmıştır.

Etik İstanbul Bildirgesi Hazırlığı olan Kitaplar

Şekil 1: 10 Ekim 2003 ön çalışma ve 2009 Yılı İstanbul Bildirgesi olarak sunulan Bildirgeni hazırladığı yayın yukarıda sunulmaktadır. (

Nürnberg ilkeleri (Wikipedia)⁹

İkinci Dünya Savaşında Hitler ve ekibinin yargılanması için Etik kotlar oluşturulmuştur. Emredildi yaptım konusu geçerli görülmemeye yaklaşımı temeldir. 1980 Darbe yargılanmasında da aynı konu ele alınmış ama mahkûm olmuşlardır.

Nurnberg İlkeleri:

I. İlke: Uluslararası hukuka göre suç kabul edilen bir eylemde bulunan şahıs, bundan sorumludur ve cezalandırılması olasıdır.

II. İlke: Uluslararası hukuka göre suç kabul edilen bir eyleme karşı bir ceza öngörülmesi de bu şahsı uluslararası hukuk önünde işlediği suçun sorumluluğundan kurtarmaz.

III. İlke: Uluslararası hukuka göre suç kabul edilen bir eylemde bulunan şahıs, [devlet başkanı](#) ya da sorumlu [hükümet](#) memuru olmaları, işbu şahısları uluslararası hukuk önünde sorumluluktan kurtarmaz.

IV. İlke: Bir şahsın üstü ya da hükümetinin emrine uygun davranması, ahlaki irade bir şahıs için her zaman bir olanak olduğundan, uluslararası hukuk önünde sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.

V. İlke: Uluslararası hukuka göre suç işlediği iddia edilen şahıs, gerçeklere ve hukuka uygun olarak adil [yargılanma](#) hakkına sahiptir.

VI. İlke: Aşağıda sıralanan suçlar [uluslararası hukuk](#) önünde cezaî suçlar olarak belirlenmiştir:

(a) [Barışa karşı işlenen suçlar](#): (i) Saldırgan ya da uluslararası antlaşma, sözleşme ve garantileri ihlal eden bir savaşı planlama, hazırlık ya da kışkırtma,

(ii) Ortak plana [iş birliği](#) yapma ya da (i) maddede belirtilen eylemlerin başarılması karşı komplo;

(b) [Savaş suçları](#): Yasaların ya da savaş adetlerinin ihlalleri, örneğin: köle işçilere ya da herhangi bir amaçla sivil halka ya da [işgal](#) altındaki bölge halkına, savaş tutsaklarına, denizdeki insanlara, kötü davranma ya da onları, rehinelere öldürme, sınırdaşı etme; kamu ya da [özel mülklerin](#) yağmalanması, [kent](#), [kasaba](#) ve [köylerin](#) ahlsızca yıkımı ya da askerî gereklilikle açıklamayacak biçimde tahrip edilmesi;

(c) [İnsanlığa karşı işlenen suçlar](#): [Cinayet](#), [kitle imha](#), köleleştirme, [sürgün](#) ve sivil halka yapılan diğer [insanlık suçları](#) ya da [siyasî](#), [etnik](#) ya da [dini](#) nedenlerle [eziyet](#) ya da [savaş suçu](#) ya da [insanlığa karşı işlenen suçlarla ilgili idam](#) ya da [eziyet](#) ya da eylemler sürdürülmesi.

VII. İlke: Savaş suçu ya da insanlığa ya da barışa karşı işlenen suçların eyleme geçirilmesinde [suç ortaklığı](#), VI. İlkede belirtildiği üzere [uluslararası hukuka](#) göre bir [suçtur](#).

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, İNSAN HAKLARI EVRENSEL BİLDİRGESİ 10 Aralık

1948: Nurnberg Etik kotları bu bildirgenin hazırlanamamana katkıda bulunmaktadır.

- **Başlangıç:** İnsanlık ailesinin bütün üyelerinde bulunan onurun ve onların eşit ve vazgeçilmez haklarının tanınmasına,
- **Madde 3:** Yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkıdır.
- **Bölüm 1; Madde 2: 1-Herkesin yaşama hakkı kanunla korunur.**
- **Kısım 1; Madde 6: 1-Taraf Devletler, her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğunu kabul ederler.**

İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi

- Madde 2 – İnsanın Üstünlüğü
- İnsanın menfaatleri ve refahı, bilim veya toplumun saf menfaatlerinin üstünde tutulacaktır.
- Madde 8 – Acil Durum
- Acil bir durum nedeniyle uygun muvafakat alınamadığında, ilgili kişinin sağlığı için gerekli olan herhangi bir tıbbî müdahale derhal yapılabilir.

Uluslararası İnsan Hakları ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ifadesi:

HAKLAR

- İnsan Haklarına Saygı Zorunluğu: Her bireyin hür ve eşit onuru ve hakları olduğu belirtilmektedir. Birbirleri ile kardeşlik bağı ile bağlı olduğu belirtilmektedir.
- HER BİREY AYNIDIR, HAKLARDA EŞİTTİRLER. HER BİREY AYNI TÜRÜN ELEMANIDIR.
- Her bireyin yaşam hakkı, hürriyeti/özgürlüğü ve birey olarak güvenliği olmalıdır. İşkencenin yasaklanması da bu kapsamdadır.

YAŞAM HAKKI

1. “yaşam” ın ne olduğu ya da ne zaman başlayıp ne zaman sona erdiği –açıklığa kavuşturulmamıştır
2. Eğer biri yaşam hakkından keyfi olarak mahrum bırakılırsa diğer tüm haklar anlamsız olacaktır
3. Devletler ölüm olaylarını araştırma “pozitif yükümlülük”
4. Doğmamış yaşama kapsamında koruma yolları verildiği açıktır
5. Hamileliğin sonlanması sadece annenin özel hayatının bir meselesi olduğu şeklinde yorumlanamaz

AVRUPA SÖZLEŞMESİ

Avrupa Anayasasında ilk (birinci) “TEMEL”i temsil eden Temel Haklar Ana Sözleşmesi

- Yaşam ve birey hakları, vatandaşlığın üzerindedir ve kişilere aynı şekilde bağlanmaktadır. 51.maddeye göre ulusal kanunlar Nice Statüsüne uygun olmalıdır ... Ayrıca ulusal anayasayı geçersiz kılmamalıdır (Madde 53).
- Sonuç olarak, Nice Statüsünde öne sürülen şartlardaki açıkların kapatılabilmesi için bazı haklar geniş kapsamlı olarak yorumlanmalıdır.
- Statünün 35. maddesi sağlığı koruma hakkı vermektedir “koruyucu sağlık tedavisi hakkı ve ulusal kanun ve uygulamalar tarafından oluşan şartlar kapsamında tedaviden yararlanma hakkı”. 35. madde Birliğin “insan sağlığının yüksek düzeyde korunmasını” garanti etmesi gerektiğini belirtir. Burada sağlık hem bir birey ve sosyal iyilik olarak hem de sağlık tedavisi anlamına gelmektedir. Bu tanım (formül) ulusal hükümetler için bir yönlendirme (kılavuz) standardı ortaya sermektedir: hizmet açısından çeşitli

sistemlerin kapasite farklarına bakmaksızın “garanti edilen minimum standartlar” katında durmayın her zaman hedefiniz en yüksek düzey olsun.

NOT: Yaşam Hakkı zedelenmesi 35 Maddeden dava açılması anlamındadır.

Bu Maddeler:

AVRUPA SÖZLEŞMESİ

- 35.maddeye ilaveten **Temel Haklar Statüsünde** dolaylı veya direkt olarak **hasta hakları ile ilgili** burada tekrarlamaya değer **birçok şart ve koşullar mevcuttur:**

---İnsan haysiyetinin dokunulmazlığı (madde 1)

---ve Yaşama hakkı (madde 2);

---Doğruluk hakkı (madde 3);

---Güvenlik hakkı (madde 6);

---Kişisel verilen korunma hakkı (madde 8);

---Ayrım gözetilmemesi hakkı (madde 21);

---Kültürel, dini ve dil farklılığı hakkı (madde 22);

---Çocuk hakları (madde 31);

---Yaşlı hakları (madde 25);

---Eşit ve adil çalışma şartları hakkı (madde 31);

---Sosyal güvenlik ve sosyal yardım hakkı (madde 34);

---Çevresel korunma hakkı (madde 37);

---Tüketici koruma hakkı (madde 38);

---Taşınma ve ikamet özgürlüğü (madde 45).

2001 Barcelona

- *Uluslararası İnsan Hakları Bildirgesindeki insan hakları yaşamın tüm evrelerini tanımlar*
- *Gebe bir kadının yaşamla bağdaşmayan anomalili bebeği taşıyorsa, gebeliğe devam etme hakkı veya her ülkede yasal sınırlar içinde gebeliğin tahliyesine, rıza gösterme hakkı vardır*
- *Yaşam sınırları altında olan immatür herhangi bir yenidoğanı canlı tutmak için gayret gösterilmemelidir. Bu olgularda, doğumun yapıldığı yerel, sosyal ve ekonomik durumlar hukuksal hak edişe başvurmadan önce dikkate alınmalıdır.*

2002 ROMA Sözleşme

- *Bu haklar vatandaşlığın üzerindedir*

Bazı tanımlamalar, hukuken suç kavramındadır.

Yasalarımızda YAŞAM STANDARDI GİBİ bir yaklaşım olmadığı gibi, doğan tüm özürülülerin gereken bakımı göstermesi yasal bir zorunluluktur:

- “Wrongful life-HATALI YAŞAM,
 - Yaşam kalitesi önemlidir demek
 - “BEST INTEREST STANDART-en iyisini isteme” gibi
- Etik ile Yasa karşı karşıya gelmektedir.
 - Avrupa’da Groningen Protokolü dışına yazı bulunulmamıştır ve bu Protokol Avrupa’da da dava açılmasını engelleyen bir durum oluşturmamaktadır.
 - Halen ülkemizde bu durum bilerek ve kasten adam öldürme anlamındadır (TCK 80-81)

Groningen Protokolü (2005) (NOT: Dava açılmasına engel olmaz)

Hollanda Kamu Savcısı 12 yaş altındaki çocuklarda yaşamın sonlanmasının aşağıdaki 4 gereksinimin tam olarak karşılanması durumunda kabul görmektedir.

- Ümitsiz ve giderilemeyen, dayanılmaz eziyetin varlığı
- Ailenin yaşamı sonlandırma bilgilenme sonrası rızalarının olması

- Tıbbi danışmanlığın yapılmış olması
- Yaşam sonlanmasının dikkatli ve usule uygun yapılması

Avrupa Konsey Kılavuzu

YAŞAM HAKKI-a (2006)

- Yaşam hakkı ilk sayılan haktır. Alındıktan sonra geri verilemez
- **İlgili Madde katı şekilde yorumlanmalıdır**
- Doğmamışın yaşamı da korunmalıdır
- **Ölüm olayları araştırılmalı (Yükümlülük)**
- Yaşamın ne olduğu ne zaman başladığı ve sona erdiği konuları açıklığa kavuşmamıştır
- **Hamileliğin sonlanması sadece annenin özel hayatının bir meselesi şeklinde değerlendirilemez**
- Kişi aksini tercih etmedikçe, ölüme yaklaşmış veya ölmek üzere olan bir kişiye yan etkisi bireyin yaşamını kısaltsa dahi yeteri kadar ağrı kesici verilmeli ve hafifletici tedavi uygulanmalıdır.
- **Ölüme yaklaşmış veya ölmek üzere olan kişilerin ölme arzularının tek başına ölümü amaçlayan eylemleri icra etmeyi hukuken haklı göstermeyeceğini tanıyarak**
- Yaşam tehlikede olmadıkça ölümcül güç kullanılamaz (mülkü korumak amaçlı öldürme kabul edilemez)
- **Güç kullanma mutlak şekilde gerekli olandan daha fazla olmamalıdır.**

Yaşam hakkını koruma yükümlülüğü hastaneler açısından hastalarını korumak denetim ve yönetiminin olması şartı ve hastanelerde meydana gelen ve ilgili tıbbi kişinin sorumluluğunu gerektirebilecek ölüm nedeninin tespit edilmesinde etkili bir uyarı sisteminin oluşturulması yükümlülüğünü de içermektedir

Hasta Hakları Yönetmeliği: Tıbbi Gereklilikler Dışında Müdahale Yasağı:

Madde 12- Teşhis, tedavi veya korunma maksadı olmaksızın, ölüme veya hayati tehlikeye yol açabilecek veya vücut bütünlüğünü ihlal edebilecek veya akli veya bedeni mukavemeti azaltabilecek hiçbir şey yapılamaz ve talep de edilemez.

Ötenazi Yasağı

Madde 13- Ötenazi yasaktır.

Tıbbi gereklerden bahisle veya her ne suretle olursa olsun, hayat hakkından vazgeçilemez. Kendisinin veya bir başkasının talebi olsa dahil, kimsenin hayatına son verilemez.

Madde 11- Hasta, modern tıbbi bilgi ve teknolojinin gereklerine uygun olarak teşhisinin konulmasını, tedavisinin yapılmasını ve bakımını istemek hakkına sahiptir.

Madde 25- Kanunen zorunlu olan haller dışında ve doğabilecek olumsuz sonuçların sorumluluğu hastaya ait olmak üzere; hasta kendisine uygulanması planlanan veya uygulanmakta olan tedaviyi reddetmek veya durdurulmasını istemek hakkına sahiptir. Bu halde, tedavinin uygulanmamasından doğacak sonuçların hastaya veya kanuni temsilcilerine veyahut yakınlarına anlatılması ve bunu gösteren yazılı belge alınması gerekir.

NOT: 2005 Yılında Groningen Protokolü ile yaklaşımlar yapılıncaya, 2006 Yılında hukuken yaşam hakkını koruyan yaklaşım gelmiştir. Amerika'da bu konuda hekimler değil, Hastane Etik Kurullar karar vermeli demıştır. California Davis Hastanesinde bu konuda yazar olarak, 3 defa 3'er aylık katkıda bulundum. Sonuçta İstanbul Bildirgesi hazırlanmıştır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ilk iki temel ilkesi

- 1) Birey hakları önceliklidir "Civil liberties",
- 2) Bireyin hakları her türlü zorlamalara karşın korunmalıdır

“The right to legal recourse when their rights have been violated, even if the violator was acting in an official capacity”.

ÖZET: İkinci Dünya Savaşından sonra İnsan Haklarındaki gelişimler öne çıkmaktadır. Bunlar; **Yeni Ortam (uluslararası)**

- 1948-50 İnsan Hakları Sözleşme
- 1964-2008 Helsinki
- 1981 Lizbon Bildirge
- 1989 Çocuk Hakları
- 1994 Amsterdam
- 1995 Bali
- 1997 Oviedo-Biyotıp sözleşmesi
- 2001 Barcelona Anne/Bebek Hakları
- 2002-DNRO Florida Supreme/Yargıtay Kararı
- **2002 ROMA Sözleşme**
- 2002 AB Kadına işkence
- 2006 BM Özürlü Hakları

T.C. Yeni Yapılanmalar

- 1959-1960 Deontoloji Nizamname
- 1980 Anayasa 17. Maddesi
- **1983 Sterilizasyon**
- 1998 Hasta Hakları (2003 Yönerge)
- **1998 Nüfus Planlaması**
- 2003-04-05-07-09 Genelgeler
- **2005 TCK (2004 CMK)**
- 2005 Çocuk Hakları Kanunu
- 2005 Çocuk Koruma Kanunu
- 2009 Özürlü Hakları Kanunu
- 2011 Yönetmelik (Etik)
- 2011 Türk Ticaret Kanunu

Bilgilendirme ve Rıza Formu (Özet)

Hekimlik yaklaşımlarında da hastalara verilecek bilgi belirli esaslara bağlanmıştır. Bunlar:

Bilgilendirme Boyutundaki yaklaşımlar:

1. SAĞLIK DURUMU (Hastalık değil)
2. HASTALIĞIN-SORUNUN OLASI SEBEPLERİ (Nasıl Başlayıp, geliştiği, Bedeni etkilemesi)
3. UYGULANACAK TIBBİ İŞLEMLER (TANI İÇİN)
4. UYGULANACAK TIBBİ İŞLEMLER (TEDAVİ) tedavinin gerekçeleri
5. FAYDA ve MUHTEMEL SAKINICALAR, RİSKLER (Çekinilen ve Korkulanlar)
6. İLAÇLARIN ÖZELLİKLERİ (Yan etki, tesir)
- 7'a. ALTERNATİF TIBBİ MÜDAHALE USULLERİ
- 7b. ALTERNATİF TIBBİ MÜDAHALE PROGNOZU
8. HASTALIĞIN SÜRESİ-SEYRİ ve NETİCELERİ
9. TEDAVİ SONRASI
10. YENİDEN TIBBİ YARDIMA ULAŞACAĞI YER (Kontrol)

11. TEDAVİYİ KABUL ETMEMESİ HALİNDE ÇIKABİLECEK MUHTEMEL SONUÇLAR (Yaşam hakkına zarar, çocuğunu tedavi etmeme de Çocuk Koruma Kanununa göre çocuk aileden alınıp, bakıma verilmekte ve ayrıca intihar bir dava konusudur)

NOT: Bu konuda geniş bilgi sunulmayacaktır.

Karar Oluşturma

Karar kitap ve bilgi değil, birey ve durumu hakkında bir yeni bir buluş, bir yaklaşım yapılanmasıdır. Bunların basamakları:

Karar Aşamaları:

- Bireysel Verileri elde edin (SOAP)
 - Teknolojik kanıt toplama
- Etik + Hukuk Bilgileri Bilimsel irdeleme yapın
 - Kanıta dayalı gerekçelendirme (amaç ve güdü)
- Lojik/Mantık + Empati + Özerk/Özgü karar
 - Her olgu/durum farklı (Hastalık YOK, Hasta VAR)

Kararların Tutarlılığı (İdeal Gözlem Teorisi)

* **Omniscience:** Karar, tanı her kesim tarafından kolay kabul edilebilir olmalıdır.

* **Omnipercipience:** Karar, tanı, ilgili kişilerce empati yapar gibi değerlendirilmeli, benimsenmelidir.

* **Disinterest:** Karar, tanı, kabul görmeyen veya ilgi duyulmayan temellere dayandırılmamalıdır. Bilim dışı dayanak kabul edilemez.

* **Dispasion:** Karar, tedavi şekli, aşırı gergin ve ruhsal sıkıntılı dönemde alınmamalı, sağlıklı düşünebilecek ortamda alınmalıdır.

* **Consistency:** Etik olarak, benzer durumlarda kararlar aynı veya uyum içinde olmalıdır.

Sınavda Not konusunda Karar verme

Bir sözlü sınav, tüm gün, tüm pediatri konuları irdelenerek yapılmakta, toptan alınıp, toptan yaklaşım yapılmalıdır. Çay, kahve ve yemek dahil birliktelikte olunmalıdır. Onda da bir sosyal eğitim amaçlanmaktadır. Hangi tür kahve ve neden gibi sosyal yaklaşımlar, etik ilkelere vurgu yapılmaktadır.

Metot:

- Eşlele kitap olmalıdır. Soru sorulur, kitaba göre cevaplara bakılır.
- Puanlama kişi yapmalı, algılaması sorgulanmalıdır. Puanlamayı kendisi yapacaktır. Her birey kendi yaptığına göre değerlendirilmelidir kuralına göre kendisi yapmalıdır. 10 sorudan 3 adedini bilmiş diyelim. Kendisi şahit, kendisi daha net ne yaptığını bilmektedir (99/7: Artık, kim bir zerre miktarı hayır üretmişse onu görür. 99/8: Ve kim bir zerre miktarı şer üretmişse onu görür). Rastgele söylemiş veya işaretlemiş ise belli olacaktır.
- Değerlendirme:
 - Temel olanları bilmeli, bu durumda kitabın amaç en fazla %80 bilmesidir, bunu kapsıyor mu, evet ise artı 20 puan.
 - Düzele gelmesi: Hiç bilmeseye bile bu düzele gelmiş ise, artı 10 puan
 - Hak ediş %60 olmalı. Sınıfı geçmesi için gereken 60 puan olduğuna göre bunu hak ediyor mu?
 - Sonuç 3 artı 2 artı 1 ile 6 puan etmektedir.

- Kötülük, hekim etiği dışında eylem yapan cezalandırılır. (40/40 Kötü bir iş yapan, sadece yaptığı kadarıyla cezalandırılır). Ceza puan artımına gidilmemesi olmalıdır. Kısaca 3 puan verilir.
- Kitaptan okusun ve bize bir cümlede özetlesin: Bir müsaade edelim, kitaptan okusun, bize özet yaparsa, artı 1 puan daha ekleyelim derim. Etik dışı olan için, gitsin evde çalışsın denilir. Amaç, ezberleme değil, algılama, farkına varma ve yorumlama olmalı. Bir konuyu bir cümle ile anlatamayan kişi onu öğrenmemiş demektir. Hocam kızamığı bir cümlede anlat dedi, Kızamık, viral, bulaşıcı ve aşı ile önlenbilir hastalık dedim. Detayımı isterseniz sunayım dedim.

Onay, Onam, Hukuki anlamda RIZA ile aynı değildir.

RIZA-Onay değil

BİLDİRİM (TDK) Bilgilendirme, Tebliğ

RIZA (TDK) isteme, istek

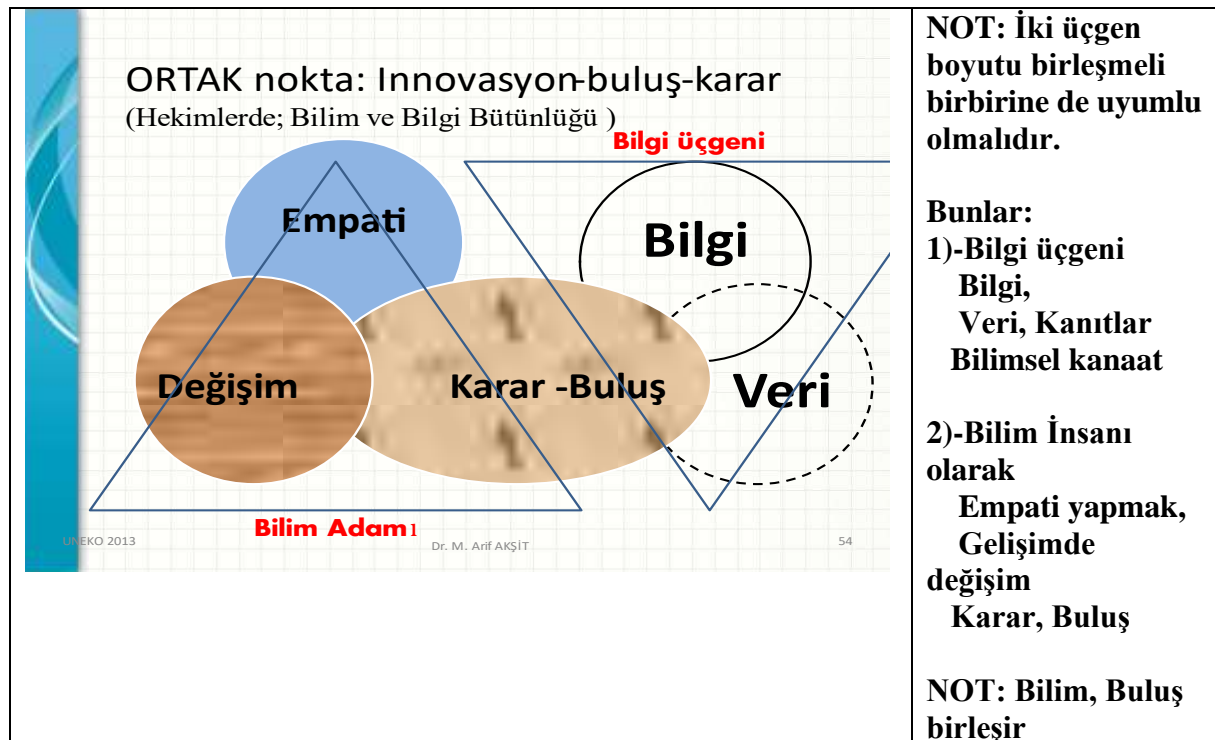
ONAY (TDK) Uygun bulma, tasdik, icazet, izin

ONAM (TDK) Bulunamadı

Zalim (TDK) Acımasız ve haksız davranan, zulmeden, Hak yiyen

Zulüm (TDK) Güçlü bir kimsenin yasaya veya vicdana aykırı olarak başkasını uğrattığı kötü durum, kıyğı, eziyet, cefa

Karar bir innovasyon, buluş boyutudur

Şekil 2: Kararda iki üçgen bütünleşmesi oluşturulmalıdır.

NOT: Nikah kıyılırken, söylenenler, “sizler bize evlenmek için başvurduunuz, bunu biz inceledik, hukuken bir engel olmadığı için UYGUN nitelendirdik. Burada kendi RIZAM İLE KABUL EDİYORUM demeniz ve bunu şahitler huzurunda da TEYİT ETMENİZ gerekmektedir. Evlenmeyi hiçbir baskı ve etki altına kalmadan KABUL EDİYORMUSUNUZ, EVET RIZANIZ var ve İMZALAYIN. Şahitlerde İMZA ile bu işlemi ONAYLAMAKTADIRLAR.

Burada da görüldüğü gibi, Kanuna, UYGUN, ONAY, RIZA kavramları farklı yeri vardır.

Sonuç

Dolayısıyla görüleceği gibi özet olarak söylenenler:

Oku, Uyar, Eğit, Öğret, Doğru Yola uy, Davet et, Tebliğ et, Aydınlat, Sorguya Hazırlan, Açıkla, Hüküm ver, Konuş, Sarıl, Öğütle, Takva yap-

Geniş hukuki, sosyal, toplumsal ve etik yaklaşımlar ile oluşmaktadır.

Temel Kaynak Kuran alınmalıdır

Her toplumun bir hukuk yapısı ve isterse İnsan Hakları ve Birey Hakları temelindeyiz denilsin, Filistin ve İsrail arasındaki savaş/çatışma, soykırım yaklaşımını sadece Filistin karşısında kullanmak, yok edilen bir insanlığı görmemek menfaat boyutunun gücünü göstermektedir. Bu açıdan Kuran dışı kaynak zaten geçerli olmamalıdır.

Kuran kendisi dışındaki kaynaklara ne demektedir?

Kuran ayetleri:

- **İndirilene uyulması, başkasının ardına düşülmemelidir:**7/3: *Rabbinizden size indirilene uyun; O'nun berisinden birtakım velilerin ardına düşmeyin. Siz ne kadar da az öğüt alıyorsunuz.*
- **Kuran değiştirmek, isyandır, azapta olunur:** 10/15: *Ayetlerimiz onlara açık-seçik parçalar halinde okunduğu zaman, bize ulaşmayı ummayanlar şöyle dediler: "Bundan başka bir Kur'an getir yahut bunu değiştir." De ki: "Onu kendiliğimden değiştirmem benim için söz konusu olamaz. Ben sadece bana vahyolunana uyuyorum. Rabbime isyan edersem, büyük bir günün azabından korkuya düşerim."*
- **Başka şefaathçi arayanlar müşrik olmaz mı? 10/18: Allah'ın yanında bir de kendilerine zarar veremeyen, yarar sağlayamayan şeylere kulluk ediyorlar ve şöyle diyorlar: "Bunlar bizim Allah katındaki şefaathçılarımızdır." De onlara: "Allah'a, göklerde ve yerde bilmediği şeyleri mi haber veriyorsunuz?" Şanı yücedir O'nun, ortak koştuklarından arınmıştır O**
- **Başka veliler edinenler, en zayıf ve geçersiz dayanağı olanlardır:**29/41 *Allah'ın berisinden veliler edinenlerin durumu, bir ev edinen dişi örümceğin durumuna benzer. Ve evlerin en güvensizi/en zayıfı elbette ki, dişi örümceğin evidir. Keşke bilselerdi!*
- **Kuranı yalanlayanlar, nankör kişidirler ve iyilik ile güzelliğe kılavuzlamazlar:** 39/3: *Gözünüzü açıp kendinize gelin! Arı-duru din yalnız ve yalnız Allah'ındır! O'nun yanında birilerini daha veliler edinerek, "Biz onlara, bizi Allah'a yaklaştırmaları dışında bir şey için kulluk etmiyoruz." diyenlere gelince, hiç kuşkusuz, Allah onlar arasında, tartışıp durdukları konuyla ilgili hükmü verecektir. Şu bir gerçek ki, Allah, yalancı ve nankör kişiyi iyiye ve güzele kılavuzlamaz.*
- **Kuran dışı başkasını veli edinenler, yaratılış ve bilime ters düşmüşlerdir:**42/7: *O'nun berisinden veliler edinenlere gelince, onlar üzerine gözcü de Allah'tır. Sen değilsin onlara vekil*

- **Kuran dışı olanlar, bilim dışı olup, gücü sıfır olanlardır:**42/9: *Yoksa O'ndan başka veliler mi edindiler? Allah! O'dur gerçek dost. Ölülerini O diriltir. O her şeye güç yetirir.*
- **Tek yardımcı olacak olan yaratılış ve bilim üzere olmaktır:**42/46: *Onların Allah'tan başka kendilerine yardım edecek velileri yoktur. Allah'ın saptırdığı kimse için artık hiçbir yol yoktur*
- **Kuran dışı arayanlar Cehennem ve azap olduğu ifadesi vardır:**45/10: *Arkalarından cehennem! Kazanmış oldukları da Allah dışında edindikleri veliler de onlara hiçbir yarar sağlamayacaktır. Çok büyük bir azap vardır onlar için*
- **Sorun Mahşere kadar sürecek, yaptıkları sapıktırlar ve bunun birikmiş bedelleri ile ödeyecekler, haberleri olsun denilmektedir:** 46/5: *Kıyamet gününe kadar kendisine cevap vermeyecek birilerine, Allah'ın berisinden yalvarıp durandan daha sapık kim vardır? Ve o yalvardıkları, onların yakarışından habersizdirler.*

Makalelerde başka kaynak yerine Kuran seçilme gerekçesi budur ve kendi yorumumuz ve Kuran ayeti sunularak açıklamalar yapılmasının amacı da belirtilmektedir.

Kaynaklar

- 1) Kuran: Kur'anı Kerim çözümü, www.ahmedhulusi.org. 2008.
- 2) Kuran, Türkçe: Y. N. ÖZTÜRK, Kur'anı Kerim Meali. www.yeniboyut.com/meal.asp.
- 3) B. Güvenç. İnsan ve Kültür. Boyut Matbaacılık, İstanbul. 2018
- 4) Oku, Uyar, Eğit, Öğret, Doğru Yola uy, Davet et, Tebliğ et, Aydınlat, Sorguya Hazırlan, Açıkla, Hüküm ver, Konuş, Sarıl, Öğütle, Takva yap (<https://www.nisanyansozluk.com/kelime/>).
- 5) Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi, www.mevzuat.gov.tr
- 6) M. A. Akşit. Yenidoğan Hakları ve Onam. UNEKO 2013.
- 7) Bilgilendirme. Hasta Hakları 1988 ve 2003 Yönerge
- 8) M. A. Akşit. Yenidoğan Hakları. 1. Çocuk Dostu Kongresi, 2013.
- 9) Nürnberg ilkeleri (Wikipedia)